Incipit Liber de generatione ⁊ corruptione. Cuius tractatus primus eſt de generatione ⁊ corruptione in cōmuni ſimpliciter dictis.

Cap. primū de prohemio in quo declaratur que ſit intentio libri.

c Um due ſint conſiderationes de mobili ſimplici: quarum vna ē de mobili ſimplici ſm ſimpliciorem potentiam eius ad motū que eſt potentia ad locum vel ſitū que habita eſt in ſcientia librorum celi ⁊ mundi. Altera eſt d' ſimplici mobili ſm minus ſimplicem potentiam ad motum eius que eſt potentia ad ſuſceptionē forme tam ſubſtātialis q̄ accidentalis: que tractāda eſt in libris iſtis qui dicūtur de generatione ⁊ corruptione. Conſtat q̄ ſcientia iſta tertium obtinet locum partis prime que pars prima ē de naturalibus vlibus. Cum.n. habitū ſit de mobili in genere in ſcientia libri phicoꝝ: de mobili aūt ſimpliciter ſm q̄ potentiā hʒ ad renouationem ſitus qui nihil variat in ſuba mobilis in libro de celo ⁊ mundo ſequitur hec tertia conſideratio mobilis ſimplicis ſm motum qui eſt ad formam variantem eſſe mobilis: ⁊ in hoc cōpleta eſt prima pars vlium naturalium: qꝛ mobile in vli non habet plures cōſiderationes. Si aūt aliquis dubitat ⁊ dicat: qm̄ nulla ſcientia pōt eſſe de hoc: qꝛ generabilia ⁊ corruptibilia ſunt variabilia: ⁊ de hoc ſcientia non pōt eſſe: cū omnis ſcientia ſit de neceſſarijs: ⁊ neceſſarium ſimpliciter dictū ſit imutabile ⁊ eternum ſicut dicit Ariſto. Sciat de ſubiecto corruptibili rōnes eſſe incorruptibiles: que rōnes principia ſunt ſcientiaꝝ: ⁊ ſic de talibus nō in numero acceptis: ſed in rōnibus talibus eſſe ſciam ⁊ demonſtrationem. Nec obſtat q̄ dicit eraclitus. ſ. q̄ diffinitiones in materia ſi bone ſunt debent eſſe nāles: qm̄ aliter logice ſunt ⁊ ex tranſcendentibus ⁊ vanc oēs. Nāles aūt dicunt que ſunt de forma accepta cum mā. Forma aūt talis ſp̄ in mutatione cōſiſtit: nec de ea aliquid certi concipi vel dici poteſt ꝓpter in ſbo cōtinuam mutationē phicus aūt non abſtrahit: ⁊ iō phicus ſciam de hoc habere non pōt. Hec.n. rō eracliti decipit in equiuoco: qꝛ abſtractio duplex eſt. ſ. vlis a particulari ⁊ ſecūda eſt illa que eſt diffinitio per ea que nō ꝯcernūt māʒ aliquā ſenſibilem a qua ſm eſſe dependeāt: ſʒ equalr̄ habent eſſe in omni mā. Et prima quidē abſtractio omnis eſt ſcientie: qꝛ nulla ſcientia eſt quin abſtrahat vle a particulari: qꝛ ſue demōſtrationes ⁊ ꝯcluſiones de vli ſunt: lʒ aliquādo illa diffiniri nō poſſint: niſi ꝯcernāt ſibi māʒ ſenſibilē extra quā nec nomen nec rōnem retinent niſi equiuoce: ſicut caro neruus ⁊ os ⁊ oēs plante ⁊ animalia ⁊ ptes eaꝝ: qꝛ nulla caro eſt que non ſit medium in tactu cōpoſita ex ꝯtrarijs ⁊ ſilr̄ de alijs nālibus eſt intelligēdū.

Nihilominus tñ phic⁹ loqns de carne nō loquitur de carne hac indiuidua: ſed potius de carne: ſm rōnem carnis qua ab hac indiuidua abſtrahit vel ſi deſcendit ſub carne ad carnem leonis vel hominis: non tñ venit ad aliqd̄ indiuiduū de quo tradat demonſtrationem ⁊ ſciam. Abſtractio aūt que eſt ꝑ diffinientia que rōnem nō habent ab hac vel illa in ſpecie conſiderata mā eſt mathematici ſicut circulus quē conſiderat mathematicus nō ereus ē nec ligneus ſed q̄tus tm̄: ⁊ iō vna eſt ſua rō in omni mā non equiuoca: qm̄ nihil eſt de ſua rōne niſi q̄ ſit figura plana vna linea ꝯtenta: ⁊ h̄ ſaluat in omni q̄to: hoc aūt habet determinari in.vj. phicoꝝ. Dicitur aūt h̄ liber de gñatione ſimpliciter ⁊ corruptione duabus rōnib⁹ quaꝝ vna ē verior: qꝛ de gñatiōe ſimplr̄ ⁊ de corruptione ſimplr̄ agit in eo. Dico aūt gñationem ſimpliciter vlem: qꝛ de gñatione que eſt mutatio in vli agit in primo lib. de gñabili in vli qd̄ eſt ſimplex corpus qd̄ gratia ſui gñatur: vel per qd̄ gñatur quicquid gñatur determiat in ſcdo. Que aūt dn̄r in primo libro preter h̄ ꝓpter illa dicūtur: propter diſtinctionē.n. gñationis ab alijs motibus qui ſunt ad formas accidentales agitur ibi de alteratione ⁊ augmētatione ⁊ ꝓpter gñationē corporis ſimplicis qd̄ eſt elementū agitur ibi de tactu ⁊ de facere ⁊ pati ⁊ de mixtione. Alia tñ rō eſt que non adeo ē ad propoſitum lʒ a quibuſdā fuerit aſſignata. ſ. qꝛ vbicūq3 agitur de gñatione ⁊ corruptione in lib. primo. Eſt.n. conſideratio gñationis in primo: ⁊ gñationis contracte ad corpus ſimplex conſideratio ē in ſcdo. Generatiōis aūt ꝯſideratio eſt duplex. ſ. ſm eſſentiam ⁊ ſm eſſe. Ea aūt que eſt gñatio ſm eſſentiam eſt gñatio ſimplex dicta: que aūt eſt ſm eſſe ⁊ non ſm eſſentiam eſt gñatio quoq3 quidē ſm eſſe q̄le determinatur in alteratiōe ⁊ ſm q̄tum in augmētatione. Motus aūt gñatiōis quo tangitur in tactu ⁊ facere ⁊ mixtiōe in quibus manent eſſentie ſʒ eſſe primum: lʒ fiat in talibus alteratio ſm eſſe ꝯtrariorum. In hoc aūt libro ſicut ⁊ in alijs Ariſt. ſequimur non dimittentes ēt ea que ex alijs ⁊ ex nobis vtiliter videbuntur addenda eſſe. De gñatione aūt ⁊ corruptione ſm cauſas nāles ſiue nāliter gñatorū ⁊ corruptoꝝ in hoc libro dicendū eſt ⁊ vlr̄ nō deſcendēdo ad gñationes huius vel illius dicendū eſt h̄: qꝛ ſnia vlis eſt ante particularē: cauſe ēt earum hic dicende ſunt ⁊ determinando coꝝ determinatiōes ſiue diffinitiones in cōmuni. Amplius qꝛ motus ſunt vles ad formā alteratio ⁊ augmentatio. Dicendū eſt ēt de ipſis quid ſint ⁊ vtrum extimādū ſit q̄ vna ſit nā alterationis ⁊ gñationis aut ſemota ſiue diuerſa ſicut per nomina diſtinguntur: qꝛ nomen alterationis ſignificat motū in qualitate gñationis aut nomē ſonat mutationem in ſubſtantia.

Cap. ij. de opinionibus antiquoꝝ circa genus generationis ⁊ corruptionis.

a Ntiquoꝝ quidem ergo quidā gñationem ſimplicem dicebant idē eſſe alteratiōi. Alij vō dicebant aliud eſſe alterationē: ⁊ aliō eē gñationem. Dico aūt ſimplicē gñationē que pure ⁊ vere eſt vlis gñatio mutatio. ſ. in ſubam vlr̄ de qua intendimus h̄ ſiue ēt ſimplicem gñationem que eſt gñatio elementi: de qua in ſcdo huius voluminis loquimur: qꝛ ergo hi antiqui diuerſificati ſunt circa genus gñationis ⁊ alterationis ponētes ea in genere vno vel diuerſis: ideo primo dicatur de opinione eorum. Quicūq3.n. principium oīum vnum aliquid dicunt quicqd ſit illud: ⁊ oīa dn̄t generari ex illo vno ſaluato in ſuba ⁊ rōne illis ēt neceſſe eſt dicere q̄ gñatio ſit alteratio ⁊ qꝛ ſit in principali ⁊ ſbali

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

generatione opꝫ dicere alteꝝ. Iſti.n.dicunt vnū ſbm
ſaluari in ſubſtātia ⁊ rōne ſicut terram vnā vel ignē
vnum vel aerem vnum vel aquam vel medium iter
ignem ⁊ aerem vnū mutari ⁊ talis mutatio cui ſubij
citur idem ſaluat in ſba ⁊ rōne alteratio eſt: ⁊ ideo
ẜm eos gñatio eſt alteratio. Quicūqꝫ aūt ponunt
ꝙ principia mālia ſunt plura ſicͭ Empedocles qui
quatuor poſuit eſta. Et Anaxagoras qui omnia ho
mogenea.i.ſilia in partibus ponit ſicut ſanguinē car
nem lignū ⁊ os ⁊c. quoꝝ partes ſunt ſiles ⁊ habēt
nomen totius. Et Leucippus ⁊ collega eius Demo
critus qui ponit infinita corpora indiuiſibilia reſper
ſa in vacuo. Hi omnes aliud dñt gñationē eſſe ⁊ ali
ud alterationem: q2 eorum principioꝝ congregatio
ẜm eos ſit gñatio: alteratio aūt dum totum congre/
gatum variatur ẜm qualitates vere vel apparenter.
Dico aūt vere vel apparent: q2 quidam ipſoꝝ qua
litates ẜm rem eſſe ponebant: quidā aūt non niſi ap
parentiā vt infra patebit in poſitione Democriti ⁊
Leucippi. Sed tñ Anaxagoras ignorauit verita
tem ſui ſermonis: cum.n.poſuit principia mālia eſſe
multa que congregatione ⁊ ſegregatione gñationē
⁊ corruptionem faciunt ſequebatur gñationem non
eſſe alterationem: ⁊ ipſe tñ dixit ꝙ gñatio ⁊ altera/
tio ſunt idem: forte ideo q2 nullus eoꝝ vere cogno/
uit formale principiū: ⁊ q2 latet primo res deinde cō
gregatione ⁊ ſegregatiōe homogeneoꝝ incipit ap/
parere: ⁊ h eſt rei gñatio ⁊ latentia corruptio: laten/
tia aūt ⁊ apparentia nō dñt mutationē niſi in accidē
te: ⁊ ideo dixit iſte gñationem eſſe alterationem ⁊ ꝯ
riatur dicto ſuo: q2 ẜm eum gñatio ſit cōgregatione
homogeneoꝝ que latebant ⁊ alteratio variatione
paſſionum circa idem in quo appentia homogenea
iam dudum cōſtiterant: multa aūt Anaxagoras di/
xit eſta mālia quēadmodū alij. Empedocles.n.prin
cipia mālia corporea quatuor elemēta eſſe dixit: ⁊
cum addidit his duo formalia mouentia.ſ. litem ⁊
amicitiam: tunc ſex in vniuerſo ponit principia: ſed
Anaxagoras ⁊ Leucippus ⁊ Democritus conue/
niūt in hoc ꝙ mālia dñt infinita eſſe principia. Ana
xago.n.omnia homiomera.i.ſilis gñis ponit eē mā
lia: quorum pars ſinonima eſt toti.i.eiuſdem ratiōis
⁊ nominis cum toto: ſicut os ⁊ caro ⁊ medulla: q2
quelibet pars oſſis eſt os: ⁊ quelꝫ pars carnis eſt ca
ro: ⁊ ſic de alijs. Democritus aūt ⁊ Leucippus dñt
ꝙ h homiomera ⁊ alia componūt ex athomis ſiue
corporibus indiuiſibilibus que infinita ſunt multitu
dine ⁊ figuratiōe ſiue forma que morphea dicitur:
q2 trigoniā ſunt ⁊ trigona ⁊ rotunda ⁊ pentagona: ⁊
ſic in infinitum. Res aūt que compoſite ſunt differūt
his athomis ex quibus ſunt poſitiōe ⁊ ordine atho
moꝝ: q2 aliā poſitionem hñt trigona cum rotundis
⁊ quadratis ⁊ ſilibus in vno ꝙ fit celum ⁊ aliam in
alio ꝙ fuit terra ſilr alium hñt ẜm ꝙ a dextris vel ſi
niſtris ſiue prius ſiue poſterius cōponūt trigona vl
rotunda: ⁊ ideo differentiā hanc accipiūt gñata ẜꝫ
iſtos duos modos: h ergo eſt opinio antiquoꝝ cir/
ca genus alteratiōis ⁊ corruptiōis.

Cap. iij. de cōparatione antiquoꝝ.

I aūt comparantur dicta antiquorū qui plu
s ra dñt eē mālia pricipia tūc dicta Anaxa.
ꝯtraria ſunt ẜm aliqd dictis Empe. q2 Em
pedoclici.i.illi qui ſunt de ſecta Empedo. dñt prīci
pia mālia ⁊ ſimpliciſſima eſſe quatuor elementa.ſ.
ignem: aerem: aquā: ⁊ terrā: ⁊ ex his fieri poſterio
ra ⁊ minus ſimplicia ea que dicūtur partes omio//
mere.ſ.carnem: os: ⁊ alia de numero ꝑtium que iue
niuntur in compoſitis. Anaxagorici aūt dicūt econuer
ſo.ſ.ꝙ partes omiomere ſunt priores ⁊ ſimpliciores
ꝙ quatuor illa que dicit Empedo.ſ. ꝙ ignis aer aq
⁊ terra: ⁊ h quatuor dicit Anaxagoras conſtitui ex
illis. Sunt.n.omiomere partes paſpermia vlia ſemi
na mālia horum quatuor corporum: lꝫ.n.ſint quatu
or corpora omiomera: tñ non ſunt partes omiome/
re: q2 per ſe ſunt conſtituta ẜm partes omiomeras.
Anaxa. dicit eſſe elemēta oīum corporum: q2 pars
māle principium eſt totius ⁊ omiomerum eſt prin/
cipium heterogenij.i.diſſimilis in partibus ſicut ho
mo manus ⁊ pes: q2 nec in homines homo: nec ma/
nus in manus nec pes in pedes diuiditur.

Cap. iiij. de eo qd̄ neceſſario ſequit ex dictis eoꝝ.

Is habitis oſtendamus qd̄ prius diximus
h .ſ.ꝙ his qui ex vno māli principio ſaluato
in ſbcto omnia dñt conſtitui neceſſe ſit dice
re gñationem ⁊ corruptionem eſſe alterationem: cū
enim dicitur manere ſbm vnum ⁊ idem i mutatione:
tunc dicit ꝙ ſicut mutat alterari: q2 tunc non mutat
in forma ſbali: ſed de ſbo ſaluato in ſba ad ſbm alte
rius accidentis: ſed tale ſbm ſaluatum. Dicūt ponē
tes illud principiū māle: ergo ſequitur ex dicto eoꝝ
ꝙ generatio ſit alteratio. His aūt qui genera materia
lia multa faciunt: neceſſe eſt dicere gñationem aliā
eſſe ab alteratione: q2 ipſis neceſſe eſt dicere ꝙ mul/
tis mālibus conuenientibus ſit gñatio ⁊ diſſolutis
eiſdem ſit corruptio. Sed alteratio non ſic: ſed ſiñ
ſegregatione ⁊ cōgregatione partium mālium: cum
res alteratur variatur in accidentibus: ideo enim q2
gñatio eſt ꝯgregatio partium mālium ⁊ corruptio ē
ſegregatio. Dicit.n.Empedo. qm̄ nā formalis non eſt
niſi mixtura: eo ꝙ ipſe formam perfecte non cogno
ſcit nec cognouit: ſed principium gñatorum poſuit
māle ⁊ ſegregatio mixture illius eſt nomen corrup/
tionis. Illud igitur ſequitur poſitionem ipſoꝝ: ⁊ ïō
manifeſtum eſt eos ſic dicere.

Cap. v. de perfectione dicti eoꝝ qui plura vno di
cunt elementa vt Empedocles.

Abito aūt eo qd̄ eſt proprium ex dictis eo
h rūz conſiderare ꝯtingit ꝙ his qui dicunt ꝙ
plura mālia ſunt principia accidit etiā ꝙ
dictum eorum eſt imperfectum ad conſtruendū ſuā
intentionem: q2 ſicut habitum eſt ipſis eſt neceſſe di
cere ꝙ gñatio ſit aliud ꝙ alteratio ⁊ tñ impoſſibile
eſt ẜꝫ ea que ab eis dicūtur h per cauſam oſtēdetur:
h aūt quod dicimus recte ē facile videre: per ſimile
enim probamus alterationem eſſe differētē a gene/
ratione: q2 ſicut videmus in ꝗtitate eſſe motū quie/
ſcente.i.manente ſba.i.ſbo ẜm eſſe ⁊ rōnem qui mo/
tus vocatur augmentum: ita videmus eodē modo
quieſcente ſba ⁊ ſbo motum eſſe in qualitate que eſt
alteratio: ſed in gñatione non quieſcit ſba ⁊ ſbm idē
ẜm eſſe ⁊ rōnem: ideo differunt gñatio ⁊ alteratio:
ſed hoc nō pōt cauſari ex dictis eorū qui plura po
nunt principia mālia quod ſic probatur q2 ſi nō fiat
alteratio in primis qualitatibꝰ que ſunt differentie
elēorum: ſi in frigido ⁊ calido ſicco ⁊ humido non
poteſt fieri alteratio in ſcdīs que cauſantur ab illis
.ſ.in albo nigro molli ⁊ duro: ſed dicit Empedō. non
ſit alteratio in primis ergo nec in ſcdīs. Dixit.n.Em
pedo. ꝙ terra eſt res frigida dura nigra ⁊ ſol.i.ignis
eſt res alba calida ⁊ ꝙ vnum elementū non imutat
alterum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

alterum. Licet congregentur in vnum mixtum: ergo elemētum non īmutat elementū extra mixtū nec in mixto ſm qualitatem puta actiuam vel paſſiuam: ⁊ ideo terra ſemper manet terra ⁊ nunꝗ mutatur in ignem: vnde neceſſe eſt eum ſequi ⁊ in qualitatibus ſcd̄is ⁊ gn̄atis nullam fieri alteratione̅: qꝛ non alte/ratur heterogeneum: niſi qꝛ in eo alteratur homogeneū: nec homogenea pars alteratur niſi alterato elemento qd̄ conſtituit in ipſum: ⁊ ideo elemēto nō al/terato non alteratur homogeneum: nec heterogeneum ſimiliter non alterat albū nec dulce niſi rōne alterationis in ſua cauſa que eſt ca. fri. hu. ⁊ ſic. cōſtat ergo ꝙ ex predictis Empedo. alteratio cauſari non poteſt cum tamen neceſſe ſit ſibi ponere alteratione̅ a generatione differētē: ⁊ infra inſufficiens eſt dictū cuius hoc aūt pꝫ in alia rōne. Manifeſtum eſt.n. ꝙ in omni alteratione vna mā ſiue vnum ſbm ſup/ponitur duobus cōtrarijs ſicut in loci mutatione qd̄ idem eſt ſurſum ⁊ deorſum motum in qͣtitate idem augmētum ⁊ diminutum. Sed Empedo. non dicit idem eſſe calidum ⁊ frigidum ſm ſbm vt habitū ē ergo ex dicto ſuo non cauſatur alteratio. Amplius pꝫ ꝯcluſio rōne conſequentie: qꝛ iſta ſe conſequūtur ſi eſt alteratio eſt ſbm idem ſub duobus contrarijs ſaluatum eſt alteratio: ſed ſm Empedo. non eſt ſbm vnum ſub duobus contrarijs ſaluatum: nec econtra ergo non cauſat alterationem.

Cap. vj. de eo qd̄ Empe. dicit contra ſeipſum ⁊ ꝯ id qd̄ apparet ſenſu omnibus.

Mpedocles ergo non eſt tm̄ imperfectus
e in ſuo dicto ſed cōtraria videtur dicere ad ea que apparent omnibus ⁊ ad ſeipſum. Dicit.n. duo inſimul quorum vnum eſt ꝙ nullū elementoꝝ tranſmutatur in alterum: eo ꝙ non admit/tunt differentias ſuas q̄ ſunt qualitates prime quas ipſe dicit eſſe in terra graue ⁊ durꝫ ⁊ frigidum ⁊ in ſole.i. igne album ⁊ calidū: ſcd̄m eſt ꝙ ipſe dicit ꝙ q̄/tuor elemēta: qm̄ mutant in vnum cahos ſiue in vnā mām ⁊ ſiunt iterum diſtincta ab illa nā per litem ⁊ amicitiam: ⁊ hoc non poteſt ipſe dicere ꝙ in vnā.ſ. ꝯueniant nām niſi qꝛ poſſunt amittere ſuas qualita/tes nec poteſt dicere ꝙ iterum exeant ab illa nā mi/xta niſi qꝛ poſſunt acquirere qualitates: ergo elemē/ta poſſunt alterari ⁊ tranſmutari nec magis eſt rō: q̄re magis tunc poſſunt alterari ⁊ trāſmutari ꝗ modo ergo ⁊ modo poſſunt alterari ⁊ tranſmutari vt terra fiat ignis vel aliud elemētum: ⁊ hoc eſt ꝙ ap/paret omnibus. Cum ergo cōtrariū huius dicat Empedocles dicit ꝯtra ſe ⁊ ꝯtra apparens. Incertū aūt eſt etiā dictum huius viri in hoc ꝙ ſm illū ſuū dictum nemo poteſt ſcire vtrum vnum principium ſit multorum: aut ecōuerſo multa ſint principia vniꝰ in qͣtum.n. quatuor ꝯgregata per amicitiam conſti/tuunt vnum ſic multa.ſ. quatuor ſunt principia vniꝰ inquātū aūt iterum per litem quatuor exeunt ex vno vnum eſt principium multorum ergo neſcitur ex dicto ſuo vtrum ſm vnum ſit elemētum ⁊ principiū primū vel quatuor: h̄ ergo ſunt dicta a ſermonibus eorum qui circa genus gn̄ationis errant ponētes eā eſſe alterationem vel motum ſm ſitum qui fit ꝯgre/gatione ⁊ ſegregatione.

Cap. vij. de eo qd̄ ſermones antiquoꝝ inſufficientes ſunt circa id qd̄ ſubijcitur gn̄ationi.

Niuerſaliter itaqꝫ de gn̄atione ⁊ corruptio
v ne ſimplici elementoꝝ: dicendū vtrum eſt aut non eſt: ⁊ q̄ō eſt ⁊ de alijs motibus ſimplicibꝰ puta de augmentatione ⁊ alteratiōe ⁊ erit noſtra in/tentio h̄ dicē vtrū gn̄atio eſt ex illo ex q̄ dicebant eē antiqui: vt ſicut remouimus errorem eorum qui er/rabant in eo ex quo eſt gn̄atio ſiue qd̄ ſubijcitur gn̄ationi: hoc enī eſt neceſſarium cū antiqui nō fecerūt hoc: ꝑ̄lo enī cum ſcrutatus ſit de gn̄atione ⁊ corru/ptione q̄ō ſit in rebus ꝑticulariter ⁊ nō vl'r ſcruta/tus eſt: tm̄.n. dixit de gn̄atione elementoꝝ qualiter aūt alia gn̄entur.ſ. carnes ⁊ oſſa ⁊ alia talia non po/tuit ſciri per ſuam artem: qꝛ non fuit vl'is ars appli/cabilis oībus: ſed ꝑticularis de quibuſdam faciens tractatum: fuit ergo inſufficiens: qꝛ non dixit aliq̄d de alijs motibus vl'ibus: qui ſunt ad formam ſicut ē augmentatio ⁊ alteratio: quoꝝ vnus eſt ad formā in qͣtitate ⁊ alius eſt ad formam in qualitate. Similiter oēs alij antiqui defecerunt in hoc ꝙ nullus de his aliquid dixit niſi ſuperficietenus ⁊ non ſubtili/ter preter Democritum qui de oībus motibus iſtis curam videtur habere ⁊ qualiter differunt adinuicē precipue aūt de augmentatione nullus aliquid dixit niſi ꝙ quilꝫ parum ſcrutatus de proprio diceret.ſ. ꝙ res augmentatur a re ſibi ſimili: ſed qualiter fiat au/gmentum nullus dixit: nec ēt de mixtione nec de fa/cere ⁊ pati q̄ō hoc qui facit: ⁊ hoc aūt patitur ſm nāles operationes cū tm̄ iſti motus ſine actiōe ⁊ paſſione fieri non poſſunt.

Cap. viij. de opinione Democriti ⁊ Leucippi circa ſbm gn̄ationis.

Emocritus aūt ⁊ collega eius Leucippus
d vt diximus ſoli vl'r de omnibus tractaue/runt motibus ⁊ qualiter adinuicē differūt fecerunt.n. poſitione ſua figuras in athomis hoc eſt in corporibus indiuiſibilibus dicentes illa eſſe rotūda trigona quadrangula ⁊ pentagona: ⁊ ſic in infinitum: ⁊ hec corpora dixerunt reſperſa in vacuo quē/admodū plurime partes apparēt in radio ſolis: di/cebant ꝙ in hoc vacuo omnium fieri gn̄ationem in athomos congregatione athomoꝝ ⁊ eorūdē ſegregatione fieri corruptionem: ⁊ qꝛ forte putabant figuram corporum nālem eſſe formam ſbalem ipſorum eo ꝙ quodlꝫ corpus nāle propriam habet figuram: ideo putabant figuram corpis nālis cōponi ex figuris athomorum. Alterationem aūt fieri voluerunt ordine ⁊ poſitione athomoꝝ: qꝛ vꝫ infra vel extra diſponunt trigona cum quadratis vel alr̄ figuratis ⁊ ordinant ante vel retro ad dextrā vel ad ſiniſtrā cui rei dabant exemplū in collo colūbe que videtur aū aſpicienti griſia ⁊ a dextris conuertēti oculū videt habere ſplēdorē auri ⁊ alr̄ aſpiciēti videt coloris azurini. Dixerunt aūt figuras infinitas: iō qꝛ dubitabāt verꝫ cauſari ex appentia hoīum.i. verū eē quicq̄d appet alicui in ſenſu vel in opīone ſua: qꝛ de facili trāſferūt res athomoꝝ ſitu vel ordine: ⁊ iō alr̄ videt vnī dicere ⁊ alr̄ alteri cū vtrūqꝫ tm̄ verum inducit de re ꝑpter diuerſū ſitū rei ⁊ ēt ꝯ̄ria iudicia de re ꝑpter illam cām ſunt vera ⁊ res tota efficitur alia ⁊ alterius iudicij ꝑpter vnū athomū remotū a re vel repoſitū ad ipſam ⁊ huius exemplū eē dice/bant in litteris que diuerſo ordine oīs cōponunt di/ctiōes ⁊ orationes ⁊ vna littera dēpta vel apposita vel alr̄ ſita iudiciū ⁊ ſenſus orationis variat ſicꝰ ap/paret in cōmedijs ⁊ tragedijs. Sūt.n. comedie car/mina laudis que cantāt comici: hoc ē imitatiōes geſtoꝝ laudabiliū antiquoꝝ. Comes.n. grece ſonat la

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

tine villa: qꝛ villanoꝝ ꝯgregatōe talia cantant. Tragedie aũt carmina ſunt vituꝑatiōis quib⁹ antiquoꝝ vituꝑia ſimplr iter villanos cantãtur dr̃a a tragos qd̃ eſt hyrcus: qꝛ feda cantãtes fetidum aĩal hyrcuz in remuneratiõe accipiebãt: hec ergo carmina lau// dis ⁊ vituperii ex eiſdem alr ordinatis fiunt litteris ⁊ ſilr ẽt athomi ſe hñt ad mãlia corpora: ſicut litte/ re ad dictiones vel oratiões ẽt alr ordinatis ex eiſ/ dem athomis diuerſa fiunt corpa ſm nãm cõpoſi// tione ſitu ⁊ ordine athomoꝝ.

Cap. ix. vtrum gñatio ſit congregatione ⁊ corru/ ptio ſegregatione.

q Uoniã ergo oẽs fere in hoc ꝯueniunt ꝙ ali ud eſt gñatio ⁊ aliud alteratio cuz ex aliĩs fiat gñatio ex aliĩs alteratio: ⁊ qꝛ ſicut dñt antiqui gñatio fit ex ꝯgregatione coꝝ ex quibus fit gñatio ſiue ſint athomi ſiue ſint quatuor elemẽta ſi/ ue omiomera. Alteratio altero modo aũt fit trãſla/ tione illoꝝ ipſoꝝ ſm ſitũ ⁊ ordinẽ: iõ a ſciẽtib⁹ phi cam nãlem de iſtis conſiderãduz eſt. Hoc. n. mul/ tas rõnabiles hꝫ qõnes: ſi eñi detur ꝙ gñatio eſt que dã congregatio athomoꝝ ſiue alioꝝum ex quib⁹ res dicit gñari multa impoſſibilia ꝯtingunt. ſ. ꝙ forma ſbalis ſitus ꝑtium ſit: ⁊ ꝙ gñatio ſit quedã loci mu/ tatio in ꝑtibus gñati: ⁊ ꝙ gñatio non ſit mutatio in ſbam ⁊ ꝙ in ſbã compoſita non ſit niſi vnũ cõponẽs ſbaliter ⁊ his ſilĩa. Sed ſi dicat ꝙ gñatio non ſit cõ gregatio ſunt quedã rõnes que non ſunt habiles ſol u' que ĩfra patebunt. Si eñi dicat ꝙ gñatio non eſt cõgregatio quedã videt antiquis aut vlr nihil eẽ ge neratio aut ſi ẽ videt nõ differre ab alteratõe. Tũc eñi gñatio eſt mutatio in continuo nõ diſſoluto nec congregato ſed ſaluato in ꝑtibus. Alteratio aũt ſilr eſt mutatio in tali continuo manente. Si võ gñatio non eſt congregatio ⁊ tñ differt ab alteratione. Tũc tẽtandũ eſt diſſoluere rõnẽ antiquoꝝ iã nuꝑ iductã.

Cap. x. ꝙ imperfectius dixit Plato ꝙ̃ Democri tus circa ſbm gñationis.

q Ueſtionis autẽ illius ꝑicipium eſt ꝙ nos inquiramus ꝑio vtrũ ſic gñantur. i. ex tali bus gñantur ⁊ alterãtur ⁊ augmentãtur ⁊ contraria his patiunt entia. i. corrumpunt ⁊ diminu untur entia: ſicut dñt antiqui vel non hoc eſt vtrum ꝑicipia mãlia ex quibus fit gñatio ſicut corpora in diuiſibilia indiuiſibilium aũt nullum eſt corpus: qꝛ in hoc eſt magna differẽtia ⁊ rurſus ſi nos cõceſſeri mus dimenſiones figuratas eẽ ꝑicipia reꝝ: opꝫ ꝑi us querere vtrũ ille dimenſiones ſint corporee ſicut dñt Democritus ⁊ Leucippus aut ſint planities ſi/ ue ſuperficies ſicut dicit Plato in thimeo: ſed ſicut in quarto celi ⁊ mundi diximus incõueniens eẽ cor/ pora phica diuidi in planities: vnde nec cõponunt ẽt ex ipſis: qꝛ quelꝫ res componitur ex his in que di uiditur: ideo magis rõnabile eſt corporum phicorũ elementa eſſe corpora idiuiſibilia lꝫ ⁊ h multaz ha beant irrõnabilitatem. Iſti. n. qui ponunt corpo/ ra indiuiſibilia cauſare poſſe alterationem aliã en/ tem a gñatione ex conuerſione athomoꝝ cum tactu diuerſo: qꝛ. ſ. rotundum alicuius tangit latũ ſiue tri/ gonum ⁊ alicuius tangit latum aliud latũ: ſicut tri/ gonum tangit tetragonum ⁊ cernit ẽt in hac figura ĩ athomis vt ꝑius dictum eſt: ⁊ hoc facit Democri/ tus: ⁊ ideo ẽt colorem nullum dñt eſſe qꝛ res colora tur diuerſimode ex conuerſione ad alterũ: ⁊ ideo in apparentia eſt color ⁊ non in re ⁊ in eſſe. Sed eis

qui dñt corpora in planities diuidi ⁊ cõponi ex illis non ꝯtingit cãm dicere alteratiõis aliã ꝙ̃ gñationis: qꝛ qd componitur ſm latitudinez ex planitieb⁹ nec gñatur preter ſolida. i. corpora. Dicunt aũt plani// ties componi ſm latitudinem: qm̃ ſuper latitudinez mouetur ⁊ augetur: tunc eñi profunduz recipit ſi at ſm lõgitudinem mouet vel addtiõnẽ reciperet pro longaret quidẽ ſupficies: ſed nõ fieret corpus: qꝛ nõ ꝓfũdaret: lĩea. n. mota ad pũctũ ꝓlõgat: ſꝫ mota ad linee dimẽſionẽ latũ facit ſupficiei ⁊ gñat ſupficiẽ: ⁊ ſupficies mota ad linee dimſionẽ latioꝛ ⁊ maioꝛ effi cit: ſꝫ corpa nõ gñat niſi ad latitudis cõpſſionẽ mo ueat. Paſſiões aũt ⁊ qualitates alias Platonici nõ ſuſcipiũt gñari ex tali ſupficieꝝ cõpoſitione ꝙ autẽ Platonici minus ꝙ̃ Democriti diſcipuli potuerũt dicere ea que oẽs ꝯſitent. ſ. alteratiõnẽ ⁊ gnationem ⁊ differẽtiã hoꝛũ cõtingit eis ꝓpter inexperientiaz. Cũ. n. experiẽtia ſit cognitio ſingulariũ plo in his ſtudium non poſuit ſed dicebat h infinita eẽ nec poſ ſe coꝝ fieri diſciplinã ⁊ reſoluit corpora in vle cor/ pus: ⁊ corpus ſenſibile in corpus imaginabile ſoluꝫ ꝙ̃titatis qd̃ eſt per rõnez ante corpus ſenſibile: ⁊ qꝛ hoc ſit motu planitiei ad latitudinẽ: iõ dicebat cor/ pus ex his fieri: qui aũt magis nãlibus ꝙ̃ vlibus ma thematicis inſudauerunt ſicut Democritus ⁊ phici illi magis poſſunt ſupponere talia principia mãlia ex quibus multa nãlium complicant. Qui ãt ſũt ex multis ſermonibus cõcinãtibus circa vlia: ⁊ ſunt in docti circa nãm exiſtentiũ enũtiãt facile. i. nõ ꝑfecte qꝛ non reſpiciunt ad multa in quibus ẽ nã ſinguloꝝ phicoꝝ: ſꝫ potius ad vnũ vle vt dictũ eſt.

Cap. xj. ⁊ eſt digreſſio de ſententia Platonis cir ca ſbm gñationis.

s Ic videtur digreſſione opus eſſe propter faciliorem doctrinam ſciendũ ergo Plato nem poſuiſſe compoſitionẽ phicoꝝ corpo rum ex punctis ⁊ lineis ⁊ ſuperficiebus. Democri/ tus aũt ex corporibus indiuiſibilibus. Rõ aũt Pla tonis h fuit: qꝛ quocũqꝫ punctus moueatur ſequitur indiuiſibile: ⁊ ideo non perficit motu ſuo niſi lineas inter duo puncta exiſtentes. ſ. punctum vñ motus ⁊ punctum in quo ſiſtit motus: tranſitus aũt pũcti me dius non fuit niſi puncti: ⁊ ideo lineam eẽ vlr ⁊ ſba liter ex punctis Plato eſſe dicebat a ſili rõne linea ſm ꝙ eſt mota ad dimenſionem mediam conſtituit ſuperficiem ⁊ id quod trãſit quaſi fluẽte eſſentia nõ eſt niſi linea: ⁊ ideo eſſentialiter dicebat ſupficiez eẽ ex lineis ſilr quaſi procedente ⁊ fluente eſſentia ſup ficies ad latitudinem mota eſſentialiter cõſtituit cor pus: ⁊ ideo corpus eſſentialiter eſt ſuperficies. Si ãt linea motu ⁊ fluxu ſuo ſequeretur punctum non eſſet ibi fluxus niſi puncti: ⁊ ideo non niſi linea lon/ gior conſtitueretur: ſilr ſi ſuperficies ſequeretur flu/ xu ſuo lineam non cõſtitueret niſi ſuperficiem maio rem: corpus aũt non conſtituit quicꝙ aliud: qꝛ non poſſunt eſſe plures dimenſiones. Et forte Plo non peccauit mãlem eſſentiam linee ponendo punctum ſiue in ponendo mãlem eſſentiam ꝯtinui eſſe punctũ qꝛ licꝫ ab indiuiſibili quod actu eſt in continuo põt eſſe ⁊ forte eſt mãlis eẽntia eiuſdem: continuũ tamẽ non diuiditur in puncta: qꝛ non diuiditur per mãm ⁊ formam ſed per partes ꝙ̃titatiuas que potentia i/ finite ſunt in ipſo aũt peccauit Plo dicens hoc eſſe eẽta corpoꝝ nãliũ: quoꝛu; potius eẽta ſunt forma ⁊ mã. Et h ſufficiant de ſnĩa Plonis.

Cap. xij

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap. xij. ⁊ eſt digreſſio de intentione Democriti. circa ſbm generationis.

d Emocritus autẽ videbat ꝙ omnia nãlia ethorogenea cõponunt ex ſilibus ſicut manus ex carne ⁊ oſſe: ⁊ huius ſilia nõ cõponuntur ſm eſſentiam ex minimis que actionem forme habere poſſunt: lz.n.non ſit accipere minimũ in partibus corporis ſm ꝙ eſt corpus qḋ aũt non poſſit accipi minus per diuiſionem tamẽ eſt in corpore phico accipere ita paruã carnẽ qua ſi minor accipitur opationem carnis non perficiet: ⁊ hoc eſt minimũ corpus non in eo ꝙ corpus: ſed in eo ꝙ phicum corpus ⁊ hoc vocauit athomũ Democritus ⁊ qꝛ hoc mãle eſt ad totum corpus: ⁊ totũ componit ex plibus mãlibus partibus: ideo dixit ex talibus phica corpa componi: ⁊ nõ errauit ſi de cõpoſitiõe ꝗtitatiua ⁊ phica intellexerat: ſed errauit in hoc ꝙ nõ vidit cõpoſitionẽ eſſentialẽ primã que eſt ex forma ⁊ mã: mĩma.n.caro ꝯpoſita ẽ ex mã ⁊ forma: ⁊ iõ eſt cõpoſitio eſſentialis que conſtituitur p gñationem ⁊ cõpoſitionẽ ꝗtitatiuam de qua loq̃batur democritus. Ex his ẽt pz qualiter non nãliter conuenit dictũ Platonis cũ veritate nature in hoc ꝙ ſicut dicit Plato. Omnis cõpoſiti nã fluit ab indiuiſibilibus ⁊ cõponẽtibus: ſed deuiat a veritate in hoc qḋ dicit cõpoſitum phicum a phicis cõponi principijs. Sed Democritus in hoc deuiat a veritate ꝙ dicit illa eſſe minima corpoꝝ phicoꝝ athomalia q̃ ſi vlterius diuidant non hñt actionem phicam cũ ipſa minima ſunt operantia phice que ſunt mã ⁊ forma ſimplicia que dñr minima ꝗtitate ſed maxima virtute conſtituendi gñatum phicum.

Cap. xiij. de differẽtia dictoꝝ Platonis ⁊ Democriti ⁊ qualr Democritus obuiat Platoni.

b Js prenotatis redeundũ ẽ ad id de quo intendimus ⁊ viã Ariſt. ſicut incepimus teneamus: ex dicendis.n. poterit aliquis videre ꝙ differũt phice ⁊ loyce.i. ex trãſcendentibꝰ intendentes in principijs: Plato.n.loyce loquens dic pricipia dimenſiones idiuiſibiles: qꝛ ſupficies idiuiſibilis eſt ſm pfundum: ⁊ linea ſm latum ⁊ pũctũ ſimplr rõne logica vtens que ducit ad impoſſibile qꝛ ſi talia non ſint pricipia: tunc ante trigonũ multe erũt ſupficies. Oẽ enim ante qḋ nihil eſt aut qḋ reſoluitur alia p diuiſionẽ eſt pricipium coꝝ que reſoluunt in ipm: ſed trigonum nõ põt diuidi in alias ſuperficies: qꝛ ſi ductis lineis ab angulis ad centrũ trigonus diuidat nõ diuidit niſi in trigonos ⁊ nõ in alias ſupficies que formalr differãt ab ipſo: quadratum aũt ⁊ quelz alia figura ſi ab angulis ad centrũ ductis lineis diuidat in tot trigonos ſcribit ⁊ quot hz angulos: ⁊ ideo componit ex trigonis ⁊ ſilr alia figura: qꝛ elemẽtum eſt ꝙ vna forma non diuidit in formam aliã ⁊ ẽ pricipium in cõpoſitione. Democritus aũt proprijs ⁊ phicis ſermonibus videt facere perſuaſionẽ in eo qḋ ponit phica: ex phicis cõponi: ⁊ hoc erit manifeſtũ in pcedentibus. Hz aũt queſtionem ſi quis ponat corpus eẽ magnitudinem omnino diuiſibilem.i.ſm latũ lõgum ⁊ pfundum diuiſibilem ⁊ dicat poſſibile eſſe ꝙ ipſum in omni ſua dimenſione diuidat: vtrum aliqḋ ſit poſt diuiſionẽ remanens ꝙ ſic effugiat diuiſionẽ ꝙ ipſũ oĩno ſm ꝗtitatem ſit idiuiſibile: hoc eni idiuiſibile erit principium cõpoſiti diuiſibilis ſicut dicebat Plato: voco aũt oĩno diuiſibile qḋ diuidi poteſt ſm eſſe in omne punctum qḋ eſſentialr ⁊ potentialr eſt in ipſo: qꝛ ita oĩno diuiſibile. Dixit Plo magnitudinem: ſi eni oĩno ſit diuiſibile ꝙ ſic diuidat: tũc.n.eſt diuiſũ ſimul ſm omne pũctum ſiue actu diuidatur ſiue non cum dicatur poſſibile in iſinitum ſic diuidi nihil ſequitur impoſſibile: qꝛ falſo ⁊ non ipoſſibili poſito accidit ẽ ſlm ⁊ non ipoſſibile. Si aũt forte tu dicas ꝙ non ſil ſm totum eſt diuiſibile ad infinita ſed poſt ſucceſſiuam diuiſionem entis vt.ſ.prius ſm medium diuidatur ⁊ poſtea reſiduum iterum ſm medium in tãta diuiſione: ⁊ ſic in iſinitum videtur ꝯrium: qꝛ ſi ſm medium punctum eſt diuiſibile cum vna ſit rõ de puncto qui eſt iuxta medium punctum ⁊ de medio puncto ſilr ⁊ de omnibus punctis ſilr que iſinita ſunt inter extrema in ꝯtinuo: ſed infinita pũcta ſimul diuiſibile erit ⁊ nihil eſt ipoſſibile ex hoc naſcens per cõſequẽtiã ſiue illa ſint mille milia ſiue iſinita ⁊ erit ſimiliter eſt in iſinitum diuiſibile ꝗuis nullus diuidat ergo componit ex infinitis indiuiſibilibus punctis: h ergo ſunt que faciunt Platoni dubitationẽ. Contra que obijcit democritus: qñ.n.oĩno.i. vbiqz in omni puncto tale eſt corpus ſm Platonem diuidat: quero igitur quid erit relictũ quod ex tali diuiſione aut erit dimenſio aut nõ ꝯſtat ꝙ nõ demenſio: qꝛ relictũ in diuiſione eſt terminus diuiſionis: dimenſio aũt nõ terminat diuiſionẽ cũ corpꝰ oĩno ⁊ ſm oẽm dimẽſionẽ diuiſibile eẽ ſupponat ſi aũt nõ dimẽſio erit reſiduũ qḋ quidẽ nullus corpus eſt in aliqua dimẽſione que ſit ſupficies vel ſi in ea aut nihil erit reſiduũ aut punctus eſt reſiduus poſt diuiſionẽ q̃ pũcta erãt ſiñ dimẽſione ſi aũt nihil reſiduũ ẽ: ſed ex eis cõponitur corpus q̃ reſidua ſũt poſt diuiſionẽ: ergo ẽt corpꝰ cõponit ex nihilo: ergo ẽt cõpoſitũ mãliter ſit cõponẽtia oẽ cõpoſitũ vtriqz ergo nihil erit ſm rẽ ſed tm̃ apparẽs eẽ. Silr aũt ſi dicat ꝙ pũctus ẽ reſiduus diuiſioni cũ pũctus nõ hẽat ꝗtitatem q̃ in ipo nõ eẽt erit ꝗtitas ergo cõpoſitũ nõ ẽ ꝗtum: qñ.n. vnita ſe tangunt ſm Plonem ⁊ vna dimenſio mãlr erant nõ faciebant totũ maius ſed potiꝰ ptes ꝗtitatis hoc faciunt: ſi.n.diuidat eſſe ſuũ totum in duo vel tria tantũ ẽ totũ ꝗtũ ille ptes diuiſe ⁊ econuerſo: quapp ſi oẽs cõponant pũcti ſi dicant mãles eſſe ad totũ cõſtituẽdũ non faciũt magnitudinẽ aliquã in toto ſicut nec in ſe hñt: ps.n.mãlis nõ dat toto maiorẽ magnitudinẽ quã in ſe hz. Si aũt forte aliqs dicat ꝙ corpus ad pũcta nec diuidit ſed ad ſupficies q̃ dñr grece piſimie: qꝛ pari circũſonat ⁊ ſymia eſt purgamẽtũ pomi a curuitate dictũ: qꝛ ſupficies circũuoluit corpꝰ ⁊ ſic reſiduũ diuiſionis corpis ſit dimẽſio ⁊ ex illa cõpoſitio corpis egrediat idẽ ſermo erit qui prius. Qualiter.n.põt dici ꝙ poſt diuiſionẽ oĩno factã remanet diuiſibile ſimiliter quomodo põt dici in pfundum diuiſibile fiat ex piſimia in pfundũ nullã hñtẽ dimẽſionẽ. Si aũt tu dicas ꝙ reſiduũ diuiſiõis ẽ nõ corpus nec aliqḋ pricipiũ corpis ſz eſt ſpẽs ſiue forma accidẽtalis ſiue paſſio q̃ p diuiſionẽ ſbcti a ſbo ſepatur ⁊ remanet poſt diuiſionẽ ⁊ pũcti magnitudo.i.q̃ ẽ ex pũctis ſepatis aut tactis in ꝯtinuo ẽ patiẽs hñs paſſionẽ ⁊ poſtea ꝯſtituẽs corpꝰ ſẽſibile hoc ẽ incõueniẽs.ſ.ꝙ nõ ex dimẽſioibꝰ ꝯſtituat dimẽſio. Amplius qõlz vbi ẽ illoꝝ pũctoꝝ ⁊ ꝯſtituentiũ cõpoſitũ ⁊ in q̃ cõpoſitũ diuidit eſt ſicut in qrto phicorum dicit neqz vna differẽtia ſit loci pũcti ⁊ pũcti. Adh illi pũcti aut ſũt imobiles aut mutatr: qꝛ nihil imobile gñatur nec ex ipſo ẽ gñatio imutati aut eẽ nõ pñt:

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

qꝛ nihil idiuiſuꝫ mouet vt in .vj. phicoꝝ ē declaratū. Adhuc illi pūcti non tangūt ſe: qꝛ tactus eſt ſp̄ vnus duoꝛum ſe tangentium in tertio qui eſt alius ab ipſiſ tangētibus: qꝛ ſe tangunt quoꝝ vltima ſunt ſimul punctus aūt non hꝫ vltimū. Si aūt non ſe tangāt tūc ad cōpoſitionē totius nō ꝯueniunt. Diuiſio.n. eſt in puncto: ſed nō diuidit ⁊ tactus eſt aliqn̄ ⁊ aliquotū in puncto: ſed non tangit ſe punctus neqꝫ tangit: hic ergo ꝯtingunt īpoſſibilia. Si aliqs ponit aliqd̄ p̄dictoꝝ aut ſi ponit corpꝰ eē q̄titati oīno.i. ſm̄ qd̄lꝫ punctū in eo māl'r exiſtens diuiſibile. Amplius ſi ego diuido lignū in aliquotū ⁊ compono id poſtea erit quo ad q̄titatem equale ⁊ vnū cōpoſitū ⁊ diuiſum: qꝛ facte ſūt p̄tes: qm̄ eſt totū q̄re vnūqḋqꝫ totuꝫ tantū eſt ⁊ nō maius vel minus quāte ſunt p̄tes ex q̄bus ſufficient cōponit ſiue ꝯſtituit: quapꝑ manifeſtū ꝙ ſic ſe hꝫ ēt ſi diuido lignū ſm̄ qd̄lꝫ ſignū.i. punctum in quo ſignat cū diuidit.ſ. ꝙ totū ē tantuꝫ q̄ta ſunt puncta in q̄ diuidit: ⁊ hoc ē incōueniēs ſicut patuit prius: ergo ſm̄ Platonē ꝯtinuū oīno ⁊ vl'r in p̄tes ē diuiſibile qd̄ ergo eſt relictū poſt diuiſioneꝫ qd̄ ſit p̄ter diuiſionē: qꝛ diuiſibile nō poteſt eē relictū vt habitum eſt: ſi.n. relinquat paſſio equal'r aliqua q̄liter pōt eē ꝙ corpus diuidat in paſſionē que nō eſt in eo velut q̄dam pars ⁊ iteꝝ qūo generat corpus ex paſſione que nō eſt corpus: ⁊ iterū qūo ſeꝑatur per diuiſionē paſſio a corpore cū īpoſſibile ſit eā eē ſine corpe in quo ē ſi ergo non ē paſſio remanēs ⁊ īpoſſibile eſt ex pūctis eē magnitudinem vt prius habitū ē neceſſe ē corpa idiuiſibilia eē ⁊ magnitudinē idiuiſibilem relictā poſt diuiſionē ex q̄bus gn̄atur corpꝰ phicum vt dicit Democritus: ſed hoc ponētibus nō minus ꝯtingit īpoſſibile. Scrutatū aūt eſt de his in alijs: qꝛ in phicoꝝ libro ⁊ celi ⁊ mundi.

Cap. xiiij. ⁊ eſt diſgreſſio declarans cauſaꝫ deceptionis Platonis.

d Digreſſionem aūt faciemus h̄ ad notitiā dictoꝝ ⁊ dicendoꝝ ꝯſiderando cām deceptionis Platonis: cū.n. dicit corpus eē diuiſibile in īfinitū nō eſt hoc verū de nāli corpe: minimū enī in illo accipit: ⁊ id eſt qḋ operationē corpis nālis pficere pōt: qꝛ ſi diuidat corrumpit ab opatione ⁊ eēntia: qꝛ alterantibus reſiſtere non pōt: ſi ergo cōcedat corpus diuidi in īfinitū ⁊ ex īfinitis componi nō ē ꝯueniens ꝙ hoc veꝝ ſit de nāli corpe. Amplius tn̄ de q̄titate mathematica dicit ꝙ ē diuiſibilis in īfinitum ītelligitur nō actu: ē.n. ip̄a actu diuiſa īter duo media in pūcto medio ita vt nō accipiat mediū per equidiſtantiā: ſed ſm̄ largā acceptionem medij ſm̄ ꝙ mediū eſt qḋ ē īter extrema: hoc.n. mediū ē inq̄to potentia ⁊ fit actu qn̄ in ipſo fit diuiſio qḋ aūt dicit plato ꝙ eadē rō ſit in illo pūcto de ꝓximo ſibi ꝯiuncto: dicendū ꝙ nullū eſt ꝓximū qꝛ nō pūctum ſed cōtinuū ꝯiunctū eſt illi. Si aūt dicat aliquis ꝙ anteꝙ̄ diuidat vna eſt rō de oībus pūctis ītermedijs: ⁊ ſic in quēlꝫ diuidi pōt. Sil'r dicēdū ꝙ verū ꝙ ē vna rō de oībus quo ad hoc ꝙ in quolꝫ pōt fieri diuiſio: ſi tn̄ diuidat in vno: tūc nō pōt fieri diuiſio in ꝓximo: qꝛ ſi punctus nō ꝯtinuaret pūcto ⁊ īter punctū ⁊ pūctū nō eſſet ꝯtinuū: qꝛ oīa impoſſibilia ſunt oñſa eē in .vj. phicoꝝ. vnde multa ſunt poſſibilia q̄ nō ſunt cōpoſſibilia: poſſibile eſt.n. ⁊ vtrūqꝫ ꝯtrarioꝝ ꝯtingentiū verificari nō tn̄ ſil' vera exiſtunt: ſic ē poſſibile in quolꝫ pūcto ꝯtinuum diuidi: non tn̄ ſil' ſed ſucceſſiue: qꝛ al'r īfinita multitudine erunt vel eēnt actu qḋ ī tertio phicorum ip̄robatum ē. Cū ergo dicit Plato corpus vel magnitudinem vbiqꝫ eſſe diuiſibileꝫ reſoluēda eſt locutio in h̄: poſſibile ē magnitudinē vbiqꝫ eſſe diuiſibilem: ⁊ diſtiguēda ē h̄ ex cōpoſitiōe ⁊ diuiſiōe: qꝛ ſi aduerbiū vbiqꝫ determinēt verbū poſſibile vera ē: qꝛ tūc ſēſus ē vbiqꝫ.i. ī q̄lꝫ pūcto poſſibile eſt magnitudinē diuidi: ſi aūt determinēt verbū diuiſionis eſt fl'a ⁊ eſt ſenſus poſſibile ē vt magnitudo vbiqꝫ.i. in quolꝫ pūcto diuidat: hoc ē falſum vt prꝰ patuit.

Cap. xv. ⁊ eſt diſgreſſio manifeſtans qual'r q̄tuꝫ ſit diuiſibile in īfinitum.

a Mplꝰ obſeruādū ꝙ oīs q̄titas fluit ab indiuiſibili ſicut p̄notauimus: ſi.n. fluxus pūcti eēntialis accipiat abſqꝫ dubio lineā ꝯſtituet ⁊ linea ſupficiē ⁊ ſupficies corpus: ⁊ iō vbiqꝫ ī linea eſt punctus potētial'r ⁊ linea vbiqꝫ in ſupficie: ⁊ ſupficies vbiqꝫ in corpe potētial'r: ⁊ iō punctꝰ dupliciť ſe hꝫ ad lineam: ſi.n. linea ꝯſideret vt eēntialis fluxus pūcti: punctus ē pars māl'is vel mā ipſius: ⁊ ſil'r linea ſuperficiei ⁊ ſupficies corporis. Si aūt linea formalis accipiat ꝓut ab euclide dicit longitudo terminata ad duo pūcta: ſic duo puncta formal'r ſunt in linea ſm̄ actū forme qui ē terminare ⁊ finire: ⁊ ſic pūctus aliqūo ē forma linee p̄imo aūt modo ꝯſiderando q̄tum ꝯtinuitas forma eiꝰ eſt: que qꝛ a q̄titate nulla diuiſiōe ſeꝑabilis eſt: iō in īfinitū diuidit nec diuiſio linee vnq̄ attigit punctū niſi ꝓut poſitū in ꝯtinuo: ⁊ ideo nūq̄ ſeꝑat pūctum ſꝫ p̄s ꝯtinui ſeꝑatur in oī facta in ꝯtinuo diuiſione: ⁊ ideo nō niſi ſucceſſiue vt dictū eſt diuiſibile in īfinitū.

Cap. xvj. de ſolutione qōnis qual'r magnitudo diuiſilis ē ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū ⁊ qual'r non.

b Js dictis redeā ad ꝓpoſitū qḋ ex dictis planū erit tentāduꝫ ē.n. ſoluere qōnem ⁊ repetamus eā a p̄cipio dicamus ergo ꝙ nō ē incōueniēs eē corpus ſenſibile ſiue phicū eē diuiſibile ſm̄ qḋqꝫ ſignum ⁊ ēt eē idiuiſibile ſm̄ qḋqꝫ ſignū qꝛ h̄ duplex ē vt diximꝰ. Eſt.n. diuiſibile ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū poteſtate qꝛ ſic determinatio que dicit ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū ſiue vbiqꝫ ſiue oīno vel quecūqꝫ alia determiatio dicat reſpicit potētiā nō actū diuiſiōis ⁊ ē idiuiſibile endelechia ſiue actu: tūc qꝛ determinatio reſpicit actū diuiſiōis: ⁊ iō īpoſſibile ē īſimul ⁊ ſiml' vna diuiſione ꝯgregata nō ſucceſſiua poſſibile ſit diuidi oīno ſiue ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū: ſi.n. hoc eēt poſſibile: tunc ſi eſſet aliqn̄ ꝙ fl'm eſt nō tn̄ dicemus ꝙ ſil' ſit ſm̄ actū diuiſibile ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū ⁊ idiuiſibile ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū: ſed vnū potentia alterū actu exiſtit: ſi enī ſm̄ actū diuideret ſm̄ qḋcūqꝫ ſignū: tūc nullum corpus eēt relictū poſt diuiſionē ⁊ eēt corpꝰ corruptū īcorporeū ⁊ gn̄atum eēt rurſus īcorporeo ꝙ eēt pūctus vel nihil ⁊ hoc qūo poſſet eē. Sꝫ qm̄ ſm̄ veritatē diuidit corpꝰ inq̄ta diuiſibilia ⁊ ſp̄ ſuccedētibus diuiſionibꝰ ⁊ in minores magnitudines que ab īuicem p̄ diuiſionē ſemota ⁊ ſegregata: hoc ēt ē manifeſtū ſm̄ ꝙ dixit ēt Democritus. Sil'r ēt ſm̄ poteſtatē diuidētis cuiuſcūqꝫ nature vel artis nō pōt eē deciſio īfinita ſil': qꝛ nullus ſil' pōt diuidere ⁊ ſepare qḋcūqꝫ ſignū.i. pūctū ſignās diuiſum: qꝛ hoc a cōtinuo nō eſt ſeꝑabile: ⁊ iō nō poſſumus diuidere niſi vſqꝫ ad quid hoc ē ad aliquid ſui qḋ ē q̄titatiua p̄s ipſius: ergo neceſſe ē ꝙ diuiſe ſint magnitudines quedā idiuiſibiles ⁊ īuiſibiles ſm̄ ꝙ Democritus dixit phica diuidi in athomos īdiuiſibiles: ⁊ hoc ēt manifeſtū eſt

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſeſtū eſt: qꝛ ſic ex talibus fieri pōt gñatio p ꝯgrega/
tionē talium athomoꝝ ꝛ corruptio per ſegregatio/
nē eorūdē ſicut dñt antiq̄ fieri gñationē ꝛ corruptio
nem: h ē ergo ſermo ꝗ cogit Democritū ponere pri
cipia mālia corporum phicorum eſſe magnitudines
idiuiſibiles.

Cap. xvij. Plato latet paralogizans.

D ſolutionem aūt paralogiſmi Platonis
a nō ſufficit diſtictio dcā qualr corpus diui/
ſibile eſt ſm qdcūqꝫ ſignū ꝛ qualr idiuiſibi
le vbi ēt dicamus qualr ſiue in quo latet: qm̄.n. pun
ctus nō eſt pūcto ꝯtinuus tñ dicit ꝙ magnitudo vn/
diqꝫ eſt diuiſibilis eſt hoc aliqualr verꝫ de magnitu
dine: ꝛ aliqualr flm ē tñ qñ ponit hoc Plato ꝙ vn/
diqꝫ ſit diuiſibilis: tunc videt ſibi ꝙ vndiqꝫ ꝛ vbiqꝫ
in magnitudine punctus ſit ꝯtinuus vel ꝯtiguus pū
cto: ꝛ id ſm eum neceſſe eſt diuidere magnitudinē
in nihil ſiue in pūcta vt diximus: eo ꝙ ipſe vbiqꝫ po
nit punctū eſſe poſſibilem accipi per diuiſionē: ꝛ id
dici magnitudinē aut ex tactis pūctis aut ſimplr ex
punctis eſſe ſed hoc ē flm: nō.n. ideo pūctus exiſtit
vbiqꝫ: qm̄ magnitudo eſt vera.i. vnius modi vbiqꝫ
nec ēt ideo pūctus pōt vbiqꝫ: qꝛ añ diuiſionem va/
riatio eſt de quolꝫ puncto itermedio vel ꝙ oēs ſūt
vt vnuſqſqꝫ quo ad hoc ꝙ diuiſio pōt fieri i quolꝫ:
qꝛ plures puncti nō ſunt vna vel ſimul eo ꝙ nō ſunt
in continuo ꝯtigue: qu app ēt nō ſunt vbiqꝫ actu: ſed
potētia ſolum: ſi.n. magnitudo diuiſibil deē eſſe ſm
mediū punctū iſinitum iſert Plo ꝙ ēt ſm ꝯtiguum
pūctū ſit diuiſibil: ꝛ id ꝯtiguus pūctus ſit ſepabilis
p diuiſionē nō aūt ſicut diuiſibilis qꝛ dicit ſignū diui
ſionis nō eſt ꝯtiguum ſigno: nec punctū abſolute ꝯti
guum eſt puncto ſed in hoc pūcto medio ē diuiſio:
qñ diuidit magnitudo aut ꝯpoſitio qm̄ ꝯponitur
qꝛ linea diuidit in puncto ꝛ linea linee coiungitur in
puncto: qꝛ pp ꝯgregationē ꝛ ſegregationē ꝯtinui eſt
abſqꝫ dubio. Sed Plo tñ nō in athoma.i. ſimplr in
diuiſibilia nec ex athomis: qꝛ hoc dato multa ꝯtin/
gunt impoſſibilia nec ita eſt ſegregatio vt vbiqꝫ.i. in
quolꝫ puncto fiat diuiſio: hoc.n. vtiqꝫ eēt ſi pūctus
ꝯtinuus eēt pūcto ſed ſegregatio ē in pua ꝛ mīma ꝛ
congregatio ex mīmis phici corpis ſm ꝙtitatem ſo
lum vt dicit Democritus.

Cap. xviij. ꝙ ſimplex gñatio ꝛ corruptio nō ſit p
aggregationē ꝛ ſegregationē.

Ed tñ ſimplr ſiue vlis ꝛ pfcā ſiue ea q̄ ſbe
s eſt gñatio nō eſt determinata ſm veritatē
fieri ꝯgregatiōe tali ꝛ ſegregatiōe: ſicut inq̄
unt quidā antiquoꝝ ꝛ fuit cā dicti eoꝝ: qꝛ ꝙ tranſ/
mutatio que fit in ꝯtinuo ſbo manente ē alteratio: ꝛ
ideo vt diſtiguerēt ab alteratione gñatio dicebāt ge
nerationem fieri p ꝯgregationē ꝛ corruptionē per ſe
gregationē: ſed hoc ē in quo fallunt oīa dicta eorūꝫ
qꝛ ſimplex ſbe gñatio ꝛ corruptio non ē ꝯgregatiōe
ꝛ ſegregatione mīmoꝝ ꝙtorum aut diuiſum: ſꝫ qm̄
ꝯtingit hoc totum qd eſt potentia traſmutari in hoc
totū qd eſt actu. Hi aūt de quibus dictum eſt exiſti/
māt oēm talem traſmutationē que ē de hoc toto in
hoc totū eſſe alterationē. In hoc aūt ē differētia ꝙ i
ſbo traſmutatiōis aliqñ ſaluat res per rōnem vnam
ꝛ formā vt ſocrates albꝰ ꝛ ſo. niger. Aliqñ aūt nō ſal
uat niſi ſm mām candē ꝛ nō ſm rōnem ꝛ formā vt
qñ aer fit ignis qñ quidē eſt tranſmutatio in ſaluatis
ſm mām: ꝛ non ſm ſpēm ꝛ formā ē tranſmutatio il
la gñatio vel corruptio: qñ aūt ē traſmutatio in paſ/
ſionibus ꝛ ſm accidens ſaluato ſbo eodē in rōne ꝛ
forma: tūc eſt alteratio. Dicamus ergo ꝙ ſegrega/
tio ꝛ ꝯgregatio corpis phici nō ſunt gñatio ꝛ corru
ptio ſed faciunt ad hoc qd res citius generet vel cor
rūpat: ſi.n. aqua diuidat in puiſſimas aquas citius
gñat ex ea aer ꝛ ſi inſpiſſet in glaciem vel modicā
ꝙtitatem generatur aer tardius ex ea: hoc autem in
ſequentibus magis erit manifeſtum. Sed nunc tātū
determinatum ſit: qꝛ eſt impoſſibile generationem
eſſe talem congregationem qualem quidam inqui/
unt. ſ. quātitas minimarum partium principiorum
ꝙtitatis forte enim non longe a veritate ſi diceretur
eſſe congregatio forme cū mā.

Cap. xix. an ſit generatio ꝛ de ſolutione obiectio
nis eoꝝ qui dicunt non eſſe generationem.

Eterminatis autem his poſtea videndum
d vtrum generatur ſimpliciter aut corrumpi
tur aliquid vt prima nā: queſtio ſit an ſit ge
neratio ꝛ ſcda quid ſubijcitur generationi ꝛ tertia q̄
re continua ꝛ infinita ſit generatio: ꝛ quarta ꝓpria
generationis inquiremus ꝛ generationis ab altera/
tione diſtinctionē. Habet enim queſtionem vtrū ali
quid ſimpliciter ꝛ ſbalr gñetur vel nunꝙ ſimplici/
ter generatur aliquid ſed ſemper generatur ex ali/
quo accidente in aliquod accidēs ſaluato continuo
corpore phico ſm eſſe ſubſtātiale: verbi gratia ex la
borante ſiue infirmo generatur ſaluus quando ſal/
uatur vel ex ſano infirmus: qñ infirmatur aut ex p/
uo magnus: qñ augetur vel ecōuerſo ex magno p/
uus: quando diminuitur ꝛ omnia alia h modo con/
currentia. Obijciunt quidam negantes generationē
ſimplicem eſſe: ſi eni dcetur generatio ſimpliciter dī
cta: opꝫ vtriqꝫ concedere ꝙ ens ſimpliciter quod ē
ſubſtātia generatur ex non ente ſimpliciter: ergo ꝙ
ſimpliciter non eſt ex iſtis quibuſdam generatis vt
ſit ſbm generationis eorum: ſicut enim ſe habet non
ens aliquod ad quādā ſiue ſm quid generationem
ꝙ ita ſe habet ſimpliciter non ens ad generationem
ſimplr: ſed quedam generatio ſicut albi gñatione ex
non ente quodam: qꝛ ex non albo eſt ergo gñatio ēt
ſimplr ex ſimplicitate non ente ſi aūt hoc cōcedatur
procedemus dicentes ꝙ cum dicimus ſimplicit ens
aut ſimplr non ens aut ſignificat ſbam que eſt pri/
mum ꝛ principale punctū aut ſignificat vle qd om
nia cōprehēdit in ſui coītate ſi qdē ſignificat primū
punctū: tunc cū dicitur non ens negatur ſba ergo ge
neratio ſube eſt ex non ſubſtātia: ſed cum ſuba non
eſt nullum aliorum predicamentorum ſm eſſe ergo
ſi generatio eſt ex non ſba erit generatio ex nihilo:
qꝛ non quale eſt quod non eſt ſuba nec quantum nec
vbi: qꝛ ſi daretur aliquod iſtorum eſſet cum non ſic
eſſet id ſeparatum quod eſt impoſſibile. Si autem
vniuerſale ens quod comprehendit omnia: tunc nō
ens negat vniuerſaliter generatio etiā eſt in hoc ſen
ſu ex nihilo: ꝛ lꝫ de his amplioribus ſermonibus de
terminauimus in fine primi phicorum nunc breuiter
dicendum eſt de iſtis: qm̄ ſufficit ſpeculationi preſē/
ti dicēdo: quoniam aliquo modo fit ex non ente ſim
pliciter modo autem alio ex ente ſemper fit genera
tio: quia fit ex poteſtate ente actu ente: ꝛ eſt neceſſe
vt propter priuationem ex qua fit generatio ambo
iſta dicantur ſcilicet quod fit ex ente ꝛ non ente.

Capitulum. xx. de mirabili queſtione que eſt vtꝝ
ſubiectum gñationis ſit aliquod ens actu vel nihil.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

q Uod tñ in his determinatis mirabilē habet qōnē quaꝫ ideo mirabilē voco: qꝛ cōducit ad altiorē ꝯſiderationē: eo ꝙ determinari pōt niſi cognoſcat materia inquātū eſt principium ſubē cōpoſite qȯ vtiqꝫ pertinet ad ipm phiſicuꝫ. Eſt aūt queſtio iſta orta ex phiſica qd. ſ. ſubicit trāſmutationi q̄ eſt generatio ſimplr̄. Et ideo rurſus repetēdū eſt quō eſt ſimplr̄ gñatio ſiue generatuꝫ ſit ens ex poteſtate ente ſiue qualiter aliter. Queret eniꝫ aliqs an eſt ſubē ſm ſe generatio: ⁊ an eſt h̄ ſubē gñatio ſicut elemēti ſimplicis ita ꝙ non ſit generatio quo ſiue ſm qd q̄ eſt quāti vel qualis. Et eodeꝫ mō q̄ret de corruptione: ſi eni gnābit aliqd ſimplr̄ manifeſtū ē ꝙ oportet eſſe aliquā ſubāꝫ poteſtate ⁊ nō actu ex qua fiat generatio illius: ⁊ in qua neceſſe eſt tranſmutari qȯ corrūpit quare in idē eſt corruptio ex quo fit gñatio ſi ergo illō dicat poteſtate ſuba queret aliqs vtrū id qȯ poteſtate eſt ſba ē aliqd actu alioꝝ predicamētoꝝ. Uerbi gratia aut eſt quātū aut quale aut vbi ita ꝙ ſit poteſtate ens ſuba ⁊ actu ens ſm alia p̄dicata aut nihil ſit actu h̄ qȯ eſt ſꝫ alia p̄dicata nec ens actu ſimplr̄ ſꝫ oīa poteſtate ſi. n. dicat nihil eē actu: ſꝫ oīa poteſtate dicant eſſe ſeparatū ꝑ ſe ab oī actu cuꝫ tale nihil ſit in nulla ꝯtinget ꝙ id qȯ nihil ſit in mā ⁊ generat ⁊ cōtinget amplius qȯ maxime timebāt illi q̄ primo philoſophati ſunt ꝙ ex nihilo prīo ſubiecto exiſtēte generatio ſit: ſi aūt id dicat ꝙ non exiſtit actu in ſuba eſſe aliqd actu ſꝫ alia p̄dicamēta tūc queadmodū paſſiōes diximus ⁊ accidētia erunt ſepata: quia prima cōpoſitio eſſentialis cauſa eſt cōpoſitiōis que eſt accidētalis ⁊ ideo mā ꝑ ſe ſepata non eſt ſubiecta accidētibꝰ qua pp oꝫ eſſe ſepata: qȯ iteꝝ eſt incōueniens. De his ergo tractādū ē: qm̄ decet ne aſſumamꝰ tractatū nimis difficilē de mā ⁊ forma ⁊ qualiter ſubſtantia cōpoſita eſt cauſa accidentiuꝫ que oīa primi phi eſt determinare.

Capitulum. xxj. ⁊ eſt digreſſio declarās qualiter ſubicitur generatiōi ens potentia tantum ⁊ qualiter ens actu.

n Os aūt ꝓpter faciliorē doctrinā h̄ faciemꝰ digreſſionē lꝫ ſolutio queſtionis a ſequenti queſtiōe depēdeat. Attēdēdū eſt ꝙ trāſmutatio que eſt generatio pōt accipi ſm rōem ſue eſſentie abſtracta a motu ꝓut eſt mutatio ſola ⁊ pōt accipi ſm ſuū eſſe ſꝫ ꝙ cōparat ꝯiūcta ſemꝑ eſt motui q̄ eſt alteratio cōiuncta generationi: qꝛ finis alteratiōis eſt generatio. Et ſi q̄dē prīo modo accipiat nō quereret ſubiectū. ſ. actu ens: ſꝫ poteſtate tantum: qꝛ generati eſſentia tota ꝯſiſtit ex mā ⁊ forma ⁊ generatio nihil aliud itēdit niſi formā i mām inducere. Et ſi q̄dē ſcōo mō accipiat cū nō moueat niſi actu ens vt ꝓbat in vj. phicoꝝ erit gñatio h̄ modo ſubꝫ actu ens h̄ āt eſt videre facile ex generātiſ ⁊ mouētis intētiōe generās eni in eo ꝙ generās nō ītēdit niſi īprimē ſpēm in formā: cuiꝰ ſubm ſolū mā eſt mouēs aūt in eo ꝙ mouēs intēdit mām ⁊ ſubm alterare ꝓpter ēt mouendo ꝯtrariū ītēdit aliud ꝯtrariū. Mouēs g̊ ⁊ generās ſimul intēdūt alterādo ⁊ corrūpēdo formā vnā inducere cōtrariū: aut corrūpē: iō ſubicit ei ens actu ſub forma vna exiēs ꝯtinue ab illa: ⁊ vadēs ꝯtinue: ⁊ iō dicit Ariſto. in fine primi phicoꝝ aliqñ ꝙ gñatio eſt inter ꝯtraria loquēs de gñe in ꝙ ē motus vel cū motu ꝯtrarioꝝ aūt vtrūqꝫ eſt actu aliqñ dicit ꝙ vnū ſui preſentia ⁊ ſui abſentia ſufficiēs eſt facere mutatiōnē loquēs de generatiōe īquātū eſt mutatio de nō ſubo ad ſubm ſolū ſiue ingreſſus in ſubāꝫ ſolū ex potētia ſubſtātia. Ideo Ariſto. in libro quē habemus premanibus innuit ſolutionē talē. ſ. ꝙ aliud eſt generās ſolū aliud eſt generās ꝯtrariū corrumpēdo: qꝛ corruptio vnius eſt generatio alterius ⁊ quo ad id qȯ eſt generās ſolū nō querit ſubm niſi ens potētia ⁊ nihil actu quo ad id aūt qȯ generās eſt corrūpēdo cū nō corrūpit niſi id qȯ eſt opꝫ ꝙ ſubiciat generationi ens actu ſub forma q̄ abicit: ⁊ actu ſub accidētibꝰ a quibꝰ alterat ⁊ potētia ſub forma ⁊ accidētibꝰ in que īducūt Si ergo q̄erit vtrū id qȯ ſubicit generatiōi nūꝙ eſt ſine forma ſubāli ⁊ accidētibꝰ: dicēdū eſt qȯ nō: ꝙ ſꝫ eſſe generatio nūꝙ eſt niſi finis motus q̄ eſt alteratio ⁊ in illo ꝯtinue eſt mā ſub forma ⁊ accidētibꝰ q̄ abiciunt vſqꝫ ad illud aliqd ad qȯ cōtinuatur motus in quo eſt in motū eſſe: ⁊ in illo eſt ſub forma ad quaꝫ eſt generatio. Ex quo ēt pꝫ ſolutio alterius queſtionis que fieri poſſet vtrū. ſ. eſſet aliquod inſtans vl̄ tēpus in quo materia nō eſſet ſub vna forma nec ſub alia: pꝫ ꝙ nō: qm̄ in toto tēpore motus eſt ſub forma q̄ abicit ꝓpter alterationeꝫ hoc aūt totū tēpus cōtinuat ad inſtans quod eſt finis motus ⁊ in illo ē ſub forma que īducta eſt per generationē: ⁊ hoc eſt quod dñt phi diuerſi ꝙ generatio nō eſt in tempore ſed in īſtāti qȯ eſt finis motus poſtꝙ eſt motus. Sꝫ corruptio eſt in tēpore cum nō ſit ſm eſſe ſine motu vnꝙ in quo motu alterat mā a diſponētibus q̄ formaꝫ tenuerunt ⁊ q̄ſi ligauerūt cum mā

Caplm. xxij. qualiter generatio nāliter nō quieſcit ⁊ ꝙ ex hoc ſoluit añhabita queſtio

h Is habitis ad ꝓpoſitū redeamus: qꝛ modo planum erit quod dicit. queramus ergo q̄ cauſa eſt ꝙ generatio fit ſemper ⁊ illa que eſt ſubſtātia vniuerſaliter: ⁊ illa que eſt ſm partes vt elementi: nunꝙ eniꝫ ſm naturam ceſſauit nec ceſſabit generatio. Si autem quis dicat ꝙ voluntate dei ceſſabit aliquando generatio ſicut aliquando nō fuit ⁊ poſt hoc incepit: dico ꝙ nihil ad me de dei miraculis cuꝫ ego de naturalibus diſſeraꝫ. Cum autem ſint eiuſdeꝫ rei multe cauſe. ſ. efficiens que vocatur: vnde motus ⁊ materia: volo inquirere h̄ materiale: quia de efficiente cauſa perpetuitatis motus ⁊ generationis diximus in. viij. phicoꝝ in ſermonibus vniuerſalibus de motus perpetuitate. Cauſa. n. vnde motus perpetuus eſt: ⁊ generatio duplex eſt. ſ. que mouet imota ⁊ eſt immobilis: ⁊ dat cuncta moueri ⁊ de illa diſtinguere eſt phici ſubtiliter. Eſt etiam cauſa vnde motus mouens ⁊ mota que eſt alatō circuli obliqui celeſtis in quo mouetur ſol qui facit generationem perpetuaꝫ: ⁊ de illa habemus dicere in ſecundo huius volumīs. Nunc auteꝫ queramus cauſam que poſita eſt in ſpecie materie propter quā generatio ⁊ corruptio nō diſcernūt vnꝙ māꝫ ſm naturā ſimul h̄ fuit etiam manifeſtuꝫ de vno queſito ſcilicet quomodo oportet dicere de ſimplici generatione ⁊ corruptione quid ſubiciatur ei vtrum ens potentia tantum vel actu tantum vel potentia ens vno modo ⁊ actu alio modo: ⁊ licet hec queſtio de perpetuitate ſiue continua duratione generationis adminiculans ad dictam nunc queſtionem: tamen etiam eſt ſufficiēs per ſe ⁊ tractet in hac ſcīa: qꝛ ſine ea nō plene ſcitur ſcīa de generatione ⁊ corruptione. Queramus ergo quare vna generatio cōpleat ſup alterius gñationē: ſi. n. qȯ corrūpit ſe corrūpit ō ente in non ens ſicut videtur illis qui dicunt nō ens ſubici gñatōi

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

generatiōi nō ens aūt nihil eſt: eo ꝙ non ē quid nec quale nec q̄tum nec vbi id qd̄ vocamus nō ens: ⁊ ſi in oī corruptiōi ſecedit aliquid in non ens q̄re olim vniuerſus mūdus nō ē finitus ⁊ factus ē inanis cū oudū omnia gn̄ata ſeceſſerunt in nihil ꝑ corruptio/nē ſi finita fuit mā ex qua gn̄ata ſunt: non.n. pōt dici ꝙ gn̄o adhuc ourct: ideo qꝛ mā eſt infinita ex qua ē gn̄atio gn̄atoꝝ ⁊ magna pars eius ſeceſſerit in nō ens ⁊ adhuc de reſiduo infiniti fiat gn̄atio eorū que modo gn̄antur ⁊ gn̄abuntur in futurum: impoſſibi/le eni eſt infinitū tunc actu ſed potētia tm̄: ſicut diui ſiōi cōtinui eēt aūt actu ſi īfinitū gn̄oni ſubijceret ſic patuit per antedicta: quapropter ſi verum eſt qd̄ dn̄t qd̄ corruptum ſecedit in non ens: opꝫ hanc ſolā eſſe cauſam.ſ. ꝙ ſubijcitur gn̄ationi in īfinituꝫ aliquid ſꝫ gn̄atur ꝓpter minus a pte maiori cum ipſum ſit in i/finitum diuiſibile: ⁊ ideo gn̄atio nō deficit ſicut ver/bi gratia ſubijcit gn̄ationi ad cubitū vnum opꝫ ꝙ ſe ipſis deſcēdat decimā relicti que nō eſt cubitus vn⁹ ſed minor ⁊ hoc in infinitū dcitur: eo ꝙ diuiſibile ſit decubitum in infinitū per decimas reſidui poſt diui ſionē: ſed tunc opꝫ ꝙ poſterius gn̄atum in oībus mi nus eſſet priori gn̄ato: ⁊ hoc non videmus quo cir/ca propter hoc ꝙ vnius gn̄atio ē alterius corruptio ⁊ ecōuerſo vnius corruptio eſt alterius gn̄atio. Eſt gn̄atio traſmutatio que nūq̄ ſm nām quieſcit. Ex hoc ēt pꝫ ſolo antehabite qōnis ens actu gn̄ationi ſubijcitur ſm qd̄ corrumpiẗ ⁊ ens potētia ſm qd̄ ge/neraẗ. Cum ergo actu ſub vna forma ⁊ potētia ſub altera ⁊ cā inquietudinis eiuſdē videẗ deſiderium i/finitum quod non deſiderat vnam formam tm̄: ſed omnem formam ſucceſſiue cū ſimul eas habere nō poſſit: hoc aūt deſideriuꝫ forme inchoatio eſt in mā que educitur de ipſa ſicut declaratur in phīa prima de generatiōe ergo eſſe ⁊ corruptione eſſe ſimpliciẗ circa vnumqdq̄ꝫ entium gn̄ao.um hꝫ exiſtimandaꝫ ſufficientem omnibus cām.

Cap. xxiij. de mō gn̄atiōis ſm ꝙ ē ſimpl'r eē.

q Ueramus aūt nunc de mō gn̄atiōis ſm qd ⁊ ſimpl'r dicte: qꝛ iſta qd̄ conſequitur ante habitaꝫ: cum.n. gn̄atio vnius ſit corruptio alterius: pōt eſſe generatio ſm qd ⁊ corruptio ſim/pliciter vel ecōuerſo: ꝓpter qd̄ ergo dn̄t hoc ſimpl'r gn̄ari: ⁊ hoc ſimpl'r corrumpi: hoc aūt nō ſimpl'r ge/nerari nec corrumpi ſimpl'r ſm ꝙ eſt iterum tractā/dum: ſi eni id idem ē gn̄atio vnius ⁊ corruptio hui⁹ eſt generatio hui⁹ differens tm̄ penes terminos: tūc opꝫ ꝙ ſit aliqua rō quare gn̄atio ē aliqñ ſimpl'r ⁊ cor ruptio ſm quid in eadem tranſmutatione ſm eē. Di cimus.n. aliqñ ꝙ id qd̄ eſt gn̄atum nunc ſimpl'r cor/rumpiẗ ⁊ non tm̄ ſm hoc ſiue ſm quid. Et dicimus ꝙ h quidē gn̄atio: h aūt corruptio ⁊ dicamus quidē ꝙ hoc gn̄atur ſm quid ⁊ non dicimus ꝙ gn̄atur ſim pliciter ſicut dicimus ꝙ adiſcens qñ ꝓ ſit ſciens gn̄a tur ſm quid ⁊ non ſimpl'r. Et hui⁹ quidē qōnis ſolo tribus modis eſt.ſ. in ſb̄a ⁊ accidēte ⁊ in ſbc̄tis ſolū ⁊ in accidentibus ſolū in ſuba ⁊ in accidēte vt tranſ mutatio in ſb̄a dicatur ſimpl'r gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ tranſmutatio in accidēte ſm quid gn̄atio vel corru/ptio: ſed hoc non eſt p̄ntis intentionis: qꝛ tūc nō ſunt ambo in vna tranſmutatione: qꝛ cum gn̄atur ſciens nō eſt corruptus hō vel aīal. In ſbc̄tis aūt ꝯſideran/dum cū adinuicē due traſmutanẗ ſbe cui⁹ forma nō vincit ſup mām: qꝛ illa magis eſt actiua cum forme ſit agere ⁊ cuius mā vincit formam: qꝛ illius eſt ma/gis pati: ⁊ tunc gn̄atio in formalem eſt ſimpl'r gn̄a/tio ⁊ corruptio ⁊ in mālem magis ſm qd̄ eſt gn̄atio ⁊ corruptio ab illa ſm quid corruptio. In accidenti bus āt ſunt quedam per modū habitus: quedā per modū priuationis: ⁊ hoc qñqꝫ importat ipſo nomi ne qñqꝫ non noīe ſed actione oñdit ipſo noīe ſic iu/ſtus ⁊ iniuſtus ſciens ⁊ ignorās ⁊ huius: in actione vō non nomine ſicut calidū ⁊ frigidum: qꝛ calidum diſſoluit ⁊ mouet a centro verſus circūferentiā qui ē motus vite ⁊ vigilie ⁊ formaliū: ⁊ ideo eſt habitus frigus aūt abſcindit motum ⁊ inſpiſſat conſtringē/do a circūferētia ad centrū qui ē motus mortis ⁊ ſō ni ⁊ māliū: ⁊ ideo eſt ſicut priuatio: gn̄atio ergo ſim pliciter in accidentibus dicta eſt ſicut calidi gn̄atio ⁊ corruptio calidi: corruptio ſimpl'r. Corruptio aūt frigidi: ⁊ generatio frigidi eſt generatio quedā ⁊ cor ruptio quedam.

Cap. xxiiij. ⁊ eſt dīgreſſio qual'r ſb̄a non accipit magis vel minus ⁊ nō hꝫ ꝯ̄rium.

a Ttendēduꝫ ēt eſt ꝙ lꝫ ſb̄a nō recipiat ma gis ⁊ minus ſm eſſe qd̄ eſt actus forme ſup mām: ⁊ hoc mō terra eſt equal'r ſuba ſicut ignis: tñ ſm ꝙ forma per potētias nāles pricipiuꝫ ē operationum: ſicut vna ſb̄a magis hꝫ actualis ſube operationē.i. forme q̄ alia: ⁊ ſic illa magis eſt ſb̄a in qua vincit forma ſicut ignis q̄ illa in qua forma eſt oppreſſa per mām ſicut terra: ⁊ ideo gn̄atio ignis ē in ens ſimpl'r ⁊ gn̄atio terre in ens eſt ſm quid. Ens eni ſimpl'r non opponiẗ tm̄ enti ſm quid qd̄ eſt acci dens ſed ēt minus ſm victoriam forme ſup mām. Attendendū eſt iterum ꝙ cum diciẗ gn̄ationem eſſe inter ꝯ̄ria a phīcis ⁊ ab eiſdem dicatur ſbe nihil eſſe ꝯ̄rium: ⁊ ideo in ſb̄a non eē gn̄ationem eſt ſophiſti/ca equiuocationis ſbe qꝛ cū logicus non loquaẗ de re niſi ſm ꝙ eſt deſignabilis per ea que ſunt in ipſa predicatione ſbali vel accidentali. Non aūt eſt deſi/gnabilis niſi compoſita ſb̄a proprie loquendo: idō ponit genus vnum logicus quod eſt ſubſtātia com/poſita per que aūt deſignatur res conſequentia ſunt rem ⁊ accidentalia rei vt ꝓbaẗ in.viij. prime phīc: ⁊ ideo qꝛ compoſite ſubſtātie nihil eſt contrarium: ideo hoc proprie ponit logicus ſed ſubſtātiam in ſe ⁊ in ſuis principijs conſiderat prius phus: ⁊ princi/pia ſunt mā ⁊ forma: ⁊ conſiderādo materiā prout eſt ſubſtātie principium circunſtant ipſam contrarie differentie ⁊ forme: que licet hee eſſe non ſibi ſucce/dāt in eodē tamen ſūt eiuſdem poteſtatis que ē ma teria ⁊ nate fieri circa idem ⁊ habere operationes cōtrarias: ⁊ ideo ſubſtātia que eſt principium ſub/ſtantie poteſt habere contrarium. Similiter autē ⁊ multo magis ſm phīcum: qꝛ ille conſiderat poteſta teꝫ materie prout motui ſubijcitur qui eſt via in ens compoſitum a quo ſumitur genus ſube: ⁊ ideo acci/pit poteſtatem motam a cōtrario in cōtrarium ⁊ ſic ſubſtātia cōtrarium habet ⁊ poteſt in ipſa eſſe mu/tatio. vnde lꝫ ſubſtātia ens genus vel in genere non habeat cōtrarium: tamen illa que eſt principiū gn̄is vel via in genus ꝯ̄rium habet.

Cap. xxv. que generātur ſimpl'r ⁊ que generantur ⁊ non ſimpl'r.

h Is habitis intentio noſtra ſm Ariſtoteleꝫ plana eſt valde queadmodū.n. multotiens determinauim⁹ dicētes quādo aliquid enti/um ſignificat hoc qd̄ vere eſt ſcilicet ſbaꝫ aliud: nō au tē ſignificat hoc ꝓpter h contingit ꝙ qꝛ vꝫ ꝙ genera

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

tio huius eſt ſimpl'r ⁊ generatio alterius ſm q̄d ſiue
huius generatio ⁊ nō ſimpliciter generatio. Illa eni
in q̄ tranſmutat̄ generatū multuʒ differunt ſicut pre/
notauimus ⁊ hoc in ſubſtantijs primo cōſideremus
Eſt eni forme generatio ex terra in ignē quaſi ad ma
gis formale ⁊ tūc ē generatio ſimpliciter ⁊ corruptō
huius ſiue quo: q2 a quo corrūpitur nō habuit eē no
bile ⁊ formale ſcilicet terra. Si aūt econtrario terra
generet̄ ab igne erit corruptio ſimpl'r: q2 ignis ē ge
neratio huius ⁊ nō ſimpliciter: q2 terre: ⁊ h̄ ēt dixit
parmenides dicens h̄ duo ignem ⁊ terram eſſe ſicut
ens ⁊ non ens: nihil autē dn̄t quo ad noſtrā intē
tionē: vtrū h̄ vel alia exempla ponantur entis vel nō
entis: q2 nos nō querimus q̄d ſubiciat̄ generationi
ſed ponimus moduʒ ipſius q̄ eſt generationeʒ dici
ſimpliciter vel generationē aliquaʒ vel generationē
ſimpliciter: ⁊ generatio quo. Et attendendū ꝙ quan
do ſit generatio ſubſtantie minus formalis non pro/
prie dicitur generatio quo ſed generatio aliqua ſicut
terre vel cineris ſed generatio accidentis dicitur ge/
neratio quo ſiue ſm quid: large tn̄ loquendo non niſi
ꝙ vnum ponit̄ pro alio. Igitur trāſmutationeʒ in nō
ens eſſe hoc modo eſt corruptio ſimpliciter: q2 illa ē
ab ente ſimpliciter: ſed tranſmutationē eſſe in ens ſim
pl'r generatio dicitur ſimpliciter quibuſcunq3 ergo d̄
terminatur ꝙ ſint entia ſimpliciter ſ3 diuerſos phos
ſiue igni ſiue terre tranſmutatō in illa ē ſimpliciter ge
neratio: q2 horꝝ vnum eſt vt ens ⁊ alterū vt non ens
Iſte igitur eſt vnus modus dicendi generari eſſe ſim
pliciter erit nō ſimpliciter generari. Alio āt mō erit
materia quedaʒ circa quaʒ generatio eſt qual'cūq3
ſit illa. Materie eniʒ cuius differētie magis ſignifi/
cat h̄ quod ens pfectū eſt: Illa etiaʒ magis ſunt ſub/
ſtantia ſicut ignis magis ſubſtantia eſt q̄ aqua: quia
differentia ignis eſt caliditas que magis ſignificat h̄
ens pfectum q̄ frigiditas q̄ eſt differentia aque: vn/
de caliditas eſt ſimpl'r: ⁊ frigiditas priuatio. Si.n.
caliditas eſt forma p̄dicata de re que ē ſimpliciter: ⁊
eſt ſpēs eius: tūc frigiditas erit ſpecies eius priuatio
q2 terra ⁊ ignis differunt his differentijs. Et huius
ratio q̄dē manifeſta eſt ex prehabitis. De generatio
ne ergo: ⁊ corruptione ſimpl'r dictis ſ3 q̄d ſ3 verita
tis ſciaʒ hoc modo eſt determinatū.

Capl'm. xxvi. de opinione antiquoꝝ aliter de/
terminantiū generationē ſimpliciter ⁊ generationeʒ
aliquam.

v Idet aūt multis antiquis nō ſic debere de/
terminari ſ3 potius qd̄ dicēdū ſit ꝙ genera
tio ſimpl'r ⁊ aliqua gn̄atō p h̄ qd̄ id qd̄ gn̄at
vl' corrūpit ſit magis ſēſibile: vl' min⁹ ſēſibile qd̄ q̄dē
.n. ī magis ſēſibilē trāſmutat mā3 gn̄ari īquiūt ſimpl'r
ſicut ſi aliq̄d tranſmutat in terrā: qn̄ āt trāſmutat in
īmanifeſtā mā3 ſicut in ignē tūc dicit̄ ſimpl'r corrūpi
⁊ generatione aliqua generari. Determināt aūt ꝙ
ens ⁊ nō ens ſūt penes ſentiri ⁊ nō ſentiri quēadmo
dū ſcibile q̄dē ſit ens ignotū aut ſit nō ens. Senſus
eni in eo ꝙ certificat de re veritatē quandā hēt diſci
pline ſiue ſcie: nō tamē idō diſciplina īmediate oritur
ex ipſo: q2 ſenſus certificat preſentiā materie diſcipli
na āt per cām rei eſſentialeʒ: quēadmoduʒ igitur phi
ci illi exiſtimabāt ꝙ viuere ⁊ eſſe ſit ſentire vel poſſe
ſentire ita exiſtimabāt de rebus ꝙ ſint que forti ſenſu
ſentiuntur ⁊ ꝙ nō ſint que ſunt quaſi inſenſibiles ⁊ ſ3
aliquē modū proſequunt̄ veritatē. ſ. q2 vidēt ꝙ id qd̄
comprehenſum eſt: eſt ſicut ens ⁊ id qd̄ non compre/
henditur eſt ſicut non ens: ⁊ in h̄ ſenſus habet verita
tem quādam diſcipline. Sed nō verꝝ eſt ꝙ dicūt ſim
pliciter eſſe quod eſt multū ⁊ nō eſſe ſimpl'r cuius p/
ceptio in ſenſu eſt parua: q2 verius ſunt que ratiōe q̄
que ſenſu percipiunt̄: ⁊ ideo contingit ꝙ aliter deter/
minat̄ de generatione ſimpliciter ⁊ aliqua generatiōe
ſm opinionē ⁊ aliter ſm veritatē ⁊ ſimiliter de corru
ptione ſimpl'r ⁊ aliqua corruptione. Ignis eniʒ qui
magis eſt ſpiritualis ⁊ aer ſunt minus ſm ſenſum: idō
ſm dictos viros q̄ ſimpl'r corrūpūt corrūpūt ī h̄ ⁊ di
cuntur ſimpl'r generari quando tranſmutat̄ in tāgibi
leʒ materia: ſicut in terrā cū ſm veritatē ſit ecōuerſo
q2 ignis ⁊ aer ſunt magis h̄ aliq̄d ⁊ ſuba ⁊ ſpēs q̄ ter
ra ſic apparet ex pri⁹ dictiſ. Qd̄ igit̄ gn̄atio ſimpl'r ſit
corruptio alicuius ſiue aliqua cā dicta eſt: h̄ eni ē pp
h̄ ꝙ differt materia circa quā ſunt dicte tranſmutatio
nes. ſ. q2 aut eſt ſuba: aut non aut ꝙ h̄ eſt ſuba magis
illa vero nō aut ſm opinionē antiquoꝝ ꝙ h̄ magis ē
ſenſata materia ex qua ⁊ in quam eſt tranſmutatio:
hec v̄o minus.

Cap. xxvij. de generatiōe ſimpl'r ⁊ generatiōe ſ3
quid quando ſunt in vna tranſmutatione.

d Icunt iteruʒ h̄ quidē generari ſimpliciter: h̄
aūt aliq̄d ſiue ſm quid ſolū tertio modo q̄
nō eſt aliq̄s dictoꝝ modoꝝ quib⁹ dicuntur
res ex adinuicē generari in ſubſtātijs vel accidētib⁹:
ſed ſm modū quē nūc dicemus q̄ nō eſt in vna tranſ
mutatione. Nūc aūt paulo ante determinatū eſt qua
re contingit ꝙ non ſimpl'r dicimus generari eandem
rē ⁊ corrūpi: ſed potius ſi alterū eſt ſimpl'r reliquum
eſt ſm q̄d cuʒ tamen omnis generatio vnius ſit cor/
ruptio alterius: ⁊ oīs corruptio vni⁹ ſit generatio al
terius in his q̄ tranſmutant̄ ad inuicē. Sed nolum⁹
hoc nūc querere. Sed querimus nūc quare q̄ dicit ⁊
ſit ſciens nō dicit̄ ſimpl'r generari: ſ3 dicit̄ ſm q̄d ge/
nerari: q2 dicit̄ generari diſciplinatus. Ille aūt q̄ dicit̄
naſci ſubaliter dicit̄ ſimpl'r generari. Solutio auteʒ
hui⁹ queſtiōis determinata eſt in predicamētis: quia
dictū eſt ibi ꝙ quedā ſignificāt h̄ aliq̄d. ſ. particularē
ſubam ⁊ quedam ſignant ſiue ſignificāt quale: ⁊ que
dā ſignificāt quātū. Quādo g̊ mutatio fit in ea q̄ nō
ſubam ſignificāt dicit̄ illa generatio quedaʒ ſiue ſm
quid. Sed quādo fit mutatio in id qd̄ ſignificat ſbaʒ
dicitur generatio ſimpl'r. Sed tn̄ hoc nō eſt ꝯtrariuʒ
ſupradictis: q2 generatio ſimiliter ⁊ gn̄atio q̄daʒ ē in
oīb⁹ p̄dictis ſm qd̄ in alio ordine dicit̄ q̄ ſupra ē ex/
planat⁹: puta ī ſuba dicit̄ gn̄atio ſimpl'r ſi gn̄at̄ ignis
ſ3 nō ſimpl'r ſ3 ſ3 q̄d ſi gn̄at̄ t̄ra. In q̄litate āt ſimpl'r
dicit̄ gn̄ari ſi gn̄at̄ diſciplīa: d̄ eo igit̄ qd̄ eſt h̄ ſimpl'r
gn̄ari ſi gn̄at̄ diſcipliatū. Illa āt nō ſipml'r ſ3 ptī hēre
rōnē gn̄atiōis ⁊ ptim nō. In oīb⁹ v'r ſubijs ſm veri/
tatē ⁊ opinionē dictuʒ eſt ⁊ ēt dictū ē ꝙ cā mālis q̄re
gn̄atio ſit ꝯtinua eſt ſubm qd̄ trāſmutat̄ ī ꝯtraria ſem
per: q2 ideo generatio vnius eſt corruptio alterius ⁊
corruptio vnius eſt generatio alterius.

Cap. xxviij. ⁊ eſt diſgreſſio q̄liter gn̄atio ſimpl'r ⁊
ſm q̄d ſit ſimpl'r in accidētib⁹ ſm alios.

e St aūt h̄ attēdēdū ꝙ oē accidēs ⁊ precipue
phicū quale eſt paſſio vel paſſibilis q̄litas
duplex h3 eē. ſ. māle ⁊ fōrale ſic̄ vbi gratia
albedo eē māle h3 ex diſpōnib⁹ ſubi in q̄ ē ſic̄ ex cali
do terreſtri diſſoluēte huidū vt in calce vel ex frigi/
do conſtringēte partes perſpicui diuiſi ſicut in niue
habet autem eſſe formale cuius lux eſt hypoſtaſis
⁊ eſſentialis cā immiſſa ſuperficiei denſe vel rare vel
adulte

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

aduſte vel humide ſm ꝙ dicit Ariſtote. ꝙ color eſt extremitas perſpicui in corpore terminato. i. in corpore qḋ nō tranſit viſus: ſicut ē terra vel lignū qḋ viſus non tranſit ſicut tranſit vitrū vel aerē vel aquā ⁊ forte gñatio que differt in accidētib⁹ ab alteratōe in eiſdē ꝙ gñatio eſt in vtroq₃ eē mālī ⁊ formali: ſed alteratio ē principalr̄ ſm eſſe formale tm̄: ⁊ hoc iō videt̄ q₂ gñatio vt docet nos Ariſto. in prima phia oꝫ eē cōpoſiti: ⁊ ſicut differūt termini mutatiōis ſic debēt differre mutatiōes: ⁊ iō opꝫ ꝙ gño quo q̄tuꝫ ad terminū ſilitudinē quādam hēat cū gñatione ſilr̄ Sunt tñ plerīq₃ ēt phici qui gñationē quo dn̄t eē alteratiōnē ⁊ ecōuerſo ⁊ verū eſt qḋ dn̄t lꝫ motus ſit alius ⁊ alius vt videtur ſicut iam patefactū eſt.

Cap. xxix. qualr̄ gñatio ē ſemp ex corrupto aliq̄.

b Js habitis nūc īquirere redeundo ad ꝓpoſitum opꝫ q̄re ſemp gñatur aliqḋ ex corruptis: queadmodū. n. inquirūt phici corrūpi dicit̄ res qñ venit ad inſenſatū: ſilr̄ dn̄t ꝙ gñatur ex nō ente ſui ex corrupto qñ venit ad ſenſatum ſiċ ex inſenſato: ſiue igit̄ per nō ens ſupponatur aliqḋ ſbm qḋ eſt ens nō ſenſatum ſicut ſe hꝫ veritas: ſiue nō ens ſenſatū nullū relinquit ſbm: ſicut dicit iſta opinio coꝝ ſemp gñatio ſit ex non ente ⁊ corruptio ſit in non ens. Huius aūt cā eſt: q₂ eſt gñatio ex ꝯ̃rio qḋ neceſſe eſt corrūpi: ⁊ iō ēt gñatio decēter ꝯtinue ē ⁊ nūq̄ deficit: gñatio. n. talis entis ⁊ corruptio talˀ nō entis: gñatio eſt talis entis.

Cap. xxx. de ſolutione trium queſtionum. ſ. vtrū non ens ex quo eſt gñatio ſit pura ꝓbatio vel non ⁊ an mā gñationis ſub duobus ꝯ̃rijs ſit vna vel plures ⁊ an res gñantur ex adinuicem.

a Ed tūc iterum queret aliquis vtrū hoc non ens qḋ priuat id qḋ ſilr̄ dicitur eē ſiue formalr̄ ens ſiue ſenſatū ens: ſiue ſbaliter ens hec. n. ſicut prelibauimus ſilr̄ eē dn̄r ſicut pura priuatio vel alterū ꝯ̃rioꝝ puta ſi dicimus mālē eſſe nō ens ⁊ formale corpus ens: vtruꝫ tūc terra ⁊ graue. i. ſbm cū ꝯ̃rio ſupponatur ꝑ nō ens ⁊ ignis ⁊ leue ſupponatur ꝑ ens in qḋ eſt gñatio: aut nō ſit ita: ſed forma terre ⁊ cōtrarium vnum qḋ ē graue ſit ens ⁊ forma ignis ⁊ leue ſilr̄ ſed ſola mā vtraq₃ forma priuata ſit non ens ex quo eſt gñatio. Queret aūt iterum aliquis an mā gñatiōis eſt vna ſub duobus ꝯ̃rijs an alia. Et iterū queret aliquis ꝯn̄r an gñatio fiat ita ꝙ generent̄ res ex adinuicem vna ex alia ⁊ ecōuerſo: ſicut pꝫ in elemētis quoꝝ vnū gñatur ex alio ⁊ ecōuerſo: aut gñantur ex adinuicem vt ex ꝯ̃rijs: q₂ tunc nulla eēt qḋ vtrū non ens ſupponeret alterū ꝯ̃rioꝝ q₂ certum eēt ꝙ nō ſupponeret: hoc aūt precipue dubium eſt in ſimplici gñatione eltoꝝ: q₂ illis prio inſunt ꝯ̃ria ⁊ gratia illorum inſunt omnibus alijs. ſ. terre aque aeri ⁊ igni. Solutio aūt oīum illorum ē ꝙ in priuatione ſupponitur ꝯ̃rium alteꝝ ⁊ ex adinuicem fiunt gñationes ſuper mām vnam que eſt ſbm mutatiōis: ⁊ hec mā eſt vna ſubō ⁊ eſſentia mālī: ſꝫ duplex ſm eē: q₂ aliud eē hꝫ ſub vno ꝯ̃rioꝝ ⁊ aliud ſub alio cū eſſe ſit actus forme in mā: ⁊ iō duaꝝ formaꝝ ꝯ̃riarum vnum eē in vna mā eē non poteſt. Sciendū. n. ꝙ mā hꝫ diuerſam rōnem: ⁊ nomen ſm ꝙ cōpatur diuerſis. Jn trāſmutatione. n. cuius ipſa ē pincipiū aliquo mō tria ſunt. ſ. terminus a quo ⁊ terminus ad quē: ⁊ ipa ēt tranſmutatio ⁊ hoc duplr̄ cōſideratˀ. ſ. ꝓut eſt motus quidā ⁊ ꝓut eſt ipſa gñatio vnius ⁊ corruptio alterius vna mutatio exiſtens penes terminos diuerſificata. Si igit̄ tranſit terminus a quo ipſa neceſſario in priuatiōe que dicit̄ non ens ſupponit ꝯ̃rium: q₂ nō eſt motus niſi de ꝯ̃rio ad contrariū. vnde Ariſt. in quinto phicoꝝ dicit ꝙ de non albo fit albū ⁊ nō de quolꝫ nō albo: q₂ non de linea ſed de nō albo qḋ ē nigrum vel mediū inter albū ⁊ nigrū mediū aūt cōpatum extremo ē extremū: ſi aūt cōpatur ad terminū ad quē tūc ſupponit priuatiōeꝫ cū aptitudine quā inchoatiōnē forme alibi diximus ad recipiendū formā. Debes. n. ſcire ꝙ priuatio dupliciter ē dcā. ſ. actiue ⁊ paſſiue hoc ē priuans ⁊ priuata: priuatio aūt priuata habuit habitū aliqñ: ſed corrupta ſunt in ipſa pricipia habitus relicta tm̄ ſba ſicut cecitas ē priuatio habitus: ⁊ iō ab ipſa non eſt regreſſus ad habitū. Eſt aūt alia priuatio priuās ꝯ̃rium habitui: ⁊ hn̄s habitum ꝯ̃rium aliquo mō: ⁊ h̄ eſt ꝯtinue deſiderās habitū ⁊ formā: ſicut diuinuꝫ ⁊ optimū: ſicut turpe deſiderat bonum ⁊ feia marem ⁊ h̄ eſt priuatio que ſupponitur in non ente: qñ dicit̄ ꝙ gñatio eſt ex nō ente in ens. Si aūt cōpatur ad ipſaꝫ mutationē: vt eſt motus tm̄: tūc vocatur mā phica que ē in potētia: q₂ ſicut dicit Ariſt. in tertio phicorū. Motus ē Endelechia exiſtētis in potētia ſm ꝙ eſt in potētia. Si aūt cōpatur ad motū ꝓut gñatio vnius eſt corruptio alterius: tūc ipſa ē actu informata forma ꝯ̃rij: q₂ nihil corrūpit̄ niſi actu ens: dē his ergo dubitabilibus in tantū dictuꝫ ſit.

Tractatus ſcōs de alteratione.

Cap. j. de differentia alteratiōis ⁊ gñationis.

d E gñatione aūt ⁊ alteratiōe dicamus quid differūt. Nos. n. dicimus has trāſmutatiōes eē alteras adinuiceꝫ. Prima ergo differētia ē iſtaꝝ trāſmutationuꝫ penes id in qḋ trāſmutant̄. Qm̄. n. aliō eſt ſbm: ⁊ aliud ē paſſio ſiue qualitas ſbcti: opꝫ cum trāſmutatio ſit penes vtrūq₃ iſtoꝝ ꝙ ſit altera ⁊ altera Alteratio. n. ē qñ manētē ſubō ſm formā ⁊ ſbam qḋ ſenſatū ē: q₂ in illo magis trāſmutatio appet trāſmutatio fit in talib⁹ ſbcti paſſioib⁹ ſiue q̄litatib⁹ q̄ ſunt vel ꝯ̃rie vel medie: puta corp⁹ aliqñ ſanū eſt: ⁊ fit laborās ſiue īfirmū manēs idē in ſbō ⁊ ſba ⁊ metallū rotundū eſt ⁊ fit angulare manēs idē ſm rōneꝫ ⁊ ſpēm metalli: qñ aūt totū trāſmutatur ſm eē in totum ſicut ſemen totū in ſanguinem vel in carnē ē generatio vel corruptio. Maxime aūt apparet iſta generatio ſi fiat trāſmutatio ad ſenſatū ex inſenſato: ſēſatū dico tactu ſiue tangibile aut ēt ſenſatum oībus ſenſibus vel pluribus ſi gñatur aqua aut corrūpitur in aerē: q₂ aer eſt valde inſenſatus. Jn his aūt gñatōnibus ⁊ corruptiōibus ſi alique paſſiōes eedē ſūt ſicue cōes vtriſq₃ ꝯ̃rijs. ſ. gñato ⁊ corrupto nō opꝫ illas trāſmutari: verbi gratia: ſi ex aere fit aqua dyaphonitas ⁊ humiditas manent.

Cap. ij. ⁊ eſt tranſgreſſio declaras qualiter manēt cōmunes q̄litates duobus elementis in terminatione adinuicem.

e T huius quidem cauſam aſſignat Auerroys eſſe ꝙ illaruꝫ cōmunium paſſionuꝫ neutrū elementū eſt ſbm eſſentiale nec ipe eēntiales ſunt ſubſtātie ſed ꝯtingunt vtriq₃ ſubcto. Sed quecunq₃ ſubō eſſentialia illa mutantur. Et hoc habet dubitationē: q₂ humor aeris eſt eēntialr̄ plus aq̄ ⁊ tñ manet cū aer mutat̄ in aquā ⁊ ecōuerſo ⁊ forte Auerroys vocat eēntiale ſbe qḋ ē ei⁹ ineꝑtū in ſpē ⁊ forma ⁊ nō ꝯuenit ei rōne gñis ſui: q₂ hoc ē ꝓprium

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſpecici ⁊ mutat cum ipſa: contingens v͛o vocat quod
ineſt gratia gn̄is vtriq; termino ꝝ mot⁹: q͛ hoc nō h;
cōtrariū in qḋ mutet. Sciēdū tamē ꝙ talia cōmunia
mutant in eē: ⁊ non in eſſentia: ſicut enī eſſentia albi
ſaluat in albiori ⁊ albiſſimo: ita eſſentia humidi in
humidiori ⁊ humidiſſimo: nō tamē idē eſt eſſe albi
⁊ albioris ⁊ albiſſimi ⁊ hoc modo ſm eſſentias ſu/
as talia manent ſed non ſm eſſe idem in vtroq; ter/
minorum motus.

Caplm̄. iij. ꝙ nō ſit alteratio eſſentialiter gn̄atio
⁊ quomō ſit alteratio.

r

Ideamus igitur ad ꝓpoſitū ⁊ dicamus ꝙ
cum nō eſt mutatio ex hoc toto in hoc to/
tū ſ; manēte toto ſubiecto ſaluato ſit in ac/
cidente variatio: tunc eſt alteratio. Alterationis.n.
⁊ oīs motus q̄ eſt in accidētibus ſbm ꝓximū eſt cō/
poſitū in mā ⁊ forma: ⁊ nō mā ſola: verbi gratia mu
ſicus hō corruptus eſt: hō autē imuſicus generatus
eſt: hō aūt ſbm vtriuſq; manet ad id ſaluatū in ratio
ne: ⁊ forma ſubſtantiali: ſi igit hominis paſſio nō eſ
ſet ſm muſicā diſpoſitionē ⁊ imuſicā: ſed eſſet muſi/
ca ⁊ imuſica aliq̄d de eius rōne ⁊ cū huius q̄dez eēt
generatio: huius aūt corruptō: iō hois ſm eſſe ho/
minis eſt hec paſſio. Sed ſi ꝯſideratur ꝯgregatū ex
ſubā ⁊ accidēte ſm eſſe congregati ſm ꝙ alia eſt rō
⁊ eſſe muſici hominis: ⁊ alia hominis per ſe: tūc mu
ſica ēt eſſet eſſentialis homini muſico: ⁊ iō hominis
ſm eē muſici eſt talis mutatio generatio ⁊ corruptō
ſed hec eſt corruptio quo ⁊ generatio quo q̄ ꝓprie ē
alteratio ſi ad ſbm mobile ⁊ nō ad totū eſſe congre/
gati referatur: q͛ paſſiones huius manēt in ſbā ⁊ for
ma: ⁊ iō alteratio eſt ſm talia.

Caplm̄. iiij. ⁊ eſt trāſgreſſio declarans qualiter
alteratio vno mō eſt ſm tertiam ſpēm qualitatis tm̄
⁊ alio mō ſm cōes rōnes motuū abinuicē.

o

Portet aūt h̄ diſgreſſionē paruper facere
q͛ in ſeptimo phicoꝝ ꝓbat Ariſto. altera/
tionem nō eſſe niſi ſm tertiā ſpēm qualita/
tis que eſt paſſio vel paſſibilis qualitas inferēs vel
illata: cū eniz oīs alteratio fiat agēte actiuo aliq̄ ⁊
manifeſte ꝓpter ipm mobile nō agat aut aliqḋ phi/
cū niſi mediātibus actiuis qualitatib⁹ que ſūt quali/
tates prime: op; ꝙ illis ſolis vel cauſatis ab eis fiat
alteratio. Quinq; enī exigūtur ad h̄ qḋ alteratio fi/
at phica. ſ. agens extra mobile ꝑ qualitates actiuas
⁊ q̄litas addens ſup eſſentiaz materie ſiue ſubiecti
⁊ ꝙ ipſa per excellētiaz corrūpat ſbm ⁊ ꝙ ſit preter
eſſentialia variatio ſ; eā: ⁊ quito habens ꝯriū actu
pugnās. Et per primū hoꝝ aūt excluditur alteratio
que eſt in prima ſpē qualitatis: q͛ virtus ⁊ ſcia non
cauſatur ab aliquo extra id qḋ eis īformat: ꝓterea ēt
habitus virtutis q̄ cōmēſuratio q̄dā eſt medij. Sili/
ter ⁊ habitus ſanitatis nō eſt ſine rōne eius qḋ eſt ad
aliq̄d: q͛ ſicut mēſura eſt ad aliq̄d: ita ⁊ id qḋ in qua
daz cōſiſtit commenſuratione: in id aliq̄d aūt nō eſt
motus cuz qḋ per motū eſt: habeat neceſſario prius
⁊ poſterius: ad aliquid aūt vult ſimul eſſe nā. Pre/
terea q̄ attingunt ꝓprie virtuti ꝑfecta ſunt: ⁊ perfectō
eſt per formas alterationis. Abſurduz aūt eſt dice
re ꝙ penes nālez potentiaz ⁊ ipotentiā ſit alteratio.
Cum oē quod alteratur ⁊ mouet per nālē potentiā
motiue ſubicitur alteratōni vel ēt alterantibus reſi/
ſtit. Preterea nālis potētia vel impotentia fluūt ab
eſſentia ⁊ nō variantur niſi eſſentialibus variatis: ⁊
iō per quartā conditionez phice alterationis exclu/
ditur: ⁊ etiā ꝑ q̄ntā excludit: q͛ nō habet contrarium
actu eis repugnās ſed potius priuatiue oppoſitum.
Quarta etiam ſpecies ſi habet contrarium ⁊ eſt per
fectio omniū artificialiuz ⁊ eſt coniunctuz forme ſub
ſtantiali naturalium: q͛ nullum corpus eſt quod non
habeat ꝓpriam figuraz vt dicit Ariſto. in methaphi
ſica: ⁊ ideo excluditur ab alteratione. Scias etiā
ꝙ non addit eſſentiā aliquā ſupra quātitatē materie
propter quod dubitat auctor. vj. principiorum vtrū
figura inciſionis ſit a natura vel arte: licet autē Ari/
ſto. dicat ꝙ rarum ⁊ denſum ſunt principia omniuz
paſſionū: ⁊ ideo videatur ꝙ ſ; eas maxime debeat
eſſe alteratio cū tamen vt dicit Ariſto. in quarto phi
ſicorum nihil addant ſupra ſitum partiuz materie: ⁊
ideo vt videantur eſſe vera que dicta ſunt. Sciēduz
ꝙ rarū ⁊ denſum non ſunt principia actiua paſſio/
nū ſed potius prima diſponentia vt paſſiones in ma
teria ⁊ in partibus materie introducant: q͛ raruz eſt
leue: ⁊ calidū ⁊ denſum eſt frigidū ⁊ graue: ſed acti
ua rari ⁊ denſi ⁊ oīum aliorū ſunt calidū ⁊ frigidū
⁊ ideo ſm iſta ſola ⁊ cāta ab eis eſt alteratio: vnde
quod h̄ dictū eſt ⁊ in ſcḋo de aīa dictū eſt de alteratio
ne in cōmuni dicta ⁊ non propria neq; phica cōis. n.
alteratio eſt ſ; oē; qualitatē q̄ facit alteꝝ ⁊ nō aliud

Cap̄. v. de diſtinctione oīum motuū ab inuicē.

r

Ideamus ergo ad ꝓpoſituz ⁊ dicamus ꝙ
generatio ab omni motu diſtinguitur: quan
do enī ſm quātū eſt tranſmutatio contrarie/
tatis tūc eſt augmētuz vel diminutio: q͛ l; quātitas
ſm eſſentiam que generis eſt entis accidētalis nō ha
beat cōtrariū: tm̄ ſm ꝙ eſt terminus natura conſtātiū
⁊ ratio magnitudinis eorū vt dicit Ariſto. in ſcḋo de
anima ſic habet cōtrariū qḋ eſt perfectū ⁊ diminutū
⁊ ſic motus eſt in quātitate quādo aūt minutio ſit ſ;
locū tunc eſt allatio ſiue loci mutatio: ideo q͛ quod
ſm locum mouet nō ſemꝑ mutat locū ſicut patet in/
celeſtibus omnibus: ⁊ ideo ꝓprie allatio dicit in cō/
muni: quādo aūt motus ſit ſm paſſionē tunc dicitur
alteratio: quādo aūt nihil manet ſubiecti cōpoſiti cu
ius alterū ꝯtrarioꝝ ſit paſſio ⁊ accidēs: ſed eſt ex to/
to in totū vniuerſaliter tūc ē generatio: ⁊ corruptio.

Cap̄. vj. qualiter yle ſubicitur generationi ⁊ quali
ter alijs motibus.

y

Le autē quod eſt prima materia maxime
quidē principiū ⁊ proximū ⁊ ꝓpriuz ſu/
biectū generationis ⁊ corruptionis ſuſcepti
bile: ſ; modo alio nō ꝓprie nec ꝓxime eſt etiā qḋ ſu
bicitur alijs tranſmutationibus: omne enī quod ſub/
ſtat oportet ꝙ habeat vim ſubſtandi ratione primi
ſubſtantiui qḋ eſt materia: ⁊ ideo etiā cōpoſitū quod
eſt ſubiectū accidentaliū tranſmutationū ratione ma
terie habet vim ſubſtandi: ſed tamē cōpoſitum eſt ꝓ
prie ſubſtans accidentibus: q͛ accidens eſt poſt eſſe
⁊ eſſe eſt perfecti ⁊ cōpoſiti ⁊ ideo etiā cōpoſitū cau
ſa ⁊ ſubiectū eſt accidentiū: ⁊ cū diffiniuntur acciden
tia cadit ſubiectū in diffinitione eorum ſicut patet in
Simo ⁊ claudo in quoꝝ vnius diffinitiōe cadit na/
ſus. Alterius aūt eius que cōpoſita ſubiecta ſunt de
generatione igitur ſiue eſt ſiue nō eſt: ⁊ quomodo de
alteratione determinatū ſit hoc modo.

Tractatus tertius de augmento ⁊ diminutione.

Capitulum primum de differentia augmentatio/
nis ad alias tranſmutatiōes.

De augmentatione

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

E augmentatione autem reliquum eſt dicere quid differt a generatione ⁊ alteratione ⁊ deinde quomodo augmentantur que augmentantur ⁊ diminuuntur que diminuuntur. Querendo autem primum differentiam augmenti ad alias tranſmutationes queremus vtrum in alio differt ab eis ꝙ in hoc quod eſt in alio genere ab ipſis. Uerbi gratia ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam transmutatio vocatur generatio. Quod autem circa magnitudinem ex potentia in actum vocatur augmentum vel diminutio. Que autem circa paſſiones ex potentia in actum vocatur alteratio vtraqꝫ enim iſtarum tranſmutationum ex potentia in actum eſt vtrum igitur tamen in hoc eſt differentia aut etiaꝫ motus trāſmutationis differt. Illud enim quod alteratur nō ex neceſſitate etiam ſm locum mouetur: licet neceſſario mobile eſt ſm locum non tamen neceſſario ⁊ ſimile quod generatur neceſſario mobile eſt ſm locum non tamen neceſſario mouetur ſm locum ſed id quod augetur vel diminuitur neceſſario mouetur aliquo modo ſm locum: licet non ita moueatur ſm locum ſicut id quod fertur in locum: quod enim fertur ſm locuꝫ ſi mouetur ſm rectū ſurſum vel deorſum totum alterat locum: ⁊ venit de vno loco in alium. Sed quod augetur vel minuitur manens in vno loco ſm totum alterat locum non tamen in hoc mouetur ſicut ſpera vel circulus: quia ſpera vel circulus mouetur ſm locum manens in loco equali ſm totum: ⁊ mouetur renouatione ſitus in partibus: ſed quod augetur ſm partem creſcit in locum maiorem ⁊ id quod diminuitur decreſcit in minorem. Quod igitur h̄ transmutatio que dicitur ſm augmentum differt ab alijs nō ſolum differentia accepta in eo circa quod eſt: ſed etiā ſm modum qui dictus eſt manifeſtuꝫ eſt.

Cap. ij. de eo quod augetur vtrum ſit actu corporeum aut non.

Edeamus igitur ⁊ queramus circa quid eſt tranſmutatio augmentationis ⁊ diminutionis: videt autē eſſe circa magnitudinē quātum ad id quod augetur: vtruꝫ ſcilicet illud quod augetur ſit potentia habens magnitudines ⁊ corporeitateꝫ vel habeat potentia quodammodo ⁊ actu alio modo quemadmodum diximus de eo ex quo fit generatio ⁊ ſi dicatur ꝙ augmētatio eſt ex eo quod potentia eſt corpus ⁊ magnitudo: ⁊ actu neutrum hoꝝ penitus. Cum hoc poſſit eſſe duplex. Queratur vtꝝ id ſit ſeparata quedam ab alijs rebus ſm ſe materia q̄ potentia eſt magnitudo: ⁊ corpus vel ſit non ſeparata ſm locum ab alijs rebus: ſed ſit alijs rebus quaſi imbibita ⁊ influxa: licet tamen ſm eſſentiam ⁊ eſſe ſint diſtincta ab eis ſicut eſt aqua in ſpongia aut hoꝝ vtrumqꝫ eſt impoſſibile: ⁊ tunc oportet ꝙ ſit materia que habeat magnitudinem: ⁊ corporeitatem: ſi vo dicat ꝙ eſt primo modo ſcilicet materia ſine magnitudine ⁊ corporeitate ſeparata ſm locuꝫ ab alijs tunc ipſa erit aut indiuiſibilis nullum per ſe habens locum ſicut punctus aliquis aut eſt vacuum quoddā ab omni forma diſtinguente aut eſt corpus inſenſibile ſm autem hoꝝ eſſe non poſſe determinatum eſt in phiſicis: licet enim quidā dixerunt non augeri corpus niſi per interceptionem vacui inter parteꝫ ⁊ partem: ſicut patet in raris corporibus: tamen hoc quod dicunt non eſt verum vt in phiſicis oſtenſum eſt: vnde materiam ex qua fit augmentum eſſe non contingit vt vacuuꝫ quoddā. Quod autem primo modo ſit ſicut indiuiſibilis punctus eſſe non poteſt: ſicut.n. illud quod generatur ſemper eſt in loco aliquo ita ēt id ex quo fit generatio: ⁊ ex quo fit augmentatio ſēper eſt in loco quodaꝫ ergo illa materia erit ſm ſe in loco aliquo vel per accidens. ſ. quia eſt in alio quod eſt in loco. Nos poſuimus ꝙ non eſt in alio ſed ſit ſp ſeparatuꝫ: ergo ſm ſe erit in loco: ergo nō erit diuiſibile īdiuiſibile vt pūct⁹: qꝛ illi⁹ nullus p ſe ē loc⁹. Si autem dicatur tertiuꝫ. ſ. quod eſt corpꝰ ſ inſenſibile h̄ erit contra ypoteſim ꝙ nullaꝫ penitus habeat magnitudineꝫ ⁊ corporeitateꝫ. Si aūt dicatur ꝙ h̄ materia ex qua fit augmentuꝫ non eſt in loco ab alia re ſeparata ſed ei ībibita ſiue influxa ſicut aqua in ſpongia cū tamen ſit ſine magnitudine ⁊ corporeitate: ⁊ ſic diſtincta in eſſe ⁊ eſſentia ab illa re in qua eſt ita vt nihil ei⁹ ſit ſicut pars eſſentialis vel accidētalis forma eius: tūc contingent multa impoſſibilia Dico aūt verbi gratia ꝙ ſicut eſt in augumētatione ita per candē rationem eſt in generatione. Cum ergo generatur aer ex aqua ſicut vas non transmutatum a ſua ſubſtantia eſt: ita non erit aqua transmutata in ſua ſubſtantia: ſed erit ex ea materia ex qua fit aer qui eſt maioris quantitatis ꝙ̄ aqua ⁊ hoc eſt falſum. Adhuc ſm hoc cū īfinicies aer generatur ex aqua ⁊ econuerſo quod iteꝫ eſt impoſſibile. Adhuc ēt aer non videtur ſic generari ex aqua ſicut exiēs a manēte aqua: quia nos videmus aquaꝫ tranſmutari ergo ille modus eſt contra hoc quod oculis nos videmus in generatione fieri. Quod ergo melius eſt dicere inter omnia hec eſt vt dicamus ꝙ materia ex qua fit generatio ⁊ augmentū eſt nō ſeparata a q̄titate ⁊ qualitatibus ⁊ eſt ſicut ſupra diximus vna ſubiecti eſſentia in vtroqꝫ contrarioꝝ: ratione aūt ⁊ eſſe non vna vñ nō debemus dicere ꝙ mā ſit puncta aut linee aut ſuperficies corporis propter eaſdem cauſas quas diximus. ſ. qꝛ illa ſeparata eſſe nō poſſunt. Illud autem eſt materia cuius illa ſunt omnia vltima determinantia ipſam ſcilicet puncta linee ⁊ ſuperficies ⁊ ipſam nunꝙ̄ poſſibile eſt eſſe ſine paſſione ⁊ morphea ſiue forma q̄ ē figura que figura quātitas eſt terminata: vnde materia veriſſime eſt id quod eſt terminatum quantitate ⁊ qualitate diſtinctum ⁊ forma ſubſtantiali perfectum. Generatur igitur alterum ex altero ſicut etiam ſupra in alijs libris determinauimus ex alio dicto ente actu quod eſt eiuſdem generis quod grece dicitur omogeneos aut quod eſt eiuſdem ſpeciei omiomeris dicitur: verbi gratia ignis ab igne ⁊ homo ab homine ⁊ hoc eſt generans efficitur ſicut autem ex materia durum ex duro non generatur ſed ex contrario non duro: quod eſt molle. Quoniam autem ſicut iam dictuꝫ eſt materia eſt ſubſtantia corporalis erit ipſa materia talis corporis quod eſt cum paſſione ⁊ mobile quia corpus nullum eſt materia contrarijs: quia materia in toto motu ſaluatur ſm eſſe materie licet non ſaluatur ſm eſſe abſolute ſed non ſaluatur in toto motu ſm omne corporis: licet poſſit ſaluari ſm eſſentiam corporeitatis: vnde eadem eſt materia ⁊ magnitudinis ⁊ paſſionis ratione quidem ⁊ eſſe ſeparabilis a qualitatibus ſigillatim ſm actum tamen nunꝙ̄ ſeparata ab eis: quia etiam aliter penes paſſiones eſſent ſeparabiles quod eſt falſū. Manifeſtum igitur ex queſitis nunc ꝙ augmentatio non eſt ex eo ꝙ potentia habeat id quod eſt omne ideſt materia

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

eſſet ſeparata a quantitatẽ ⁊ paſſionibus: ⁊ hoc eſſe impoſſibile dictum eſt prius. Amplius talis trãſmutatio non eſt propria augumentationis ſed generationis: quia in eo ex quo fit generatio non ſaluatur quantitas ſm eſſe idem: quod auteꝫ augetur nullam amittit quantitatem ſm eſſe: nec ſm eſſentiam. Augumentatio enim eſt exiſtentis ⁊ ſaluate ſm eſſe magnitudinis additamentum: diminutio auteꝫ eiuſdem minoramentum: ideo id quod augetur oportet habere magnitudinem aliquam in eẽ ſaluatam: quapropter ſi materia ſm veritatem non eſt ſine magnitudine oportet eſſe augumentationẽ ex actu magnitudinem habente ⁊ potentia maiorem in actu maiorem magnitudinem: ſi enim non eſſet ſaluata in eo quod augetur aliqua magnitudo ſꝫ eſſe ſꝫ eẽt potẽtia tm̃ tunc eẽt gñatio nõ augumentatio.

Capitulum tertium ⁊ eſt digreſſio declarans qd augetur.

a D intelligentiã autem dictorum ⁊ dicendorum ſcias ꝙ priuatio potentia ⁊ actus ſunt pricipia motus in omni genere mot⁹ eſt autem ſubiectum motus ſemper in genere ſubie: quia ſicut ſe habet accidens ad ſubſtantiam: que fluit ab ipſa ita etiam principia motus accidentium fluunt a ſubſtantia: ⁊ oportet ꝙ ſubſtantia ſit ſubiectum motus illius ſed differunt: quoniã ſicut ſupra diximus ſi generatio accipiatur ſicut vtmutatio ſimplex ſm ꝙ ipſa eſt principium entis generati ſubiectum ibi non ſubijcitur niſi gratia materie ſed in accidentium motibus quocunqꝫ modo ſumantur id quod ſubijcitur eſt ens completum in materia ⁊ forma ſubſtantiali cuius cauſa ſupra dicta ẽ quia videlicet eſt accidens quod ſequitur eſſe: ⁊ ideo eſt poſt compoſitum cuius perfectio ⁊ actus eſſe eſt quod eſt a forma. In motu autẽ augumenti ⁊ diminutionis ſubiectum eſt quantum illud quod augetur ⁊ licet quantitas ſm quod reducitur in genus non habeat contrarium: ſicut in predicamentis eſt determinatum: tamen ſm ꝙ ipſa eſt terminus magnitudinis ⁊ ratio quantitatis eorum que fiunt per naturam vt in ſcḋo de anima libro dicitur ſic habet duo contraria. ſ. perfectum in quantitate ⁊ imperfectum: ⁊ ſm hoc fit in ipſa. ſ. circa ens quantuꝫ per naturam conſtans potentia ⁊ actus: quia imperfectuꝫ poteſt eſſe maius per naturam ⁊ eſt priuatio perfectionis in quantitate ⁊ mouetur ab actu minoris debite quantitatis ad maiorem ꝙ̃ habeat potentiam.

Capitulum. iiij. ⁊ eſt inquiſitio qualiter aliquo ſit augumentum.

b His breuiter prelibatis redeamus ad propoſitum ſuſcipiendo queſtionem quaſi a principio ⁊ querentes modum augumenti: quo adhoc ꝙ queramus cauſas augumenti vt inueniamus quali aliquo ente aucto fiat augumentum ⁊ diminutio: circa primum ſupponam⁹ autem duas conditiones que ſm ſenſum in augumento ſaluantur: quarum vna eſt ꝙ eius quod augetur quecũqꝫ pars minima ſignabiľ videtur eſſe aucta: ⁊ ſimiľr in diminutione videtur pars quelibꝫ diminuta: ſcḋa v̇o eſt ꝙ adueniente aliquo extrinſeco fit augumentum ⁊ recedente aliquo de intrinſecis fit decrementuꝫ. Hoc habito incipiamus querere: quia ſi augumentum fit aliquo extrinſeco aduenĩete: hoc neceſſario aut erit corporeum habens magnitudinem aut erit incorporeum non habens quantitatem penitus. Si autem in corpore fiat augumentum: tũc illud quo fit augumentum eſt a magnitudine ⁊ quãtitate ſeparatum ⁊ eadem ratiõe erit ſeparatum ab alijs accidentibus ⁊ a forma ſubſtantiali: ergo aliquod cõmune materiale erit per ſe ſeparatum nullam habens formaꝫ omnino: impoſſibile eſt autem a magnitudine materiam eſſe ſeparabilem quemadmodum nos diximus. Si autem eſt corporeum cũ ipſum non augeat corpus niſi intret in ipſum videtur ꝙ duo corpora erunt in eodem loco proprio. ſ. quod augetur ⁊ quod auget. hoc autem etiaꝫ eſt impoſſibile ſicut in phicis oſtenſum ẽ.

Cap. v. de falſa ſolutione quorũdam ⁊ de conditionibus augumenti.

n Non continget autem queſtionem iſtaꝫ ſoluere dicẽti ꝙ id quod augetur accipit maiorem tumorem ⁊ non oportet ꝙ aliquid adueniat ei: quia cum ex aqua generatur aer nihil aduenit ⁊ tamen materia ſḃeu maiori tumore eſt ſub forma aeris ꝙ̃ ſub forma aque: ⁊ ideo eſt aucta: hoc enim non augumentatio ſed generatio eius eſt in quod eſt tranſmutatio illa: verbi gratia aque. Neutrius autem ħ eſt augumetatio: quia aqua non manet vt augumentari poſſit. Aer autem non fuit ſed nunc primum eſt generatus: vnde aut nullius hec augumentatio eſt: aut ſi eſt alicuius tunc erit augumentatio materie que cõmunis eſt amborum. ſ. eius quod generatur ⁊ eius quod corrumpitur: verbi gratia corporis ſi corpus dicatur vtriuſqꝫ cõmunis materia: ſed nec aqua eſt aucta: nec aer: ſed aqua quidem deperijt: aer autem generatus: corpus autem cõmune vtriſqꝫ ſm hoc erit auctum. Sed etiam hoc eſt impoſſibile: quia vna conditio augumenti eſt quã ſupra non poſuimus: quia oportet ꝙ id quod augetur ſaluetur in toto augumento ſm eſſe ſubſtantiale ⁊ rationem ⁊ ſimiliter id quod diminuitur. Sed quia hanc conditionem habet augumentatio cum alijs motibus cõmunem: iḋ non numeratur inter proprias. Sunt igitur ħ tria in augumento neceſſaria quorum vnum eſt: quia eius quod augetur quecũqꝫ pars ſignabiľ efficitur maior: verbi gratia: ſi caro augetur quelibet pars carnis augetur ſub forma carnis ſignabilis efficitur maior: ſcḋm eſt ꝙ adueniente aliquo fit augumentum: ⁊ tertium eſt ꝙ id quod augetur ſaluetur ⁊ maneat in eſſe ſubſtantiali ⁊ rõne: cum autem aliquid ſimpliciter generatur aut corrumpitur tunc non manet in tota tranſmutatione ſm eſſe ſubſtantiale ⁊ rationẽ: cũ ãt alterat aut auget: aut diminuit manet ſꝫ eẽ ⁊ rõnẽ id idẽ qḋ aut auget aut alterat ſꝫ vľ paſſio eadẽ vel magnitudo eadẽ manet: quia in alteratiõe nõ manet eadem paſſio: in augumento autem non vnius rationis manet magnitudo: ſi ergo augumentatio erit predicto modo: ſed cum materia accipit maiorem tumorem vt cum ex aqua aer fit tunc continget ꝙ augumentatio nullo adueniente fit: ⁊ ꝙ diminutio nullo recedente fit: ⁊ ꝙ id quod augetur vel diminuitur ratione in eſſe ⁊ ſubſtantia quod falſum eſt: quia dictum eſt ꝙ iſtas conditiones oportet manere: quia ſuppoſitum ſubiectum eſt ꝙ augumentatio ſit talis: hoc enim non habemus hic probare: ſꝫ in libro de anima vbi agemus de nutritiua ⁊ augumentatiua: ⁊ oſtendemus ꝙ operatio earum eſt ſuper cibum.

Cap. vj.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Caplm.vi.de ſolutione queſtionis quid eſt qđ augetur ⁊ ꝑambula eſt ſolutõi q̄onis p̄ri⁹ h̄ite.

a Itē ꝗ̄ iſtaȝ aūt queſtioneȝ ſoluamus opȝ ſoluere aliā a cuius ſolutione ſolo huius queſtiōis depēdet. Querit eni aliqſ etiā qđ ſit illud qđ augeť.ſ.vtrū id eſt qđ augeť cui apponit aliqd verbi gratia crus aut manus cui apponitur cibus:q̄ illud cui appõ ſit.ſit maius:vel illud quod apponitur augeť ſicut cibus. Quare aūt ambo hec nõ dicunť aucta: ſit eni vtrūq; maius.ſ.⁊ qđ appo/nitur vt cibus:⁊ cui apponit quod eſt: verbi gratia crus aut manus. Quod aūt ita eſſe videat pȝ in ſili quando tu miſces vinū cum aqua vtrūq; efficit ma/ius ⁊ ſile videť quādo vnit cibus mēbro: q̄ vtrūq; maius efficitur:h aūt ſolutio eſt:qm̄ vnius.ſ.eius qđ augetur ſubſtātia manet in eſſe: ⁊ ratione. Alterius aūt ſcilicet quod auget ſubſtantia non manet verbi gratia cibi:⁊ iō nõ augetur:q̄ augmentatio eſt mo/tus exiſtentis ⁊ manentis quo motu ad debitaȝ de/ducitur quantitateȝ ⁊ ſimiliter dicit i mixtiōe: q̄ id dicitur auctū quod manet in eſſe ⁊ opatione:⁊ ideo vinū dicit auctū:⁊ nõ aqua:q̄ poſt mixtioneȝ aqua nõ facit aque opus.ſ.infrigidādo ſed vinuȝ facit vini opus.ſ. inebriando ⁊ letificando ⁊ ideo vinuȝ ma/net nõ aqua:vnde ⁊ vinū auctuȝ eſt:⁊ nõ aqua q̄ ⁊ tota mixtura nõ aque eſt:ſed vini quod manet:ſimi/liter aūt eſt in alteratione:tunc eni ſit alteratio quan/do vnum ſubiectū vt caro vel aliud manet ſaluatuȝ ⁊ exiſtit in eo paſſio aliqua q̄ prius non erat. Illud aūt quo ſit alteratio efficiť in augmento ſicut ē id qđ alterat ⁊ cōuertit ipm duplex eſt.ſ.alterans nõ alte/ratuȝ:⁊ alterans alteratū. Alterans auteȝ nõ altera/tum eſt quod nihil paſſuȝ eſt ⁊ cuius ſubſtantia nõ eſt altera effecta:h auteȝ eſt uis anime nutritiua ſcȝ vel augmētatiua. Alterās aūt alteratū eſt ſicut mem/brū quod nutrit ⁊ augeť:hoc eni alterat cibū cōuer/tendo in ſibi ſile ⁊ alterať ab ipſo:q̄ confortať ab ip/ſo ⁊ reficit ⁊ in illo eſt principiuȝ motus nutrimēti ⁊ augmēti:q̄ ſic augmentať ⁊ alterať: hoc aūt iō di/co q̄ etiaȝ cibus ingrediēs cuȝ generať in aliaȝ ſpe/cieȝ:q̄ in ſpēm carnis vel oſſis:⁊ ſit maius capiēdo q̄titateȝ mēbri nutriti:⁊ aucti ⁊ corpus nutritum: ⁊ auctuȝ ſit ēt maius: q̄ moueť in maioreȝ q̄titatem ſed cibus ingrediēs cum generať in alia ſpecie corrū/pit in ꝓpria ⁊ ideo principiuȝ mouens ad alterandū ⁊ creſcendum nõ eſt in hoc.ſ.cibo ſed potius in mē/bro:⁊ ideo mēbrū eſt quod augeť:⁊ nõ cib⁹: q̄ mē/brū manet ⁊ i ipo ſic i alterante ⁊ mouēte ē pricipiū motus augmēti ⁊ alterationis.

Caplm.vij.de ſolutione queſtionis antehabite ſcilicet qualiter aliquo ſit augmentum quo ad id quod augetur.

q Uoniam aūt de his queſitum eſt ſufficien/ter oportet nos temptare inuenire anteha/bite queſtionis ſolutionem ſeruantes om/nem augmenti conſiderationeȝ ſcilicȝ ꝙ augmentuȝ ſit eo manente quod augetur in eſſe ⁊ ratione ſubſtā/tiali ⁊ ꝙ augmentū ſit adueniente aliquo ⁊ receden/te aliquo ſit diminutio. Adhuc aūt ſm quodcunq; ſignum ideſt parteȝ ſub forma mēbri ſignalem que ſenſata eſt ita ꝙ ſenſibilibus qualitatibus diſtincta ⁊ diſtinguibilis ſit per ſenſuȝ in id quod augetur eſt facta maius in augmento:⁊ minus in decremento. Seruabimus nihilomin⁹ excluſionē icōuenietiū ſu/pradictorū.ſ.ꝙ corruptio nõ eſt vacuuȝ quod augeť vel diminuit ⁊ ꝙ due magnitudines non poſſunt eſſe in eodē loco ꝓprio:⁊ ꝙ augmētū nõ ſit in parte incor/poreā. Cām autē augmēti ſuſcipimus dicere diſtin/guētes prius quot modis dicit vnūq̄dq; dicamus ꝙ Onomiomera.i.mēbra diſſimilia augentur per hoc ꝙ omiomera ideſt ſimilia membra que in cōpoſitio nē eorꝝ veniunt augentur eo ꝙ diſſimilia ex ſimilib⁹ componūtur:demuȝ dicimus ꝙ caro ⁊ os ⁊ vnaque q; partium taliū que pars omiomera eſt :eſt duplex quemadmodū vnūquodq; aliorꝝ que ſpēm ſiue formā hn̄t in materia que ſunt omnia ſimilia in partibus in quorum diffinitiōe cadat materia:vt lignum lapis ⁊ neruus ⁊ cartillago ⁊ hmōi phiſica corpora vel par tes ſimiles phiſicorꝝ corporum vnūquodq; iſtorū dicitur materia ⁊ ſpecies h eſt in materia conſidera/tum vel quod ſtat ſub forma habens eſſe ⁊ actū for/me. Dicamus ergo ꝙ quecūq; pars ſm formā acce/pta corporis ſimilis augeť: ſed nõ quelibet ſm ma/teriā accepta augeť adueniēte aliquo ⁊ recedēte ali/quo quodlibet ſm formā diminuit ⁊ nõ ſm materiā oportet aūt h per ſimile intelligere quemadmodū ſi quis menſurabit eadē menſura ſicut vtre de corio fa/cto molli aqua tūc eni vter ſe habet ſicut membrum dictū ſm formā ⁊ aqua influens ⁊ effluens ſe habet ſicut pars dicta ſm materiā:⁊ ideo cauſa materialis influens ⁊ effluens partibus formalibus aliud ⁊ ali ud generatur materialiter manentibus ſemper parti/bus ſm formā dictis. Sic igitur vtiq; augmentatur materia carnis ſed nõ vnicuiq; parti materie aliquid aliud generať:ſed h quidē defluit h aūt aduenit par/ti aūt dicte ſm formā ⁊ ſpēm aliqd aduenit quecun/q; minima ſm ſenſum accipiatur. Quod auteȝ ſic pars dupliciter accipiatur ſm materiā ⁊ formaȝ ma gis quidē manifeſtū ē in onomiomeris:h ita eni hn̄t coniunctionē ad formā ꝙ diuiſa ab actu forme etiaȝ nomē amittunt. Uerbi gratia in manu patet enim in illis manifeſtius ꝙ pars eſt alia materialis alia for/malis:q̄ caro mortua minus amittit de ratione ſua ⁊ noīe ꝙ̄ mortua manus:q̄ manus mortua nec no/men:nec rationē habet manus:ſed tamen h caro dici tur aliquomō caro: lȝ non ꝓprie:⁊ ex hoc manifeſtū eſt ꝙ augumētū ſit ꝓportionatū his partibus deſu/per dictis. Quapropter ꝯtingit aliquomō verū eē ꝙ quecūq; pars ſignata carnis aucta eſt :quia formali ter ex alio modo non contingit eſſe: q̄ materialiter non eſt verum. Et totum factuȝ eſt maius aliquo adueniente quod vocatur cibus ⁊ contrarius eſt au cto quando eſt diſſimilis ſibi ante digeſtionem ⁊ diſ/ſimulationem ⁊ per decoctionem virtute nutritiua ⁊ augumētiua tranſmutatur ⁊ efficitur ſimilis ⁊ in ea/dem parte ſpecie cum parte que augetur. Uerbi gra tia ſi ſicco velut oſſi aduenit cibus humidus trāſmu tatur a virtute oſſis ⁊ ſit ſiccū ⁊ tunc vnitur oſſi ⁊ ci/bat ipſum ⁊ auget: vnde conuenit vno modo ſimi/le ſimili augeri:q̄ in fine nutrimentū eſt ſimile ⁊ alio modo conuenit cōtrariū ꝯtrario augeri:q̄ in princi/pio nutrimentum diſſimile eſt.

Cap.viij.⁊ eſt diſgreſſio determinās qualiter que libet pars ſm formam augetur ſed nõ quelibet pars ſecundum materiam.

a D euidentiā antedictorꝝ ſcito ꝙ membro/rum ſiue partium que ſunt in homine:que/dam ſunt formalia habentia ⁊ continentia materiam:⁊ quedaȝ materialia debiliter recipientia formam ⁊ quedaȝ ſunt media formalia. Continentia

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

materiam ſunt diſſimilia ad actum anime vel virtu/
tis anime ordinata que etiaʒ dicuntur organa vel p/
tes organice ſicut caput oculus vel auris vel manꝰ:
pes etc̃. huiuſmodi. Materiales autem partes de/
biliter recipientes formam ſunt actus vite anime vl'
ſenſus tm̃ participantes ⁊ ad nullum officium ordi
nate: ſicut caro eſt ⁊ adeps ⁊ vniuerſa pinguedo.
Media autem ſunt triplicia. ſ. propinquiora forme
⁊ propinquiora materie ⁊ per equidiſtantiam inter
formam ⁊ materiam: ſicut in neruis: venis: arterijs
⁊ pãniculis: propinquiora ſunt formalibus qꝛ neruꝰ
quo diffunditur ſenſus ⁊ motus per totum corpus
a cerebro vel vicario eius: qui eſt nuca deſcendens
per ſpondiles colli ⁊ dorſi: vene autem ſunt p̱ quas
diffunditur a corde ſpũs vitalis. Et pãniculi quibꝰ
nobiliora membra inuoluuntur: vnde licet iſta ſimi
lia ſint membra tamen ſunt principalit' ad actus ani
me cãta q̇ ſũt ſẽſificare mouere nutrire viuificare ⁊
huiuſmodi. Quedam autem magis ſunt iuxta ma/
teriam ſicut os ⁊ cartilago que ſunt ad ſuſtentan/
dum ⁊ fortifica ndum membra. Quedam autẽ ſunt
quaſi per equidiſtantiam mixta ſicut muſculi qui
componuntur ex neruis cordis ⁊ a carne. Omnis ta
men pars ſtat ſub forma: vult ergo phs q̄ formalia
omnia ſunt ſicut vas vel vter de corio molli cui ſi
multum influit extenditur ⁊ quanto plus effluit cõ/
trahitur ita etiã mẽbra formalia ſe habent ad mul/
tam vel paucam carnem: qꝛ caro non creatur a na//
tura niſi ad hoc q̄ caro ſuppleat concauitates que
ſunt inter membra pr̃icipalia ⁊ officialia ⁊ neruos
⁊ venas ⁊ arterias ⁊ pãniculos ⁊ cordas ⁊ ligamẽ
ta ⁊ oſſa ⁊ cutẽ: ⁊ ideo ſupplẽs concaua multuʒ in/
greſſum diffundit formalia ⁊ egreſſum diminuit: ⁊
ſimiliter adeps ⁊ pinguedo: h̄ autem que diximus
ſententia eſt Auicẽ. in primo libro canonis maioris
de medicina. Si autem tu queris vtrũ materia iſto
rum membrorum que diximus formalia qꝛ eſt in
eis actus forme effluere poſſit cum ſit ex contrarijs
⁊ in contrarijs agentibus ⁊ patientibus continua fi
at deperditio: deperditioni autem ſit neceſſaria re//
ſtauratio: ⁊ ita etiam videtur in his eſſe influxus ⁊
effluxus materie: ⁊ non ſolum caro videtur effluere
⁊ ĩfluere. Amplius ſi vna pars materie effluit eadeʒ
rõne ⁊ alia effluere poteſt: ⁊ ſi ponatur effluere ni//
hil videtur debere accidere impoſſibile: qꝛ dicit Ari
ſto. q̄ fl'o ⁊ non impoſſibili poſito quod accidit eſt
falſum ⁊ non impoſſibile accidit autẽ ex hoc q̄ to/
ta mã que nunc eſt in aliquo effluere poteſt: ⁊ ſic id
indiuiduum poteſt in toto effici aliud ſm̃ materiaʒ
quã fuerat prius ⁊ vna forma nũc ſucceſſiue poteſt
eſſe in duabus materijs ⁊ alia multa incõuenientia
ex hoc videntur ſequi. Adhuc ſi additur cuicũqꝫ p̱/
ti ſignate ſenſibili mĩme in partibus omiomeris id
mĩmum quod additum eſt: oportet etiam eẽ ſignatũ
aliquod ſed minus mĩmo in nullo genere accipi po/
teſt ergo in genere partis omiomere id mĩmum qđ
additur eſt equale mĩmo cui additur ⁊ eadem ratio
eſt de ſingulis mĩmis: ergo ex hoc videtur ſequi q̄
omne quod augetur aliquo adueniente in quolꝫ au/
gmento creſcit in duplum: ꝓpter h̄ ⁊ his ſimilia for/
te dixit Alexander q̄ dictum id. ſ. augmentum p̱tis
omiomere eſt ſm̃ formam ⁊ non ſm̃ materiam fuit
inuentum ab Ariſto. non per viam rõnis probantis
ſed qꝛ pauciora adhuc videbantur ſequi inconueniẽ
tia. Et ſi verum dixit Alexander tunc dictum iſtud
potius eſt fuga inconuenientium q̃ veritas. Dixit
enim Alexander q̄ ſi augmentum eſt per additionẽ
aduenientis alicuius: q̄ tunc augmentuʒ fit per ac/
cumulationem aduenientis cum eo cui aduenit. Ac
cumulatio autem non eſt niſi ſm̃ p̱tes materie ⁊ vi/
detur augumentum eſſe ſm̃ materiam. Cuius etiam
dedit idem Alexan. rõnem: ſi enim fiat augmentũ
aliquo extrinſeco adueniente: oportet id adueniens
ſubintrare in partes eiꝰ cui aduenit: qꝛ propter hoc
dedit natura corpori q̄ augetur vias que ſunt vene
⁊ poros ⁊ ſpongioſitatem. Conſtat autem q̄ ſubin/
tratio eſt ĩ materiales partes ⁊ ita iteruʒ augumen/
tum ſm̃ materiam fieri videtur. Addit etiam Alex.
q̄ augumentum fit per modum mixtionis aque cuʒ
vino vt dicit Ariſto. que mixtio abſqꝫ dubio ſꝫ par
tes eſt materie ⁊ non forme. Figura enim non miſcet
nec quantitas que ſunt ex parte formaliuʒ membro
rum. Hec autem ⁊ his ſimilia determinare volentes
prius dabimus rationes duas iſtius dicti quod dixit
Alexan. non eſſe propriatuʒ ⁊ poſtea ſoluemus ad
obiecta. Ratio autem prima h̄ eſt q̄ ſicut habuimus
id quod augetur in quo ſicut in aucto principiuʒ eſt
motus augẽdi ⁊ augmẽtãdi: ſꝫ pr̃icipiũ huiꝰ motus
abſqꝫ dubio non eſt niſi in parte dicta per ſpecieʒ ⁊
formã: ergo ⁊ h̄ rõ euidens ẽ qꝛ principiũ primũ mo
tus quod non augetur nec quod alteratur eſt in prin
cipio motus ſꝫ q̄ augetur ⁊ alteratur: qꝛ ſcđꝫ habet
a primo q̄ ipſum principium motus. Conſtat au//
tem q̄ vis anime que eſt primum principium opera
tur vt eſt in parte formali que eſt organica vel ha//
bens opus organicum ſicut diximus prius. Scđa
ratio eſt q̄ augeri ⁊ pati non idem ſunt vt infra ha/
betur ſed id quod augetur virtute quã habet agit in
cibum augentem ⁊ conuertit ipſum ⁊ vnit cum ſi//
bi: ergo ſm̃ idem non erit pati: actio enim a forma ẽ
pati autem eſt materie ergo quod augetur per ſuam
actionem eſt formale ⁊ non materiale. Eſt ergo di/
ctum iſdem probatum neceſſarijs rõnibus: ⁊ non ẽ
tm̃ fuga inconuenientiuʒ. Soluentes ergo ad pri
mum ſine preiudicio dicimus q̄ formalis pars que
augetur habet materiam ſibi determinatam in qua
formatur que eſt ex humido radicali ⁊ ſeminali ſũ/
pta: ſic̃ eſt humidum ex quo formantur membra or
ganica ⁊ totum corpus phicum cui anima prius in/
funditur. Formantur autem membra illa per virtu/
tem formatiuam que eſt in ſemine diffuſum in omni
bus partibus que virtus inquaʒ poſtea remanet in
membris ⁊ operatur in nutrimentali humido ſimili
tudinem membri quod nutritur. Eſt enim humiduʒ
quoddam ex primo ſemine diffuſum in omnibus p̱/
tibus ex ſemine primo formatis cui additur humor
ex nutrimẽto ſumptus ⁊ per virtutem membri quã/
tum poſſibile eſt aſſimilatur ⁊ additur parti mate/
rie: ⁊ tunc multiplicata materia extenditur quãtitas
membri ⁊ figura ⁊ ſic fit augumentum: forma tamẽ
ſaluatur in primis radicalibus ⁊ concedo q̄ deper/
ditio fit in illis: ſed non fit reſtauratio per equeua//
lens humidum ſed per extraneum quod eſt nutrimẽ
tale: ⁊ ideo deperditione continue facta deſiccatur
humidum in quo fuit calor velut in ſ'bo proprio: ⁊
tunc refrigeſcit ⁊ corrumpitur indiuiduuʒ: que tamẽ
corruptio differt per humidum nutrimentale quod
additur humido ſeminali. Et huius exemplum ẽ
in lampade vbi humor eſt imbibitus licinio ⁊ alius
humor circunfuſus vndiqꝫ licinio nec primo fieri q̄
humo

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

humoꝛ imbibitus in licinio non cõtinue ſm aliquid ſui conſumatur ſed addit ei circunfuſus quo retar/datur eius conſumptio ⁊ nutriatur flãma. Et ſi in lãpade eſſet diuerſus humoꝛ diuerſoꝛum elementoꝝ quoꝛum vnus eſſet minus conueniens igni lampa/dis ſicut humoꝛ eſſet aquaticus ⁊ alius vnctuoſus in licinio conueniens nutrimento ignis: tũc eſſet magis ſimile: qꝛ humoꝛ ſeminalis imbibitus radicali/bus partibꝰ primus multo ꝯuenientioꝛ ẽ caloꝛi naturali ꝙ̃ nutrimentalis humoꝛ. Et ideo ſemper attra/hit ipſum ⁊ conſumit ⁊ tandem conſumpto iſto humoꝛe ẽt caloꝛ refrigeſcit: ⁊ ideo plene non fit reſtau/ratio in ipſo. Tamen ſi aliquid eſt ſimile in parti/bus habens humorem radicalem terreſtreꝫ ⁊ aquaticum ſicut plante ⁊ quedam animalia ſicut cancri: quedam membꝛa foꝛmalia aliquãdiu recreſcunt eis ex humido nutrimentali: ſed hoc non diu fit: qꝛ ca/loꝛ amittit ſuum vigoꝛem ſui humido extraneo ⁊ in talibus virtus foꝛmatiua pꝛopter ſimilitudinem partium non eſt diſtributa in membꝛis: ſed in vno membꝛo quod eſt coꝛ: vel id quod eſt in loco coꝛdis in animalibus ⁊ radix in plantis ⁊ ex iſto foꝛmantur omnes partes. Sed in animalibus magnaꝫ diuerſi/tatem habentibus in mẽbꝛis non poteſt hoc eſſe: qꝛ foꝛmatiua virtus non per eadeꝫ pꝛincipia quibꝰ vti/tur in manu poteſt aliquid foꝛmare in pede: ⁊ ideo virtus foꝛmatiua que foꝛmat humoꝛem nutrimen/talem in ſimili membꝛo quantuꝫ poteſt non ſita eſt in vno membꝛo in talibus animalibus: ⁊ ideo mẽ/bꝛa foꝛmatiua in alijs abſciſa non recreſcunt. Caro aũt ꝗ̃ nihil aliud facit niſi ꝙ replet vacuitates iſtas eſt maxĩe mãlis: ⁊ creſcit ⁊ decreſcit ſic in febꝛicitãtibus ⁊ conualeſcentibus per hoc patet ſolutio ad ſequens: qm̃ non tota materia effluit ſalua vita indiuidui quod augetur ⁊ nutritur. Solutio autem ſequẽtis patebit vbi oſtendetur ꝙ id quod aduenit no retinet ſuam quantitatem dum additur quantitas quã potentia habet non actu: ⁊ ideo cuꝫ non adducat ſecum quãtitatem ſuam: nec vt maius nec vt minus ſe habet ad id cui additur ſed potius vt materia influens vaſi quod extenditur pꝛopoꝛtionaliter ad influ/xum eius maioꝛem vel minoꝛem. Nec eſt dicenduꝫ ſicut quidam ſenſerunt ꝙ humidum ſub maioꝛi quãtitate ſit ꝙ̃ ſiccum: ⁊ ideo cuꝫ minimuꝫ humiduꝫ ſit tantũ ꝙ̃tum minus ſiccum: tunc cuꝫ conuertitur mi/nimuꝫ humiduꝫ nutrimentale in minimum ſiccum membꝛi: tunc non efficitur tantum ſed minus: quia ſm hoc ſequeretur ꝙ ad minus in decupla vel vigeſima pꝛopoꝛtione creſceret ſemper id quod creſcit qđ abſurdum eſt: ⁊ ideo pꝛima via eſt tenenda: qꝛ illa ẽ vera ⁊ inter phos appꝛobata: bene tamen concedo ꝙ augmentuꝫ non per accumulationem partis cuꝫ parte fit: ſed potius per conuerſionem venientis ad id cui aduenit in cuius materia extenditur quãtitas ⁊ figura: ſubintratio tamen eſt ibi: ſed non ſicut dicit Alexander ꝙ remaneat nutrimentu. q. infixum foꝛ/ramibus: ſed foꝛamina ſunt vt in ipſis diuiſuꝫ nutrimentuꝫ vndiqꝫ ſupponatur virtuti membꝛi ⁊ facili/us conuertatur in membꝛi materiaꝫ cuꝫ plurimũ nutrimentuꝫ tangat vndiqꝫ plurimi membꝛi ⁊ virtute membꝛi: hoc enim ingeniata ẽ natura ſciens ꝙ diui/ſa citius ⁊ facilius ⁊ vtilius conuertuntur ꝙ̃ vnita mixtioneꝫ auteꝫ taleꝫ qualeꝫ ſubſequenter determi/nabimus non negamus in augmento fieri: nec opꝫ ꝙ miſcibilis ſit quantitas vel figura: qꝛ ſicut dixi/mus anomiomera quoꝛum pꝛopꝛie eſt quantitas ⁊ figura non augentur nec per anomiomera: ⁊ ideo in omiomeris eſt mixtio añi: ⁊ ideo conſequenter ẽ extenſio ꝙ̃titatis ⁊ figure in alijs de his ergo dictũ ſit.

Cap. ix. qualiter eſt illud adueniens quo fit augumentum.

r Edeamus ergo ad pꝛopoſitum: cum enim habitum ſit de eo quod augetur ꝙ adueni/ente aliquo augetur: tunc quereret aliquis quale opoꝛtet eſſe id adueniens quo augetur quod augetur. Manifeſtum autem eſt qm̃ opoꝛtet eſſe potentia id quod auget: quia cõuertitur in id quod augetur: verbi gratia ſi caro augeatur: tunc adueniens opoꝛtet eſſe carnem potentia: actu auteꝫ aliud ꝙ̃ caro: qꝛ foꝛte panis vel cibus alius vel humoꝛ ex alio per digeſtionem aliquã ſeparatus: coꝛrupto aũt hoc quod eſt actu: tunc aſſumit foꝛmam aucti membꝛi: ⁊ ſi id eſt caro: tunc iam caro generatum eſt. Non ge/neratur ex potentia carne caro noua ſm ſe ſeparata qꝛ hoc eſſet generatio ⁊ non augmentatio: ſed fit h caro que augetur que pꝛius exiſtit ſm foꝛmaꝫ in mẽbꝛo quod ad ſe conuertit cibum quo fit augmentũ Non eſt eniꝫ h compoſitio ſed eius quod ex nutri/mento naſcitur cum foꝛma nouiter generata vt con/ſtituatur h aliquid quod ex nouo pꝛoducitur ſed cõuertitur nutrimentuꝫ in id quod pꝛius erat: ⁊ nunc ẽ qꝛ in membꝛum foꝛmale animati coꝛpoꝛis quod eſt caro vel vena vel neruus vel aliud ſimile cuius foꝛ/mã recipit ipſuꝫ ſicut vas aquaꝫ quod extenditur p influxuꝫ eius.

Cap. x. quid patitur auctũ ab augente.

s Ed tunc aliquis quereret quid patitur id qđ augetur: verbi gratia membꝛum homoge/neum ab eo quod auget vt a cibo: cum auteꝫ mixtio: ſiue mixtura duplex ſit vna de qua ita loquemur que eſt miſcibilium alteratoꝛuꝫ vnio quando vꝫ vnumquodqꝫ mixtoꝛum a virtute ſua alteratur ⁊ omnia veniunt in medium: h enim eſt mixtura phica de qua ſcrutantur medici phi. Alia enim ẽ mixtura vulgaris dum dicimus vinum eſſe mixtũ quãdo multo vino modica aqua infunditur que tamen a vino aſſumitur ⁊ conuertitur in vinuꝫ ⁊ taleꝫ mixturam dicimus coꝛpꝰ quod augetur pati a cibo quo fit augmentuꝫ: qꝛ cibus a virtute coꝛpoꝛis aucti cõuertitur in coꝛpus auctum ſicut ⁊ ignis copioſus augetur tangens vrẽda ⁊ conuertẽs ipſa ad ſpeciem ſuam quam multiplicat extendendo ea adurendo ita etiam in eo quod augetur quod eſt actu caro vel aliud coꝛpus tangibile ⁊ facit actu carnem de potentia carne que aduenit ei per cibum: facit autem in eo quod eſt ſimilis cum ipſo: qꝛ vnitur ei in ſpeciẽ quã pꝛius habuit: ⁊ nunc habet ⁊ habebit: ſi enim ſeoꝛ/ſum pꝛoduceret potentiam in actum ſiue foꝛmã ſubſtantialem: tunc eſſet generatio non augmentuꝫ: ſic eñi dupliciter poteſt pꝛoduci ignis in vrendis ſm ꝙ exiſtente iam igne augeatur in vrendis vel ꝙ exiſtẽ ignis generetur in vrendis: ſed pꝛimuꝫ eſt augmen/tatio ⁊ ſm generatio.

Cap. xi. ⁊ eſt digreſſio oñdens quis ꝓpꝛius modus augmenti ⁊ quis impꝛopꝛius.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Ed obſeruandum eſt augumentu m dici du
s pliciter.ſ.proprie ⁊ improprie: proprie qui
dem augetur quod eſt animatum habens
virtutem anime que dicitur uis augumentatiua que
per calorem naturalē extendit vbiq̧ ſm omnes dya
metros ad rectos angulos ſe interſecantes quarum
vna deſurſum venit deorſuꝫ: ſcða a dextro membro
in ſiniſtrum:tertia ab ante membri in retro eiuſdem
precipue cum extendit in quantitatem dyametri ad/
uenientis a ſurſum in deorſuꝫ. Improprie anteꝫ au/
getur quod per naturalem caloreꝫ conuertit in ſe ali
quid quod non eſt vbiq̧ additum ei:nec eſt anima/
tum:⁊ ſic ignis augetur per vrenda ap poſita : vnde
vrenda non penetrant vbiq̧ ignem:nec materia om/
nibus partibus additur:nec alie quedam conditio/
nes augumenti ſaluantur:ſed tamen hoc ita patet q̄
nihil inferiorum elementoruꝫ augetur per ſuperiora
nec eti am aer per ignem nec econuerſo. Sed redea/
mus ad id vnde receſſimus oſtendendo vtrum par
ticulare q̄tū aut vl'e augeatur.

Cap.xij.vtrum augetur quantum vniuerſale vel particulare.

Uantum autem vniuerſale non augetur in
q augumento ſicut nec in generatione genera
tur aīal vniuerſale in genere: q2 nec homo
nec aliquod ſingulorum ſiue ſingulariuꝫ eſt aliorꝫ
generatur auteꝫ hoc ab hoc per ſe ⁊ homo ab ho//
mine ⁊ animal ab animali per conſequens:⁊ in au//
gumentatione hoc q̄tum per ſe augetur:⁊ per con/
ſequens q̄tum in genere ſiue vniuerſali. Caro auteꝫ
⁊ os ⁊ alia omiomera:aut manꝰ aut crus ⁊ alia ano
miomera augumentantur adueniente aliquo quāto
quod tñ non eſt caro quanta aut manus quāta actu
ſed augetur iſto adueniente quod potentia eſt vnū/
quodq̧.ſ.caro ⁊ quantitas:opꝫ enim in augumento
id quod aduenit generari ⁊ carnem ⁊ quantum ſi de
bet augere ſed ſm q̄ ſolum eſt potentia caro vel ali
ud membrum ſimile nutrit:q̄tum enim ad id quod
auget ⁊ nutrit non differunt cibus ⁊ augens niſi rō/
ne:q2 vna eſſentia cibi eſt faciens vtrūq̧ ſm diuerſū
eſſe:q2 ſꝫ q̄ potētia caro nutrit ſm ār q̄ potētia q̄ta
auget:nec ſufficit vt ſit potētia q̄ta ⁊ nō potētia ca/
ro: q2 augumētū nō ē ſine cibo nec opus augumētati
ue ſine ope nutritiue virtutis.

Cap.xiij.quare res ſemper nutritur ⁊ non ſemper augetur.

Deo etiaꝫ res nutritur q̄ diu ſaluatur in eē
a indiuidui:⁊ diminuitur ſimiliter:ſed nō ſē/
per augumentatur ⁊ nutrimentum cuꝫ au/
gumentatione ex parte cibantis ⁊ augentis id idem
eſt in eſſentia ⁊ ſbo:eſſe aūt eſt aliud:ſm eniꝫ qō eſt
aduenieñs potētia quāta caro eſt augumentū carnis
ſm id auteꝫ q̄ ſolum potentia caro eſt nutrimentū.

Cap.xiiij.qualr auget ſpēs ſine mā.

St autem qō nutrit ⁊ augetur ſpēs ſiue for
e ma conſiderata ſine materia influente ⁊ ef/
fluente non quidē ſm eſſe ſed ſꝫ q̄ augetur
⁊ nutritur. Eſt autem in materia ſicut potentia ima
terialis que non eſt materia:ſed potius cōtinens ma
teriam ſicut vas ⁊ forma. Si autem aduenit per ci
buꝫ aliqua materia que potentia eſt forma materia
lis.i.in actu membri formalis: ⁊ etiam iſta materia
potentia quanta ſicut cibus qui eſt potentia quanta
⁊ caro : tunc hec forme ſiue ſpecies membrorum
īmateriales exiſtentes erunt maiores:⁊ quantitas ⁊
figura extenditur per id quod aduenit quod eſt po/
tentia quanta caro. Si autem membrum formale in
virtute conuertendi cibum laxatur: ⁊ non poteſt
amplius extendere ſicut vis vini debilitatur cū mul
totiens aqua mixtuꝫ fuerit ⁊ tandem efficitur aqua
ticum non valens ad naturam vini cōuertetur aquā
tunc quantum recipiet diminutionem:ſed tamē ſpe
cies ſiue forma continens materiam influentem ⁊ ef
fluentem manet quādiu ſaluat indiuiduū.

Cap.xv.⁊ eſt digreſſio declarans quare res non ſemper augetur cum ſemper mutatur q̄diu viuit.

Ttendendum q̄ res augetur quodam tem
a pore non ſemper ex cauſa vna que conſi//
ſtit in tribus partibus collectis quorū vnū
eſt in humido ſeminali : hoc enim non eſt infinitum
extenſibile per humidum additū ita vt aliquid eiꝰ
ſit cum qualibet parte humidi additi ſed potius in
certa quantitate que ratio eſt magnitudinis genera/
ti quantum ſm poſſe nature poteſt produci: ⁊ quā/
do tātū producta ſunt membra q̄tum poteſt produ
ci pati ſeminale humidum ex quo formata ſunt tūc
ſtat augumentuꝫ:ſcðꝫ ꝑticulare eſt in calido natura
li quod eſt finitum ⁊ non poteſt facere plus q̄ eſt
menſura ſue eſſentie : ⁊ ideo quando hoc fecit ſtat
augumentum : tertia cauſa tangitur a pho in littera
quam proſequimur.ſ.q̄ extraneum humidum ſem/
per retinet aliquid de natura extranei: ſanguis eniꝫ
de lactuca gñatus frigidus ē ⁊ caro erit frigida:⁊ ſic
de aliīs ex cibo generatis:⁊ ideo continue debilita/
tur in eo calidum ⁊ tandem ita ſtat q̄ non valet ex/
tendere ⁊ ita ſtat augumentum . Sed quando
ſtat augumentum non neceſſario ſtat nutrimentum
quia fortioris caloris eſt facere duo q̄ vnum: for//
tiſſimus ergo calor in humido molli ⁊ mollibus
membris ſimul facit nutrimentum ⁊ extenſioneꝫ de
bilior autem in ſiccioribus membris: ⁊ humido nō
adeo obediēte retinet vnū qō eſt nutrire ⁊ admittit
reliquum quod eſt extendere:precipue ſm dyame/
trum qui venit a ſurſum membri in deorſum:⁊ pre/
cipue in membris duris que ſunt oſſa primo loco ⁊
poſt hec ſunt nerui nec tamen poſt ſtatum augumē/
ti continue incipit diminutio naturalis:q2 in qualibꝫ
habitudine corporis ſunt quatuor tempora ſilicet pri/
cipium augumentum ſtatus ⁊ declinatio:⁊ ideo res
aliqua ſtat actu aucta:⁊ tunc ſiccato humido natu/
rali ⁊ infrigidatis membris per inductum humiduꝫ
extraneum quod inducitur ſicut aqua in vinum ner
ui contrahuntur ⁊ corpus incuruatur ⁊ indurantur
alia membra ⁊ frigiditate conſtringente corrugan/
tur:⁊ hec eſt diminutio naturalis ſequens augumē/
tum ⁊ ſtatum in iſto:h igitur de augumentatione ſꝫ
preſens negocium ſufficiant. Adhuc enim loquen//
dum de ipſis erit in ſcīa de anima ſicut quedam de
ipſis ſunt dicta in phicis.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Tractatus quartus de tactu.

Capitulum primum que ſit intentio tactus ⁊ qualiter introducitur.

F

Initis autem ex premiſſis ſimplicibus motibus eſſet iam dicendum de generatione contracta ad materiam que eſt generatio ſimplicium corporum ſed antecedentem oportet determinare ea que in generatione elementorum ſunt ſicut cauſe: quoniam oportet dicere de materia ſuper quam eſt tranſmutatio cõmunis elementorum ad mixtionem: ⁊ etiam de ipſis elemẽtis ſm contrarietates que inſunt eis vtrum ſint vel non ſint ⁊ quot ſint: ⁊ vtrum vnũquodque eorum eſt ſempiternum intranſmutabile ſicut dicit Empedocles aut generantur equaliter ⁊ ſi generantur vtrum generantur adinuicem omnia eodem modo ſicut dicunt philoſophi. Aut aliquod eorum eſt principiũ quod eſt ante ea ex quo generantur ⁊ in quod reſoluuntur ſicut diuerſi dixerunt vt Democritus Athomos Anaxagoras Homogenea ⁊ Eraclitus vaporem ⁊ huiuſmodi. Quia ergo iſta inquirere habemus in ſcđo huius voluminis: oportet vtique prius dicere antecedentia harum queſtionum de quibus nunc indeterminate dicitur a philoſophis. Omnes autem qui elementa ⁊ ea que ſunt ex elementis dicunt generari ſegregatione ⁊ congregatione dicunt ea facere ⁊ pati adinuicem. Aggregatio autem eſt mixtura quedam: ⁊ ideo de mixtione oportet primo dicere quia qualiter fit mixtio: ⁊ quid ſit non eſt adhuc manifeſtum determinatum: cum autem que alterantur aggregantur ⁊ ſegregantur nihil horum ſuſcipiant niſi ſit aliquid agens ⁊ patiens: oportet etiam prius dicere de actione ⁊ paſſione. Illi enim qui dicũt plura elementa eſſe dicunt ea generari ex adinuicem per facere ⁊ pati. Similiter illi qui dicunt tm̃ vnum elementum eſſe primum neceſſe eſt dicere quid ſit facere ⁊ pati: ⁊ in hoc recte dixit Diogenes cum dixit ꝙ ſi omnia non eſſent ex vno materiali ſubiecto non eſſent adinuicem agere ⁊ pati verbi gratia non eſſet poſſibile ꝙ calidum infrigidaretur nec rurſus frigidum calefieret niſi haberet vnum ſubiectum quod tranſmutatur ſm contraria hec: quia caliditas ⁊ frigiditas ſeparata a materia non tranſmutantur adinuicem: ſed manifeſtum ꝙ ſubiectum vtriuſque tranſmutatur ſm hec ⁊ alia contraria. Quapropter in quibus in facere ⁊ pati neceſſe eſt horum vnam eſſe ſubiectam naturam que eſt materia ſuſceptibilis contrariorum: licet autem bene dixit in hoc Diogenes tamen in hoc non dixit verum ꝙ omnia talia eſſe dixit: quia non omnia ſuſcipiunt formas contrarias: ſed ſola illa que ex inuicem ſunt ſcilicet quorum materia eſt vna ⁊ forma contrarie: ideo ergo eſſe facere ⁊ pati eſt idem: ſed ſi de facere ⁊ pati eſt videndum anteꝙ queratur de generatione elemẽtorum: oportet etiã prius determinare de tactu: quia iſta non poſſunt etiam vere ⁊ principaliter facere ⁊ pati adinuicem non poſſunt ſe tangere: quapropter non eſt poſſibile miſceri adinuicem ea que non poſſunt ſe tangere: ergo de tribus his determinandũ eſt ſcilicet quid tactus ⁊ quid mixtura ⁊ quid factio. Sed in principio dicamus de tactu: quia eſt neceſſe ꝙ quibus eſt mixtura ꝙ illa ſe tangant ſed non conuertitur: cum ergo primum natura ſit a quo non conuertitur conſequentia primum inter tria predicta erit dicendum de tactu.

Capitulum ſecundum quot modis dicitur tactus ⁊ quid ſit tactus.

d

Dicamus igitur incipientes ꝙ tactus dicitur multifariam ſicut fere vnum quodque nominum phyſicorum: ⁊ hec quidem dicuntur anomiomere ſiue equiuoce ſm caſum ⁊ fortunam: hec autem dicuntur per prius ⁊ poſterius: ita ꝙ altera dicuntur ab aliis prioribus eis ſm nominis rationem: ⁊ ſic etiam exiſtit de tactu vz ꝙ dicitur proprie vel tranſumptiue: ⁊ proprie dictus aliquando dicitur cõmuniter non habens omnes cõditiones ſe tangentium. Aliquando autem dicitur propriiſſime omnes habens conditiones ſe tangentium. Principaliter enim vna conditio tactus eſt ꝙ tactus eſt in habentibus poſitionem poſitio autem non eſt aliquorum niſi quibus conuenit locus. Mathematicis enim quibus datur poſitio conuenit locus ⁊ tactus per ſimilitudinem quandam ad naturalia: nulla enim vere ſunt niſi materialia ſm ſe accepta in his mathematica ſm eſſe ſuum. Unde etiam in his habent poſitionem: ⁊ ideo etiam in his habent tactum ⁊ locum nec accipiuntur ſm abſtractionem ⁊ eſſentiam hic quia talis conſideratio non eſt naturalis: ſed mathematica: ⁊ ideo locus ⁊ tactus ſm ꝙ principia ſunt nature conuenit matematicis per poſterius. Adhuc vltimum eſſentie ⁊ vltimum virtutis motiue ſiue actiue ⁊ vltimum ſpeciei quidem generatur ab actiuo ⁊ motiuo in eo ꝙ patitur ſunt in vltimo termino quantitatis ſiue corporis quanti: quod eſt ſuperficies ⁊ informat ipſum virtus ⁊ ſpecies contrarii ⁊ ipſum terminat eſſentiam potentie materie: ⁊ hoc eſt ſm eẽ materiale. Ultimũ autem quod eſt terminus quanti non informatum virtute ⁊ ſpecie contrarii ẽ mathematicum non ſm eſſe conſideratum: ⁊ ideo non contingit ei locus ⁊ tactus niſi ſm huius vltimum: naturalibus autem contingit complete ſm vltimum terminans in quo eſt virtus motiua: ⁊ ſpecies contrarii agens: ⁊ ideo naturalibus contingit primo ⁊ mathematicis per ſimilitudinem incompletam ad naturalia: contingit autem ſic poſterius locus ⁊ tactus mathematicis ſiue ſumantur ſeparata cuius acceptio eſt ſm imaginem ſiue alio modo ſumantur ſcilicet non ſeparata ſm eſſe in naturalibus conſiderata: ſed cum ſint ſeparata non cõtingit eis locus ⁊ tactus niſi quia ſue dimenſiones non poſſunt imaginari vbi finite: ⁊ in loco poſite: ⁊ ideo dicunt duo philoſophi Aueroys ⁊ Boetius ꝙ licet ab aliis abſtrahantur tamen a loco abſtrahi non poſſunt: ⁊ hoc verum ẽ prout locus non terminus eſt eius quod continetur loco: ſed etiam relati ad locum ſicut celum eſt in loco quod refertur ad locum circa quem mouetur: quia aliter motus eius nõ eſſet motus localis: ſi ergo diffinitur tangere ſicut prius diffinitum eſt in quinto phyſicorum ſcilicet tangere eſt vltima habere ſimul tunc vtique tangunt ſe adinuicem ſm primam conditionem tactus quecunque determinatas idest finitas habent magnitudinem ⁊ poſitionem habent: ⁊ ſimul habent vltima. Dico autem ſimul vltima vt nihil ſit medium eorum in loco

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Caplm.iij.de tangentibus ſe phice.

q Uoniam autēꝫ poſitio eſt in his que habent locum ⁊ quicq̄ẟ vere habet locuꝫ hꝫ differentias loci ſm ſuū genus: quicq̄d aūt hēt primas loci differētias hꝫ que ſunt ſurſū vl' deorſuꝫ: ideo omnia que ſeinuiceꝫ tangūt grauedinē habēt aut leuitateꝫ ita ꝙ ambo illa hn̄t quodāmodo ſicut media alia: aut alteꝝ diuiſuꝫ ſicut extrema oīa autem talia ſunt actiua ⁊ paſſiua adinuicē. Quapropter manifeſtū eſt qm̄ h̄ proprie ⁊ phice tangere nata ſunt adinuicē quoꝝ diuiſe ſunt magnitudines ⁊ ſimul habent vltima que mouentur ⁊ manent adinuiceꝫ per virtutē illoꝝ vltimoꝝ: opꝫ auteꝫ attendere ꝙ locus eſt ſaluatiuus locati ad queꝫ eſt motus corporis per id qđ eſt generans corpus vt dictuꝫ eſt in phicis: ſic etiaꝫ celuꝫ nō eſt in loco ſed mobile ſm motuꝫ rectuꝫ ⁊ potentia eſt in magnitudine vna: ⁊ diuiſuꝫ eſt in alia per actum generationis elementi: vnde potentia continuum diuiſum eſt actu ex continuo ꝑ ſuperficies elementorum propter quod continua facta ſunt tangentia vltima autem elementorum illorum informata ſunt virtutibus motiuis ⁊ ſpeciebus ↄtrarijs: ⁊ ideo leuia ⁊ grauia que ſunt prima contraria in materia cauſata ex raro ⁊ denſo: ⁊ ideo cum vtrunq̧ tangat vtrunq̧ neceſſe eſt vtrunq̧ moueri ab vtroq̧: ⁊ ideo vtrunq̧ mouet ⁊ mouetur.

Caplm.iiij.qualiter ſe habet mouēs ⁊ faciēs ad inuicē ⁊ q̄liter tangūt immobilia.

q Uoniaꝫ autem non omne mouens etiam mouetur ſed aliq̄d mouentium mouet motuꝫ aliquod aut mouet ipſum exiſtens immobile ab alio: ⁊ h̄ dupliciter: aliquod eni ſimpliciter a nullo mouetur ſicut mouens primum: aliquod autem mouentiuꝫ non mouetur ab eo quod mouet: ſicut ſol mouet terram ⁊ non mouetur ab ea licet moueatur ab alio. Manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſm extimationē quorundaꝫ talis diuiſio non eſt etiaꝫ in faciente qꝛ quidaꝫ dicunt ꝙ actꝰ mouētis ē quoddā facere ⁊ ecōuerſo actus faciētis ⁊ quoddā mouere. Sed tamen illi nō bene dicunt: quia differunt mouens ⁊ faciens: ⁊ oportet nos ea determinare. Si.n. nos dicimus ꝙ faciens per ſuaꝫ ſpecieꝫ opponitur patienti tunc cuꝫ ↄ̄ria nata ſunt fieri circa ideꝫ oportet ꝙ faciens ſit patiens cum tangat ipſum: ⁊ hoc eſt faciens phicum: ⁊ tunc non omne mouens eſt faciens quia eſt perpetuum mouens quod non mouetur ⁊ eſt mouens qꝫ non tangit per vltimuꝫ ſui ⁊ neutruꝫ illoruꝫ aliquid patitur: vnde tunc mouens ſuperius eſt ad faciens ſed faciens eſt mouens motuꝫ qui eſt paſſio ⁊ cuꝫ paſſione in ſeipſo: quia cuꝫ tāgitur a paſſiuo contrario neceſſario etiam patitur ipſuꝫ licet forte paſſio non excellat ipſuꝫ: factio auteꝫ talis ⁊ paſſio ſoluꝫ ſunt ſm ꝙ res alteratur a cōtrarijs ſicut: verbi gratia: per calidū ⁊ album ⁊ alia huiuſmodi mouens: ergo eſt in plus q̄ facere. Manifeſtuꝫ eſt igitur quoniaꝫ imobilia quocunq̧ duorū moꝝ dicantur: vno mō tangunt: alio modo non tangunt: tangunt eniꝫ per vltimum virtutis ab eſſentia ſua egredientis: ſed non tangunt per vltimuꝫ terminum ſue quantitatis: quia ſi ſunt imobilia ſimiliter vltimum non habent hoc modo dictuꝫ. Si autem ſunt immobilia ab eo qđ mouent ſicut aſtra non mouentur a centro terre qđ mouent ſicut tunc non habēt vltimuꝫ ſimul cum vltimo eius quod mouetur. Attende tamen quod facere poteſt eſſe abſtractum in genere ſm ꝙ actio ſiue factio eſt quocunq̧ modo procedit actus ab agente in id quod ſubicitur ei quocunq̧ modo: vt id in quod fluit actus agentis ⁊ ſic eſt genus facere: ⁊ includit in ſe mouere: ſicut patet in predicamentis ſm autem ꝙ h̄ dicimus de facere contrarium eſt ad agens phiſicum ꝙ nunq̄ inde principium habet factionis cum mouente in mobili quocunq̧ duorum modorū dicto: ⁊ ideo in phiſicis vbi omnia ſm eſſe conſiderantur diſtinguitur inter mouens ⁊ faciens ſicut iam dictum eſt.

Cap̄.v.de tactu improprie dicto.

h Ic ergo determinato de eo quod eſt tangere: ſcilicet ꝙ ſicut vniuerſaliter poſitionem habentium quorum vnum eſt mouens excellendo: ⁊ alterum motum cuius virtus exceditur cum tamen vtrūq̧ moueatur ⁊ moueat: ⁊ ſic in his quibus per ſe eſt agere ⁊ pati conſtat ꝙ tactus ⁊ multum ſiue frequenter eſt etiam tangens tactu immutāte id a quo tangitur: quia fere omnia que ſunt in conſpectu noſtro circa locum actiuorum ⁊ paſſiuorum mouent mota in quibus neceſſario videtur eſſe tactus ita id quod tangitur ⁊ tangat immutando id qđ tangit contingit autē improprie alteri ſm ꝙ dicimus ꝙ id quod mouet ſolum tangit id quod mouetur ab ipſo preter hoc ꝙ retangatur vel remoueatur ab ipſo ſicut ſol tangit terram. Sed omnia que ſunt vnius generis que dicuntur homogenea mouent mota neceſſe eſt ꝙ tangant tacta: vnde ſi quid mouet manens immobile aliquo duorum modorum dictorum tunc illud tangit ſolum id quod mouetur: ⁊ non retangitur ab eo ſicut anima corpus mouet ⁊ prius motor celum mouet ⁊ aſtra mouent terram ⁊ hic eſt tactus improprie: quia ⁊ nos methaphiſice loquentes dicimus ꝙ triſtitia tetigit nos: ſed nos tetigimus triſtitiā de tactu quidem igit̄ ſm ꝙ eſt in naturalibꝰ determinatum ſit hoc modo de facere auteꝫ ⁊ pati dicemus deinceps.

Tractatus.v.de facere ⁊ pati.

Capitulum primum de ſubcontrarietate dicti antiquorum contra facere ⁊ pati ⁊ ꝙ ſimile a ſimili nō patitur ſm antiquos.

s Uſcipimus autem a prioribus philoſophis ſermonem de facere ⁊ pati ſub contrarios eo ꝙ ſimul poſſunt verificari ſi debite intelligantur: fuerunt enim multi qui dixerunt ꝙ nullum ſimile agit in ſuum ſimile in ſpecie nec idem in ſe agit eo ꝙ non eſſet ratio in ſimilibus vel eiſdem: quare vnum ageretur ⁊ alterum pateretur ⁊ ideo nullum talium agit vel patitur: quia agere ⁊ pati ſimile ⁊ ſm vnam rationem ſe habent ad ſimilia: diſſimilia autem ſpecie ⁊ differentia dicunt facere ⁊ pati ſm naturam ad inuicem. Si autem tu obicias eis ꝙ paruus ignis ⁊ magnus ignis ⁊ paruum lumen ſicut candele ⁊ magnum lumen ſicut ſolis lumen ſunt ſimilia in ſpecie: ⁊ tn̄ vnū corrūpit ⁊ aſſumit aliō dn̄t illi ꝙ h̄ ſit inq̄tū

vnum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

vnum contrariatur alteri: paruum.n.vt dicunt ꝯria/tur magno ⁊ multum ꝯriatur pauco.

Capl'm.ij.de dicto Democriti ⁊ ꝙ ſimile a ſimili patiatur.

d Emocritus autem tenet ſectam huic ſubcō trariam: dicit enim ꝙ non agit niſi ſimile in ſimile ⁊ idem in idem cui eſt idem ⁊ altera differentia non contingit agere vel pati adinuicem ⁊ ſi contingit ꝙ altera ⁊ differentia ſpecie agunt ⁊ patiuntur ab inuicem h̄ non contingit ẜm ꝙ ſunt altera ſpecie: ſed ẜm ꝙ idem ſbm exiſtit ambobus differentibus ſpecie: ſed h̄ agunt ⁊ patiuntur ab inuicem. Hec ſunt enim que ab antiquis dicuntur de agere ⁊ pati ꝗ̄tum ad actiua ⁊ paſſiua.

Cap.iij.qual'r ſermones iſti ſunt ſubꝯrij: q2 ambo hn̄t aliquid veritatis ⁊ eſt cā deceptionis coꝝ.

b Oc autem modo dicentes ſi quis conſiderat cauſas dicti corum videntur dicere ſermones ſubcōtrarios: q2 vtraqꝫ ſecta aliqd veritatis habet. Cauſa autem quare contradicūt eſt q2 oportunum fuit eis conſiderare totum quod ē in actiuis ⁊ paſſiuis ⁊ non conſiderant niſi in parte: ſimile enim in ſpecie ⁊ omnifariam ⁊ omnimodo ẜm materiam ⁊ formā indifferens rōnabile eſt non pati a ſibi omnifariam in materia ⁊ forma ſili. Neutrum eſt actiuum vel paſſiuum ab altero: ſi enim poſſibile eēt aliquid pati ab omnifariam ſibi ſimili: cū ſimile ſit cauſatum ab vno ⁊ eodem vt habetur in prima phīa pateretur idem a ſeipſo ⁊ ſi hec ſunt ita tūc nihil erit incorruptibile nec immobile ſi ſimile in ſimile ẜm ſimile eſt actiuum: omne enim quod eſt mouebit ſeipſum ⁊ nunꝗ̄ erit immobile. Adhuc aūt ab altera parte omnifariam ẜm materiam ⁊ formā alterum non mouebit nec faciet in alterum ab ipſo omnino quod nullatenus eſt idem: ſicut albedo non patitur a linea ẜm ꝙ eſt linea nec econuerſo linea ab albedine niſi ẜm accidens puta ſi linea ſit ſbm albedinis vel nigredinis q2 tunc eſt vnum ſbm duorum differentium contrariorum: quecūqꝫ enim non ſunt contraria nec ex contrarijs illa non ſunt nata ꝙ ſe faciant extra naturam forme ſue ⁊ inducant aliam formam ſed h̄ faciunt ſola contraria que ſe mutuo expellunt ab eodem ſuſceptibili.

Cap.iiij.ꝙ faciens ⁊ patiens ſunt eadem genere ⁊ mā ⁊ ꝯria ſpē ⁊ forma.

q Uoniam igitur non quodcūqꝫ innatum eſt facere ⁊ pati: ſed tm̄ ea que contraria ſunt. Aut contrarietatem habent neceſſe ꝙ faciens ⁊ patiens genere ⁊ materia ſimilia ſint ⁊ eadem ſpecie autem ⁊ forma diſſimilia ⁊ contraria: naturale enim eſt ꝙ corpus patitur a corpore ⁊ ſapor a ſapore ⁊ calor a calore per ſe licet per accidens ſapor vel calor tranſmutantur per h̄ ꝙ mutatur eſſe eius ī ſbo ⁊ ſimiliter calor ⁊ alia accidentia: patet ergo vl'r ꝙ id quod eſt alicuius generis patiatur ab alio quod eſt eiuſdem generis ſecum: q2 contraria poſita ſunt in codē genere predicamentali cōi: ⁊ etiam naturaliter ſunt circa eandem materiam que eſt genus quod dicitur ſbm primum. Huius autē cauſa eſt ꝙ omnia contraria ſunt in eodem genere vt diximus ⁊ contraria ſola faciunt ⁊ patiuntur adinuicem: ergo ea que ſunt eiuſdem generis faciunt ⁊ patiuntur ad inuicem. Quoniā autem faciens ⁊ patiēs genere ꝗ̄dem ſunt eadem ⁊ ſimilia: ſpecie ſiue autem ſiue forma ſunt diſſimilia. Quecūqꝫ autem talia ſunt cōtraria manifeſtum eſt: qm̄ aut talia que ſunt actiua ⁊ paſſiua ſibi adinuicē cōtraria ⁊ media ſūt que ſunt actiua ⁊ paſſiua. Et etiam patet ex hoc ꝙ vniuerſaliter omnis generatio ⁊ corruptio eſt ex contrarijs ⁊ medijs: generatio autem ⁊ corruptio non ſunt niſi per actionē ⁊ paſſionē. Ideo ēt rōnabile eſt ꝙ ignis calefaciat per ſuam formam que eſt caliditas ⁊ frigidum ſicut aqua frigefaciat per hoc quod eſt frigidum: q2 tunc iſta ſunt contraria: ⁊ ideo actiua ⁊ paſſiua. Et adhuc huius alia ratio eſt: q2.ſ.omne faciens intendit ſibi aſſimilare patiens quod non intenderet ſi paſſum eſſet ſibi ſimile omnino vnde faciens ⁊ patiens ſibi contraria ſunt ⁊ generatio per quā patiens aſſimilatur agenti eſt contrarium. Quapropter neceſſe eſt ꝙ patiens tranſmutetur in ſpeciē facientis: ſic.n.erit gn̄atio ex contrario in ꝯrium.

Capitulum.v.qualiter ambe ſecte dicunt veritatem ẜm aliquid.

c Ex his patet ꝙ ẜm viam rationis ambas ſectas contingit verum dicere cum tamen non eadem dicant ⁊ vtrāqꝫ ſectam aliquo modo tangere naturam: q2 dicimus quandoqꝫ ꝙ ſbm patitur quod ſubſtat paſſioni ⁊ ſuſcipit eē ab actiuo verbi gratia dicimus ꝙ homo ſanatur ⁊ ꝙ homo caleſcit: ⁊ ꝙ homo infrigidat: ⁊ ſic de alijs. Quandoqꝫ autem dicimus ꝙ contrarium tranſmutatur: ſicut id quod in tranſmutatione abijcitur ſicut dicitur ꝙ factum caleſit ⁊ ꝙ laborans ſiue infirmus ſanatur. Eodem modo etiam deficiente: q2 quādoqꝫ dicimus ſbm facere rationem ſpeciei que eſt in ipſo: ſicut dicim⁹ hominē calefacere quādo aūt dicim⁹ contrarium facere ſicut dicimus calidum calefacere: vnde vno modo materia patitur ⁊ alio modo contrarium patitur. Reſpicientes autem phī ad materiam que eadem eſt vtriqꝫ contrariorum ꝙ etiam patitur q2 abijcitur in patiendo dixerunt ꝙ contrarium a contrario patitur: ⁊ ſic ambe ſecte ẜm aliqd verum dixerunt.

Cap.vj.quot modis dicitur faciens ⁊ quot modis dicitur patiens.

b Is habitis determinemus quot modis dicitur faciens ⁊ patiens ſuſcipiendum autē eſt ꝙ facere ⁊ pati dicitur multipliciter ſicut mouere ⁊ moueri: dupliciter enim ſicut ſupra diximus dicitur mouens: videtur enim h̄ veriſſime mouere in quo eſt primum principium motus: principium enim eſt prima cauſarum que ita mouet ꝙ hoc quod mouet non hȝ ab aliquo ante ſe ſed mouet imobile exiſtens: ⁊ rurſus vltimum mouens poſt qd̄ nihil eſt niſi quod mouetur tm̄ h̄ modo ab alio ante ſe ⁊ mouet id quod eſt poſt ſe ad generationem. Similiter autem eſt dupliciter faciens: dicimus enim ꝙ medicus artifex ſanat infirmum vel alius potus vl' cibus ẜm primum mouens in hoc motu ⁊ nihil ꝓhibet eſſe immotum: q2 medicus aut non mouetur ab alio: aut ſi mouetur h̄ erit per accidens.ſ.non in quantum medicus: ſed inꝗ̄tum eſt ſuſceptibilis alicuius contrarij: ⁊ quicquid ſit de medico tamen in ꝗbuſdam.ſ.que ſeparata ſunt a materia neceſſe ē principium mouens eſſe imobile ⁊ h̄ dupliciter.ſ.omnino imobile ſi nullam habet omnino materiam cum eo qd̄ mouet ſicut in precedenti capitulo de tactu dictum eſt. Ultimum aūt mouens poſt qd̄ non ē aliquid niſi id qd̄ mouet tm̄ neceſſe ē ſemp mouere motum ab alio priore. In actione autem recreatur ad

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

primum agens in quo eſt primum principium actionis id quidez eſt impoſſibile ſm illud agens: qꝛ in ordine agentium vltimuz eſt poſt quod non eſt niſi patiens ipſum ⁊ eſt patiens cum hoc quod agit quodcūqꝫ enim non habet eiuſdem rationis mām cū paſſibilibus que ſunt elementa ⁊ elementata iſta faciūt ita ꝙ ſunt impaſſibilia ab eis que ſunt. Et huius exemplum in arte eſt ars medicine: ipſa enim eſt faciens ſanitatem ⁊ nihil patitur a ſanato cum nō habeat materiam eādē cum ſanitate cum materia que eſt ſbm artis medicine ſit alia medici ⁊ alia que eſt ſbm ſanitatis ſicut humores vel complexio egri hominis. Exemplum autem facientium ⁊ ſimul patientium in arte eſt cibus: qꝛ ipſe faciens ſanitatem patitur a ſanato: qꝛ aut caleſit aut īfrigidatur aut aliquid aliud patitur: ⁊ cum hoc ſimul eſt faciens alterando complexionem ad ſanitatem. Eſt autez in hoc ordine antecedentium ars medicīe principium in quo principium eſt actio. Ultimum autē agēs quod tactum eſt cibus qḋ patitur cum hoc qḋ agit.

Quecūqꝫ ergo agētia non in materia que ſit eiuſdem generis cum partibus habent formam: ⁊ hoc cum ſint de numero agentium ſiue effectiuorum ſūt impaſſibilia. Quecūqꝫ autem agentia ſpē agunt que in materia vnica eſt cum paſſiuis iſta ſunt paſſiua cum h quod agunt. Nos enim dicimus ꝙ materia vna eſt vt ita dicamus cuilibet contrariorū que eſt ſubo vna: licet ſm eſſe differat propter h dixi vt ita dicam: ⁊ ipſa eſt vt genus non ꝙ predicabile ſit: ſed ſicut genus dicitur ſubiectum primum quod ſubſtat duobus contrarijs vel pluribus: contrariorum autem vnum eſt in actiuo ⁊ alterum in paſſiuo: ⁊ iō vna eſt materia actiui vltimi ⁊ paſſiui ⁊ ꝙ per materiam calidum poteſt eſſe caleſit neceſſario quando appropinquatur ſibi calidum calefaciens ipſum Et ideo ſicut dictum eſt: h quidez de natura frigidorum ſunt impaſſibilia ⁊ ſicut diximus ſupra eſſe in motione ita ſe habet etiam in factione. Jn mouentibus eniz primuz mouens eſt immobile ⁊ ſilr in effectiuis primitus faciens eſt impaſſibile.

Cap. vij. ⁊ eſt digreſſio ſoluens ea que videntur ꝯria de facere ⁊ pati.

a Attendendum hic ergo ꝙ contrarietas diſtinctionem facientium in dictis viroꝝ magnorum. Quidaz enim dicunt ꝙ agens patitur: ſicut ⁊ nos ſupra diximus in capitulo de tactu Alij autem ꝙ aliquod agens eſt impaſſibile ſicut nos dicimus hic. Alij iterum ꝙ mouens ſuperius eſt ad agēs ⁊ agēs ē cōmunius ipo: ⁊ hoc qdē nos in capitulo de tactu diximus. Alij econuerſo ꝙ omnis motus in actione ⁊ omnis actio in motu eſt ⁊ firmatur ſicut dixit auctor ſex principiorum. Sunt etiam magni viri dicentes ꝙ non vere agit aliquid niſi prima cauſa ⁊ omne ſcḋm agens non vere agit. Ad omnia autem determinata h ſcias ꝙ res per aliam intētionem agit ⁊ per aliam mouet ſiue ſit cauſa prima ſiue de numero ſcḋoꝝ mouētiū vel agentiuz: dicitur enim mouens quando influit motum tm̄: motus autez de ſe nihil mutat de forma ſbcti qḋ mouet ſi motus eſſet cum mutatione ſbcti: tunc veriſſimus motꝰ veriſſime mutaret ⁊ h eſt falſuz ꝙ veriſſimus ē motus localis qui nihil mutat de formis ſbcti quod mouetur primum ſbm motus eſt primum celum quod nullo modo ſuſceptibile eſt alterationis ſm formas ſbcti. Faciens autem propter hoc ꝙ eſt faciens ſiue agens: qꝛ influit ei id quod facit ſm ꝙ ſbm mutatur ſm aliquā formam ⁊ ſic dictum eſt ꝙ mouens ē generalius ꝙ faciens: qꝛ mouens aliquando mouet ⁊ facit ⁊ aliquando mouet: qꝛ omnis factio motio quedam eſt: ſed non conuertitur: qꝛ aut id quod influit formam aliquando habet materiam ⁊ aliquando non: cauſa enim prima non habet mām ⁊ corpꝰ habet materiam. Jdeo aliquando faciens impoſſibile eſt pati: aliquando autem poſſibile: ⁊ tunc quādo tm̄ facit abſqꝫ poſſibilitate patiendi: dicitur vere facere ⁊ hoc ſolum eſſe vere eſt factiuum: quando autem habet materiam: aut habet vnicam in genere eodem cum paſſiuo: aut non: ⁊ primo quidem modo non patitur faciens a paſſiuo. Jdeo qꝛ non tangit ipſum nec eſt ſuſceptibile formarum contrariaꝝ que ſunt in paſſiuo ſicut facit celeſte corpus in elementa vel elementata vel ars medicine in egrum corpus econuerſo autem non patitur omne qḋ agit ⁊ ſic dictum eſt ꝙ omnis paſſio magis facta abijcit a ſba ⁊ ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt inter contraria. Si autem modus agendi vel mouendi reſpiciatur tunc agens eſt mouens ⁊ econuerſo qḋ vtrūqꝫ eſt influēs ei aliquod circa quod eſt motus vel actio: ⁊ qꝛ hec rōnem aliquantuluz ſapit. Jdeo in rōnali phice parte motus in actione ⁊ actio in motu firmari dicitur: ⁊ in hoc modo mobile eſt patiens precipue ſm verbum grecum patiens quod ē recipere qꝛ ſic recipiēs ab aliquo eſt patiens. Ariſto. tamen in libro ethicorum vult ꝙ actiuū principium ſit omnium operum voluntariorum pertinentium ad motores ⁊ factiuū principium ſit artificialium ſed ſic nō ſumitur actio ⁊ factio generaliter ſed potius in mā ciuili tm̄.

Cap. viij. ad quā cauſam reducatur faciens ⁊ ad quā patiens.

b His habitis ad propoſitum redeamus determinantes ad quā cauſam reducit agens ⁊ ad quā cauſam reducitur patiens: eſt enī effectiuum ſiue factiuū cauſa que dicitur: vnde principium motus. i. efficiens que dicitur vnde principium motus: qꝛ motus ad materie tranſmutationez ſicut agens ſiue patiens. Cauſa enim que dicitur cuius gratia que dicitur cauſa finalis non eſt factiua que lz moueat efficientem non tamem mouet materiam: nec mouet ſicut principium vnde fluitur motus mobili: ſed potius per intentionem ⁊ rōnem: qꝛ ipſa vz eſt ratio q̄re efficiens facit: ⁊ quid per facere intendit conſequi ⁊ h patet qꝛ finis inducitur ꝑ motum ⁊ factionem ⁊ habito eo quieſcit agens: ⁊ ideo ſanitas quando eger fit ſanus a medico eſt non factiua niſi per methaforam dicatur. ſ. qꝛ ratio eſt quare medicus facit: qꝛ facit ⁊ illius probatio eſt: quia quando faciens eſt ſm actum faciens: tunc aliquid generatur in patiente ſed talibus habētibus ſiue formis ſicut eſt ſanitas preſentibus ſm actum non generatur aliquid nec fit ſed eſt iam in patiente quieſcēs ſpecies enim ⁊ fines ſunt habitus quidam quieſcentes: ſiue in quibus quieſcit materia: ſicut aūt factiuū ad agentem cauſam reducitur ita econuerſo paſſiuū in eo quod paſſiuum reducitur ad mām: qꝛ paſſio ē imperfecta: qꝛ ſpēm recipit facientis. Que autē ſunt paſſiua ſiue actiua habent ſpeciem in materiam ſic ignis in materia habet calidum ſi autem eſſet calidum ſeparatum: tunc non pateretur ſm formam: calidum impoſſibile eſt eſſe ſeparatum: licet hoc dixerint quidam: ſi aūt quedam alia talia ſunt que ſunt ſeparata

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſeparata in illis vtiqꝫ verum erit quod dictum ē ſm
ꝙ agunt impoſſibilia entia. Sꝫ de h in prima phi
loſophia erit locus determinare: quid ergo ſit face/
re ꝛ pati in quibus exiſtant: ꝛ quare ꝛ quomodo di
ctum eſt hoc modo.

Cap.ix.ꝙ antiquiſſimi dixerunt ꝙ modus actio
nis ꝛ paſſionis eſt per poros.

Um autem diximus quēdam motuꝫ actio
c nis ꝛ paſſionis qui ſumptus eſt in genere
ex parte actionis ꝛ paſſionis rurſus dica/
mus in ſpecie aliquando qui erit ſumptus ex parte
actiuorum ꝛ paſſiuorum ſed qualiter veniat agens
ad patiens vt imprimat ei formam ſuam ad quā in
tendit ipſum patiens tranſmutare: viſum eſt aūt ali/
quibus qȝ vnūquodqꝫ qȝ patitur patiatur per fora
mina parua que greci poros vocant. Ita ꝙ vltimuꝫ
faciens quod eſt proximuꝫ patienti ingrediatur per
illos poros in patiens ꝛ vndiqꝫ contingat ipſum: ꝛ
ideo vndiqꝫ patit̄ patiens ꝛ non in vno loco tm̄: ꝛ
qꝛ viſus ꝛ auditus ſm eos etiam effunduntur ſuper
viſibile per media que ſunt inter videntem ꝛ rem
viſam. Ideo dixerunt etiam ꝙ per poros eoruꝫ cor
porum que ſunt media ſenſuū: videmus aūt ꝛ audi
mus ꝛ ſm alios ſenſus ſentimus omnes dicunt etiā
ꝙ ideo plus videmus per aerem ꝛ aquam ꝛ p alia
corpora tranſpentia: ſicut eſt vitrum ꝛ criſtallus: qꝛ
illa corpora plus habent poros qui pori quidem i/
uiſibiles ſunt propter paruitatem: ſed magis ſpiſſe
poſiti ſunt ꝛ magis ſm ordinem poſiti: ita ꝙ porus
in tranſpentibus ſit iuxta porum ꝛ magis recte per
illa tranſiens eſt porus. In alijs autem corporibus
ſunt tortuoſi pori ꝛ inordinati: ꝛ ideo non tranſit ea
viſus. Antiquiſſimi ergo illa determinauerunt vt di
ctum eſt.

Cap.x.de opinionibus antiquoꝝ magis deſcēdē
tium ad ſpēm circa modū actionis ꝛ paſſionis.

Agis aūt deſcendentes ad ſpeciem agenti/
m um ꝛ patientium ſicut Empedo. non ſolū
dicunt poros eſſe in facientibus ꝛ patienti
bus ſed etiam dicūt miſcere ea ſola quoruꝫ pori ad
inuicem ſunt cōmenſurabiles vt vnum in alium in/
gredi poſſit ita ꝙ plurimum vnius ſit in plurimo al
terius ꝛ econuerſo: ꝛ qꝛ non omnia talia ſunt. Ideo
non omnia omnibus miſceri poſſunt. Uiam au//
tem que maxime eſt naturalis de omnibus natura/
libus paſſionibus vno ꝛ ſimili ſermone enuntiaue/
runt ꝛ collega Leucippus qꝛ fecerunt principiū qȝ
eſt ſm naturam ſicut ſupra diximus in ſermonibus
eorum de generatione: quidam enim antiquoruꝫ ſi/
cut meliſſus opinati ſunt ex neceſſitate vnum tm̄
ꝛ totum eſſe ꝛ immobile dico aūt totum ens eē vnū
continuū: dixerunt enim illi ꝙ vacuum non eſt ali//
quid in rerum natura: dixerunt enim non poſſe ali/
quid moueri niſi ſit vacuū extra res a rebus ſepara
tum in quo moueatur: hoc qȝ mouetur: dixerunt eti
am ꝙ multa alia eſſe non poſſunt: quando non ē ali
quid ſegregans in terra: vacuū aūt dixerunt eſſe ſe/
gregans. Et qꝛ poſſet eis dici ꝙ multa ſunt ſe tangē/
tia: ita ꝙ in terra non ſit vacuū ſegregans: dicunt ꝙ
h nihil differt qꝛ continuū ꝛ contingens idem dice//
bant eſſe: qꝛ continui partes ſe ſm iſtos contingebāt
Dixerunt etiam ꝙ nihil differt dicere ꝙ ſint multa:
ꝛ ꝙ ſit vnum ꝛ ꝙ dicatur eſſe vacuū: qꝛ continuum
ꝛ contiguum ſunt vnum ſm iſtos nec multa ſunt ni/
ſi ſint diuiſa nec diuiduntur niſi per vacuū ſed non ē
vacuum: ergo nec multa ſed omnia continua ſunt.
Si enim dicatur ꝙ ens vbiqꝫ hoc eſt in omni pū/
cto eſt diuiſibile tunc poſſibile eſt accidere ꝙ nihil
ſit vnum de rebus naturalibus ſed multitudo com/
ponitur ex vnis: ergo nec multitudo erit igitur tunc
totum erit vacuū in quo nec multa ſunt nec vnum.
Si aūt dicatur totum ens continuum ſm aliquid eē
diuiſibile ꝛ aliquid non: hoc vtiqꝫ videtur eſſe ficti/
tium cum non ſit magis ratio quare in vno puncto
diuidatur q̄ in alio vſqꝫ ad q̄tum enim erit diuiſibi
le ita ꝙ non ibi ſtet diuiſio ꝛ quare aliquid de vni//
uerſo ente ita habet ꝙ diuiditur ꝛ ſeparatur per va
cuum: aliud aūt ita habet ꝙ eſt plenum ꝛ non diui/
ditur ita ꝙ vnum ab alio ſeparatur per vacuū. Am
plius ſic etiam neceſſariuꝫ eſt accidere ꝙ non ſit mo
tio aliqua.

Cap.xi.ꝛ eſt diſgreſſio ponens modos antiquo/
rū de poris ꝛ ꝙ ens ſit vnum ꝛ imobile.

Ttendendum hic ꝙ rōnes phoꝝ de po
a ris fuerunt iſte: videbant enim ꝙ totuꝫ paſ
ſibile ſuſcipit formam agentis ꝛ qꝛ antiqui
formalem cauſam nō bene intellexerunt. Ideo vide
re non poterant qualiter agens cōicat patienti virtu
tē forme ſine materia ſua: ꝛ ideo opinati ſunt agēs
per particulas materie intrare in patiens: ꝛ qꝛ intrī/
ſeca eſt ei forma agentis. Ideo poſuerunt ꝙ poros
intraret: ꝛ qꝛ non eſſet poſſibile qꝛ poros non habet
ꝛ difficulter paſſibile qꝛ paucos vel non proportio
natos agenti poros habet. Et omnes iſti ſuppone/
bant eſſe vacuum intra corpus in poris corporis ꝛ
extra corpus in ſpacio quod ſeparat vnum corpus
ab alio ne tangat ipſum nec continuatur ei. Meliſ/
ſus aūt dixit nihil eſſe vacuum: ꝛ ideo deſtruxit om
ne antecedens ad vacuum: vnde ſic arguebat ſi diui
datur continuum diſcretio erit inter diuidenda que
erant partes continui ſed non eſt diſcernens niſi va/
cuū ergo vacuum eſt: ſed hoc eſt falſum: ergo non ē
diſcernens inter diſcreta ergo totum remanet vnum
indiuiſum. Qȝ aūt non ſit ſegregans ſiue diſcernēs
niſi vacuum ſic probat vacuum opponitur pleno ꝛ
ens non enti: ſed omne ens eſt plenum ens: qꝛ dice//
bat plenum idem ꝙ rem plene .i. perfecte exiſtenteꝫ
ergo nihil entium eſt vacuum. Plenum auteꝫ a ple
no non ſegregatur propter qȝ plenum: ergo ſegrega
bitur per vacuū ſed vacuū nō eſt ergo res a re nō ſe
gregabitur ergo res rei permanet continua. Qȝ au
tem eſſet ens imobile ſic arguebat. Si res mouere/
tur aut eſt continua rei aut non eſt ſi eſt continua ſed
mota ſm locum vna parte continui mouetur totuꝫ
continuuꝫ: ergo vna re mota in mundo mouetur qc
quid eſt in mundo qȝ eſt inconueniens: ergo res nō
mouetur que eſt continua rei ſi autem non eſt conti/
nua: ergo cum mouetur de loco ad locum: aut mo/
uetur in plenum aut in vacuū ſi mouetur in plenuꝫ:
ergo duo corpora erunt in eodem loco quod ē fal/
ſum. Si autem in vacuum ergo vacuum eſt ꝙ ſlm ē
ergo ens eſt vnū continuum ꝛ immobile.

Cap.xij.ꝙ dementie ē ſimile dictū Meliſſi.

Abitis his redeamus ad propoſitum dicē
h tes ꝙ ex his vtiqꝫ ſermonibus pꝫ ꝙ tran/
ſcendunt ſenſum diſcipuli Meliſſi ꝛ deſpe
xerunt eum ac ſi non eſſet conueniens ſenſū ſequi cō
tra rationem. Et dixerunt omne quod eſt vnum eſſe
ꝛ imobile ꝛ infinitum: ſi eniꝫ finiretur tunc finiretur
non.ſ. ad plenum quod eſt ens ſed vſqꝫ ad vacuum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſed qꝛ vacuum non eſt ideo nihil finitur ad ipſum: ⁊
ideo ens eſt infinitum. Iſti ergo propter has cauſas
ita nunciauerunt de veritate rerum. Amplius au
tem in ſermone per rationem videtur eis hoc conti
gere que dicunt: ſed ſi res ipſe inſpiciantur dementie
ſimile videtur eſſe dictuꝫ eorum ⁊ pluſq̃ dementes
ſunt: nullus enim vnq̃ dementium tm̃ egreſſus ẽ me
tas rationis ꝙ ignem ⁊ glatiem extimauerit vnū eẽ
ſed dementes aliqui inueniuntur qui propter aſſue/
tudinem decepti dicunt bona que in ſenſu bona ap/
parent pro eo ꝙ ſunt delectabilia ſm ſenſum eſſe ve
ra bona ⁊ ꝙ nulla differētia ſit inter illa.

Cap. xiij. de cōparatione dictoꝝ que dixerunt di
uerſi phi de facē ⁊ pati ⁊ qͣs inter eos meli⁹ dixerit.

s J autem comparantur dicta antiquorū de
facere ⁊ pati: tunc Leucippus extimatus ē
habere ſermones meliores alijs in hoc ꝙ
confitetur ea que ad ſenſum vera ſunt: vnde non de
ſtruit generationem nec corruptionem nec motū nec
multitudinem entium: ⁊ hoc quidem dicit: qꝛ confi/
tetur ea que conueniunt his que in ſenſu apparent:
cōuenit autem cum his qui dicunt vnum eſſe omne
quod eſt ſicut pmenides ⁊ Meliſſus: qꝛ dicit ꝙ be/
ne ſequitur ꝙ motio non eſt ſi vacuum eſſe non dica
tur. Sed in hoc differt a Meliſſo ⁊ pmenide: qꝛ illi
deſtruxerunt ɔ̄ñs ſcilicet vacuum eſſe ⁊ concludunt
oppoſitum antecedentis: ſcilꝫ motum non eſſe. Sꝫ
Leucippus ponit antecedens ⁊ infert ɔ̄ñs. ſ. motum
eſſe ⁊ ex hoc concedit vacuum eſſe: vacuum autem
dicit eſſe ſicut priuationem: ⁊ ideo ſimpliciter qui/
dem eſt non ens: qꝛ non eſt aliquid entium ſicut nec
priuatio tamen eſt ens: qꝛ entis eſt ſicut priuatio re/
ſpectu habitus: vnde plenum dicebant eſſe principa
liter ens ſed vacuum non eſſe pricipaliter ſed tamen
non dicebant quod omne tale quod eſt ſicut plenuꝫ
eſſet vnum ſed potius talia infinita ſunt multitudine
⁊ indiuiſibilia diuiſione phica propter paruitatem
ſui tumoris ſiue ſue quantitatis: ⁊ qꝛ h̄ ferantur ſiue
ambulant in vacuo ⁊ dicunt athomi: dicunt eniꝫ va
cuum eſſe ſicut diximus ⁊ dicunt ꝙ h̄ cum ſtant con
gregata faciunt generationem ⁊ diſſoluta abinuiceꝫ
faciunt corruptionem: ⁊ ſm ꝙ exiſtunt vndiqꝫ tan/
gentia faciunt actionem ⁊ paſſionem ⁊ ſm ꝙ vnum
ſubintrat in alio faciunt augumentum ⁊ ſm ordineꝫ
ſitū ⁊ figuras faciunt alterationem: ⁊ ſm ꝙ qdlꝫ in/
trat in quodlꝫ faciunt mixtionē: dicunt enim Demo
critus ⁊ Leucippus ꝙ ſm ꝙ talia ſunt non ſunt vnū
⁊ ꝙ generationeꝫ faciunt ſm ꝙ ſunt compoſita ⁊ cō
plicata confitentur tamen etiam ꝙ ex eo ꝙ ſm veri/
ritatem eſt vnum quod eſt id qđ omnino eſt indiuiſi
bile actu ⁊ potentia nunq̃ ſit multitudo nec ex vere
multis que diſcreta ſunt ⁊ non actu nec potentia cō/
iungibilia ſicut indiuiſibilia nūq̃ ſit vnum compo/
ſitum ex illis nūero vtruqꝫ horum eſt impoſſibile:
dicunt etiam iſti duo viri. ſ. Democritus ⁊ Leucip/
pus ꝙ patitur res p poros: ſicut dicit Empedocles
⁊ alij de numero illorum phorum ⁊ dicunt ꝙ omne
pati ⁊ omne alterari hoc modo generatur ⁊ fit ita
ꝙ fiat rei diſſolutio ⁊ corporis per interpoſitionem
vacui qꝛ vacuū interponitur rebus res intercipien/
do: ita ꝙ pars huc pars autem illuc feratur. Simili
ter dicunt fieri augumētationem corporibus ſolidis
paruis ſubintrantib⁹ in rem que augetur fere aut cō
tingit Empedocleꝫ dicere quod dicit Leucippus in
h̄ quod indiuiſibilia neceſſe eſt enim ponere. Dico
autem fere: qꝛ Leucippus ponit athomos ſegrega/
tos ambulātes in vacuo ⁊ athomos in corpore qđ
conſtat que indiuiſibilia inter porum ⁊ porum faci/
unt diuiſionem. Sed Empedocleꝫ contingit alterū
horuꝫ dicere. ſ. athomos que diuidunt inter porum
⁊ porum: qꝛ aliter in omni re pori eſſent ɔtinui hoc
autem eſt impoſſibile. Tunc enim corpus ſolidum
nihil eſſet p̄ter poros: ſed totum eſſet vacuum: ergo
nihil eſſet qꝛ vacuum eſt ſicut non ens: vt dicit Leu/
cippus: neceſſe eſt ergo athomos eſſe ſe tangentes
inter poros: media autem athomorum eſſe vacua
que Leucippus dicit eſſe poros: fere ergo Empedo
cles dicit ſicut Lucippus de facere ⁊ pati. Modi er
go ſm quos vt dicunt antiqui hec quidem faciunt h̄
autem patiuntur fere ſunt qui dicti ſunt. Dico aūt
fere propter Platonem de quo infra faciam mentio
nem ⁊ manifeſtum eſt quid ⁊ qūo de his dicunt.

Cap. xiiij. qui phoꝝ magis ex dictis ſuis poſſunt
cauſare nālia que ſenſus confitetur eſſe.

q Ue autem in phicis ⁊ ad ſenſum confiten/
tur quedam plus ſequntur quorūdam poſi
tiones ⁊ quorūdam minus verbi gratia mi
nus enim ſequitur ad poſitionem Empedo. quomo
do erit generatio ⁊ corruptio: qꝛ h̄ ex dicto ſuo non
eſt manifeſtum: Democrito enim ⁊ Leucippo po//
nentibus prima principia eſſe corpora indiuiſibilia
que differunt formis ſiue figuris manifeſtum ē qua/
liter fiunt: eo ꝙ confeſſa ſunt in naturis: qꝛ conſtanti
bus his res generantur ⁊ diſſolutis corrumpuntur ⁊
alterantur ⁊ patiuntur ⁊ augentur ſicut ſupra dixi//
mus. Empedocli autem non contingit eſſe mani//
feſtum qualiter hec fiant: qꝛ ipſe bene cauſabit ex di
cto ſuo generationem ⁊ corruptionem eorum que ſi
unt ex elementis ſed cum ponat illa eſſe non ex alijs
nec ex inuicem non ponit ipſe ex dicto ſuo cauſam
differētie: vnde generetur elementoꝝ coaceruata q̃
titas qꝛ athomos non ponit: nec ponit ꝙ ſit aliquod
elementum: vnde generatur ignis vel aliquod alio/
rum elementorum ſicut Plato in thimeo ſcripſit ali
qua elementa eſſe horum corporum. ſ. ignis aque ⁊
aeris ⁊ terre. In tribus enim differunt vt non eodeꝫ
modo Plato Leucippo dicat: qꝛ Leucippus quideꝫ
dicit prima eſſe ſolida corpora athomalia: Plato
aūt dicit planicies ſiue ſuperficies indiuiſibiles. Et
Leucippus dicit ꝙ vnumquodqꝫ corporum atho/
morum terminatur infinitis figuris. Plato auteꝫ di
cit ꝙ figure planitierum ſunt terminate ⁊ finite: quia
generantur omnes ex triangulo modo ſupradicto.
Sed tamen vterqꝫ tam Plato q̃ Leucippus dicunt
indiuiſibilia que figuris ſunt determinata ex quib⁹
ſit generatio congregatione ⁊ corruptio ſegregatio/
ne. Et Leucippo quidem duo modi erunt quibus
ſit actio ⁊ paſſio. ſ. per tactum agentis ⁊ patientis: ⁊
per vacuum quod eſt porus: Platoni autem tm̃ vn⁹
iſtorum modorum relinquitur: qꝛ ſuperficies ma/
thematica nō ē poroſa: ⁊ ideo non ſit actio ſm eum
niſi per tactum: ⁊ nos in prioribus ſermonibus ter/
tij libri celi ⁊ mundi diximus de planicieb⁹. Qđ au
tem contingit dicere de corporibus indiuiſibilibus
nunc dimittatur.

Capitulum. xv. vtrum indiuiſibilia ſint principia
⁊ cauſe actionis ⁊ paſſionis ſicut dixerunt Demo/
critus ⁊ Plato.

l Icet autem nos hic diſputemus vtrum va
cuum ſit cā actionis ⁊ paſſionis qđ antiq
ponebant

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ponebant in corporibus poroſis tamen diſgreſſio//
nem faciemus ad inquirendum de ipſis indiuiſibili/
bus paruꝫ tamen diſgrediemur: qꝛ non inquiremus
de natura indiuiſibiliuꝫ ſed tm̄ vtruꝫ ſit cauſa actio/
nis ⁊ paſſionis. Dicimus enim quoniā vnūquodqꝫ
indiuiſibilium neceſſarium eſt etiam dicere impaſſi/
bile: dicunt enim antiqui ꝙ paſſio non ſit niſi per va
cuum quod eſt in poris corporis ita ꝙ vacuum po/
rorum cauſa ſit actionis ⁊ paſſionis. Et nos dicim⁹
ꝙ nec cauſa eſt actionis nec paſſionis nec etiam diſ/
poſitio. Omne enim quod eſt cā actionis vel paſ/
ſionis eſt durum vel frigidum vel aliqua qualitate
diſpoſitum. Sed vacuum cum ſit priuatio ⁊ nō ens
reſpectu pleni nulla earum qualitatum eſt diſpoſi//
tum: ergo nec actiuum nec paſſiuum: hoc autem di/
cimus ꝙuis etiam dictum eorum de indiuiſibilibus
ſit inconueniens: dicūt eniꝫ ꝙ caliditas datur ſola i/
ter actiuas qualitates figure circulari athomorum
qꝛ ponebant celum eſſe ignem purum: qꝛ videbant
eſſe circulare. Si enim dant calidum circulari fi//
gure: neceſſarium eſt ꝙ alicui figurarum anguloſa/
rum ſicut quatrilatere: vel alijs dent frigiditatem. Si
autem concedunt has duas qualitates eſſe in atho/
mis: tunc etiam debent concedere conſequentes ea/
rum eſſe in eis quales ſunt grauitas ⁊ duricies: leui/
tas ⁊ mollicies ⁊ alie huiuſmodi qualitates. Eſt au
tem iterum inconueniens dictum Democriti cuꝫ cō
cedit in athomis vnum eſſe grauius altero: ſicut ap/
paret in radio ſolis qꝛ vnus athomus deſcendit ma
gis ꝙ alius: ſi enim vnus eſt grauior altero: qꝛ leue
eſt leue per caliditatem que rarificat partes materie
ſue ⁊ facit ipſum leue. Cum autem talia ſunt. ſi di
ceretur ꝙ nō pateretur ad inuicem eſſet hoc impoſſi
bile: patitur enim leuiter calidum a multo calido
non inquātum ſunt ſimilia in calido: ſed inquātuꝫ ex
cedens eſt magis calidum ⁊ exceſſum eſt plus frigi
do permixtum. Similiter ſi durum dicit eſſe De/
mocritus neceſſe eſt ꝙ dicat etiam molle eē in atho
mis. Molle enim naturali impotentia reſiſtendi ta/
ctui paſſiuū eſt licet inquātum eſt humido infuſuꝫ
ſit ſubactiuum: dico autem ſubactiuum: qꝛ per hu/
midum actiuum quod non ſimpliciter actiuum eſt:
ſicut calidum ⁊ frigidum. Et propter hoc dictū ite/
rum ſequitur athomos eē actiuos ⁊ paſſiuos ⁊ ex
omnibus his dictis que perfecte dicit Democritus
vel ſequitur ex dictis ſuis vt habitum eſt. Neceſſe ē
ꝙ Democritus dicat ꝙ athomi ſunt actiui ⁊ paſſiui
⁊ licet hoc ipſe conceſſerit propter duas rationes ta
men ħ impoſſibile eſt ⁊ inconueniens. In athomis
enim aut ponitur figura ſola: aut cum figura quali/
tas actiua aliqua aut paſſiua. Si ponitur in eis figu
ra ſola tunc non erunt actiua: nec paſſiua qꝛ figura
neutrum eſt: qꝛ aliter mathematica agerentur ⁊ pa/
terentur. Si autem cum figura in athomis ponitur
qualitas aliqua aut vna erit illa in quolibꝫ athomo
aut plures ſi vna cum athomus ſit principium vt di
cunt illa erit immobilis ab ipſo ita ꝙ calidum ſem/
per eſt calidum ⁊ frigidum ſemper eſt frigidum: er/
go vna natura materialis non erit athomis ſubiecta
qꝛ materia variatur de contrario in contrariuꝫ ꝙ ſꝫ
dicta non faciunt athomi quod eſt impoſſibile: ſem
per enim erit vna natura materialis ſubiecta contra
rijs. Si autem multe qualitates inſunt vni athomo
que quidem ſint actiue ⁊ paſſiue ille ſine dubio erūt
contrarie: qꝛ actio ⁊ paſſio erunt inter contraria: er/
go contraria ſunt in eodem indiuiſibili: ergo contra
ria inſunt eidem ſm idem quod iterum eſt impoſſi/
bile: vnde ſi patiatur athomus ſꝫ ꝙ infrigidatur ſꝫ
id patitur ⁊ aliud. ſ. calorem quod falſuꝫ eſt. Et eo
dem modo eſt de paſſionib⁹ alijs actiuis ⁊ paſſiuis
ergo licet ipſe indiuiſibilia dicat eſſe actiua ⁊ paſſi/
ua ſequitur tamen ea eſſe nec actiua nec paſſiua. Il/
lud autem inconueniens non ſimpliciter tm̄ contra
Democritum. Sed etiam contra platonem qui di/
xit indiuiſibiles planities eſſe principia: dixit enim
plato non eſſe vacuum indiuiſibilibus planitiebus
⁊ qꝛ ſm eos non ſit rarum niſi vacuꝫ interponatur
partibus corporis ſequitur ꝙ non ente vacuo nō ge
neratur aliquid rarius vel denſius: ſunt autem raruꝫ
⁊ denſum: prima contrarietas ex parte materie: cum
ergo ille non ſint conſequentes etiam non ſunt ergo
nulle ſunt in corpore qualitates actiue vel paſſiue: er
go nec agit nec patit aliquid indiuiſibiliū quando
vacuum non ponitur eſſe in ipſo. Si autem dicat ali
quis ꝙ athomi parui ſunt indiuiſibiles ⁊ magni non
ſunt indiuiſibiles hoc erit incōueniens: verum enim
eſt ꝙ rationabilius ⁊ facilius magna diuiduntur ꝙ
parua qꝛ magna facilius diſſoluūtur ꝙ parua: ideo
qꝛ magna componuntur ex multis ⁊ parua ex par/
uis ſed indiuiſibile dicit vniuerſaliter indiuiſibile qꝛ
non eſt paruuꝫ: ⁊ ideo diuiſio magis eſt ex iſtis ma
gnis ꝙ paruis: ſed tamen exiſtit vtriſqꝫ. Amplius
autem aut etiam illa omnia indiuiſibilia ſolida exi/
ſtunt vnius nature: ſicut ſi eſſent ignea vel terrea: aut
ſunt diuerſarum naturarum: ſi autem ſunt vnius na/
ture ſiue vnius ſpeciei ſm quātitatem quid erit tunc
diuidens ⁊ diſcontinuans ipſos athomos: qre non
accidit eis ſicut in aqua: cum enim vna pars tangat
aliam ſtatim continuatur ei: ſimpl'r enim cum vnus
athomus tangit alium ſtatim cuꝫ eo debet continua
ri: poſterior enim non differt a priore niſi in natura
formali. Si autem ſunt diuerſarum naturarum ſiue
ſpecierum quales ſunt ille ſpecies: cum enim ille na/
ture faciant athomos diuerſos ⁊ diſcontinuos ipſe
ſunt ante ea ſm naturam ergo ille non magis ſūt po
nende eē ⁊ principia rerum que fiunt ex athomis ꝙ
figure athomorum quas principia dixit eē Demo/
critus. Amplius hoc videtur eē inconueniens ſu/
per hoc ꝙ ea que differunt natura ⁊ forma agunt ⁊
patiuntur abinuicem cum ſibi approximant: nature
ergo ille erunt principia actionis ⁊ paſſionis ⁊ non
figure.

Cap. xvj. vtruꝫ indiuiſibilia mouentur in vacuo
ſicut dixit Democritus.

Quia etiam Democritus ħ dixit indiuiſibi/
lia ferri ⁊ moueri in vacuo queramus quid
ea moueat: aut enim indiuiſibile mouetur
a ſe vel ab alio ſi ab alio: tunc ipſum eſt paſſiuuꝫ: er
go non principium actionis ſed potius mouens ip/
ſum eſt principium actionis: ſi autem mouet ipſum
ſe vnūquodqꝫ aut diuiſibile erit aut ſm aliud mo/
uetur: ⁊ ħ eſt contra hypotheſim aut ipſum eſt indi/
uiſibile: ⁊ tunc cum moueri ſuum: ⁊ mouere ſint ad
formam agendo ⁊ patiendo erit hoc ipſum indiuiſi
bile ſꝫ id agens ⁊ patiēs ſꝫ actio ⁊ paſſio ſūt ꝯrioꝝ
ḡ idē indiuiſibile in eodem habebit contraria quod
eſt impoſſibile. Adhuc ſm hoc materia contrario/
rum non tm̄ erit numero ⁊ ſbo vna ſed etiam in po/
tentia diſpoſita quod eſt impoſſibile: ergo non mo/
uetur in vacuo.

C

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap̄.xvij.ꝙ pori non ſunt cauſa actionis ⁊ paſ/
ſionis.

Is habitis de corporibus indiuiſibilib᷒ ve
b niamus ad opinionem de poris ⁊ oſtenda
mus ꝙ non ſunt neceſſarij ad actionē ⁊ paſ
ſionem: quodcūqꝫ enim dn̄t contingere paſſiones ex
h ꝙ actiuū mouetur in poris paſſiui ſed cum h dn̄t
ꝙ res etiam adhuc patitur cum impleti ſunt pori ne
ceſſe eſt eos concedere ꝙ pori ſunt ſuperflui: ſi enim
aliquod totum ita patitur: quod in poris tangit ipm
actiuum quod ſubintrauit in ipſum tunc id patitur ꝑ
tactum actiui ⁊ non propter porum: ergo etiaz ſi nō
habeat poros: ſed ſic totum continuum ens patie//
tur eodem modo propter tactum actiui. Ampli/
us autem quomodo contingit ſm iſtos dicere de vi
dere ⁊ inſpicere ⁊ de alijs ſenſibilibus cum per tranſ
parentia fiant ſenſus. Non eniz poſſunt dicere ꝙ ſen
tiens ſm tactum tranſeat per tranſparens vt perueni
at ad rem ſenſatam: qꝛ quidam ſenſus fiunt per diſtā
tiam. Nec iteruz poſſunt dicere ꝙ ſenſus fiat per po
ros ſi plenus eſſe dicatur quiſqꝫ pororum: plenos.n.
poros nihil differt aut poros habere qꝛ totum cor/
pus tranſparens ſic erit plenum. Si autem aliquis
dicat ꝙ pori corporum tranſparentium ſunt vacui:
aut ergo poſſūt in ſe recipere corpora aut non: ſi poſ
ſunt recipiant ergo tunc ſequitur idez quod prius.ſ.
ꝙ non ſemper contingat videre per tranſparens: qꝛ
impletis poris nihil videtur. Si autem pori corpo/
rum tranſparentium tales ſunt ſm magnitudinem:
qꝛ non poſſunt ſuſcipere corpus implens ipſos po/
ros: h ridiculoſum eſt.ſ. vt dicatur paruum foramen
eſt quod porus dicitur ſicut vacuum magnum aut
ſpacium non ſit vacuum ſed impletur corpore ſubin
trante in ipſum: qꝛ qualecumqꝫ eſt vacuum id habet
ſuum proportionabile iplementum. Eſt etiam con/
tra rationem hanc vacui pori: qꝛ vacuum nihil ē ni/
ſi regio ſiue ſpacium corporis alicuius ſuſceptiuū:
quapropter manifeſtum eſt: qm̄ omni corpori in tu/
more ſue quātitatis ſimile erit vacuum: ſi vacuū eſſe
ſupponatur: vniuerſaliter autem ſuperfluum eſt dice
re propter actionem ⁊ paſſionem eſſe poros: aut.n.
faciens facit ſm tactum aut nōn ſm tactum ſi nō ſm
tactum facit ergo non facit intrinſecus in poris tan/
gens: ergo porus non eſt cauſa paſſionis. Si autem
faciat ſm tactum ergo q̄uis non ſint pori dummo//
do actiuum tangat paſſiuum: ⁊ ſint innata agere ⁊
pati adinuicem fiet actio ⁊ paſſio. Quoniā igitur er
go ita dicere eſſe poros vt quidam eos eſſe extimāt
aut mendacium eſſe aut inutile ad cām actiōis ⁊ paſ
ſiōis manifeſtū eſt ex dictis.

Cap̄.xviij.ꝙ pori non ſunt cauſa diuiſionis cor/
porum.

Stendemus autem ꝙ nec ſunt cauſa diui/
o ſionis corporum: cum enim omne corpus
ſit diuiſibile ⁊ phicum ⁊ mathematicum.
Cum mathematicum poros non habeat ridiculum
eſt poros dicere cauſam diuiſionis qꝛ corpora poſ/
ſunt ſeparari ſm illud ſm ꝙ ſunt diuiſibilia hoc au/
tem non eſt vacuum in poris: qꝛ aliter mathematica
non erunt diuiſibilia.

Cap̄.xix.⁊ eſt digreſſio determinans qualiter po
ri faciunt ad actionem ⁊ paſſionem ⁊ qualiter ad di
uiſionem.

a Tendendum hic ꝙ corpus mathematicū
non habet poros phicum autem non om/
ne neceſſe eſt habere poros: ſed tm̄ id ex quo aliquid
reſpirat vel ſubintrat: ⁊ ideo corpus humidum aut
poros non habet cum in ſe terminari non poſſit aut
ſi habet continue delentur pori eius: pori autem in
quibus ſunt ad facilitatem faciunt paſſionis ſed paſ
ſionis non ſunt cauſa: ſic ſimiliter ad facilitatez faci
unt diuiſionis: tn̄ diuiſionis non ſūt cauſa. Si autez
vacui dicerētur eē pori: tunc adhuc minus eſſent
cā diuiſionis ⁊ paſſionis.

Capitulūz.xx.qualiter actio ⁊ paſſio ſunt ſm ve
ritatem.

Uia autē nos iā diximus opinionem alio/
q rum circa actionem ⁊ paſſionem. Dicam᷒
quomodo exiſtat generare ⁊ facere in pa/
tientibus ſm veritatem: facere enim propter genera
ri ⁊ pati propter generari. Dicamus autem de face
re ⁊ pati accipientes pro principio actiōis ⁊ paſſio/
nis id quod multotiens dictum eſt: h autē eſt ꝙ vnū
eſt poteſtate ⁊ aliud actu eſt. Cuz enim omne quod
eſt poteſtate ſit receptiuū forme alicuius per h ꝙ eſt
poteſtate: receptiuū autem alicuius forme eſt rece/
ptiuū ipſius alio quodā agente in ipſū: cōſtat omne
id quod eſt in potentia eē paſſiuum: qꝛ h eſt paſſiuū
formam aliquam quā recipit ab alio: id autez quod
eſt actu principium eſt actionis: qꝛ actio ipſius ē ab
actu eius ⁊ nō diceretur actio niſi eſſet ab actu: ⁊ iō
actus ſm ꝙ eſt principium actionis perficit actum:
quod per ſe ⁊ non per accidens eſt actiuum.i. quod
eſt actiuum ⁊ generatiuum illius forme: qꝛ ipſuz eſt
in actu vnde patet ꝙ potentia eſt principium paſſio
nis ⁊ actus eſt principium actionis: tale autem cor/
pus qd̄ poteſtate eſt paſſibile eſt ⁊ non innatum cō/
pati: tamen non pati.i. ſm vnam partem pati ⁊ ſm
aliam non pati ſicut dixerunt qui poros indiuiſibili
bus corporibus interceptos in corporibus eſſe dixe
runt. Hij enim dixerunt ꝙ in poris patitur corpus: ſz
non in partibus indiuiſibilibus que interponuntur
poris: ſed potius porus eſt corpus paſſibile vbiqꝫ
ideſt in omni parte eſt paſſibile inq̄tum eſt in poten
tia ⁊ minus vel magis paſſibile inquantum eſt in po
tentia magis ⁊ minus. Et ſi aliquis dicat poten//
tiam in eſſe magis paſſibilibus h non erit verum ni
ſi vno modo qui eſt ſicut in metallis vene neruales
in terra vel in lapide ſunt extenſe que paſſiue ſunt a
proprio actiuo quod agit ad formam vel ad ſpeciē
metalli in vena illa ⁊ non in lapide vel in terra cir//
cunſtantibus qꝛ non niſi in vena illa inuenit ſuū pro
prium paſſiuum ſed tunc vena vel foramen non eſt
cauſa paſſionis ſed potius diſpoſitio materie que a
tali actiuo paſſibilis eſt ⁊ non ab alio. Id autem qd̄
totum eſt continuum non eſt paſſibile a ſeipſo: qꝛ nō
eſt ratio quare vna pars eius agat ⁊ alia patiatur:
qꝛ partes continui ſunt homogenee. Similiter autē
q̄ non appropinquant ſibi in ſe vel in alijs non agūt
⁊ patiuntur in ſe adinuicem: ⁊ dico ꝙ propinquare
ſibi in alijs quando primum agens ⁊ vltimum pati/
ens non ſunt imediata ſz ē quoddā in medio: quod
agit ⁊ patitur: ſicut quando ignis calefacit corpus
noſtrum: tunc enim aer patitur ab igne ⁊ agit in cor/
pus noſtrum: ⁊ ſic eſt innatum facere ⁊ pati.

Calpm.xxj.ꝙ nullum corpus: tm ſit diuiſibile
tum indiuiſibile ⁊ tamē paſſibile ⁊ tum impaſſibi//
le ſm diuerſas partes eius.

q Uod autem quidā exiſtimant aliquaz rez
aliquando pati quod in principio dixim᷒:
h eniz

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

h enim determinandum ⁊ oſtendendum : quoniam eſt falſum: ſi enim concederent ꝙ coꝛpus vel magnitudo non vbiqꝫ eſſet diuiſibilis ſicut illi dixerunt ꝙ diuiditur in poꝛos ⁊ non diuiditur in coꝛpoꝛibus indiuiſibilibus que poꝛis interponuntur : tunc eſſet verum ꝙ coꝛpus non vbiqꝫ in omni parte ſua eſt paſſibile: ideo etiam ſi eſſet verum ꝙ nihil eſſet continuum: qꝛ continuum licet continue ad indiuiſibile non tamen eſt ex indiuiſibilibus. Si autem eſt mendacium hoc quod dicunt ſicut ſupꝛa oſtendimus ⁊ omne coꝛpus diuiſibile: tunc nihil differt dicere quod diuidatur vel ꝙ ſit diuiſibile vel ꝙ tangat vel ꝙ ſit tangibile: licet eniꝫ in poꝛos tunc diuidatur tamen eſt diuiſibilis in partibus que poꝛis interponuntur: qꝛ ille non ſunt indiuiſibiles ⁊ ſimiliter eſt tãgibile in illis: ⁊ ita ẜm totum eſt diuiſibile ⁊ tangibile ⁊ paſſibile. Si enim coꝛpus poteſt ſegregari ẜm ſuperficies in quibus eſt tactus vt inquiunt quidam Platonici ſi nondum eſt diuiſum eſt tamen diuiſibile ⁊ poſito ineſſe non accidit impoſſibile. Siľr etiaꝫ ſi diuiſibile ſit in partes poſita diuiſione in actu nihil ſequitur impoſſibile.

Cap. xxij. ꝙ actio ⁊ paſſio non fiunt per poꝛos ſciſſis coꝛpoꝛibus.

b Uod autem vniuerſaliter paſſio hoc modo fiat in rebus que quidaꝫ dicunt ꝙ gñantur ſciſſis ſiue ſeparatis coꝛpoꝛibus per poꝛos ẽ inconueniens. Deſtruit enim h modus alterationeꝫ in qua tamen ſaluatur actio ⁊ paſſio: videmus enim ꝙ idem coꝛpus continuum manens: quandoqꝫ quidem eſt humidum liquidum ⁊ quandoqꝫ coagulatur ſicut glacies ⁊ aqua fluida ⁊ patitur hec aqua ſine diuiſione ⁊ ſine compoſitione ⁊ ſine conuerſione ſuarum partium ⁊ abſqꝫ tactu diuerſo in oꝛdine cõponẽtiũ partium: qꝛ eodem modo remanent ſaluate in continuo: ſicut Democritus dixit fieri alteratõnem ex diuerſo oꝛdine athomoꝛum: non enim ipſuꝫ continuum traductum in alteratione nec tranſpoſitũ diuerſo ſitu partium in toto nec tranſmiſſum per liquefactionem quando ex humido fluido ſit coagulatum: ⁊ ideo alteratio fieri poteſt eodem modo in materie partibus manente continuo. Si autem dicit aliquis ꝙ licet ptes continui non tranſponantur vt diuidatur tamen indiuiſibilia ex quibus ſit continuum mutãtur in tali alteratione quando ſit coagulatum ex humido: qꝛ tunc amittit indiuiſibilia liquida fluida ⁊ acquirit indiuiſibilia dura ⁊ coagulata h patet eſſe falſum. Indiuiſibilibus enim tumoꝛ indiuiſibilium coꝛpoꝛum non vere inſunt dura ⁊ coagulata qꝛ talium paſſionum indiuiſibilia non ſunt ſuſceptiua vt diximus ẜm totum ẜm vnum moduꝫ manens in partibus ⁊ ſitu partium in toto quandoqꝫ eſt humidum ⁊ quandoqꝫ coagulatum ⁊ durum ergo ſi diuiſione poꝛoꝛum eſt alteratio ⁊ ſi diuidatur res ⁊ tranſponantur partes non manet continuum vnum: ⁊ ideo tunc non eſt alteratum ſed coꝛruptum. Et ideo hic modus deſtruit etiam augumẽtationem ⁊ diminutionem: qꝛ ſi partes actiui intrãt poꝛos paſſiui: tunc id in quod intrant non erit maius ẜm vnãquãqꝫ partem que fuit vna conditio augumenti ſed tñ erit appoſitio ſibi facta in poꝛis ⁊ id quod intrat non tranſmutat totum: qꝛ partes inter poꝛos inter ſe cauſantes eodem modo manent quo pꝛius ⁊ etiam non erit tranſmutans ẜm ſe: qꝛ id quod augetur non conuertit ad ſe quod intrauit in ipſuꝫ: ſed tñ poꝛi eius ſunt pleni illo coꝛpoꝛe quod intrauit: dictuꝫ eſt ergo quid eſt generare ⁊ facere ⁊ pati ẜm veritatem ⁊ quomodo quidam inquiunt ꝙ contingit ⁊ non eſt verum quod ita contingat vt dicunt. Relinquitur autem videre de mixtione ẜm eundem modum artis qꝛ mixtio tertium erat eoꝛuꝫ que ſunt que ſupꝛa pꝛopoſuimus pertractanda ante generationem elementoꝛum.

Tractatus. vj. de mixtione.

Capitulum. j. de intentione tractatus ⁊ de ratiõe eoꝛum qui dixerunt non eſſe mixtionem.

ſ Crutandum eſt quid ſit mixtio ⁊ quid eſt miſcibile: ⁊ h eſt querere qua ratione quodlꝫ de numero entium exiſtit: ſcdo que contingunt miſceri. In tertio queremus quomodo eſt mixtio. Amplius ante hec omnia queremus vtrum eſt mixtio ⁊ mendacium eſt mixtione fieri per materiam: dicunt enim quidam ꝙ non eſt impoſſibile. Quedam aliȷs miſceri vtentes hac ratione: qꝛ cum conueniunt ea q̃ miſceri dñt aut manent ſicut pꝛius in foꝛma ⁊ ſpecie aut non manent eodem modo in foꝛma ⁊ ſpecie ante ⁊ poſt ſed coꝛrumpuntur vel ambo vel alterum eoꝛum: ſi manent eodeꝫ modo in foꝛma ⁊ ſpecie ante⁹ ⁊ poſt: tunc magis ſunt mixta poſtꝙ cõiuncta ſũt q̃ fuerunt ante cõmixtionem. Si ambo vel alterum non manet: ſed coꝛrumpitur tunc eſt generatio ⁊ non mixtio: que. n. nullatenus ſunt entia ⁊ manentia non ſũt mixta ſed coꝛrupta.

Cap. ij. que ſit differentia mixtionis ad alios motus: qꝛ ab hoc dependet ſolutio pꝛius habite dubitationis.

a Ntequã ſoluamus hanc dubitationem dicemus ꝙ per ea per que pꝛobant iſti ſuam intentionem: videtur ꝙ iſte ſermo eoꝛum querit quod mixtio differt a generatione ⁊ coꝛruptione ⁊ in quo differt miſcibile a gñabili ⁊ coꝛruptibili. Manifeſtum eſt enim ꝙ ſi eſt mixtio: tunc opoꝛtet eam differre a generatione ⁊ coꝛruptione ⁊ aliȷs mutationibus que ſunt ad foꝛmas. ſ. ab augumentatione ⁊ quando iſta differentia erit manifeſta tunc ſoluet queſtio. Eſt autem differentia mixtionis ad generationeꝫ qꝛ materia ⁊ foꝛma ſunt pꝛincipia entis generati ⁊ materia non dicitur miſceri generabili: ſꝫ potius effici in actu per foꝛmam ipſius: ſed materiã in qua generatur ignis: non dicimus miſceri igni vel foꝛme ipſius nec dicimus miſceri ligna cum exardet qꝛ nullo modo manent ligna: nec dicimus materiam ignis miſceri particulis ignis vel ipſi igni ſicut dicimus ꝙ vnum miſcibile miſcetur particulis alterius miſcibilis ⁊ ipſi miſcibili ſibi coniuncto: ſed dicim⁹ mãꝫ ignis. ſ. ligna vel aliud coꝛrumpi ⁊ ipm ignem generari: ergo mixtio nec coꝛruptio eſt nec generatio ẜm eundem modum aut non dicimus cibum miſceri coꝛpoꝛi: qꝛ cibus tranſit indurans coꝛpus quod manet ẜm foꝛmam: ſed neutruꝫ miſcibiliuꝫ ita manet ad modum coꝛpus cibatum. ſ. indiuiſum ſpecie nullo modo alteratum: ⁊ ſic patet ꝙ mixtio differt nutrimẽto ⁊ augumẽto differt etiaꝫ ab altatiõe: ſi. n. nos ꝯſidẽmus in artificialib⁹ cera nõ miſcet̃ figure ſigilli nec figura miſcet̃ q̃titati ſiue tumoꝛi qꝛ vtrũqꝫ ĩdiuiſuꝫ manet indiuiſũ ⁊ a ſpecie nullo mõ altatũ ⁊ ſi conſideremus in naturalibus cuꝫ non dicimus ꝙ albedo miſceatur coꝛpoꝛi quod eſt albuꝫ: qꝛ paſſiones ⁊ habitus foꝛmaruꝫ accidentalium nullate/

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

nūs poſſibile eſt mixtas eſſe rebus in quibus ſunt ſicut in ſbctis: qꝛ non diuiduntur nec plurimuz particulare accidentium poteſt eſſe cuz plurimo particulari ſbcti non in vnum alterat actiue alteruz nec paſſiuum vtrūqꝫ ab vtroqꝫ ſi videntur ambo ſaluata. Similiter ſi conſideremus accidentia inter ſe vnum non miſcet alteri: qꝛ ſi miſceretur tunc ea que maxime diſtant maxime miſcerētur qꝛ mixtio eſt contrariorum: maxime autez diſtant accidens corporale ⁊ accidens ſpirituale ⁊ tamen non miſcentur: qꝛ diſciplina ⁊ albuz non dicitur miſceri nec aliquod aliud accidens eo ꝙ non ſeparatur a ſbo: qꝛ omnia miſcibilia primo ſunt ſeparata ⁊ poſt mixtionem ſeparari poſſunt: ⁊ ideo bene dixerunt quidam qui dixerunt ꝙ omnia. ſ. ſba ⁊ accidentia aliquādo ſimul fuerunt mixta: qꝛ non omnis res omni rei miſcibilis ē: ſed oportet ꝙ vnuz miſcibiliū ſeparabile ſit ab alio paſſionum autem ⁊ vniuerſaliter accidentium nullum eſt ſeparabile.

Capitulum. iij. de ſolutione prime dubitationis. ſ. an eſt mixtio.

b Is autez prelibatis ſoluemus queſtionem dicentez: quoniaz entiuz h quidez ſunt potentia h quidez actu: vnde mixta poſtꝙ mixta ſunt contingit aliqualiter eſſe ⁊ aliqualiter non eſſe ī mixtura ipſa: ſm actum enim aīal ab oībus mixtis ſiue miſcibilibus generatur ſiue fit ab ipſis: ſed ipſum eſt potentia alterutrum eorum ſi duo ſunt ſiue qōlz eorum ſi plura cōueniunt ad mixturam que quidem fuerāt anteꝙ miſcerentur alteratis ipſis ſm q̄litatē ptitis ipis ſiue ipſis diuiſis ī q̄titate ita ꝙ plurimum vnius ſit cuz plurimo alterius: hoc eniz qualiter ī mixto manerēt miſcibilia que ſunt ſupra habitus ſermo qui videbatur probare non eſſe mixtionē. Nos eniz videmus ꝙ ea que miſcentur conueniunt ex prius ſeparatis ⁊ poſtꝙ conueniunt rurſus aliqñ ſeparabuntur: qꝛ leuia aſcendunt aliquando ⁊ grauia deſcendunt: vt in celo ⁊ mundo determinatum ē non ergo manent mixta inalterata ⁊ nō diuiſa ſicut corpus ⁊ albuz nec alterum nec ambo corrumpuntur omni modo ſicut in generatione ⁊ corruptione. Saluatur enim virtus eorum: ⁊ ideo que ad hanc queſtionē pertinent non relinquantur.

Cap. iiij. ⁊ eſt diſgreſſio determinās q̄d mouet ad mixtionē ⁊ ꝙ mixtio eſt naturalis.

a Ttendenduz hic ꝙ dubitatio iſta eſt ſuper duo fundata. ſ. qualiter veniant ad mixtionez elementa: ⁊ qualiter manent ī mixto: ⁊ de primo ſcias ꝙ ſm dicta phorum primuz mouēs elementa ad mixtionez eſt imiſcibile: ⁊ hoc eſt totū munduz mouentia ⁊ ordinantia quēadmodum docet Ariſtote. Spera enim ſolis in qua fons caloris ē ē nata mouere ignez ⁊ ſpa lune nata ē mouere aquā per quod mare ingreditur ⁊ egreditur ad quantitatem ⁊ etatem lune. Spere autez quinqꝫ planetarum ſ. Saturni Iouis Martis veneris ⁊ Mercurij mouent ſperam aeris: vnde motus aeris moti ſunt diuerſi ſicut diuerſus eſt valde motus dictorum planetaruz: ⁊ eſt in aere frigus congelatiuum ex ſpera Saturni ⁊ eſtus ex ſpera Martis ⁊ tēperies in frigido ex ſpera Veneris ⁊ cōmiſcibilitas ⁊ paſſibilitas facilis ex ſpera Mercurij. Spera aūt ſtellarum multaruz que eſt octaua in qua ſunt multe imagines ⁊ figure mouent terram: vnde etiaz in ipſa figurantur imagines multe in generatis: licet ergo leuia non deſcendant ex ſe nec grauia aſcendant ex ſe: tamen ex motoribus vniuerſalibus mouentibus ⁊ ordinātibus munduz aliquando deſcendunt leuia per quēdam moduz ⁊ aſcendunt grauia per moduz alium quē infra dicemus: huius autez exempluz conueniens eſt in qualitatibus actiuis ⁊ paſſiuis corporis animati. Non eniz in homine vel alio animato ſemper mouetur ſm naturaz calidum p nām ⁊ motum ignis nec agit actum ignis omnino: ſed potius mouetur ad id ad quod dirigit ab anima ⁊ agit ad terminuz ⁊ finez iniunctum. Aliquando ſicut dicit Ariſto. contra Empedo. in ſcdo de anima. Cum igit motus celi ſicut motus ſapientis ſit ſicut dicit Meſalac in libro de ſpera mota ⁊ cuz ad motuz celi reducatur omnis motus qui fit in elemētis ⁊ elemētatis: ſicut dicit Aueroys ſupra. viij. phicorum. Ideo dictum eſt ab Ariſto. ꝙ opus nature eſt opus intelligentie: ⁊ hoc dictuz ſit mouente in genere prio corporum: qꝛ mouens ante hoc eſt motor orbis qui planes ⁊ applanes vocatur ab Ariſt. in. xj. prime phie. i. diurnum ⁊ erraticuz: ſi autez queratur de motore coniuncto dicit ꝙ calor ſolis ſicut dicit Ariſto. in libro metheororum mouet terram ⁊ aquaz ⁊ eleuat inde duos vapores: quoniaz quantū dat terre de natura aeris cum facit ipſam vaporoſam tantū dat ei de motu ⁊ loco aeris ⁊ terre ſic vaporaliter accepte naturale eſt ad aerem aſcendere ⁊ ibi cum aere miſcetur ⁊ in ea ſunt quedam partes ignite ex calore ſolis ⁊ ſimiliter de aqua vaporali. Similiter autem aer frigido ſpiſſatus tendit ad terram nec hoc ē contra naturam aeris ſic accepti. Et ſic patet qualiter in medio loco regionis ſunt partes ignee ⁊ aeree ⁊ aquee ⁊ terree ⁊ mouentur ad ſeinuicem deſcendēdo ⁊ aſcendendo. Sunt etiam quedam partes ignis in vaporibus pluuialibus ⁊ in roze deſcendentibus quas vapores accipiunt in regione aeris caleſacta q̄ dicitur eſtus: ſicut patet a ſubcadente ⁊ in omnibus alijs vaporibus: huius autez ſignum eſt ꝙ aque pluuiales ſunt vaporoſe calide ſtiptice: ⁊ ſic iterum cū pluuia ⁊ roze ⁊ alijs deſcendunt partes ignite ad locum mixtionis. Ex his patet ꝙ ad mixtionem non mouet violentia ſm natura: ⁊ ideo mixtio eſt nālis.

Cap. v. ⁊ eſt diſgreſſio de. qualiter elementa manent in mixto.

d E ſcdo autez queſito. ſ. qualiter mixtibilia ſunt in mixto attende ꝙ ſicut dicit Auic. duplex eſt eſſe elementoruz. ſ. primuz ⁊ ſcdm primuz autez eſt eſſe quod habēt in operatione qualitatuz ſuarum que ſunt proprie ipſis ⁊ fluūt ab eēntijs ipſorum que ſunt calor frigus humiditas ⁊ ſiccitas. Dicendum ergo ꝙ quo ad eſſe ſcdz non manēt elemēta omnino primū autez eē dupliciter dicitur liberuz ⁊ integruz vt ita dicā ⁊ ligatuz ⁊ partituz: liberuz autez ⁊ integruz voco quando ignis vel aliō elementuz accipitur per ſe ſicut ſunt elementa in ſuis ſperis ⁊ locis naturalibus. Ligatuz autem voco quando non eſt ab alio alteratuz ⁊ aliud alterans ⁊ diuiſuz in ipſuz ⁊ econuerſo ita ꝙ plurimū vnius ſit cum plurimo alterius: ⁊ ſic manent elementa in mixto quo ad eſſe primuz. Et ideo dicit Ariſto. ꝙ virtute manent virtute inꝙ que fluunt a tali eſſentia elementi ꝙ habet in mixto.

Cap. vj. ⁊ eſt diſgreſſio ex dictis declarans differentiā mixtionis ab alijs motibus.

Et ex

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

E x hoc vlterius patet differentia genera tionis ⁊ mixtionis: q2 in generatione cōtrariuz agit ad ſuuz contrariuz deſtruendū ita ꝙ corruptum contrariū nullo modo ſaluatur nec ꝑmanet in materia corrupti nec permanet in materia generati: ſed in mixtis contrariuz non agit ad deſtructionez omnimodaz contrarij: ſed alterat ipſum: ita ꝙ partiz ſaluatur in materia alterati: ⁊ partiz in materia alterantis: verbi gratia. Calidu3 in mixto alterat frigidu3 ⁊ alteratur ab ipſo: ⁊ ideo frigidi pars eſt in materia calidi inq̄tum eaz alterat ⁊ partim in propria: ⁊ econuerſo eſt de frigido: ⁊ ideo q̄dlz alterat aliud. Et ſi tu queras vtruz tanta eſt caliditas mixti q̄ta eſt ſimplicis dico ꝙ ſi tu queris de q̄titate eſſentie calidi: nihil prohibet tantaz eſſe: ſed ē diffuſa partiz in materia propria ⁊ partiz in alia. Si tu queris de actiuitate conſtat ꝙ non eſt tanta in ipſo mixto: ſicut in ſimplici cuz caliditas ſit remiſſa frigido alterante. Et ſimiliter eſt de alijs qualitatibus ⁊ h concordat ſermonibus Galieni ⁊ Auic. dicentiū q2 nihil prohibet equalez eſſe caliditatez in eſſentia in ſicco ⁊ humido: ſicut in iuuene ⁊ puero: licz ſit in pueris minus acuta propter humorem: vnde pz ꝙ elementi ſimplicis ⁊ mixti eſſentia ſit vna ſm eē differt ⁊ qualitas ē vna ſed differt in acuitate ⁊ actiōe. Ex h etiā patet quare mixta ſeparabilia ſint ſed nō redeunt neceſſario ſeparata ⁊ oīa dicta ⁊ dicenda ex his erūt magis facilia.

Capitulu3.vij.de modo mixtionis ſm opinionez antiquoruz.

V edeamus ad propoſitum continuaz poſt dicta tractantes queſtionez.ſ.quomodo eſt mixtio vtruz.ſ.ſit ſm quantitatez ſoluz vt quidaz dixerunt aut ſm qualitatez ⁊ quantitatez ſicut veritas ſe habet. Eſt autez dupliciter ſz quoſdā antiquoruz ſm quantitatez ſoluz.ſ.in comparatione ad ſenſuz noſtruz vel ſz naturaz: dixerunt eniz quidaz mixtionez eſſe diuiſionez quantitatis miſcibiliū tm̄ vel ſz noſtruz ſenſuz non eſſet perceptibile que pars a qua parte diſcerneret̃ preter hoc ꝙ partes vnius miſcibilis alterarentur a partibus miſcibilis alterius ſed remanet que pars diſtincta ſm ſe ⁊ ſm operationem. Alij dixerunt ꝙ quodlz miſcibile diuiditur in minima non quo ad noſtruz ſenſuz tm̄: ſed quo ad naturaz miſcibilis.ſ.quod non ſit accipe minus quod ſuet naturaz ⁊ operationez miſcibilis q2 ſicut dictuz eſt ſupra phicuz corpus in eo quod eſt phicuz non diuiditur in infinita. Conueniunt tamen ambe iſte opiniōes in h dn̄t mixtione tm̄ eſſe ſm q̄titatez diuiſibilez in minima quo ad nos vel ſimpliciter diuiſoruz vel compoſitoruz corporuz adinuicez vt minime vnius ſint iuxta minimas alterius. Queramus ergo vtruz nec ad ſenſuz ſit mixtio: quando eniz ea que miſcentur diuiduntur in ita parua ⁊ ponuntur adinuicez h modo: vt ſenſui non ſit manifeſtuz diſtinguere inter partes vnius ⁊ partez alterius tunc mixta ſunt ſm quoſdaz. Queramus ergo vtrū h veruz ſit an non ſit ſic: ſed mixtio eſt vt dicunt alij quando in minima ſimpliciter diuiſo corpore quelz pars eius eſt ſecus quācūq3 partē alterius. Dicit eniz ſic a quibuſdam: verbi gratia in natura minima ſunt grana ſeminuz ſicut ſi diceremus ordeuz mixtū cuz furmento lz illa ſenſu ſint diſcernibilia tamē ſūt minima ſui generis in corpore phico ⁊ ad ſimilitudinez iſtoruz dicunt mixtionez elemētoruz quando in minima ſimpliciter diuiſo elemento quelibz pars vnius eſt iuxta qualz partem alterius. Eſt autez cōis obiectio ꝯ iſtas opiniones: q2 cuz oē corp⁹ ſit diuiſibile ſi corp⁹ corpi ē miſcibile demōſtratiōe mixture eſt ꝙ q̄lz pars pmixta ſit omiomera: h ē vnius rationis cuz toto mixto ⁊ ꝙ ſit quelz pars h eſt cuiuſlz mixti pars iuxta qualz partem mixti alteri⁹.

Quoniaz autem mixtio non eſt idem ꝙ corporis in minima diuiſio manifeſtum eſt: q2 ea in que diuiditur corpus alterum nec ſunt omiomera illis: nec etiā compoſitio partium eſt idem ꝙ mixtio alterius q2 vt dictum eſt partes compoſiti non ſunt omiomere vnde mixtio eſt aliud q̄ compoſitio: manifeſtum ē ergo ꝙ mixtio non eſt diuiſio ſm parua ſaluata: ſm eſſe ⁊ eſſentiaz: ſed oportet eſſe alterata abinuicem: talis eniz coniunctio diuerſorum compoſitio erit: ſz non confuſio ſiue cōmixtio: q2 non habebit eandem rōnem cum toto pars nec pars cum parte quod tamen dicimus oportere fieri ſi aliquid eſt mixtum.ſ. ꝙ partes ſint omiomere toti ⁊ adinuicē: q2 ſicut quelibet pars aque eſt aqua: ita quelz pars confuſi ſiue cōmixti eſt ipſum confuſum ſiue mixtum vt patz in carne ⁊ oſſe mixtis: q2 quelz pars carnis eſt caro: ⁊ quelz pars oſſis eſt os. Si autem mixtio eſſet idem ꝙ compoſitio ſm parua in eſſe ⁊ eſſentia ſaluata nihil horum contingeret. Eſt etiam propria ratio cōtra illos qui dicunt mixtionem eſſe ſm minima compoſitionē quo ad ſenſuz noſtrum: q2 ſi h eſſet verum vnum ⁊ idem eſſet mixtum quod non videt acute ⁊ alteri eſſet non mixtum qui acute videt: ⁊ etiam linceos oculos habere dicitur: q2 fert linx animal acute videre: eſt eniz ratio propria contra illos alios q̄ dicunt idem eſſe mixtionem: quod ſm minima ſimpliciter diuiſorum compoſitiōez q2 tali diuiſione nō ſit mixtio: q2 in minima ſimpliciter impoſſibile ē diuidi corp⁹ ita ꝙ in eis ſtet diuiſio. Si autez minima eſſen phica ſicut dicit Democritus: tunc eſſet cōgregatio ⁊ non mixtio: aut ergo mixtio non erit cuz hi duo modi ſtare non poſſunt aut rurſus dicendum ē a nobis q̄ñ ꝯtingat ḡnari ſiue fieri mixtionez.

Cap.viij.de modo mixtionis ſm veritatez ⁊ que ſint facile miſcibilia.

P Renotanduz itaq3 vt ſepe diximus ꝙ entium quedaz ſunt actiua q̄daz autez ab his paſſiua: h ergo conuertuntur adinuicem ⁊ paſſiua adinuicez q2 vnūquodq3 illoruz conuertit ⁊ alterat reliquum vt diximus ita.ſ.vt i mixto quoruz eadem eſt materia quo ad potentiaz ⁊ forma ⁊ actiua ſunt adinuicem ⁊ paſſiua adinuicem q2 vnūq̄dq3 illorum conuertit ⁊ alterat reliquū vt diximus ita.ſ. vt in mixto contrarietas vniuſcuiuſq3 ſaluetur ptim in ſe ⁊ partiz in altero quoꝝ aut non eſt mā vna quo ad rōnez potentie hoc faciunt ⁊ manent ipaſſibilia queadmodum ſupra eſt determinatum: ⁊ illoꝝ non eſt mixtio adinuicem: ⁊ ideo ars medicine facit ſanitatem ⁊ non miſcetur ei ⁊ etiam que non habent aliquā materiam ex qua ſunt: ſed tm̄ materia in qua ſūt non miſcentur ſicut paſſiones ⁊ habitus ⁊ cetera accidentia non miſcentur: ⁊ ideo ſanitas non eſt mixta corporibus ſanis: q2 optime miſcibilia ſunt quecūq3 actiuoꝝ ⁊ paſſiuorum habentiū māz ex qua ſint vnam facile ſunt diuiſibilia per inuicem ita vt vnum facile penetret per alteꝝ ſed tm̄ multa taliū cōpoſita paucis ⁊ magna cōpoſita ex pūis nō faciunt mixtionem proprie dictam ſed faciunt augmentationem

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

dicentes:qꝛ paruum ⁊ paucum quod deficit a virtu/
te alterandi magnū ⁊ multū coꝛrumpuntur: ⁊ ſic trā
ſit in naturam dominantis. Ideo gutta vini mille mi
libus anfoꝛis aqua infuſa non miſcetur: qꝛ ſpecies ⁊
foꝛma vini ſoluitur ⁊ coꝛrumpitur ⁊ gutta vini nihil
alterans aquā tranſit in totam aquā quando autem
potentie miſcibilium adequant equaliter tunc vnū/
quodqꝫ miſcibilium equaliter dominatur ⁊ vnum
qḋqꝫ ad alterum tāq̄ ad dn̄ans ſm aliquem modū
trāſmutatur ⁊ vnū qḋqꝫ ⁊ ſui ipſius natura ſm quid
tranſmutatur nec tamē aliquid gn̄atur q̄ eſſentia ⁊
virtus miſcibilium mouens licet ſm eſſe variet ſed
ſit inde mediū cōmune qḋ pticipat virtutes ⁊ eſſen/
tias omnium miſcibilium ⁊ coniūctoꝛum ⁊ efficitur
ipſoꝛum locus vnus per actum medij vnū ſicut pa/
tet in carne que eſt ex elementis ⁊ media ſm qualita
tes elementales: qꝛ aliter non ſentiret excellentias: ⁊
ē in actu medij: qꝛ nec ignis nec aer nec aqua nec ter/
ra ⁊ eſt ipſius locus vnus.

Cap. ix. ⁊ eſt digreſſio determinans qualr̄ virtu/
tes contrarioꝝ equantur in mixto.

Tendenduz hic quomodo auctoꝛes pre/
a cipui dicunt eſſe equatas equaliter poten/
tias miſcibiliū in mixtura: h.n. videtur ſta/
re non poſſe cū eoꝛum que equatas equaliter habēt
potentias tanta ſit virtus reſiſtendi q̄ta ⁊ agendi: ⁊
ita qm̄ habēt equatas equaliter potentias nec agēt
in ſeinuicē nec patient in ſeinuicem. Adhuc autem
obijciunt contra h Auic. ⁊ abbreuiatoꝛ eius algazel
q̄ ſm hoc mixtū equaliter habet de omnibus elemē
tis quis ergo erit motus illius mixti ⁊ aut quis loc⁹
quilz.n.motus ſm triplum erit ſibi tā violentus q̄
naturalis ⁊ ſimiliter eſt de loco. Sequeretur etiam
ex hoc q̄ oīs mixtio omniū mixtoꝛum eēt vna cōmi
xtio: ſicut.n. mixtio carnis eſt ex oībus equatis eq̄li/
ter ita etiaz ⁊ mixtio oſſis: ⁊ ſic ex ſilibus ex quali/
tate ⁊ quātitate ſunt os ⁊ caro quod abſurdū ē: vn/
de intelligenda ſunt p̄miſſa ſic q̄ ſit dupliciter equa
litas. ſ. rei ſm q̄litatē ⁊ virtutis ſilitudinē in itentiōē
⁊ equalitas pportionis ad qḋdā alterū rei aūt eq̄li/
tas ſm dicta auctoꝝ phicoꝝ in nullo pōt eſſe cōmi
xta propoꝛtionis aūt equalitas ē ad alteꝝ qḋ eſt ge
neratū conſtituere in ſpē ⁊ foꝛma qꝛ oīs mixtio nā//
lis pptcr gn̄ationē eſt ⁊ ad gn̄ationem oꝛdinata: ⁊
tunc eq̄litas pportionis eſt qḋ tranſit ibi de quolibꝫ
q̄tum ſufficit ad illius rei ppter quā mixtio eſt gn̄a/
tionē: vocat āt a phis prima equalitas ariſmetica q̄
eſt equaliū in q̄titate: ſcḋa v̄o vocatur eq̄litas ſm
medietatē geometricā que ē ſiliū in qualitate ⁊ eq̄
lium in q̄titate: h.n. agunt ⁊ patiunt adinuicē: ita q̄
de qualꝫ q̄litate in altero eſt q̄tum ſufficit alteratiōi
que ē oꝛdinata ad foꝛmā ſpēi carnis vel oſſis vl̄ ho
minis vel equi vel hmōi taliū. Si aūt aliquis dicat
q̄ ſit aliquid cōmixtū equalr̄: ⁊ iō equalr̄ ſentiat ex/
cellētias ſicut caro hoīs ipſe dicit ſlm: qꝛ Ariſto. dic̄
q̄ abūdat terra in carne ⁊ aqua: ⁊ iō ēt illa equalitas
nō ē ſimplr̄ ſed ad foꝛmā hoīs oꝛdinata: ſed veꝝ eſt
q̄ coꝛpus hoīs magis accedit ad eq̄litatē celi per re
ceſſum ab actu excellētie ꝯrioꝝ: ⁊ iō meli⁹ inter aīa
lia ſentit ſm tactū ⁊ prudēs eſt ſolū īter animalia: ſꝫ
de hoc ſermo habebitur alibi.

Cap. x. ex quibus eſt mixtio ⁊ que bene ⁊ q̄ ma/
le miſcibilia ſunt.

Edeamus aūt ad ppoſitū determinātes ex
r quib⁹ ē mixtio. Manifeſtū ē ergo ex dictis
quoniam ſunt h miſcibilia ſola q̄cunqꝫ de nūero fa/
ciētiū ſiue agētiū hn̄t ꝯrietatē qꝛ h ſūt adinuicē paſſi
ua ⁊ h ē primū qḋ req̄rit in miſcibilib⁹. Scḋz aūt eſt
qḋ facit ad facilitatē mixtiōis q̄ ſint pua: qꝛ puis p/
ua facilius cōmiſcent magis: eo q̄ facili⁹ ⁊ citi⁹ trā
ſeūt p ſeinuicē: multū.n.a multo tardius h opat: qꝛ n̄
vndiqꝫ ſibi cito pōt ꝯiūgi. Et tertiū ē q̄ ſint bn̄ deter
minabilia adinuicē qn̄ diuidunt ⁊ ſint abinuicē paſ/
ſiua: qꝛ bn̄ terminabilia facilr̄ diuidunt abinuicē in p
ua: ego aūt voco bn̄ termiabile bn̄ diuiſibile in pua
verbigratia hūida hūidis optime ſunt miſcibilia in
ter oīa coꝛpa: ⁊ iō ſiūt lubꝛica ſiue viſcoſa qꝛ illoꝝ
ptes vt in. iiij. Methcoꝛoꝝ dicit coniacēt ſicut cate/
ne ppter imixtū eis ſubtilr̄ ſiccū qḋ appꝛehēdit vn/
diqꝫ hūidū ⁊ nō ſunt elabi ſicut ē in eleo qḋ aque ad
miſcet: qꝛ lubꝛica ſil̄ iuncta vel lubꝛicū humido cō/
poſitū auget q̄titatē ſiue tumoꝛē: ſed nō miſcet ei ſic
q̄ quelꝫ pars eius alteret q̄libet hūidi ⁊ alteret ab
ea ad mediā nām mixti: peſſime aūt miſcibilia ſunt
ea quoꝝ alteꝝ ſolum vehemēter paſſiuū ē ab alte/
ro pter qḋ agat in ipm: vel non tm̄ agat q̄tum patit
⁊ alteꝝ ecōuerſo eſt tm̄ actiuū: tunc.n. ex his nō eſt
mixtū vel paꝝ miſcet ſicut ꝯtingit in plūbo vel ſta/
gno qḋ liq̄dum alijs metallis infunditur: qḋ infuſuꝫ
eſt auro ⁊ argento q̄ bone cōmixtionis ſunt vehemē
ter actiua cū ipſum ecōtra ſit male mixtionis ⁊ ve/
hemēter paſſiuū euapoꝛat ⁊ effumat totū: ita q̄ nec
coloꝛis in auro nec ſbam relinquit infuſuꝫ aūt eri qḋ
minus ē actiuū ⁊ minus bene cōmixtū effumat: ita
q̄ non relinq̄t niſi coloꝛem ⁊ foꝛte paꝝ ſubē que iſtu
it poꝛis cupꝛi ⁊ ſil̄e eſt de mixtura vel cōmixtione
oꝛis hoīum alloquētes balbutiendo q̄ vna littera p
lata aliam diſtincte nō ſonant: ſed vnā ſonant ⁊ ab
alia incipiunt quaſi modū ſonandi: qꝛ ancipites. i. an
te capientes ſonum ſunt litteraꝝ: ⁊ iō non ſonāt vnā
⁊ aliam: ſi vnam ſonant aliā tangunt: ita q̄ potius ē
modus ſonādi primā q̄ diſtincte pferat. Et ſilr̄ con
tingit in dictis miſcibilibus: qꝛ vnum eſt quaſi ſuſce/
ptibile qḋ eſt vehemēter actiuū ⁊ alterū quaſi ſpēs:
vel mouens eius: ſtagnū.n. remanet ſicut paſſio aliq̄
ſiue mā in re ppꝛia: qꝛ plane euaneſcit mā ⁊ recedit
a mixto cū miſcetur coloꝛans ipſum ſolum: ideo āt
hec contingunt in alijs ſimilibus.

Calpm. xj. ⁊ eſt epilogus dictoꝛum declarans qd̄
eſt mixtio.

Abitis autē tribus queſtionibus ſupꝛa ta/
b ctis epilogando. Soluamus quartā q̄ pri/
ma fuit in enūciatiōe que ēt liquido ſoluit
⁊ intelligitur ex dictis. Manifeſtum eſt.n. ex his
que dicta ſunt: q̄ mixtio eſt ⁊ q̄d eſt ⁊ q̄re eſt: qꝛ pro
pter generationē ⁊ finem ⁊ pꝛopter diuiſionē ⁊ acti
onem ⁊ paſſionē contrarioꝝ vt pꝛopter cām efficiē
tem. Manifeſtum eſt etiam q̄ ſunt miſcibilia: qm̄
ſunt illa que quaſi abinuicem ſunt paſſibilia ⁊ bene
determinabilia ⁊ bene diuiſibilia qꝛ illa neceſſariuꝫ
eſt eſſe incoꝛpoꝛata in mixtione: nec tn̄ adhuc eadē
ſunt ſimplr̄ que pꝛius que etiam alterum eſt. Ma/
nifeſtum etiam eſt q̄ compoſitio minimoꝛum nō al
teratoꝝ non eſt mixtio: ⁊ q̄ mixtio non eſt ad ſenſū
ſed miſcibile eſt quodcūqꝫ bene determinabile ens
paſſiuum eſt ⁊ actiuum adinuicem ⁊ in tali miſcibi/
li id quod miſcetur ad omiomerum eſt miſcibile.

Mixtio autem ipſa eſt miſcibilium alteratoꝛum
vnio in vnum actum mixti qui nullius eſt miſcibiliū
ſeparatiꝫ acceptoꝝ.

Incipit

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Incipit Liber ſcd's de generatione ꝛ corruptione elementorum.

Tractatus primus de principio materiali ꝛ formali ꝛ numero elementorum.

Cap. j. que ſit intentio libri.

In ſuperiori libro egimus de mixtione ꝛ tactū ꝺ facere ꝛ pati quomodo exiſtunt in his q̄ tranſmutantur ſm nāz. Amplius autem diximus de gn̄atiōe ꝛ corruptione q̄ ſimplr ſunt gn̄atio ꝛ corruptio quomodo vtrūq; corr eſt ꝛ ꝑpter quā cām. Similiter aūt dictum eſt de alteratione q̄d ſit ꝛ quā differētiam habet ad generationē ꝛ corruptionē. Relinquitur aūt in hoc libro ſcd'o conſiderare de corporibus q̄ vocant el'ta anteq̄ ꝯſideremus in pticularib' libris de gn̄atione ꝛ corruptione corpoꝝ ſpāliū ſicut lapidū metalloꝝ plantaꝝ ꝛ aīaliū que oībus ſubſtantijs que conſiſtunt per nām gn̄atio ꝛ corruptio in eſt non ſine corpibus que ſunt ſenſibilia ſm ſe. Senſibilia autem dicuntur corpora que ſentiuntur per tactū q2 prime qualitates tangibilium cauſe ſunt omniū aliarum ſenſibilium qualitatum prime aūt in qualitatibus tactus ſunt quatuor qualitates prime. ſ. calidum humidum frigidum ꝛ ſiccum ꝛ hee differentie ſunt elementoꝝ: vnde elementa ſunt antonomatice dicta corpora ſenſibilia ꝛ per ea contingit gn̄atio ꝛ corruptio oībus gn̄ationibus ꝛ corruptionibus.

Cap. ij. de opinionibus que ſunt circa principiū māle elementoꝝ.

Dicemus autem primo de principijs generationis elementoꝝ ꝛ poſtea de generatione eoꝝ ꝛ de generationis perpetuitate tangēdo autē principium gn̄ationis elementoꝝ prius tāgem' pricipiū māle ꝛ poſtea formale: ꝛ de pricipio māli ſm noſtrā conſuetudinē primo recitabim' opinionē antiquoꝝ ꝛ poſtea improbabimus eaſdē ꝛ deinde noſtrā ſupponemus ſententiā. Fuerant autē quidā qui materiā que ſubijcitur elementis ꝛ forme elemētali dixerunt vnum aliquod corpus eē ꝙ actu ſeparatur ab elementis ꝛ inuenitur ſeparatū loco aň ea. Et dixerunt q̄dam ꝙ h eſt aer ꝛ alij ꝙ h eſt ignis ꝛ tertij ꝙ hoc eſt mediū inter h aere ſubtilius ꝛ igne groſſius. Et alij dixerunt ꝙ h principium eſt plura per nām. Quidam dixerunt ꝙ ignis principiū eſt ꝛ terra ꝛ q̄dam ꝙ eſt duo dicta ꝛ tertiū qd' eſt aer. Alij dixerunt ꝙ tria predicta ſunt ꝛ q̄rtū qd' ē aq̄ vt dixit Empe. dicunt. n. tam vnū dicētes q̄ plura ꝙ his cōgregatis ꝛ ſegregatis ꝛ alteratis contingit gn̄atio ꝛ corruptio in rebus gn̄alibus ꝛ corruptibilibus.

Cap. iij. de improbatione dictarum opinionū ꝛ de opinione Platonis.

Quoniam aūt bene habent dicere prima pricipia ꝛ el'ta eſſe illa ex q̄bus tranſmutantis aut ſz cōgregationē: vel ſz aliquā aliā trāſmutationē contingit gn̄atio ꝛ corruptio ſit eis conceſſum. Sed illi peccant qui dicunt vnā mām eē vnū corpus ꝛ hanc ſeparabilē a forma omni elementali ꝛ eſſe aliquando actu extra omne elementū. Impoſſibile enim eſt ꝙ corpus ſenſibile ſit ſine contrarietate: q2 aut habebit partes propique aut remote ſi habet eas propinque tunc erit ſpiſſum ꝛ graue ꝛ tendet ad locum terre: ꝛ ſi habet remote tunc erit rarum ꝛ leue ꝛ tendet ad locum ignis. Cuius autē eſt motus ꝛ locus illius eſt forma quā motus ꝛ locus ſequuntur: ergo eſt de forma terre vel ignis habēs ꝯrietatem vnius eorum. ſ. vel frigidum vel calidū ſiue ſit finitum ſiue infinitum quod dicunt quidam eē principium elementorum non ergo ſeparatum ē vt dicebant ſed ſub forma vnius elementorum: vt aūt Plato ſcripſit in thimeo nullam habet determinationē: q2 nihil dixit māifeſte ꝛ determinate pl'o de pricipio materiali vniuerſorum: non enim dixit manifeſte ſi id quod vocauit pandaxeos. i. receptaculum omniū ſeparatur ab elementis ita ꝙ aliquando ſit ſub forma elementi actu aliquando non nec etiā vtitur eo manifeſte quod dicit ꝙ nihil eſt ſubiectū materiale his que vocantur elementa prius ens eis: q2 ſi eſſet ſubiectum quod eſſet prius elementis: h enim maneret ſm formam quā prius habuit quando ad formam elementi tranſit: ſed ipſe dicit ꝙ ſubiectum elementorum ſe habet ad elementa ſicut aurum ad opus operatum ex auro quod eſt anulus q2 monile vel aliquid huiuſmodi: ſed tamen recte hoc verbum quod dicitur q2 vbi ſubiectum ſm formam ſubſtantialem manet ſicut aurum in operib' auri ibi eſt alteratio ꝛ figura ſolum ꝛ non generatio: ſed ex materia elementorum dicitur generari elementū ꝛ quorum generatio ꝛ corruptio eſt ex aliquo impoſſibile eſt enunciari ſiue nomīari ab illo ex quo ſunt per generationē: q2 caro non eſt terra ꝛ os non eſt ignis ꝛ tamen anulus eſt aurum quoddam ſed cum Plato inquit ꝙ longe verius elementum habet nomen materie ex qua eſt q̄ forme que eſt in materia. Adhuc etiam plato peccat in hoc ꝙ cum elementa corpora ſint ſolida ipſe dicit ꝙ materia eorum diſſoluitur vſq; ad planitiem: q2 impoſſibile eſt ꝙ materia prima que ē ſicut mater ſit planities dico autem materiā eſſe ſicut mater: q2 ſicut mater imperfectū generationis principium habet in ſe quod neceſſe eſt moueri a maſculo formante ꝛ agente ita in materia eſt forma imperfecte: ſed mouente ꝛ efficiente extra ꝛ formante mouetur adhuc qd' ducatur ad actum.

Cap. iiij. de opinione vera de materia el'toꝝ.

Nos aūt dicimus eſſe aliā ab elementis aliquā materiam vnā quatuor corporū ſenſibilium: ſed dicimus hanc non eſſe actu ſeparatam ab elementis omnibus ſimul: ſed diuiſim ſeparetur modo ab vno modo ab alio ꝛ eſt ſemper cum contrarietate ꝛ ex illa ſicut ex materia generantur corpora que vocātur elementata: de elementis āt certius determinatum eſt in tertio celi ꝛ mundi: ſed tñ ſm modum quo ex materia generantur corpora prima non eſt dictum ibi: ſed relinquitur h eſſe determinandum. Extimamus ergo mām eſſe principium primum elementorum inſeparabilem quidem a forma elementali ꝛ ſubiectam contrarijs cuius probatio eſt: q2 caliditas nō eſt in materia ſubiecta frigiditati nec frigiditas eſt ſbā caliditati nec vniuerſaliter contrarium eſt materia ſubiecta contrarij ſed poti' ſbm elementorum eſt ſbā materia huius vel illius: ꝛ ideo principium primum illius eſt id qd' ē potētia corpus ſenſibile in gn̄atōe el'toꝝ: ſcd'o aūt ꝯrietates diſtinguētes ꝛ determinātes māz: dico āt vbi gratia caliditas: ꝛ frigiditas ꝛ hmōi. Tertio āt loco

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

elementum conſtitutum vt ignis: ⁊ aqua: ⁊ alia: hec enĩ elemẽta habẽt materiã cõmunẽ ⁊ ↄtrarietates: qꝛ adinuicẽ tranſmutantur ⁊ mã que fuit ſub vnius forma efficitur ſub forma alterius ſicͭ ignis fit aqua vꝉ aliquod aliud vnde nõ eſt verũ qꝺ Empe. ⁊ alij dicunt. ſ. ꝙ adinuicẽ nõ tranſmutant: ſi enĩ nõ tranſmutatur adinuicẽ id qꝺ ſemel eſt ignis: eſſet in eis alteratio ſola ſed hoc non eſt verum quia contrarietates tranſmutantur ⁊ cum eis fit tranſmutatio in forma ſubſtaniali.

Capitulum quintũ de inueſtigatione plurimarum qualitatum elementorum ſꝫm quem ſenſum accipiantur.

s Jã aũt habemus dicere primũ principiũ mãle elemẽtoꝝ anteꝙ̃ loquamur de eoꝝ tranſmutatione adinuicẽ: nõ minus etiã habemꝰ dicere principiũ formale ipoꝝ hoc eſt qualitates diſtinguẽtes mãm elementoꝝ ſꝫm quas illa corpora q̃lia ſũt ⁊ habemus dicere quot ſunt ille qualitates numero: qꝛ ille ſunt ẽt tranſmutationis elementoꝝ. Alij etiã phi vtunt eis ſupponentes eas ⁊ nihil dicunt ꝓpter ꝓbationẽ. quare he ſũt ⁊ quare tot. Qm̃ ergo nos hic querimus principia corporis diſtincti per ſenſibiles qualitates quod dicitur corpus ſenſibile: qm̃ ſenſibile corpus eſt tangibile corpus autem tangibile eſt corpus cuius ſenſus eſt tactus. Manifeſtũ qm̃ nõ oẽs ↄtrarietates faciũt ſpẽs ſiue formas ſenſibiles principia corpis ſenſibilis: ſꝫ ſolũ ille conuenientes que ſũt ſꝫm tactũ: q̃ ergo differũt ſꝫ ↄtrarietatẽ ⁊ ſꝫ tãgibile ↄtrarietates ille ſũt q̃litates prĩe ⁊ pricipia corpis ſenſibilis. Jdõ nec albedo: nec nigredo nec dulcedo nec amaritudo: ſilꝛ ãt nec aliarũ ſenſibiliũ ↄtrarietatẽ aliquã facit elemẽtũ ⁊ huiꝰ cauſa eſt qꝛ nec prĩe ſũt: nec actiue nec paſſiue ⁊ qꝛ nõ ſunt prime. Jdõ nõ ſũt prioꝝ corpoꝝ q̃ ſũt elemẽta: ⁊ qꝛ nec actiue nec paſſiue qꝛ trãſmutarent ea q̃ tãgũt: ⁊ ita nõ valerẽt ad gñatõem ⁊ corruptõez eoꝝ ꝙ̃uis. n. viſus prior ſit tactu ⁊ idõ obm viſus prius ſit obo tactꝰ: tñ q̃litas viſus nõ eſt corpis tãgibilis ſꝫ ꝙ tãgibile nec ſenſibilꝰ ſꝫm ꝙ ſenſibile eſt ſꝫ viſũ ↄtigat cẽ nã prius qꝛ viſus forma ⁊ dignitate prior ẽ ſenſuũ ⁊ ẽt fine ⁊ obm viſus qꝺ eiuſdẽ nãe ẽ cũ viſus ẽ priꝰ obiectis ſenſuũ alioꝝ pp lucẽ ⁊ lumẽ qꝺ forma ẽ formaꝝ qꝛ ꝑ ipꝫ mouet celũ nãꝫ gñaliũ ad oẽꝫ formã tactus ãt prior ſbo ẽ qꝛ ipe ẽ ſbꝫ oĩuꝫ ſenſuũ ⁊ ſue ↄ̃trietates ſũt cãe oĩuꝫ ↄ̃trietatũ ⁊ h pꝫ qꝛ nõ ſentimꝰ ſꝫ tactũ niſi id qꝺ excellit q̃litates ↄplexionãtes mediũ tactus qꝺ eſt caro ⁊ ille ſũt calidũ frigidũ hũidũ ⁊ ſiccũ: quaꝝ nulla eſt in celo: ⁊ idõ celũ nõ ſꝫ nãm ẽ ſenſibile tactu ſꝫ potius elemẽta in q̃bꝰ ſũt q̃tuor q̃litates ex q̃bꝰ fit ↄplexio ⁊ tactꝰ qꝛ ergo q̃litates ſenſibilꝰ corporis vt videamꝰ q̃ eaꝝ ſũt actiue ⁊ paſſiue. Sũt ãt q̃litatũ tãgibiliũ ſex ↄ̃trietates. ſ. calidũ frigidũ hũidũ ſiccũ graue ⁊ leue duꝝ ⁊ molle lubricũ aridũ aſpꝫ leue ⁊ groſſũ ſubtile: raꝝ. n. ⁊ dẽſuꝫ vt in phicis dicitur nõ ſũt q̃litates phice ſꝫ potiꝰ põ ptiũ mãe. ſ. ꝓpinquũ in denſo ⁊ remotũ in raro. Haꝝ ãt ↄ̃trietate graue ⁊ leue nec actiua nec paſſiua ſunt ſꝫm enim nomina ſua nec dicunt in faciẽdo aliquid nec in patiẽdo: qꝛ nõ ſunt noĩa verbalia actiuũ vel paſſiuũ denominãtia ſꝫm elemẽta ꝑ ſuas qualitates opꝫ adinuicẽ eẽ actiua ⁊ paſſiua vñ ⁊ leue ⁊ graue qñ approximat alicui nec ipſum facit nec graue nec leue ſꝫ calidũ ⁊ frigidũ approximata ſibi ⁊ tãgẽtia ſe ſtatiꝫ miſcent ⁊ trãſmutant adinuicẽ ĩ ipſo calidũ ⁊ frigidũ ſũt actiua humidũ ⁊ ſiccũ ſũt paſſiua ⁊ h ꝓ̃cipue ſꝫm grecos in q̃bus forte ſunt noĩa verbalia ſicut calefactio frigefactio hũefactio ⁊ ſiccatio vꝉ vt meliora fingãtur noĩa calefactio frigidatio humectatio ⁊ ſiccatio oſtendunt etiam h ipſorum nominũ diffinitiones.

Calidum enim eſt quod congregat homogenea ſibi: qꝛ ſubtile qꝺ calido eſt ↄueniẽs attrahit qꝺ autẽ dicit qꝺ ſegregat a ſe q̃ ſunt diuerſi generis q̃ etherogenea dicunt vt groſſa ꝑ accidẽs coueniũt calido qꝛ cũ ea q̃ ſunt eiuſdẽ tribꝰ ſecũ ↄgregat neceſſe eſt: quia groſſa terreſtria inattrita reliquat: ⁊ ſic ea ꝑ accidẽs a ſe ſegregat huiꝰ aũt cã eſt: qꝛ diſſoluit calidũ: ⁊ a cẽtro rei ad circũferẽtiã rei mouet: ⁊ ideo euolat ſubtile: ⁊ facit moueri totã rẽ cum trãſmutatione ſube: ⁊ ideo calidũ ẽ ſimplicit actiuũ ⁊ vehemẽtis actiõis.

Frigidũ aũt eſt qꝺ equaliter cõiungit ⁊ ↄgregat ſingenea. i. ea que cõgenerata ſunt que ſunt eiuſdẽ nature ⁊ generatiõis ⁊ etherogenea q̃ nõ ſunt eiuſdẽ tribus ⁊ h cã eſt qꝛ ↄſtringit ptes rei a circũferentia ad cẽtrũ. Et ideo abſcindit motũ rei cũ trãſmutatiõe ſube ⁊ ideo frigida diutius cõſeruant: ⁊ ideo etiã frigidũ ẽ minus actiuũ ꝙ̃ calidũ humidũ aũt ⁊ ſiccũ ꝑ paſſionẽ diffiniunt qꝛ humidũ eſt indeterminatũ ꝓprio termino bene terminabile exiſtẽs alieno: qꝛ ꝑ ſe nõ ſtat: ſꝫ fluit ad alteꝝ. ſ. ſiccũ in quo ↄſiſtit: ⁊ determinat cũ id de facili retinet ipm. Siccũ aũt ꝑ oppoſitionẽ illi bene terminabile eſt ꝓprio termino: qꝛ retẽtiuũ eſt ſui ⁊ ↄtẽtiuũ figuraꝝ: ſꝫ male termiabile eſt alieno qꝛ nõ vndiqꝫ tangit terminis alieni corporis ⁊ ideo paꝝ terminat: qꝛ nõ querit alienũ ſed ꝑ accidens contingit terminum alienum inquãtum. ſ. protenditur ad ipſum.

Cap. vj. ⁊ eſt digreſſio declarans qualiter prime qualitates ſunt actiue ⁊ paſſiue.

s Unt autẽ qualitates he dicte paſſiue: quia per ſe paſſiue ſunt: ſed nõ aliq̃d paſſiue ⁊ ꝑ accidẽs aliq̃d ſunt actiue: ⁊ ita ꝑ ſe paſſiue ꝑ accidẽs aũt ſunt actiue: actiue aũt ſunt alq̃d paſſe: qꝛ ↄtinuare agere eſt qꝺ vtiqꝫ conuenit humido: ſed nõ ꝑ ſe: ſed paſſio cõmixtionẽ ſicci ſimiliter terminare aliquid agere eſt: qꝺ vtiqꝫ conuenit ſicco paſſo cõmixtionẽ humidi: qꝛ ſiccũ ꝑ ſe in cõpoſito nõ terminat nec humidũ in cõpoſito ꝑ ſe terminat vnde ↄtinuatiuũ cõpoſiti eſt hũidũ ⁊ terminatiuũ cõpoſiti eſt ſiccũ: ꝑ aliud aũt: qꝛ humidũ aliqñ humectat ꝑ frigidũ ↄſtringẽs: ⁊ ingroſſans ſubtile: ſicut in ↄuerſione aeris ad aquas. Aliqñ aũt humectat ꝑ calidũ reſoluẽs humidũ ſicut in terra vel luto: aliqñ aũt ſiccũ eſt exiccatiuũ ꝑ calidũ extrahẽs hũidũ. Aliqñ autẽ ꝑ frigidũ reprimẽs humidũ in ꝓfundo: ſicut narrabit in. iiij. metheoroꝝ ⁊ ſic patet ꝙ he qualitates ſimpliciter ſunt paſſiue ⁊ ꝑ aliq̃d ad aliud paſſiue ſunt actiue ⁊ vtraqꝫ ſequit vtrãqꝫ actionẽ qꝛ humidũ a cẽtro vſqꝫ ad ſuperficiẽ manens ſuꝑ ſeipſum a ſuperficie ad centrũ ꝓpter ſui ſpiſſitudinẽ ⁊ grauitatẽ ſequit frigidum: ⁊ eſt humidũ corporale in aqua: ſimiliter autẽ ⁊ ſiccũ diſgregat: ⁊ quaſi extra ſe vadens a cẽtro vſus circunferentiam eſt ſiccũ ſpirituale coniunctum calido in igne eſt tunc ſiccum intra ſe conſtrictum per compreſſionem partis ad partem: h eſt ergo groſſum ſpiſſum coniunctum in terra frigori.

Cap. vij. qualiter omnes tangibiles qualitates ad quatuor primas reducuntur.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Videamus ergo ⁊ dicamus ꝙ ſubtile groſſum ⁊ lubricum aridum durum ⁊ molle ⁊ alie omnes differentie tangibilium qualitatum ſunt ex his quatuor dictis.ſ.calido frigido humido ſicco. Subtile enim eſt ex humido cuius probatio eſt ex humidi diffinitione:qꝛ humidum eſt ꝙ non bene proprio terminatur termino:ſed bene terminatur alieno eſt repletiuum:qꝛ ſequitur vndiqꝫ tãgens ipſum ⁊ capiens eo ꝙ fluit vſqꝫ ad tangens. Subtile autem eſt repletiuũ:eo ꝙ ipſum ſua ſubtilitate ⁊ partibus partium eſt repletum:qꝛ quodlibet minimum ſubintrat. Diuiditur eniꝫ ſubtile quaſi vaporaliter ⁊ totum tangit totum capiens: qꝛ ſubtile maxime eſt tale: vnde manifeſtum eſt ꝙ ſubtile eſt effectus humidi. Per oppoſitum autem eſt groſſum ſicci:qꝛ groſſum eſt cuius partes faciliter nõ disiunguntur ⁊ excedit capacitatem eius quod repleri eſt natum. Ruſus autem lubricum quod eſt humidum lubricum autem eſt humidum aliquid paſſuꝫ qꝛ cum humidum patitur cõmixtionem ſubtilis terrei:⁊ eſt vnctuoſum:tunc fit lubricum:qꝛ ſubtile terreum ſibi cõmixtum non ſinit ſeparari partes eius: ſicut apparet in oleo ⁊ in aliȷs vnctuoſis. Aridum autem quod tali priuatur humido vnctuoſo:⁊ ideo etiaꝫ talia coagulata ſunt primo quidem calido humore extrahente poſtea frigido faciente partes conſtare ſibi:qꝛ niſi talis ordo ſeruaretur coagulata ipſa diſſoluerentur: quecũqꝫ ergo prius coagulantur frigido:poſtea diſſoluuntur a calido humiditatem extrahente:ſm que prius coagulantur a calido humiditatem extrahente poſtea frigido non ſoluuntur ſed huius ſolui poſſunt aliqua ex eis:ſed tamen talia arida coagulata ſunt propter humefieri defectionem. Amplius molle quidem eſt humidi effectus molle enim qd̃ excedit tangens ⁊ ſeipſum ⁊ non circunſtat tangens:⁊ ideo nõ eſt tranſmutatum in actus ſed manet in ſeipſo cadens infra ſuam continentiam ſiue terminum ſicut paſta vel mollis cera. Humidum autem tranſmutatur ⁊ defluit quando tangitur ⁊ circunſtat tangens:qꝛ tangens in ipſum ingreditur ſicut apparet in aqua. Et ideo humidum eſſentialiter non eſt molle:nec econuerſo ſed molle ẽ effectus humidi:durum autem effectus ſicci:qꝛ durum eſt ꝙ tangenti non cedit:qꝛ eſt coagulatum ⁊ prius dictuꝫ eſt ꝙ coagulatum eſt ſicci effectus. Dicitur autem ſiccum ⁊ humidum multifarie. Humidum enim ſimpliciter qualitas prima que eſt humor ipſe ⁊ humiduꝫ non eſt ſimplex qualitas in cõmixto effectus ſimplicis humidi:ſicut apparet in ſubtili lubrico ⁊ mollĩ ſimpliciter autem ſiccum dicitur ſimpliciter ipſa ſiccitas prima ⁊ dicitur ſiccum effectus ſiccitatis in mĩxto:ſicut apparet in groſſo arido ⁊ coagulato ⁊ duro:ſicco igitur cõmixto oppoſitum eſt humidum cõmixtum ſiue irroratuꝫ ⁊ rurſus humido incõmixto non ſimplici oppoſitum eſt ſiccum ⁊ coagulatum: ſed tamen omnia h̃ ſunt effectus humidi ⁊ ſicci ſimplicium que per prius dicuntur humidum irroratuꝫ oppoſitum ſicco:qꝛ eſt humidum cõmixtum quod alienam habet non naturalem humiditatem in ſupficie:⁊ ideo alieno nomine vocatur infuſum ſed humidum cõmixtum eſt quod habet alienam humiditatem in profundo:⁊ ideo alieno nomine vocatur iſuſum: ſiccum autem eſt cõmixtum quod priuatur vtraqꝫ habet tamen humiditatem propriaꝫ paucaꝫ iũctam a ſicco que continuat ſiccum. Palam ergo ẽ vdum ⁊ humidũ erũt effectus primi hũidi. Siccum autem quod opponitur vtriqꝫ erit effectus primi ſicci ſimplicis. Et eodem autem modo eſt de humido ⁊ coagulato:humiduꝫ eniꝫ quod opponitur coagulato non dictum eſt ab aliena humiditate ſed potiꝰ illud humidum eſt:quod habet propriam in profũdo hũiditateꝫ diſcernenteꝫ coagulatuꝫ auteꝫ eſt qd̃ hac priuatur:⁊ ideo oportet ꝙ ſit coagulatum per calidum primo:qꝛ per frigidũ humor non priuatur ſed comprimitur:quapropter ⁊ horum erit nomen ſicci ſimplicis ⁊ aliud humidi ſimplicis. De aſpero autem ⁊ leni non oportet nos dicere cum aſperum ſine dubio ſiccitateꝫ habeat in ſuperficie que inequaliter partes eius conſtare facit. Lene auteꝫ humorem in ſuperficie habet qui equaliter fluere facit partes ad partes vel partes ſupra partes: ⁊ pꝫ etiã horum vnum eſſe ſicci ⁊ aliud humidi:licet Ariſto. non faciat mentioneꝫ de reductione horuꝫ duorum forte ideo qꝛ videtur ꝙ manifeſta erat horuꝫ reductio. Manifeſtuꝫ eſt ꝙ omnes alie differentie cõtrarietatum reducuntur ad primas quatuor differentias:quatuor auteꝫ iſte ad alias reduci non poſſunt nec in pauciores reduci poſſunt:qꝛ caliduꝫ nec ſiccũ eſt ita ꝙ caliditas ſit ſiccitas quedaꝫ vel humiditas eſt caliditas vel ſiccitas:nec caliduꝫ eſt ſm̃ frigido vel econuerſo quapropter neceſſariuꝫ ꝙ iſte quatuor ſunt que ſunt qualitates prime.

Cap. viij. ꝙ non poſſunt eẽ niſi quatuor el'ta.

Quoniã auteꝫ quatuor ſunt qualitates prie ⁊ pñt.vj. modis coniungi: videamus vtꝝ omnes.vj.coniuncte ſunt poſſibiles: eſt.ñ. vna coniũctio calidi ⁊ frigidi ⁊ alia humĩdi ⁊ ſicci:tertia calidi ⁊ ſicci:quarta calidi ⁊ hũidĩ: quinta humidi ⁊ frigidi:ſexta frigidi ⁊ ſicci. Nõ ſũt auteꝫ iſte due prime poſſibiles:qꝛ ſicut ꝯtraria ſimꝉ eſſe in eodẽ non pñt:quatuor aũt reſidue poſſibiles ſunt in quibus actiuuꝫ vtrũqꝫ cũ vtroqꝫ cõiungitur paſſiuo ille ergo quatuor conſtituent quatuor eſſentias primas que elementa dñr: ⁊ h̃ ſequuntur rõnem ſuoꝝ primoruꝫ corporuꝫ ſimpliciuꝫ ſm ꝙ apparet in ſuis qualitatibus.ſ.ignis aque aeris ⁊ terre:qꝛ nos videmus ꝙ ignis eſt calidus ⁊ ſiccus aer eſt calidus ⁊ humidus eo ꝙ aer eſt velut euaporatio quedam euaporatio auteꝫ ex materia habet humiduꝫ ⁊ ex cauſa efficiente habet calidum:⁊ ideo aer eſt calidꝰ ⁊ humidus aqua autẽ frigida ⁊ humida. Terra võ frigida ⁊ ſicca:quapropter differentie qualitatuꝫ in primis corporibus rõnabiliter ſunt partite dicto mõ ⁊ multitudo corpoꝝ primoꝝ ẽ quatuor ſm rõnem quatuor ꝯiugationũ qualitatũ primaꝝ.

Cap. ix. ⁊ ẽ digreſſio oſtendẽs ꝙ non poſſunt eẽ plura elementa ꝙ̃ quatuor.

Nec poteſt aliquis dicere ꝙ ab vna qualitate conſtitui debeat vnuꝫ elementum.ſ.ꝙ ſit frigidum tm̃ vel calidum tm̃:quoniã neceſſe eſt ꝙ omne actiuum ſuũ propriuꝫ habeat ſm̃ qd̃ eſt ſicut mã propria:⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ aliquis appropriet materiam calido:⁊ h̃ eſt ſiccum ⁊ humidum quandoqꝫ calidum aut cum temperamento fouetur humido ſpũali extra ſe manente ſic̃ eſt in aere Eodem auteꝫ modo ſm Auic. eſt de frigido quod frigiduꝫ p ſe ad ſe manere facit hũidũ ſicut in aqua. Si aũt excedit frigidũ pp lõgitudinẽ diſtare a motu primi mobil' ⁊ vl' a motu ſpe tũc expellit hũidũ extra ptes ſui ſbeti:⁊ tũc remanet ſiccũ:ſic in terra.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap̄lm.x.ꝙ opiniones antiquoꝝ cōcordāt in h̄ ꝙ nō ſūt plura elemēta ꝙ̄ quatuor.

r Edeamus ergo oſtendentes qualiter etiam opiniones antiquorum non ſe extendunt in numero elementoꝝ vltra quatuor: omnes enim qui dicunt elementa eſſe ſimplicia corpora cō/ ueniūt in h̄ ꝙ non excedunt numeꝝ quaternariuꝫ: tamen quidaꝫ coꝝ dicunt primuꝫ elementū eſſe vnuꝫ Quidaꝫ autem dicunt elementa eſſe duo: ⁊ quidam tria ⁊ quidam quatuor. Quicunqꝫ autem eo// rum dicunt vnum eſſe elementum quodāmodo dixerunt eſſe plura: quia ſuppoſuerunt vnuꝫ vt materi/ aꝫ ⁊ dixerunt ꝙ alia generantur ab illo ex parte materie quideꝫ per denſitatem ⁊ raritatem. Ex parte auteꝫ cāe efficientis per caliduꝫ ⁊ frigidum ſic Eraclitus qui dixit elementū eſſe vnaꝫ materiaꝫ corpo/ reaꝫ que ē aere ſubtilior ⁊ igne groſſior: generauit aūt ab illa aereꝫ per frigus denſans ⁊ igneꝫ per ca/ lidū rariſicans: ⁊ ſic d'alijs cl'tis itelligēdū eſt ꝗ vnū ponebant elementū. Qui aūt duo faciūt vt parme/ nides qui poſuit terraꝫ ⁊ ignē eſſe elementa: ipſe di/ xit duo eſſe media per raꝝ ⁊ dēſuꝫ.ſ.aereꝫ ⁊ aquā Similiter aūt ⁊ qui tria dicūt vt plato in diuiſioni/ bus ſuis vbi diuidit res: qꝛ ipſe dixit magnū ⁊ par/ uuꝫ eſſe elementa cōparauit elemētis ipſe dixit me/ diū eſſe mixtū magno ⁊ pūo. Et fere dicunt idem qui dicūt duo elementa eſſe: ⁊ qui dn̄t tria: ⁊ ꝗ cōue/ niunt in extremis ſꝫm differentias i diuidēdo vnū medium ⁊ in diuidendo duo media. Quidaꝫ aūt ſtatiꝫ q̄tuor dn̄t eſſe elemēta vt. Empe.ſꝫ tn̄ ipe reducit ea in duo.ſ.in id qꝺ eſt agens ſemꝑ: et in id qꝺ eſt pati/ ens ſemꝑ qꝛ ipſe tria inferiora: oīa ſupponit igit̃ ⁊ dicit ꝙ ignis ſemꝑ manet: dicit eni ꝙ ignis aer aq̄ terra que ſunt circa nos nō ſūt ſimplicia: ſed mixta ſimplicia tamen ſunt eis ſimilia: nō aūt ſunt eadē cū ipſis verbigratia qꝺ eni eſt ſil'e igni ſicut flāma igneuꝫ eſt nō aūt ignis ⁊ qꝺ eſt ſimile aeri ſicut vapor ſubtilis aereū eſt nō aer. Sil'r aūt eſt alijs que circa nos ſunt dixit eni Empe.ꝙ ignis ꝗ circa nos eſt ſuꝑhabūdās eſt caliditati ſicut glacies ſuꝑhabūdātia frigiditatis ⁊ iō glaties in mā aquea coagulatio eſt ſicut ignis eſt arſio in mā terreſtri ⁊ aerea ⁊ ſūt ſuꝑhabūdātie q̄dā h̄ q̄deꝫ frigiditatis h̄ aūt caliditatis. Si ergo glacies eſt coagulatio hūidi frigidi ⁊ ignis eſt arſio ſuꝑha/ būdans calidi ⁊ ſicci: ⁊ qꝛ vtrūqꝫ eoꝝ a tēperamēto mixtionis recedit. Iō nihil ex glacie gn̄atur nec ex igne que ſūt circa nos vtrūqꝫ lꝫ ſit mixtū: pꝫ ergo ꝙ nullus antiquoꝝ vltra q̄ternariū nūeꝝ ꝓduxit el'oꝝ

Cap.xi.de locis q̄ ſortiunt̃ el'ta ſꝫ ſuas formas.

e Ntibus aūt quatuor elemētis vnūqꝺqꝫ ipo rū eſt alterius duoꝝ locoꝝ.ſ. ſurſuꝫ vl' de/ orſuꝫ. Ignis eni ⁊ aer ſūt eius loci qꝺ ē tm̄ ad ſurſuꝫ. Aqua aūt ⁊ terra ſūt eius loci ꝗ eſt ad mediū ſed tn̄ iter hec extrema ſūt ſimplicia vel ꝯtraria qꝛ ignis eſt ſimpl'r leuis ⁊ iō ſimpl'r fert̃ ſurſū ⁊ terra ſimpl'r eſt grauis ⁊ iō ſimpl'r fertur deorſuꝫ: ⁊ ad locū q ſimpl'r eſt ad mediū ſꝫ media elemēta grauia ſūt ⁊ leuia qꝛ in alio grauia ⁊ in alio leuia: ſꝫ aer in duobus eſt leuis ⁊ aſcēdit.ſ.in igne. Aqua āt in vno leuis ⁊ aſcēdit ⁊ in duob' ē grauis ⁊ deſcēdit. Aqua eni aſcēdit de terra: ⁊ deſcēdit ab igne ⁊ aere: ⁊ iō ſi ꝓportio in elemētis q̄tū ad graue ⁊ leue ꝯſideratur terra in grauitate eſt ſimpl'r ⁊ aq̄ ad terrā in graui ſe hꝫ in dupla ꝓportōe ⁊ ignis in leuitate eſt ſimpl'r ſꝫ aer ad aquam quo ad leuitateꝫ in dupla ſe habet ꝓportione ⁊ ideo cū igne plus habet ꝙ̄ cū terra: ⁊ ideo vnus locus in cōi dat Igni ⁊ aeri. Aqua aūt cū terra plus hꝫ ꝙ̄ cū igne: ⁊ ideo aqua cū terra ſortitur vnū locū cōem. Si aūt ꝯſiderent ſꝫm qualitates actiuas: tūc vtrūqꝫ extremoꝝ vtriqꝫ extremoruꝫ magis ꝯtrariū eſt ꝙ̄ extremū extremo: qꝛ terra aeri ſꝫm vtrāqꝫ q̄litatē ꝯtrariat̃ cū terra ſit frigida: ⁊ ſicca: ⁊ aer ſit calidus ⁊ humidus ⁊ ſimpl'r ignis ꝯtrariat̃ aque ſꝫm vtrāqꝫ qualitateꝫ: qꝛ ignis eſt calidus ⁊ ſiccus: aqua v̄o frigida ⁊ humida: vnde qꝺcūqꝫ elemētū ꝯiuncto ſibi in vna tm̄ ꝯtrariat̃ qualitate: qꝛ terra aque cōtra/ riat̃ in ſicco: aqua aeri in frigido: aer igni in humido.

Capitulū.xij.que qualitates in quolibet elemento plus dominantur.

l Icet aūt vnūqꝺqꝫ elemētoꝝ ex duab' ꝯſti/ tuat̃ paſſiōib': ſiue qualitatib' tn̄ vna plus ꝙ̄ alia cōuenit ſibi: ⁊ ideo magis eſt ſibi adherens. Terra eni eſt magis ſicca ꝙ̄ frigida. Aqua ē magis frigida ꝙ̄ humida. Aer magis hūidus ꝙ̄ calidus. Ignis magis calidus ꝙ̄ ſiccus. Nec hoc ideo dictū eſt ꝙ ſiccitas in terra maior ſit vt dicit Auicē. ꝙ̄ in quolibet alio elemēto vel frigiditas in aqua maior eſt ꝙ̄ terra: qꝛ h̄ falſum eſt: ſed cū duab' qualitatibus ꝯſtituat̃ elemētū vult ꝓprijs paſſionib' vna eaꝝ fluit in eſſentialib' illius elemēti: ⁊ eſt ſibi magis ꝓ/ pria ꝙ̄ alia. Eſt eni ꝑ ſe manifeſtum ꝙ ex motu eſt calor in materia que pōt caleſieri neceſſe eſt ergo ꝙ in materia illa maxime profundet̃ calor ꝗ eſt perpe/ tuo iuxta velociſſimū motū. Ignis eni vt dicūt phi/ loſophi vndiqꝫ attingit concauū ſiue camerā celi lu/ ne: ⁊ iō calidū profundat̃ magis in ignis materia ꝙ̄ ſiccū. Cum aūt vis motus minor ſit in ꝙ medium coniungit̃ ꝙ̄ in eo ꝙ eſt in imediatuꝫ ſicut dicit alpe/ tragoras: ⁊ ꝑ ſe patet calidū nō ita habūdat in materia aeris: ſicut in materia ignis ergo nec adeo ſicca/ bit materia calidū aeris ſicut calidū ignis remanebit igit̃ humidū ſpirituali humido ⁊ qꝛ humidi eſt non terminari ꝓprio termino erit veriſſime humidū quia extra ſe fluit a centro rei ad circūferentiā: ⁊ vltra ⁊ h̄ eſt humidū cū calido vt ſupra diximus ꝓpter qꝺ humidū aeris erit ſibi maxime ꝓpriū recedente autem a materia plus a principio caloris eſt ꝙ ē motus de/ ſicit calidū oritur frigidū faciēs ad ſe fluere humidū primo h̄ eſt a circūferentia ad centrum ⁊ hoc eſt hu/ midū aque qꝺ nō eſt vere motus humidi ⁊ ideo hu/ midū ſꝫm naturā ⁊ dominium actus humidi nō eſt in aqua ſed potius in aqua frigidū qꝺ eſt dēſans ⁊ ꝯuertēs aereū incorporali humido. Id plenū aūt a principio caloris recedēte mā ſuꝑhabūdabit frigidū exprimēs humidū in toto ideo remanet ſiccū ſtās in ſeipo ⁊ ad ſeipm ꝯuerſū qꝺ vere eſt ſiccū: ⁊ h̄ erit terre ſic/ cū eni cū calido nō vere ſtās termino ſuo: ⁊ nō ꝯuertit̃ ad ſeipm cū ſemꝑ ebuliat. Ex his pꝫ rō q̄re vna qualitas magis eſt ꝓpria vni ſubiecto ꝙ̄ alia.

Tractatus ſecundus de trāſmutatiōe elementoꝝ.

Cap.primū de tranſmutatiōe elementoꝝ.

q Uoniā aūt prius h̄ in.iiij.celi ⁊ mundi determinauimus ꝙ corporib' ſimplici/ bus eſt gn̄atio ⁊ ex inuicē vnū cū alio ⁊ qm̄ h̄ etiaꝫ dicit nobis ſenſus: qꝛ nos videm' qꝺ vnū gn̄at̃ ex alio: qꝛ niſi ita eēt nō eēt alteratio i terra cū videam': ꝙ alteratio ſꝫ paſſiones tactus eſt inter ea ſicut prius diximus: ⁊ ipſe paſſiones intenſe tranſmutant ſubām eaꝝ ad inuiceꝫ: qm̄ inquātū ita eſt. Nūc dicēdū eſt q̄s modus ſit eorum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſit eorum tranſmutationis adinuicem ⁊ vtrum poſſibile eſt ꝙ omne elementum ex omni elemento generetur vel vtruʒ poſſibile ē. Non autẽ poſſibile ē ꝙ aliud generetur. Manifeſtum ē ꝙ omnia innata ſunt elementa adinuicem tranſmutari. Diximus enim ꝙ generatio eſt precipue ſimplicium corporū ex contrarijs in contraria: omnia autē elementa habent contrarietateʒ adinuicem: quare differentie eorum ſunt contrarie. Alia autem in vna qualitate habent contrarietatem ſicut aer ⁊ aqua. Aer enim eſt calidum ⁊ humidum corpus. Aqua autem frigida ⁊ humida. Quapropter quidem vniuerſaliter ē manifeſtum ꝙ qolʒ elementum ex quolibet elemento generari natuʒ eſt cuʒ omne omni ſit ꝯ̃riuʒ aut in vtraqʒ qualitate aut in altera.

Cap. ij. qualiter vnum in quodlibet tranſmutatur quod habet ſimbolum cum eo.

Q Uoniam autem in vniuerſali diximus ſm vnumquodqʒ in particulari non eſt difficile videre. ſ. quomodo quodlʒ tranſmutatur ſed tamen differunt in hoc ꝙ vnum citius mutatur in aliud ꝙ̃ aliud vel vnum difficilius tranſmutatur in aliud ꝙ̃ aliud. Quecūqʒ enim habent ſimbolum adinuicem h̄ eſt conuenientiam in altera qualitate horum velox eſt adinuiceʒ tranſmutatio quecūqʒ autem non habent adinuicem ſimbolum ſʒ diſconueniunt in vtraqʒ qualitate horum tranſmutatio adinuicem tarda eſt: ⁊ h̄ eſt ideo qꝛ facilius eſt tranſmutare vnum ꝙ̃ duo: verbi gratia. Ex igne quidem erit aer altera qualitate tranſmutata. Ignis enim eſt corpus calidum ⁊ ſiccum. Aer eſt corpus calidum ⁊ humidum: quapropter ſi vincetur ſiccum ab humido ignis erit aer: ſi autem econuerſo humiduʒ vicetur a ſicco ex aere erit ignis. Rurſus ex aere erit aqua: ſi vincetur calidum a frigido: ſi auteʒ econuerſo frigidum vincetur a calido: tunc ex aqua erit aer: qꝛ aer eſt calidus ⁊ humidus aqua eſt frigida ⁊ humida terra eſt frigida ⁊ ſicca: ergo dn̄ante humido ſuper ſicco terra erit aqua. Et rurſus qꝛ ignis eſt corpus calidum ⁊ ſiccum. Terra auteʒ frigida ⁊ ſicca ſi corrumpatur frigidū erit terra: quapropter manifeſtum ꝙ elementorum habentium ſimbolum adinuicem eſt in circuitu generatio: qꝛ ex igne aer ⁊ ex aere aqua ⁊ ex aqua terra: ⁊ ex terra ignis. Hic modus tranſmutationis eſt facilis: qꝛ illis elemētis que ſunt deinceps in loco eſt ſimbolū in altera qualitate.

Cap. iij. quare non habentia ſimbolum adinuicē ad ſe tranſmutantur.

E X igne autem ⁊ aqua ⁊ ex aere ⁊ terra ⁊ rurſus ex aqua ⁊ terra ignem ⁊ aerem cōtingit quidem generari ſed difficilius ꝙ̃ ex illis plurima oportet tranſmutare ⁊ h̄ cōtingit tarde ⁊ difficilius. Si enim aqua erit ignis oportet corrumpi frigidum aque ⁊ humidum ⁊ rurſus ſi ex terra erit aer: oportet vinci frigidum ⁊ ſiccum terre ſiliter auteʒ eſt ſi ex ambobus ſimiliter ſi ex igne ⁊ aer erit aqua ⁊ terra neceſſe eſt ꝙ ambo tranſmutentur vnde hec generatio erit tardior.

Cap. iiij. qualiter ex duobus generatur tertium ⁊ qualiter non.

I N his autem que non habent ſimboluʒ adinuicem faciliter contingit generari adinuicem: tertium. ſ. ex duobus ſi vtrūqʒ elementi altera qualitas corrumpatur: ſic enim ex igne quidē ⁊ aqua erit terra ⁊ aer: ⁊ econuerſo ex aere ⁊ terra ignis ⁊ aqua: quando enim corrumpetur aque quidem frigiditas. Ignis autem ſiccitas aer erit. Relinquitur enim tunc aque quidem humidum. Ignis autem calidum. ⁊ hec generatio ad oculum videtur in euaporationibus que fiunt igne agente in aquam: quando autem in eadem actione ignis in aqua vincitur quidem calidum: aque autem humidum tunc generatur qꝛ relinquitur ignis quidem ſiccum aque autem frigidum. Similiter autem ex aere ⁊ terra generatur ignis ⁊ aqua: quando enim aeris corrumpitur calidum: terre autem ſiccum erit aqua: qꝛ relinquitur ex aere humidum ⁊ ex terra frigidum. Quando autem corrumpitur aeris humidum terre autem frigidum generatur ignis. Relinquitur enī huius calidum: huius autem ſiccum: hec autem generatio ignis conceſſa eſt ab omnibus qꝛ in ſenſu apparet: qꝛ in lignis in quibus eſt humiditas aerea generatur flamma que eſt etiam maxime ignis inter ea que ignee nature ſunt apud nos: flamma autem nihil aliud ē niſi fumus accenſus: fumus autē ē ex terra ⁊ aere: eſt enim humiditas aerea expirans ⁊ ſecum trahens partes terreſtres ignitas propter quod denigrat ea que tangit. In hac tamen generatione notandum eſt ꝙ ſemꝑ eſt neceſſe vincere alteraʒ actiuarum qualitatum ⁊ alteram paſſiuarum qꝛ aliter non eēt coniunctio poſſibilis. In elementis aūt que ſunt per conſequentiam imediatam in loco ⁊ habēt ſimbolum talis generatio eē non poteſt. ſ. ꝙ ex duobus altera qualitate in vtroqʒ corruptis: tertium generetur quia relinquuntur aut eadem: aut contraria ex neutra autem talium coniunctionum contingit generare corpus elemētale: verbi gratia ſi ignis quidē corrumperetur ſiccum aeris aut humidum relinquerentur contraria humidum ⁊ ſiccum: ⁊ ex illis nulla eſt coniunctio poſſibilis. Similiter autem etiaʒ ē in alijs habentibus ſimbolum: qꝛ in talibus que habent talem conſequentiam in loco ⁊ eſt inter ea conſequentia qualitatis vna qualitas eſt eadem ⁊ altera contraria. Ex dictis ergo manifeſtum eſt ꝙ ex vno in vnum ex generatione veloci tranſeunt generatur vna qualitate corrupta: que autem tranſeunt ex duobus in vnum tertium illa tranſeunt duabus qualitatibus corruptis: qm̄ qolʒ ex quolibet generatur ⁊ quomodo ex inuicem dictum eſt.

Cap. v. ꝙ nullū quatuor eltoꝝ eſt ſbm in trāſmutatione eorum adinuicem.

I Nſpiciemus aūt adhuc de ipis ⁊ querem⁹ an aliqđ quatuor eltoꝝ actu ſumptum ſm ſuam formam ſit ſbm in tranſmutatiōe adinuicē: ita ꝙ ſit ſaluatū eēntialiter in vtroqʒ terminorū tranſmutationis ⁊ in ipſa tranſmutatione ſic materia: ſi enim aqua aut aer aut aliquod aliud eltum ſicut videtur quibuſdā antiquis eſt mā nāliuʒ corporum oīum: tūc neceſſe eſt ꝙ tale corpus ſit aut vnuʒ aut duo aut plura. ſ. tria vel quatuor ſic diuerſi philoſophi primi ſunt opinati. Qđ autem omnia ſint materialiter vnum aliqđ elementoꝝ non eſt poſſibile: verbigratia ꝙ ſint omnia aer aut ꝙ ſint omnia aq̄ aut ignis aut terra qꝛ tranſmutatio eſt in contraria: ſi enim dicitur ꝙ aer qui eſt omnia permanet ſm formā ⁊ rationē in tali tranſmutatione: ſed talis tranſmutatio ē alteratio ⁊ nō gn̄atio: ergo non fit generatio adinuicem elementoꝝ qđ eſt contra ſupra ꝓbata: ſimul aūt cū predictis videtur ꝙ aqua nō ſit ſilis potētia aeri aut aliud elm̄ per oīa ſile alij elto: opʒ

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ergo ꝙ ſit aliqua contrarietas inter ea ⁊ differētia ⁊ illius ꝯtrarietatis vnū elemētū habebit partē vnā ⁊ ad aliud elementū habebit partē aliā. verbi gratia ſi ignis ⁊ aer cõtraria ſunt ſcḋm calidū ⁊ frigidum habebit ignis calidū ⁊ aer frigidū quando ergo ſit trāſmutatio aeris in ignē ſi ꝗdē manet aer in tota trāſmutatione: tūc etiā manet aeris frigiditas ⁊ tamen ex igne in aquā trāſmutatur ⁊ erit ei frigiditas ergo tūc erit frigidū ⁊ calidū ergo cõtraria erunt in eodē quod eſt ĩpoſſibile. Et nõ poteſt aliq̄s reſpondere ad p̄dicta dicens: ꝙ aer quãdo fit ignis dicitur nõ fieri ignis qꝛ aſſumit ſpēm ignis: ſꝫ erit aer calidus: ⁊ ſilr̄ quando ex igne fit aer remanet aer calidus qꝛ ſi hoc eſſet verū ſequeretur idē quod prius ſcꝫ quod generatio elemēti ex elemēto eſſet alteratõ qꝛ aer frigidus ⁊ aer calidus nõ differunt niſi ꝑ accidens: ⁊ hoc facit alterationē: p̄terea cū ex igne fit aer: vel ecõuerſo: ſi vtraq̄ forma ineſt ſcꝫ ignis ⁊ aeris ſicut dicit iſta opinio erit idē calidū ⁊ frigidū. Si cõcedatur ignē ⁊ aerē differre ꝑ calidum ⁊ frigidū qꝛ transmutatio eſt in cõtraria ergo aeri inerit calor ignis ⁊ aer de ſe eſt frigidū aliquid ergo calidū ⁊ frigidū ſunt in eodē ſimplici quod eſt cõtrariū ⁊ impoſſibile ergo ĩpoſſibile ē ꝙ aer ſit ignis calidus aut ignis ſit aer calidus ſicut dicit aduerſarius. Ex quo ergo illa ſunt ĩpoſſibilia opꝫ ꝙ ambo elemēta ſcilicꝫ ignis ⁊ aer habent aliq̇d quod cõe ſit in eis qḋ eſſentialiter eſt in ambobus ⁊ h̄ eſt cõis mā que potētia eſt vtrobiq̄ ⁊ eadē rõ eſt de alijs elemētis. Nullum ergo elemētorū mā eſt ad alia: ſꝫ mā eorū eſt vna que potētia eſt vnūquodcunq̄.

Capl'm. vi. ꝙ mediū inter elemēta nõ poteſt eſſe materia elementorū.

Similiter ꝓbatur ꝙ mediū corpus ĩter ignē ⁊ aerē quod ſit groſſius igne ⁊ ſubtilius aere vel ēt mediū ĩter ignē ⁊ aquā qḋ ſit ſubtilius aqua ⁊ groſſius aere nõ poteſt eſſe elemētum tale enim mediū ſic vel ita ſūptū: quidā phi elemētū ⁊ mãm omniū eſſe ponebāt ⁊ dicebant ĩpm eſſe oĩa: qꝛ nõ videbatur eis eſſe aliqua forma ſubſtantialis rerū: aut erit cū cõtrarietate elementali prima aut ſine ea. Si aūt eſt cū cõtrarietate prima alicuius elemēti ĩpm erit illud elementū cuius cõtrarietatem habebit ſcꝫ ignis vel aer: qꝛ cui cõuenit ꝓpria paſſio illi cõuenit habere qualitates alicuius elementi ſimplicis: opꝫ ꝙ ĩpm cū elemento ſit eiuſdē ſpēi: ergo nõ erit mediū inter ea: quod eſt cõtra hoc quod poſitū erat. Si aūt dicatur qḋ mediū illud corpus nõ habet cõtrarietatē elemētalē ſed eſt priuatū ea cõtra id quod priuatio nõ eſt in materia niſi ſcḋm alterū cõtrariorū: qꝛ aliter mā elementorū eſſet a forma ſeparata qḋ ſupra ĩprobauimus ergo illud medium nõ cõuenit vnq̄ eſſe ſolum ſine ꝯtrarietate ſicut qdā inquiūt ꝙ mediū corpus eſt quoddā ĩfinitū nõ habens qualitatē aliquā ⁊ omnia cõprehendēs. Similis autē ratio eſt quodcunq̄ horū mediorū eē materia elementorū ſupponatur ergo aut nihil tale eſt mediū aut ĩpm eſt aliquod taliū elementorū quod eſt cõtra poſitiõem. Si ergo nõ poteſt eſſe ꝙ omnia prima ſint quatuor corpora ſupra enumerata vł enarrata. Reſumamus ergo ⁊ dicamus ꝙ iſta quatuor corpora aut ſūt ſemper manentia in formis ſuis ⁊ intrāſmutabilia adinuicem aut ipſa tranſmutant ſeinuicē aut omnia ſe tranſmutant aut q̄dam ⁊ ſi q̄dā nõ ſicut Plato ſcripſit in thimeo ꝙ terra ꝓpter latitudinem ſuorum triangulorū non tranſmutatur quoniam autem neceſſe ſit omnia elementa ad inuicem tranſmutari determinatum eſt prius: ⁊ iterū oſtēſum eſt ꝙ non eque cito tranſmutatur: quando vnū fit ex alio quia ea que habent ſimbolum citius generantur ex inuicem non autem habentia ſimbolum tardius: ſi enim in elementis eſt contrarietas vna tm̄ neceſſe eſt eſſe duo elementa: quia vnum ſolū ſimul non poteſt eſſe in duobus contrarijs: ⁊ materia tunc erit medium duorū: quia de vno contrario tranſmutatur in aliud ſed quia nos videmus ꝙ plura elementa ſunt q̄ duo: neceſſe eſt ꝙ due ſint contrarietates ad minus: duabus autem exiſtentibus contrarietatibus neceſſe eſt non tria: ſed quattuor eſſe elementa ſicut in ipſis rebus apparet: tot enim ſunt poſſibiles coniunctiões primarum qualitatum cum eni ſex ſint coniunctiones duas impoſſibile eſt fieri: quia contraria adinuicē non coniunguntur: ⁊ de his dictū eſt prius

Capitulum ſeptimū ⁊ eſt digreſſio oſtendens ꝙ prime qualitates non ſunt ſubſtantiales forme elementorum.

Eſt autem aduertendum ꝙ licet prime qualitates deſignant elementorum materiam ⁊ dicantur prime elementorum differentie: ita ꝙ elementa differant: ⁊ in numero ponantur penes coniunctiones ipſarū: non tamen ſunt ſubſtantiales forme earum: quia dicit Ariſto. ꝙ forma ſubſtantialis nec actiua eſt nec paſſiua. Iſte autem qualitates: ſicut ſupra oſtendimus actiue ſunt: ⁊ paſſiue. Adhuc autē ſcḋm oſtenſa elementa in mixto manent ſcḋm primum eſſe: ⁊ non manent ſcḋm liberum actum qualitatum primarum. Et ideo non ſunt qualitates prime forme eſſe ſubſtantiales elementorum. Adhuc autem quia ſicut patet in omnibus: quia nihil eſt forma ſubſtantialis vnius ⁊ accidentalis alterius: vnde cū iſte qualitates actiue accidentia ſint corporibus cõplexionatorum ⁊ mixtorum non poſſunt eſſe forme ſubſtantiales elementorum. Nec approbo diſtinctionem quam quidam dederunt ꝙ iſte qualitates dupliciter dicantur. Eſt enim calidum ſimpliciter: ⁊ calidum non ſimpliciter vt dicunt. Et calidum forma eſt ſubſtantialis que non eſt actiua: ⁊ calidum non ſimplex eſt complexionale actiuum: ⁊ ſimiliter dicunt de alijs tribus qualitatib⁹. Apparet etiam ſtatim h̄ eſſe falſum cū ſine ratione dicatur: preterea nobis nihil manifeſtat de calido ſimplici: ſed de frigido naturalia autem manifeſta ſunt. Adhuc autē nulla ſubſtantialis forma eſt alijs contraria: conſtat autem per omnia ſupra dicta has qualitates principatum tenere inter omnia contraria preter omnia ſupra dicta. Aut patet ꝙ nulle ſubſtantiales forme talem habent ſitum in quanto: ꝙ in maiori ſit maior: ⁊ in minori minor ſicut igneitas inequalitas eſt in decem pugillis ignis: ⁊ in vno pugillo. Iſte autem qualitates ſunt maiores in maiori: ⁊ breuiores in breuiori: quia magnus ignis calidior eſt q̄ paruus ⁊ ſic de alijs. Si autem aliquis dicat: ꝙ ſi ſunt qualitates q̄ tunc erunt in aliqua ſpecierum qualitatis: non ꝙ vidētur eſſe niſi in iſta que dicitur paſſio vel paſſibilis quas eo ꝙ ferunt in ſenſu paſſionem. Reſpondeo ꝙ proculdubio ſunt paſſibiles qualitates: ⁊ paſſiones ſicut ⁊ ſupra ſepe appellate ſunt: tamen ille paſſiones qualitatis: quia proprie ſunt naturales potentie primorum corporum: ⁊ inſeparabiles ab eis nec ignis tm̄ nomē eſt ſubiecti caloris: ſꝫ primo nominat

ſubiectum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſubiectū caloris: ⁊ cōe ⁊ ſilr̄ de alijs elemētis: ⁊ ſicut cauſatū ponit cām: vel ecōuerſo: ita ignis ponit calidū in ſubiecto ⁊ ecōuerſo ⁊ ideo ſunt ſubāles elemētis alio mō ꝙ forme ſubāles: qꝛ ſūt ſubāles ſicut paſſiões q̄ fluūt a ſubā iterū ideo ſūt accidētia ꝑ ſe elemētis: ⁊ nō ſūt accidēs per accidēs.

Cap. viij. ꝙ nūerus elemētoꝝ nō eſt infinitus ſm rectitudinē aſcendendo vel deſcendendo.

Redeamus nūc ad ꝓpoſitū reſumētes: qꝛ iā oſtēſum eſt ꝙ coꝝ q̄ trāſmutant ad inuicē ipoſſibile eſt eſſe p̄mū mãle aliqđ elemētoꝝ ſiue ſit extremū: ſicut ignis ⁊ terra: ſiue medium ſicˀ aqua ⁊ aer. Q̄ðeni elemētoꝝ nō ſit aliqđ extremoꝝ ex h̄ pꝫ: ꝙ ſi ꝓcederet: tūc oīa elemēta eſſe terra vel ignis ⁊ vna rō ē ſiue dicamˀ eſſe elemēta oīa ignē vel terrā quo ad ꝯſtructionē ſupradictoꝝ ipoſſibiliū: iteꝝ nec mediū elemētū pōt eſſe ſubiectū ſaluatū in oībˀ elementis lꝫ qdā dixerūt ꝙ aer quidē in ignē ⁊ aquā trāſmutat: trāſmutat aūt aqua in aerē: ⁊ terrā: ſm vltima: ſicut ignis: ⁊ terra nō trāſmutant ad inuicē. Sꝫ h̄ ſupra improbatū eſt: ⁊ ꝑter hmōi habita incōueniētia ſequeret ēt ꝙ media elemēta aliquando deficerēt: qꝛ ſi corpus finitū ſemp trāſit in aliud: ⁊ nō ſit reſtitutio ꝑ h̄ ꝙ aliqñ corpus trāſit in ipm̄ corpus. Illud finitū aliqñ deficiet neceſſario: qꝛ ergo h̄ falſa ſūt oſtēdamˀ ꝙ opꝫ ſtare illa elemēta: ⁊ nō i infinitū ire h̄ eſt ꝙ vnū trāſit in aliud ſm rectitudinē ad vtrāqꝫ ptē. ſ. verſus ignē aſcēdēdo: ⁊ verſus terrā deſcēdēdo. Si eni dicit ꝙ in īfinitū vnū trāſeat in aliud ſequeret infinitas cōtrarietates eſſe in vnoquoqꝫ ipſoꝝ qđ eſt ipoſſibile vt aūt nos recapitulemˀ p̄mus modˀ oñſiōis trāſitˀ elemētoꝝ ad inuicē gn̄aliter: ⁊ qꝛ antiq̄ dicūt el'ta īfinita: ponunt multas alias ꝯtrarietates ꝑter duas ꝑdictas q̄ ſūt quatuor p̄marū qualitatū. Ideo faciemˀ mētionē de illis: ⁊ ponemˀ ea differre penes albū: ⁊ magnū ⁊ hmōi: qꝛ h̄ ſufficit gratia exēpli: ſit ḡ t̃ra: ⁊ aqua vbi aer aut ignis ꝙ ſig̃. a. qđ eſt ſignū aeris trāſmutat in duo elemēta. p. ⁊ x. h̄ eſt in ignē ⁊ aquā: opꝫ ꝙ cū vtroqꝫ aer hēat aliquā ꝯtrarietatē: qꝛ nō trāſmutant ad inuicē niſi cōtraria: ꝯtrarietas ḡ q̄ eſt int. a. ⁊ p. h̄ ē ignē ⁊ aerē ſit albedo: ⁊ nigredo: ita ꝙ ignis ſit nigrū corpˀ ſiccū: ⁊ aer ſit corpus albū: ⁊ ſiccū. Rurſus qꝛ etiā in. p. tranſit. a. h̄ ē in aquā trāſit aer: opꝫ aliam ꝯtrarietatē eſſe inter aerē ⁊ aquā: qꝛ nō pōt eſſe eadē ꝯtrarietas iter ignē ⁊ aerē: niſi aqua ⁊ ignis eēnt eiuſdē ſpeciei: qꝛ in ſimplicibus ita ſe habet: ꝙ que ſunt eiuſdem contrarietatis ſūnt eiuſdeꝫ ſpeciei contrarietas ergo q̄ ē inter. a. ⁊. x. h̄ ē inter aerē ⁊ aquā ſit ſiccitas ⁊ hūiditas: ⁊ ſiccitas ſignet ꝑ litterā. r. ⁊ ꝯueniat aque qua ꝑ ſicut ſupra diximˀ in trāſitu aeris in aquā maneat albū vtrobiqꝫ cōe: ita ꝙ aer ⁊ aq̄ in albo habeant ſimbolū tūc aqua erit alba ⁊ humida. Si autē nō ſit ſimbolū inter aquā ⁊ aerē cū tranſit aer in aquā erit aqua nigra ⁊ hūida cū aer ſupponat eſſe albˀ ⁊ ſiccus: ideo eni trāſmutatio eſt inter ꝯtraria ſiue ꝯtrariū vnū ſit ſiue duo in trāſitu ḡ tali neceſſe ē aquā aut nigrā aut albā eſſe: ſi aer aque ſit trāſmutatio ponat eē corpus albū. Silr̄ aūt in tranſitu aeris in ignē ſiue a in. p. ipſi. p. h̄ eſt ipſi igni ꝯuenit qđ ſiccitatē ſignificare diximˀ: qꝛ aliter nō eēt trāſitˀ ignis i aquā cū ignis dicit eſſe niger: ⁊ aqua nigra ſi aeri ꝯtrariat in vtraqꝫ qualitate: opꝫ ḡ ꝙ aqua q̄ ē. x. ꝯtrariet. p. q. ē ignis q̄litas altera ē. r. h̄ ē ſiccitas: oñt eni. p. ſiue ignē p̄mitꝫ principaliter eſſe nigrū deīde: ⁊ ſecūdario aquā autē oñt p̄mū ⁊ principaliter eſſe hūidā deinde ſecūdario eſſe nigrā ſiue albā: qꝛ. p. in duabus ſiue in vna q̄litate cōtrariat vt dictū eſt. Palā itaqꝫ eſt ꝙ in his qualitatibus quas antiq̄ dñt ineē oībˀ elemētis adinuicē erit tranſmutatio: ꝙ ex. x. qđ ſignificat terrā exiſtūt reliq̄ ⁊ duo ſimbola erūt ad duo el'a ipius terre qꝛ vnūquodqꝫ el'm ad duo hꝫ ſimbolū: ⁊ ad vnū nō hꝫ ſimbolū: ⁊ iō iterea eēt nigrū ⁊ humidū ſicut aq̄: erit alba ⁊ hūida: nigrū erit ⁊ hūidū cū q̄litatibˀ aeris ſꝫ hāc ſuppōnē nō ꝯiūgunt: qꝛ aeri cōuenit albū ⁊ ſiccū vt ſupra diximˀ. In hiſ ergo q̄litatibˀ erit ad inuicē trāſmutatio ſicut in ſupiorībˀ: q̄ ſūt calidū ⁊ frigidū hūidū ⁊ ſiccū. Quia aūt nos futuri eramˀ oñdere ꝙ in infinitū nō eſt poſſibile ire tranſitū el'toꝝ d̄ vno in aliud ſm rectitudinē ⁊ veniemˀ ad h̄ priˀ ꝙ oñdamˀ ꝙ in ꝯrietatibˀ qbuſcūqꝫ neceſſe eēt eē trāſmutatōeꝫ: ꝙ oīa neceſſariū eſt ad oīa hēre trāſmutationē in vna q̄litate vel in pluribˀ: oñdamˀ nūc qđ ꝓmiſimˀ. ſ. ꝙ nō in īfinitū ſm rectū el'm trāſit de vno in aliud: ſi. n. p. h̄ eſt ignis in aliud el'm qđ ꝯſequēter trāſmutat ⁊ nō ſit reuolutio trāſitˀ ignis in aliqđ de q̄tuor ſit ad quintū el'm in qđ trāſit ignis ſignatū ꝑ litterā. x. erūt ergo ꝯtrarietates inter. p. ⁊. x. ſeꝫ iter q̄rtū ⁊ quintū el'm: ſit aūt h̄ ꝯrietas. r. ſ. ⁊ q̄litas ⁊ ꝯueniat q̄rto ſiue. p. ſiue igni qđ idē eſt. ſ. aūt ꝯueniat illi quinto corpi qđ ſignificat p. x. Adhuc cū id quintū trāſmutat in q̄lꝫ de q̄tuor el'tis. opꝫ ꝙ hēat ꝯrietateꝫ ad q̄lꝫ ergo q̄litas: ⁊ qđ eſt cōtrariū ad ipſum eſt in quolibet q̄tuor el'toꝝ ⁊ ſic q̄lꝫ infinitoꝝ el'oꝝ tres hēbit q̄litates p̄mas. Utrū. n. ſit. v. nō dū determinatum eſt: ſed demōſtrabit: demonſtratum tamen eſt qꝛ ſi rurſuſ quītū qđ ē. x. trāſit i ſextū qđ iterū iter quītū ⁊ ſextū: noua erit ꝯrietas alia ꝙ ſi iter q̄rtū ⁊ quītū: ſicut ſepiˀ diximˀ ſimplicia corpora diuerſa diuerſis diſiūgunt ꝯrietatibˀ ⁊ quoꝝ vna eſt ꝯrietas vnuꝫ corpus ſūt ipē. Neceſſariū āt eſt illiˀ ſexti corpis aliquā q̄litatē eē in q̄lꝫ inferioꝝ ſm oppoſita ergo iteꝝ inferioꝝ erūt q̄tuor q̄litates: ſimiliter erit ſi adijciā ſeptimū corpˀ ergo ſi īfinita adjciā tc̄ īfinite ꝯrietates eēnt in q̄lꝫ ſimpliciū corpoꝝ. Et ex h̄ ſequūtur tria ipoſſibilia quoꝝ p̄mū eſt ꝙ q̄dā nunꝗ̄ trāſeūt adinuicē ſic ſūt ea iter q̄ eſt diſtātia ꝑ īfinita media ⁊ īfinita media ipoſſibile eſt trāſire. Aliqñ āt icōueniēs eſt ⁊ p̄mū el'm nō trāſibit in p̄mū ſic ignis nūꝗ̄ trāſibit in aerē: qꝛ īfinitis q̄litatibˀ ꝯriatur ignis ⁊ aer: ⁊ ita ꝙ vnū el'm nunꝗ̄ vincet ſupra aliud. Tertiū āt icōueniēs eſt ꝙ oīa īfinita erūt vnū ſolū: qꝛ oēs q̄litates ſupioꝝ quā ſit. p. hoc eſt ignis ⁊ in īferioribˀ ꝯueniūt ēt ⁊ ecōuerſo quoꝝ aūt p̄me q̄litates ſūt eedē ipa ſūt eadē: ergo oīa infinita erūt vnū qꝛ lꝫ īferiˀ vnū diſtet ab alio ſupiori in ſicco: neceſſe eſt ꝙ cū alio ꝯueniat in eodē: ſi erūt īfinita. īfinitū eni in q̄litate oēs hēt q̄litates ⁊ hmōi de īfinito ſꝫ actū ſūpto: ſic iſti ponebāt īfinitas q̄litates ſm actū eſſe in quolibet elemento.

Capl'm. ix. de reprehēſione Empedo. qui dixit q̄tuor el'a eſſe ⁊ nō tranſmutari adinuicē.

Poſtꝙ aūt nos oñdimus falſitatē in dictis coꝝ q̄ dixerūt aliquod corpus eſſe mãm q̄tuor elemētoꝝ ⁊ el'a eſſe infinita: volumus declarare incōuenientia q̄ ſequunt ex dictis Empe. q̄ dixit eē q̄tuor el'a ⁊ dixit ea adinuicē nō trāſmutari tñ dixit cū h̄ ꝙ cōparabilia ſūt el'a qꝛ in veritate quecūqꝫ cōpant hñt aliqđ vnū in quo ꝯparant. Ipſe. n. Empe. vult eſſe diuerſa in ſuis formis ⁊ ſuis mate/

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

rĳs ⁊ tamē ſicut dicit ꝙ ſūt cōparatiua: ꝙ illa ꝯpatō
aut erit ſꝫ qualitatē aut ſꝫ q̄titatē: verbigratia ꝙ ſi
ex vno pugillo aq̄ ſiūt .x. pugilli aeris: tūc oꝫ ꝙ vnū
ſit in eis quo mēſurant q̄ ſūt ambo: q: in oib⁹ cōpa
bilibus ē vnū aliq̄d quo mēſurant: ⁊ h̄ ē id in quo cō
pant: h̄ aūt ē ex q̄ta aqua ſit q̄tus aer oꝫ vnā eē ma
teriā: q̄ ſic maioris ⁊ minoris eſt q̄titatis ſub forma
aq̄ ⁊ aeris: ſꝫ q̄rūcūqꝫ ē mā vna hoꝝ ē trāſmutatio
adinuicē vt ſupra ē hitū: ḡ elꝛoꝝ cōpabiliū ſꝫ q̄ti/
tatē ē trāſmutatio adiuicē. Mirꝝ ergo ē de Emp. q̄
vidit elꝛa eē ꝯpabilia ⁊ tñ dixit ea adiuicē nō trāſmu
tari. Videt aūt ꝯrietas eē in hanc rōnē in .vj. ethico/
rum vbi dixit Ariſt. ꝙ q̄ dn̄t oīa eē vniuoca que ſūt
cōpabilia nō ſufficiēti ſigno credūt ſꝫ ꝙ ibi dicit di/
ctū ē ꝑꝑ ea que dn̄r ꝑ anologiā ad vnū q̄ cōpabilia
ſūt in eo ꝙ dn̄r nō quidē in vnū qȯ ſit in oibus cōpa
tū: ſꝫ in vno ad qȯ hn̄t reſpectū oīa cōpata qȯ aūt h̄
dicit ē dictū devniuoce cōpatis in vno ꝙ ꝑ vnā rōeꝫ
ē in oib⁹ cōpatū: ſicut in elꝛis q̄ ꝑ raꝝ ⁊ denſū varia
ta mā gn̄ant ex ſeinuicē: vocat aūt h̄ cōpatio ſꝫ q̄dē
q: raꝝ ⁊ denſuꝫ nō addūt ſuꝑ ꝑtes mā̄e q̄litatē que
eēntialꝛ ſit q̄litas ſꝫ poſitionē in ꝑtib⁹ mā̄e ad diſtē/
ſionē ꝑ minorē ⁊ maiorē q̄titatē. Si aūt cōpatio fi/
at ſꝫ q̄litatē ⁊ nō ſm ꝙ ex q̄to ſit q̄tū ſed poti⁹ inq̄
tum pōt vnū ⁊ aliud ſꝫ q̄litatē actiuā vel paſſiuā q̄
ē iter ipſa: verbigratia ſi dicat aer frigidus eē ⁊ q̄ra
tur cōpatio in frigiditate vtrū .ſ. tm̄ pōt infrigidare
vn⁹ pugillus aque q̄tū infrigidare pn̄t .x. pugilli ae
ris: tūc .n. erit cōpatio ſꝫ q̄tuꝫ virtutis ſue potētie ⁊
nō ſꝫ id qȯ ē q̄tuꝫ diſtēſiōis mā̄e elꝛi: ſed ſꝫ id quod
pn̄t aliq̄d elꝛa facē vel pati ſi inq̄tuꝫ talis ſꝫ q̄titatē
cōpatio fiat in elꝛis: h̄ ꝯtingit duplꝛ fieri .ſ. ſm ſilitu/
dinē qn̄ fit invna q̄litate q̄ ē i diuerſis ſbētis: q: ſilitu
do ē reꝝ differentiū eadē q̄litas ſꝫ ꝓportionē āt di/
cit facere qn̄ fit in oppoſitis vel diuerſis in vna ha/
bitudīe ſe hn̄tibus ad duo ſba vel pl'a. Si ergo fiat
cōpatio ſꝫ qualitatē tūc ꝯtingit cōpare nō q̄ u quidē
mēſurā ſꝫ potius ſꝫ mēſurā q̄ ē ſm potētias ſilitudi
nū qualitatū ⁊ ſm ꝓportionē diuerſaꝝ q̄litatū: ver/
bigratia qȯ dicit vt hoc calidū ita ē h̄ albū. Cū aūt
dicimus vt h̄ ſignificamus in q̄litate quidē ſile ⁊ in
q̄titate equale. Si aūt dicamus cōpabilia eē ſm q̄li
tatē ſileꝫ ⁊ nō ſm ꝓportionē oppoſitoꝝ ſupra tā ſꝫ
mēſurā potētiaꝝ qȯ ē equale calidū vel ſile ⁊ cuꝫ h̄
nō dicant trāſmutari adinuicē ēvtiqꝫ incōueniēs: ver
bigratia ꝙ dicat ꝙ q̄tū ē tm̄ ignis calidū in tantum
calidū ē multiplex aeris: q: idē plus calidū cū ſit ho
mogeneos h̄ ē nature cū vni⁹ min⁹ calido ſicut mul
tiplex ad ſubmultiplex hꝫ relationē talē ſic cōpabi/
le in q̄to que rl'o ē vniuoca: ergo ēt mā ē vna: q: alꝛ
ꝓprie q̄litates nō eēnt vniuoce ſꝫ quoꝝ ē talis vni/
uocatio oīa ſūt trāſmutabilia adinuicē: ergo iteꝝ fu
it mirabile dictū Empe. ꝙ ponit elꝛm cōpari in potē
tĳs ſilib⁹ ⁊ nō adinuicē trāſmutari. Si āt ſꝫ ꝓportiō
nē fiat cōpatio in elꝛis ꝙ dicant eq̄lia: q: q̄tū h̄ cali/
dū tm̄ h̄ frigidū vl' hūidū. Adhuc ſequit elꝛa eē trāſ
mutabilia q: qȯlꝫ cuilꝫ opponit ꝑ q̄litatē vnam vel
duas cū ergo ꝯrioꝝ mā ſit vna elꝛoꝝ erit mā vna: ḡ
erunt inuicē tranſmutabilia ſicut dictuꝫ ē prius.

Cap. x. ꝙ Empe. non bene cauſauit augumenta/
tionem ex dicto ſuo.

Ed nec ēt augumētatio fiet aliq̄ ſꝫ Empe
s doclea dcā: dixit .n. elꝛa nō trāſmutari a ſuiſ
formis nec a ſuo eē prīo vl' ſcd̄o ſꝫ tm̄ vnū
addi alĳs ⁊ h̄ ē accumulatio nō augumētū ſic pꝫ ex
ſupioribus dictis de his que augent: dixit .n. ſile ſi
augeri ſicut ſi ignis augeat igne ⁊ puluis ſuū ꝓpriū
genus .i. puluerē augeat ⁊ ether etherēꝫ talis autem
aggregatio eſt additio eoꝝūdeꝫ in forma manentiū:
res aūt non ſic videt augeri vt oſtenſum ē.

Cap. xj. ꝙ nō bn̄ dixit Emp̄. de gn̄atione nāli.

Ultū aūt difficilius ē tradere ſꝫ dcā Emp̄.
m de gn̄atiōe nāli. Que .n. nālꝛ gn̄ant aut mul
tū aut ſemꝑ aut freq̄nter gn̄ant. Ea aūt que
ſūt ꝑ̄ter ſꝑ aut multū ſic ea que fiūt raro ab cuētu fi/
unt ſiue caſu ⁊ a fortuna ſic dictū ē in ſcd̄o ꝑ̄hicoꝝ.
Queram⁹ āt ab Emp̄. ſi gn̄atio nō ē niſi ꝯgregatio
elꝛoꝝ manentiū ſine trāſmutatiōe q̄ ſit cā q̄ ex hoīe
gn̄at ſꝑ hō velut multū ſiue freq̄nt̄ ⁊ q̄re ex frumen
to gn̄at frumentū ⁊ nō oliua: ſꝑ .n. gn̄atuꝫ ē in forma
gn̄antis niſi peccatū nā̄e: ꝑꝑ nā̄e aliquē cuētū fiat: ⁊
h̄ ſꝫ Empe. nō pōt cauſari q̄ dicit gn̄atuꝫ nō hēre ali
quā formā ſꝫ remanere elꝛa ꝯgregata in ipſo in ſuis
formis: ſi .n. hoc veꝝ ē: tūc ex hoīe poſſꝫ eē aſinus vl'
equ⁹ hō q: vtrūqꝫ eoꝝ nō ē niſi ꝯgregatio elꝛoꝝ: ⁊
hō gn̄ans nō hn̄s formā non īducit eā in gn̄ato nec
vnū gn̄atū ꝯtingit cū aliq̄ in forma. Aut iteꝝ q̄ram⁹
ab Empe. ſi cōponit os ex q̄cūqꝫ ꝯgregatiōe elꝛoꝝ
q̄ ꝯtingere pōt caſui ſicut ipſe dixit. Si .n. ita ſit vt ip
ſe dicit ꝙ .ſ. os ⁊ caro ⁊ alia cōgn̄ant ex elꝛis ꝯtingit
a caſu ꝯtingētib⁹: tūc nihil oīno gn̄at: ſꝫ tm̄ in his q̄
vident gn̄ata quedā ē rel'o elꝛorum nō mixtoꝝ ſed
cōpoſitoꝝ adinuicē: que ḡ ē cā hoꝝ ꝙ ex hoīe ſemꝑ
gn̄at hō ⁊ ex frumēto frumētū cū ea q̄ caſu fiāt raro
fiāt: hui⁹ .n. cauſa nō pōt eē ignis aut terra: q: hmōi
mālia ſūt in q̄cūqꝫ poſitiōe: lꝫ aūt Emp̄. dicat eē duo
motiua .ſ. amicitiā ⁊ litē tñ iſta duo nō pn̄t eē cā ho/
rū amicitia nō ē cā niſi ꝯgregatiōis: lis aūt cā ē ſolū
ſegregatiōis ⁊ neutrū hoꝝ ē forma rei q̄ facit hoīeꝫ
eē hoīeꝫ ⁊ os eē os ⁊ carnē eē carnē. Forma .n. ē ſba
vniuſcuiuſqꝫ: ⁊ id̄ nō ſolū ē in re mixtio h̄ ē cōpoſitō
ꝯgregatoꝝ ⁊ ſepatio eoꝝ queadmodū dixit Emp̄.
ſed ē forma: in tali .n. ꝯgregatiōe ⁊ ſegregatiōe ꝯoiat
ab Empedocle forma ⁊ nō rō aliq̄ ſupta penes for/
mā que ē ſpēs rei ſꝫ Emp̄ .n. ē miſceri res vt ꝯtingit
ꝑ caſuꝫ ⁊ fortunā ⁊ nō aliqua rōne cū tñ nā quecē for
ma ſit cā entium q̄re ita ſe hꝫ ꝙ ab hoīe ſꝑ vel fre/
quēter ſit hō ⁊ in ꝑticulari q̄ ē forma vniuſcuiuſqꝫ nā
ē hoc ē qȯ ꝯſtituit ipm in tali vel tali eſſe. Et de h̄ ni/
hil dicit Empe. de mā formali cū tñ ipſa ſit bonū ⁊
optimū vniuſcuiuſqꝫ rei bonū q̄dē in ſe ⁊ optimū in
ordine vniuerſi: ſꝫ Empe. ſolū laudat mixtionē que
nō dicit ꝓprie mixtio ſꝫ cōpoſitio. Q: ꝙ elꝛa ſegre/
gant a cōpoſito in quo ſūt ſaluata h̄ nō facit lis ſed
amicitia ꝯgregare ad hōgenea ſibi ⁊ ad loca ſua: ⁊
h̄ elꝛa Empe. dixit priora eē q̄ ſit deus. Quia h̄ dicit
eē dei eo ꝙ deū ēt elꝛa cōponunt. Deum autem vo/
cauit orbem qui creditur ex elꝛis cōponi.

Cap. xij. ꝙ ēt de motu male ⁊ inſufficienter dixit
Empedo.

Mplius āt de motu ēt vl'r dixit Empe. nō
a enī ſufficit dicere in vl'i: q̄m amicitia ⁊ lis
mouēt niſi dicatur cuius in ſpecie amicitia
ſubſtantialis ē motor ⁊ cui⁹ lis eſt ſubſtantialis mo
tor oportꝫ h̄ determiare aut ſupponere ſi ꝑ ſe eēt mo
tū aut ꝓbat aut opꝫ h̄ determiare aut certe ꝑ cām ꝓ
priā aut mollit ſic ꝑ cām nō ꝯuertibilē ſiue remota.
Aut alꝛ qualꝛ ꝑ ꝓbabilia vel ꝑ īductionē vel exem/
plū ſed Emp̄. nhil hoꝝ facit. Amp̄. corpa nālia mo
uent duob⁹ modis .ſ. in qȯ ē ꝑ̄ter nām ⁊ ſm nāꝫ: ver
bigratia

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

bigratia. Ignis quidē mouet̄ ſupius nō vi ſꝫ mouet̄
īferius vi: vi aūt moueri ē ꝯtrariū ei qḋ ē ſm nāꝫ mo
ueri videt̄ aūt in corpibꝰ eē motū q̄ ē vi cū ḡ oē p ac/
cidēs reducat̄ ad p ſe opꝫ ēt coꝝ oē corpoꝝ q̄ mouē
tur vi aliquē eē motū nālē. Querāmꝰ ḡ ab Empe.
vtrū motus amicitie ē violētus an nālis terrā eni ſu/
perius moueri ſicͭ ignē īferius moueri ē ꝯtͣriū: nec ſil'e
eſt cuiuſdā ſegregatiōi cū tn̄ elemēta ſic ꝯgregent̄: qꝛ
niſi ignis aſcēdat ⁊ terra aſcēdat nō ꝯgregabunt ele/
mēta ḡ amicitie motꝰ eſt violētꝰ ⁊ ſegregationi ſil'is
ignis vadit ad ſurſuꝫ ⁊ terra deorſuꝫ cū ſepant̄ ⁊ vnū
qḋqꝫ ꝯgregat̄ ad ſibi ꝯnālia ḡ amicitia vl'r q̄ ad ſuuꝫ
motū erit ꝑter nām. Cū aūt vt dicit Empe. vl'r ſi eēt
motꝰ phicoꝝ corpoꝝ nec aliqua ps eorūdē niſi mo/
ueat amicitia vl' lis h̄ tamē eſt incōueniēs: qꝛ multos
hn̄t motores nāles ꝑter litē ⁊ amicitiā. Amplius
aūt dicit Empe. ꝙ corpa phica videt̄ mota motu lo
cali q̄ nō ē pfecte motꝰ ꝯgregatiōis ⁊ ſegregatiōis: h̄
ē a caſu ⁊ a fortuna ⁊ nō ab aliquo motore nāli nul/
lis eni motibꝰ dat Empe. motores certos niſi moti/
bꝰ ꝯgregatiōis ⁊ ſegregatiōis: ſꝫ ſimplicibꝰ manēti/
bꝰ i ſua ſimplicitate nō dedit motorē vnde lis q̄dem
ſegregat el'ta a mixto fert̄ ſupius h̄ nō dixit eſſe a lite
ſꝫ qn̄ fert̄ ſupius vt a caſu ⁊ fortuna: qꝛ caſus ſic ꝯſti/
tuit tūc ſiue ignis ſiue etheris: qꝛ ethera dixit Empe.
eē ex igne claro nō aūt ſemꝑ ſurſuꝫ mouet̄ ether: ſed
multotiēs alit̄: qꝛ ipe dicit ꝙ a fortuna aliqn̄ innatuꝫ
ē ignē ſurſū ferri aliqn̄ ether igrediebat̄ radices t̄re ſi
cut apparet ī mōtibꝰ ardētibꝰ ⁊ ī termis calidis feruē
tibus in h̄ ḡ peccabat Empe. ꝙ nālia caſui ⁊ fortune
ſubiacere dicebat. Sil'r aūt cuꝫ dictis īpoſſibilibꝰ
dicit ꝙ mūdꝰ ſimpl'r ſe hꝫ qꝛ ſicut ignis nūc ī tpe litis
qn̄ de ꝯfuſo ⁊ ꝑmixto egreſſa ſūt oīa ſic priꝰ ſe hūit ī
amicitia: qꝛ ſic ignis nūc a fortuna q̄nqꝫ aſcēdit ita fe
cit ī ꝯfuſo ꝑ caſuꝫ eni tūc aſcēdit ⁊ ꝑ caſuꝫ deſcendit
aliqn̄. Querāmꝰ ḡ ab eo q̄d ē cā ꝑ ſe q̄ mouit priꝰ
ante fortunā cū eni caſus ⁊ fortuna ſint cauſe ꝑ acci/
dēs ante ipſas erit cā aliq̄ ꝑ ſe: lis eni ⁊ amicitia nō ſi
cā alicuiꝰ motꝰ niſi in ꝯgregatiōis ⁊ ſegregatiōis Si
vtiqꝫ ē ſicͭ dicit principiū id qḋ ē amicitia vel lis.

Cap. xiij. ꝙ etiā Empe. male dixerit de anima ꝙ
eſſet congregatum ex elementis.

Inconueniēs etiam eſſet ſi aīa dicat̄ cauſa/
re ex elemētis oībꝰ aut aliq̄bꝰ aut aliqḋ ele
mētoꝝ: ſi eni aīa ſit el'm vel ex el'tis tūc ꝯue
niēt ei alteratiōes el'oꝝ ꝑ calidū frigidū hūidū ⁊ ſic/
cū: ⁊ ecōuerſo paſſiōes aīe erūt el'oꝝ ſꝫ quō pōt h̄ eē
verbi gratia muſicū eē ⁊ rurſuꝫ eē ſine muſica cū acti
one ꝑcipiēdi muſicā aut memorē eē aut obliuioſum
palā ē: qm̄ h̄ nō ꝯuenit el'tis: ſi eni ignis dicat̄ aīa tūc
ꝯueniēt ei paſſiōes ignis ſi aūt eēt ſicͭ ſupra diximꝰ: ꝙ
nō ſunt miſcibilia niſi corpalia ⁊ aīaꝝ nulla ē corpa
lis ꝯſtat ꝙ aīa nō erit mixta ex el'tis: ſed de his opus
erit contemplari in libro de anima.

Cap. xiiij. de inquiſitione ſm duas opiniones qua
liter ex elementis generant̄ mixta phica corpa.

Inquiramus aūt nūc qualiter mixta phica
corpa ꝯſtituūt ex el'tis: due eni ſūt opinio/
nes de el'tis quaꝝ vna ē: ꝙ el'tis ſit aliq̄d cōe
qḋ ē mā vna ⁊ illis neceſſe ē dicere ꝙ el'ta trāſmutant̄
adinuicē: qm̄ quocūqꝫ iſtoꝝ dicto ⁊ ꝯceſſo neceſſe ē
reliquū ꝯcedere: ſi eni el'oꝝ cōis ē mā: tūc ē ipoꝝ trāſ
mutatio adinuicē ab vnitate ⁊ cōitate potētie q̄ ī mā
ē ⁊ ē potētia ad formā cū. n. hēat potētias ad dictas
formas el'toꝝ ⁊ in illa potētia ſit aliquo mō forma/
lis ⁊ q̄ſi ichoatio forme neceſſe ē ꝙ de vna ad aliaꝫ
trāſmutat̄ formā. Quicūqꝫ. n. dn̄t el'a nō gn̄ari ex
adinuicē: ſicͭ Empe. illi ēt nō dn̄t qḋ vnūqḋqꝫ el'toꝝ
fiat a q̄libꝫ pte mixti corpiſ ſꝫ dn̄t ꝙ el'a ex mixto cor
pe: ſicͭ lapides ⁊ lateres ex ꝑiete q̄ ꝯpoſiti ſūt in pie/
te: ⁊ nō mixti: ⁊ h̄ dcm̄ eoꝝ icōueniēs: quō. n. pōt ali
q̄s dicē ꝙ ex el'tis ſic ꝯpoſitis ⁊ nō mixtis erūt car/
nes ⁊ oſſa ⁊ vnūqḋqꝫ alioꝝ corpoꝝ mixtoꝝ: ſi. n. cō
ponāt̄ el'a tm̄: ⁊ ꝯgregant̄ manebūt in eēntijs ⁊ actio
nibꝰ ſuis ⁊ ſic ignis in vna pte ꝯpoſiti erit adurēs ⁊
aq̄ fluēs ⁊ t̄ra icōtinua ⁊ aer expirās: ſil'r ignis ſi nō
ligat̄ alterātibꝰ aliq̄bꝰ citiꝰ ibit ſurſū ⁊ terra deſcēdit
deorſū: idē ⁊ de medijs itelligit̄ el'tis ⁊ ſic nūq̄ ꝯſta/
būt vt faciāt oſſa ⁊ carnes ⁊ huiꝰ. Lꝫ āt h̄ opio Em
pe. ſit expreſſe falſa ⁊ alia vera q̄ dicit māꝫ eē vnaꝫ
⁊ trāſmutari el'a adinuicē: tn̄ hꝫ qōnē: quō ex alteru
tris el'tis. ſ. formalibꝰ ⁊ mālibꝰ gn̄ātibꝰ ⁊ ꝯueniētibꝰ
ſimul aliq̄d ꝑter el'a pōt gn̄ari qḋ ridiculū ē eoꝝ nec
oīa ſil' dico āt verbi gratia. Ex igne ē aq̄ ⁊ ecōuerſo
ex aq̄ ē ignis ꝑ trāſmutationē eoꝝ adinuicē ſuꝑ māꝫ
cōeꝫ ⁊ h̄ ē manifeſtū. Sꝫ vtiqꝫ videmꝰ ꝙ ēt ex eis
gn̄ant̄ caro ⁊ medulla ⁊ alia hmōi: quō ḡ ex el'tis
gn̄ant̄ illa ⁊ ex el'tis. n. q̄ dn̄t vt Empe. dicit ꝙ oīno
nec ē mouēs q̄ illa ex el'tis gn̄ent̄: ſm eos. n. neceſſe ē
vnūqḋqꝫ mixtoꝝ nō mixtū ſꝫ ꝯpoſitū eē ſicͭ paries
ꝯponit̄ ex lapidibꝰ ⁊ lateribꝰ: tal'. n. mixtura q̄ nō ve
ra mixtura ſꝫ ꝯpō eſt ex ſaluatis in eē ſuo el'tis: ſꝫ ꝑ
tes ꝑ quas adinuicē ꝯpoſitis ⁊ ſm eos ꝯtingit ꝯpō/
nē ꝯſtitui carnē ⁊ vnūqḋqꝫ alioꝝ: ḡ ēt ſꝫ eos ꝯtingit
ꝙ a q̄libet pte carnis generet̄ aer ⁊ aq̄ ⁊ terra: ⁊ ſic dē
alijs ⁊ huic dcō ē ſil'e: ſicͭ ſi nos cerā ſigillaremꝰ duo
bꝰ ſigillis ip̄rimēdo n̄ ī vna pte vtriuſqꝫ ſigilli formā
ſꝫ potiꝰ in vna pte circulū: ⁊ in alia pte piramidē ⁊ h̄
eſt falſū: qꝛ nos videmꝰ ꝙ ex vnaq̄qꝫ pte gn̄atur qḋlꝫ
el'm ⁊ h̄ manifeſtū ē ex carnis mixtōe: qꝛ ex oībꝰ q̄lꝫ
ps carnis ꝯſtituit̄ el'tis: ſꝫ eis q̄ dn̄t vt Empe. dicit nō
ꝯuenit ſic reſolui q̄lꝫ ptē carnis in qḋlꝫ el'm: ſꝫ po/
tius reſoluit̄ vna ps in vnū ⁊ alia in aliud: ſicut pari
es reſoluit̄ in lapides ⁊ lateres: ita ꝙ lapis egredit̄
ex alio loco ⁊ ex alio egredict̄ later. Intelligēdū āt
qḋ dicit̄ de pte q̄ntitatiua mixti qḋ reſoluit̄ in qḋlibꝫ
el'm nō de q̄lꝫ pte eēntiali: qꝛ ptes eēntiales ſūt mixta
el'i q̄ ſūt in mixto ſm eē ꝑimū ſaluate vt ſupra ī pri
mo libro diximꝰ. Sil'r āt ⁊ ī alia oppōe q̄ dicͭ ꝙ vna
eſt mālis nā el'oꝝ ⁊ trāſmutatio adinuicē. Eſt āt
adhuc alia qō quō erit aliq̄d ambobꝰ el'tis. ſ. māli ⁊
formali vl' ſupiori ⁊ īferiori: qꝛ de alijs nō ē tm̄ dubi
um: verbi gratia calido ⁊ frigido vl' ex igne ⁊ aq̄. Si
eni dicat̄ calorē eē ex ambobus vel aliud aliq̄d qḋ
eoꝝ neutrū eſt ⁊ nō ibi ꝯpō: ſaluatoꝝ āt ambo cor/
rūpunt̄ aut alteꝝ: ſi ambo: tūc nō relinquit̄ ibi aliq̄d
de hmōi mā: ḡ caro nō erit ibi aliq̄d niſi mā el'oꝝ cō
poſitoꝝ: qḋ falſū ē ſi āt alteꝝ corrūpit̄: tūc alteꝝ gn̄a
tur puꝝ: ⁊ nō mixtū el'm ⁊ ſic iteꝝ n̄ fiet caro vl' os.

Capl'ꝫ. xv. de ſolōne dictaꝝ dubitationū ⁊ deter
minatiōe qualiter mixtū eſt ex el'tis.

Dicamus ergo ꝓpter dcā qḋ ꝯtingit in actōe
el'toꝝ alteri eē magis calidum ⁊ aliqn̄ mi/
nus calidū aliqn̄ magiſ frigidū ⁊ aliqn̄ minꝰ
frigidū eē: ⁊ aliqn̄ q̄dē ꝯtingit ꝙ aliqḋ illoꝝ ſimpl'r ē
ī actu ⁊ alteꝝ ī potētia tm̄: ⁊ tc̄ vnū gn̄āt ex alio. Ali
quādo aūt ꝯtingit ꝙ neutrū eoꝝ ē ſimpl'r actu ⁊ neu
trū ſimpl'r potētia ſi ſit tm̄ calidū vl' tm̄ frigidū vt ca
lidū ſm ꝓportōem quā ſupra diximꝰ in capl'o de mi
xtione: ⁊ tūc el'a miſcent̄: qꝛ q̄ miſcent̄ nō in toto de/

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ſtruunt ſm inteſiones ſuaꝝ qualitatū adinuicē cor/
rūpunt ⁊ nō ipſe qualitates in toto: ⁊ tūc mā eltoꝝ
relinquit: qꝛ nō oīa corrūpunt ⁊ nullum eoꝝ ſimplr
gñatur ſed mediū tūc fit mixtū ex eis oib⁹: hoc aūt
mediū nō ſp fit ꝑ eq̄litatē virtutis ꝯtrioꝝ in ipſo: ſed
fit aliqñ magis calidū ꝙ̄ frigidū ⁊ aliqñ econuerſo
magis frigidū ꝙ̄ calidū ita ꝙ ē ꝯtrio mō alterutrū ꝯ
rioꝝ ſm rōnē ꝓportiōis ita ꝙ ē duplex calidū ꝙ̄ fri
gidū vel triplr vel ſm aliū talē modū: qꝛ ipoſſibile ē
ꝙ aliqd mixtū ſit equalr hñs de quolꝫ miſcibili ⁊ i/
poſſibile eſt ꝙ plus hēat de frigido ꝙ̄ de calido cū
frigidū ſit q̄litas abſcindēs mixtū ⁊ mortificatiua.
Mixta ergo erūt ex iſtis corpibus que potētialr ſi/
ue ſm virtutē ſūt in mixtis: ſicut in mā: ſꝫ potius ſal/
uata ſꝫ propoſitū eē ⁊ ſaluatis virtutib⁹ q̄litatū ip/
ſoꝝ eltoꝝ ſm ꝑdictū modū ⁊ iſto mō ꝯuenientibus
eltis erit mixtio. Alio vō mō erit mā quedam .ſ. elm
elto miſcet nō ꝓprie: ſed ita ꝙ vnū actu manet ⁊ ali
ud in toto corrūpit: tūc .n. vnū in alio nō niſi multi/
plicit ſaluat. Ut aūt nos ad ꝓpoſitū h qd dicim⁹
adaptemus dicimus ꝙ ꝯtria patiunt adinuicē: ſicut
diximus prius: qꝛ qd ē actu calidū eſt potētia frigi/
dū ⁊ ecōuerſo qd potētia ē frigidū ē actu calidū: ita
qd vnū corrūpit ⁊ alterū gñatur ⁊ ſilr fit in alijs ꝯ/
trijs .ſ. hūido ⁊ ſicco: elta primū ſeinuicē trāſmutatur
in gñatione eoꝝ adinuicē ⁊ poſtea ſcda trāſmutatio
coq̄lis ſm ꝓportionē potētijs ⁊ ex eltis fiūt oſſa ⁊
ēt cineres ⁊ quecūqꝫ ſūt calida: calido quidē ſꝫ ali/
qd iſrigidato ⁊ frigido ſm aliqd calefacto: qꝛ in mi
xto vniuſcuiuſqꝫ mā ꝯtrij ptem capit alteri⁹ ꝯtrij qñ ve
niūt ad mediū. Mediū .n. neutrū ē ꝯtrioꝝ. Medium
aūt id nō eſt vnius ꝓportiōis tm̄ .ſ. ꝙ ſit ꝑ equalē ꝯ/
trioꝝ pticipationē qd mediū equidiſtās vocat a ꝯ/
trijs ſed ē idiuiſibile ſm multas ꝓportiones vt dixi/
mus: ⁊ diximus ꝙ mediū ē multiplex iter calidū ⁊
frigidū ita ē multiplex iter humidū ⁊ ſiccū ⁊ alia ta
lia ꝯtria ⁊ ſm diuerſitatē quādā in alia ꝓportiōe cō/
uenietia faciūt os ⁊ in alia ꝓportiōe faciūt alia quo
rū cōplexiōes variant: ſicut ē hō cuius cōplexio ma
xime vicina ē tēperamēto: ⁊ leo quidē eſt calide cō/
plexiōis aſinus vō frigide.

Cap. xvj. ⁊ ē diſ. oſtendens ꝙ forma ſbalis nō eſt mixtura vel armonia mixtoꝝ.

Ex his forte alicui videt ꝙ forma corpoꝝ
e nāliuꝫ nō ſit niſi mixtura ⁊ armonia mixtī
Ari. in libro primo reprobat: cū .n. ꝯſtituat
ex eltis ſm multiplex terre ad multiplex aq̄: ⁊ iterū
multiplex ignis idurās ad multiplex aeris: cū .n. ex
octo ptibus pſes ex illis dant vulcano videt h eſſe
ꝓportio q̄dā mixture qd ſi ꝓcedit oꝫ ꝙ in oib⁹ act⁹
corpoꝝ phicoꝝ mixtoꝝ ⁊ cōplexionatoꝝ eēt actus
mixti vel miſcibiliū ⁊ alteratiōes eoꝝ nō eēnt niſi ſꝫ
paſſiōes eloꝝ diuiſiꝫ vel ſil ſūptoꝝ qd fſm ē: qꝛ mul
te ſūt forme q̄ nō ſūt mixtura ſicut aīa ⁊ ſic oīs for/
ma ſbalis: vñ ēt res hñt opatiōes que nullius ſūt mi
ſcibiliū ſed ſūt ſpēm ſeq̄ntes ſic magnes attrahit fer
rū ⁊ aurū cor letificat ⁊ hmōi. Et iō ſciendū ꝙ ſꝫ ꝓ
prietatē huius ſciē nō determinat de mixtiōe niſi in
ordine ad gñationē ⁊ in q̄tuꝫ ꝓcedit gñatio in ſim/
plici ⁊ ex ſimplicibus: ⁊ iō totū qd dictū ē ⁊ qd dice
tur itelligit de mixtura q̄ ꝓcedit formā ex pte mate/
rie ſm viā gñatiōis: ſm exigētiā .n. illius prior intro/
ducit forma ꝑ virtutes celeſtes ⁊ ꝯiunctas virtutib⁹
eltoꝝ mixtoꝝ adinuicē. Et iō iſra reprehēdunt illi
qui ſufficientiā cauſaꝝ gñatiōis eē ponebāt in mā diſ
ſpoſita: eo ꝙ auferebāt cām formalē que dat eē rei
⁊ nō ē aliqd materie nec ſic ps nec ſic diſpoſitio.

Cap. xvij. de eo ꝙ oīa elta conueniunt ad q̄lbet mixtū per naturam.

Edeamus ergo ad ꝓpoſitū oñdētes ꝙ oīa
r mixta corpa q̄cūqꝫ circa mediū locoꝝ ſūt
ex oībus ſimplicib⁹ ſūt cōpoſita ſiue cōmi
xta: ꝙ .n. terra ſit in eis ex h pꝫ ꝙ oīa mixta ſiue ſint
aq̄tica ſiue terreſtria ſiue volātia in aere ꝓpriū boni
q̄etis ſue hñt in terra: locus aūt vbi q̄ſcit res cōnā/
lis ē ei ⁊ ita terra abūdat in oībus mixtis. Aquā aūt
in eis oꝫ in eē: qꝛ terra pura ꝯtinuatiōnē nō hꝫ ſꝫ po
ti⁹ diſcōtinuatiōnē in puluerē pp ſiccū nāle qd ē in ter
ra ptes aūt cōmixtoꝝ optime ad ſe terminant. Qd
aūt iter ſimplicia bñ eſt terminabile ē aqua: ģ eſt aq̄
vt ꝯtinens ⁊ terminās ptes: ⁊ ptes inſūt oib⁹ mixtis
Amplius āt ſic ēt diximus terra nō cōtinuat ſine
hūido ꝯtinuāte: vñ ſi hūidū auferat ab ipſa terra de
cidet in puluerē: ģ terrene ſbe iſuſuꝫ ē humidū aq̄ in
corpib⁹ mixtis: terra q̄dē ergo ⁊ aq̄ inſunt ꝑ dictas
cās. Aer aūt ⁊ ignis iſunt: qꝛ illa duo elta ꝯtria ſunt
ſꝫ q̄litates terre oēs ⁊ aq̄ ⁊ aer q̄dē terre ⁊ ignis aq̄
oꝫ vnūqdqꝫ alterari a ſuo ꝯtrio: ģ cū terra ⁊ aq̄ alte/
rent in mixto oꝫ inee aerē ⁊ ignē vt alterātia ea: di/
co āt ꝯtrium eē elm elo ꝑut rōne q̄litatū ꝯtingit ſbaꝫ
eē ꝯtraꝫ ſbe: qñ ergo gñatiōes ſūt ex ꝯtrijs ⁊ i mixtis
ſunt extrema ꝯtrioꝝ .ſ. frigidū ſiccū frigidū ⁊ hum/
dū neceſſe ē alterā in eē .ſ. calidū cuꝫ ſicco ⁊ calidum
cū humido: quapp in oī ꝯpoſito mixto erūt oīa cor
pora ſimplicia. Aduertēdū tñ qd lꝫ exn̄tib⁹ in mi/
xto terra ⁊ aqua ⁊ igne oīa iſunt ꝯtria .ſ. calidū frigi/
dū humidū ⁊ ſiccū: tñ nō ſūt ita iminuta diuiſibilia
⁊ ſubtilia qd fiat cōplexionalis cōmixtio niſi adſit
humidū calido aereo ad qd vaporalr eleuat aqua
⁊ ad ipm cōdēſat aer ⁊ cū vaporalr eleuat aq̄ ſūt
ipſa ptes terre ſubtilr ⁊ miſcibiles: ⁊ tūc fit optima
cōmixtio: ⁊ iſta oīa oꝫ in mixto nāliter eē: hoc ēt vi
det teſtificari nutrimētū mixtaꝝ reꝝ q̄ eiſdē in gñe:
nutriunt ⁊ gñant: oīa .n. ex multis ſimul mixtis nu/
triunt: ⁊ eni quecūqꝫ magis terreſtria ſunt vno ſolo
vident nutriri vt plāte aqua nutriri vident ex multis
mixtis ſimul nutriunt: qꝛ cum aqua mixta ē terra qd
oñdit agricultura: qꝛ nutriētes ruſtici plātas mixtū
aq̄ ſtercus hñt: ģ multo magis q̄ minus ſūt terreſtria
vt animalia nutriunt ſimul mixtis: ergo etiā ſunt ex
multis ſimul in mixtis.

Cap. xviij. ꝙ ſolum inter ſimplicia nutritur ignis ſm antiquos.

Uoniā āt nutrimentū ē cōuertibile in mām
q eius nutrit vt in primo libro dixim⁹ vbi lo
cuti ſumus de augumēto. Id āt qd nutritur
ē ſpēs in mā ⁊ forma rōnale ē: qd dīt antiqui qd iter
ſimplicia corpa ſolus nutrit ignis iter oīa ea q̄ adin
uicē gñant. Solus .n. ignis maxime ē ſpēi ⁊ formali/
tatis: ⁊ iō innatus ſurſuꝫ ferri ad tertiū orbis q̄ ma/
xime formalis ē iter corpa: vnūqdqꝫ .n. innatū ē fer/
ri ad ſui ipſius rōneꝫ q̄ ē ſibi cōnālis: forma āt ⁊ ſpēs
oīum reꝝ ē in terris orbiū: qꝛ ſupiora ad iſeriora ſe
hñt ſic forma ad mām: vt in celo ⁊ mūdo ē determi/
natū: vñ cū ignis vbiqꝫ tāgat orbē lune ꝯſtat ꝙ ipſe
orbi cōnālis ē in forma. Diximus āt in primo tracta
tu de augumēto ꝙ tā nutriri ꝙ̄ augere dicit ꝓprie ⁊
iꝓprie: ꝓprie quidē ſicut in aīatis in q̄bus ē virtus
nutritiua ꝯuertens nutrimētū in qualibꝫ ptem ſui ſm
formā: lꝫ nō in qualibꝫ ſm mām ⁊ in qualꝫ ꝑ poros
⁊ ſpōgioſitatē

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ꝛ ſpongioſitatē penetret nutrimētū: ꝛ h̄ mō nō nutritur ignis. Diximus āt alio modo qn̄ nō virtus aie: ſʒ caloris tm̄ in ſe ꝯuertētis aut igredit̄ qualʒ ptē nutriti ſʒ addit̄ ei extrinſecus p ꝯtinuationē: ꝛ h̄ modo nutrit̄ ignis. Qm̄ quidē ergo oīa mixta ex omnibus ſunt conſtituta ſimplicibus dictum eſt.

Tractatus.iij. de cauſa tranſmutationis.

Cap.j. que intentio tractatus ꝛ que ꝛ quot principia ſunt tranſmutationis.

q Uia vō q̄dā ſunt gn̄abilia ꝛ corruptibilia ꝯtingit gn̄atio eē mediū locū ſpere celeſtis q̄ locus ē terra habitabilis: ꝛ vbi aq̄ ꝛ aer ꝯtingunt terrā: qꝛ ibi nō alibi radij ſtellaꝝ ꝯgregant̄ ad pūctuʒ vnū qō cōpat̄ ad celuʒ ē terra ſimplr̄ aut centrū terre. Quia inq̄rtuʒ ſic ē oʒ nos dicere de oī gn̄atione i vl'i ſimplr̄ quot ꝛ que hn̄t pricipia q̄ nos facilius in libris pticularibus inſpiciemus cauſas pticularium qn̄ cauſas vl'is gn̄ationis prius accepimus in libro primo qꝛ via doctrine ē ab vl'i ad pticulare. Dico ergo ꝙ pricipia gn̄ationis ꝛ corruptiōis nō ſūt eq̄lia: ꝛ gn̄e eadē cū pricipijs illis que ſūt in mobilib⁹ ſempiternis ꝛ primis ꝛ vnū eoꝝ q̄dē ē mā. Aliud āt ē forma oʒ āt ꝛ tertiuʒ ad h̄ exiſtere: qꝛ ſic in primis non ſufficiūt duo ad motū: ſʒ oʒ ad eē tertiū qō ē efficiēſ cā āt q̄ eſt vt mā in gn̄abilib⁹ iſta in his gn̄ationis ē cā qua poſſibilia ſunt eē ꝛ nō eē eo qō ipſa mā potētia ē ꝛ nō eſt actu. Et iō ſe hʒ ad vtrūqꝫ.ſ. ad eē: ꝛ ad nō eē ꝛ cuʒ actu in eſt forme vni⁹ nō caret priuatiōe ꝛ deſiderio forme alteri⁹ p qō abijciet formam quā hʒ ꝛ accipiet aliā: forma āt ē cā eſſe tm̄: ſʒ efficiens mouet materiam vt tranſmutatur de potentia ad actū. Eoꝝ.n.q̄ ſūt quedā ſūt ex neceſſitate in eē nec alr̄ ſe pn̄t habere vt celeſtia in ſua ſb̄a ꝛ in ſuis motibus neceſſaria ſūt: ꝛ his apponunt̄ ipoſſibilia ad ſe q̄ nūq̄ erunt nec potuerūt fieri: ſic̄ qō celū incuruet̄ vel recto motu moueat̄. Quedā vō poſſibilia ſunt eē poſſibilia nō eē q̄ ſunt gn̄abilia ꝛ corruptibilia ꝛ qn̄qꝫ q̄dē ſunt ꝛ qn̄qꝫ āt nō ſunt: ꝛ iō ē neceſſariū ꝙ gn̄atio ꝛ corruptio ſint circa talia q̄ poſſibile eſt eē ꝛ poſſibile ſit nō eē. Cā āt ex qua eſt talis poſſibilitas ad eē ꝛ ad nō eē in gn̄abilib⁹ ē vt mā ſʒ cā finalis in phicis q̄ ē cuius gratia ē motus a mouēte ꝛ in mā eſt forma ꝛ finis ꝛ ſpēs ꝛ ē fini motus ꝛ intētionis efficiētis eē: qꝛ ad ipaʒ habitā q̄ſcit motus eius: forma āt ē que dat eē actu materie. Sʒ ſpecies ē dans rōnē qua eſt principiū cognitiōis rei: h̄ eni ē rō diffinitiua cuiuſʒ ſb̄e ſʒ cū his duob⁹ oʒ ad eē principiū tertiū qō ē efficiens qō q̄dē oēs antiqui ſonabāt ſed nullus eoꝝ dixit expreſſe.

Cap.ij. de duabus opinionibus de gn̄ante cauſa que eſt primū efficiens.

a Ntiquoꝝ.n.ſnie de gn̄atiōe efficiēte in gn̄abilib⁹ fuerūt due: extimauerūt.n. quidaʒ ꝙ ſpēꝝ ſiue formaꝝ ſepataꝝ vna ſufficiēs eēt cā ad h̄ ꝙ res gn̄etur queadmodū dixit Plo in fedone: aut.n. induxit increpantē alios phos tanq̄ nihil dicētes ꝛ ſupponit ꝙ q̄dā h̄ entiū ſicut ſpēs ſepate ꝛ q̄dā ſūt principia ſpēꝝ ſicut māe ꝛ ꝙ vnūqōqꝫ cōpoſitū dicit̄ eē actu ƀm ſpēm gn̄ari aūt dicit̄ ƀm illius ſucceſſionē ꝛ dicit̄ corrūpi ƀm eiuſdē ſpēi actionē: dixit.n. ſpēs reꝝ eē eternas que ſūt ſigilla q̄ ſe ſigillāt in rebus gn̄abilib⁹ ꝛ cū ſigillāt mām tūc res generat̄ ꝛ eijcitur forma ſigilli manet quidē forma ppetua: qꝛ deſtructo oī hoīe pticulari ad h̄ manet hō in diffinitiōibus q̄ ſūt aīal rōnale corporeū ſiue ƀmocīnale: ſed deſtruit̄ indiuiduum per eiectionē talis forme: quapp ſi h̄ vera ſunt: pʒ qō ipſe Plato extimat ex neceſſitate cās eē tam gn̄ationis ꝙ corruptiōis q̄ p pn̄tiam quidē eſt gn̄ationis p abſentiā aūt corruptionis. Alij aūt nō dixerūt primū mouens mām eē extrinſecū ſicut Plo ſʒ dixerūt principiū motus materie eē ipſaʒ mām diſpoſitā ꝛ informatā q̄litatibus primis: dixerūt ēt a tali mā eē motū rerū.

Cap.iij. de iprobatione ambaꝝ opinionum.

n Eutri aūt iſtoꝝ bene dn̄t: qꝛ ſi ſpēs ſūt eſſe gn̄ationis ꝛ corruptiōis q̄ramus q̄re nō cōtingit ſine itermiſſione res gn̄antur: ſʒ qn̄qꝫ res gn̄antur: ꝛ qn̄qꝫ nō cū aūt eodē mō ſe hēat ſpecies gn̄antis ꝛ ſp eodē modo ſe hn̄t principalia ſpecieꝝ vel pticularia ſpēꝝ q̄ innata ſūt iſtas ſpēs ſuſcipe. Amplius nos ad ſenſuʒ videmus ꝙ in arte eſt aīa cā mouens p̄ter ſpēm: qꝛ ſanitatē facit medicūs: ꝛ ſciaʒ gn̄at doctor ꝛ cū p̄ter illos ſanitas ꝛ doctrina ſint ſpēs ꝛ aīa diſcētis ꝛ ꝯplexio ſanitatis ſint pticularia illaꝝ ſpēꝝ ꝛ eodē modo i alijs q̄ ſūt opata per potētias artiū: cū ergo ars mutet nām ēt ſimiliter erit tertia cā p̄ter duas. Illi aūt qui dn̄t ꝙ mā p̄fato modo diſpoſita ſit cā gn̄ationis pp motuʒ quo mouet̄: dn̄t vtiqꝫ vl'ius ꝙ iſti q̄ ponūt ſpēs.i. qō alterat ꝛ qō trāſformat magis ē cā mouēs in phicis: mā aūt ſic iformata alterat ꝛ tranſformat: ꝛ nos etiam aſſueti ſumus dicere in artib⁹ in nā ꝙ hoc eſt efficiens: qōcūqꝫ eſt mutans ꝛ alterans rē ꝛ trāſformans ꝛ illa dicta iſtoꝝ ex ꝯſuetudīe cōprobant̄: ſed tamē nec hi iuſte nec vere dn̄t: materie.n.ē pati ꝛ moueri facere aūt ꝛ mouere ē alterius potētie q̄ eſt efficiēs.

Ex his.n.q̄ ſcdō phicoꝝ ſūt ſcripta ꝯſtat mām ꝛ efficiens nūq̄ poſſe coincidere in idē. Dixerunt aūt iſti ꝙ mā eſt pricipiū mouens ꝛ q̄litas materie que ē calor ꝛ frigus ē ſicut īſtrumentū materie: ꝙ aūt hoc falſum ſit manifeſtū ē in his que a nā gn̄antur: ipa.n. aq̄ nō facit ex ſeipſa: ſed poti⁹ patit̄ ꝛ ſi facit aliūde mota ē ꝛ facta quo circa hi ꝓpter hoc nō bene dn̄t. Alia aūt rō ē q̄re nō iuſte dn̄t.ſ. ꝙ qꝛ dn̄t ꝙ calidū ſegregat ꝛ diſtinguit res: frigidū aūt ꝯgregat ꝛ miſcet eas: ꝛ h̄ dn̄t reꝝ formas nec res hēre aliam formam niſi raritatem ꝛ ſpiſſitudinē diuerſam māe. Ampli⁹ iſti attribuūt corpali materie potētias q̄litatū primarū vt pp illas gn̄ent valde organice h̄ ē inſtrumētaliter: qꝛ dixerūt ꝙ q̄litates prime ſūt velut īſtrumēta q̄dā q̄b⁹ agit ꝛ efficit mā h̄ qō efficit ꝛ agit auferūt ēt illā cām que ē ƀm ſpēm q̄ vocat̄ formalis: qꝛ ſb̄alem formā nullā eſſe dicebāt. Inquiūt.n. qꝛ calidum innatū ē ſegregare frigidū āt ꝯgregare: ſegregat eni calidū ꝛ diſſoluit. Et iō qꝛ ſubtile ad ſe trahit ꝛ groſſum relinquit res diſtinguit frigidū aūt qꝛ ꝯgregat ꝛ iſpiſſat res miſcet ꝛ ꝯfundit ꝛ qꝛ oīa ꝯſtituunt̄ mixtura q̄dam ꝛ diſtinctiōe. iō dicebāt iſti qꝛ ex his duob⁹ oīa alia faciūt vel patiunt̄: ꝛ oīa alia ex eis gn̄ant̄ ꝛ corrumpunt̄ in tātū ꝙ ēt ignis q̄ formaliſſimus ē motus: aliqn̄ a frigido h̄ modo inſtrumētalit̄ patitur: ꝛ nō dixerūt aliquā aliā cām efficiētē vl' formalē. Amplius in h̄ ſile aliq̄d dn̄t ſicut ſi aliq̄s cām eoꝝ q̄ gn̄antur attribuat ſerre aut alicui alioꝝ īſtrumētoꝝ: qꝛ in veritate calor ignis ꝛ frigus aq̄ intēpata ſunt ꝛ ad cōplexiones mixti nō agūt: ſed poti⁹ calor per ſe cōſumit ꝛ incinerat ꝛ frigus mortificat ꝛ cōgelat: vn̄ ſicut neceſſe ē aliquo ſerrante diuidere lignū aliquo mouēte ſecurim vel dolabrū coequari cō

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

planari ⁊ poliri lignū in edificio ⁊ in alijs ſilr ⁊ eo/
dem modo neceſſe eſt ꝙ q̄litates eĺtales aliq̄d ordi
nate moueant ⁊ dirigant ad ſpēs gn̄atoꝝ ꝓducen/
das: ⁊ hoc ē motus celi vt īfra patebit: quo circa ⁊
ſi ignis maxime aliq̄d faciat ⁊ moueat tn̄ iſti nō vi/
dent qn̄o mouet: qꝛ multo deterius mouet q̄ꝫ orga/
na: qn̄ ſicut dictū ē organū dirigit ab artifice ad actū
talē vel tal: qui īducit formā operis artis: ſꝫ ignis ⁊
frigus eĺtalia corrumpunt cōplexiones oēs: ⁊ h̄ eſt
peſſimū ⁊ multo peius q̄ꝫ actio organū que ē ordi/
nata ab eo qḋ mouet organum.

Cap. iiij. de ſententia vera de cauſa efficiente ge/
nerationis.

Obis ā̄t volentibꝰ tradere vĺem cām̄ effici
n entē ꝑpetue gn̄ationis ſupponant ea que di
cta ſūt vĺr de cauſis in ſcđo phicoꝝ ⁊ ea q̄
dicta ſunt h̄ de mā ⁊ forma eĺti. Amꝑ. vō ea etiaꝫ
ſupponant que dicta ſunt de alatiōe q̄ eſt motus cir/
culi celeſtis demōſtratū ē eni in. viij. phicoꝝ: qm̄ ala
tio ē motus ꝑpetuus: his. n. tribus ſic ſe hn̄tibus ne/
ceſſe eſt gn̄ationeꝫ ꝯtinue eſſe ⁊ ꝑpetue. ſ. qꝛ mā cōti
nue paſſibilis eſt q̄litates que ſunt forme eĺtoꝝ cōti
nue agūt ⁊ patiunt adinuicē. Allatio ā̄t facit gn̄atio
neꝫ ꝯtinue durare qꝛ ꝯtinue ⁊ ꝑpetue adducit gn̄ās
in tota mā ⁊ alie ſilr a latōes. Simul ā̄t cū dictis ma
nifeſtū ē: qm̄ ⁊ priora q̄ dicta ſunt in. viij. phicoꝝ bn̄
dicta ſunt. ſ. ꝙ allatio circuli ſit primus motus: ⁊ ꝙ
gn̄atio non eſt primus motus in vniuerſo: qꝛ multū
rōnabilius eſt ꝙ id qḋ eſt ens ſp ⁊ ꝑfectuꝫ in eſſe ⁊ ē
ꝑpetuū ſit cā eius qḋ nō eſt ſp q̄ꝫ ecōuerſo id qḋ ē nō
ens ſit cā enti ſp ꝑpetuo: qḋ ā̄t fert ſꝫ ſolū ē qḋ nihil
mouet localiter niſi qḋ ē ſm ꝙ gn̄atur nō eſt: qꝛ ſi eēt
nō gn̄aret: ergo allatio prior eſt ⁊ cā gn̄atiōis in vni
uerſali: lꝫ in vno ⁊ indiuiduo gn̄ari prius ſit fieri ꝑ
gn̄ationeꝫ q̄ꝫ gn̄atuꝫ moueri localiter. Qm̄ aūt ſup/
poſitū ⁊ determinatuꝫ ē ſupra in primo libro ꝙ gn̄a
tio que ꝯtingit rebus gn̄alibus eſt ꝯtinue ⁊ ſp ⁊ nos
dicimus ꝙ alatio circuli ē cā gn̄ationis ⁊ corruptio
nis manifeſtū eſt: qꝛ ſi vnū ⁊ eodem mō ſe hn̄s ē ala
tio ipſa nō pōt cauſare vtrūqꝫ. ſ. gn̄ationeꝫ ⁊ corru/
ptionē qꝛ ipſa gn̄atio ⁊ corruptio ſūt ꝯ̄ria. Idem. n.
ſilr ſe hn̄s ſp innatū eſt idē facere ⁊ nō ꝯ̄ria quo cir
ca ſi alatio ſit vna ⁊ ſilr ſe hn̄s aut gn̄atio eſt ſp cau
ſata ab ipſa aut ecōuerſo ⁊ nō ambo ſunt: cū vtrūqꝫ
hoꝝ ꝯ̄rioꝝ cauſat ab alatiōe opꝫ ꝙ motus ſint ꝯ̄rij
altero duoꝝ modoꝝ aut. ſ. ꝙ ſint due alationes ꝯ̄rie
aut ēt vna ineq̄lis ſibi ſm diuerſas circuli ptes q̄ ex
vna pte circuli cauſet vnū ⁊ ex alia pte cauſet aliud
ꝯ̄rioꝝ. n cauſe ſunt ꝯ̄rie. Ideoqꝫ prima alatio q̄ ē or
bis primi q̄ mouet ⁊ mouet alios orbes motu diur/
no eq̄li ſup circulos eq̄diſtantes circulo eq̄noctiali:
⁊ ſup polos mūdi non eſt cā gn̄ationis ⁊ corruptio
nis: qꝛ nō equalr accedit ⁊ recedit ſed equalr acce/
dit vbiqꝫ ⁊ ſp: ſed ea alatio q̄ eſt circa circulū qui di
cit orbis ſignoꝝ ſiue zodiacus eſt cā gn̄atiōis ⁊ cor
ruptiōis. In hac. n. allatiōe ineſt ꝯtinuū ex circula/
tione ⁊ ineſt moueri duos motus ꝯ̄rios. ſ. acceſſiōis
⁊ receſſionis ſiue aſcenſiōis ⁊ deſcenſionis ex quibꝰ
gn̄antur ambo. ſ. gn̄atio ⁊ corruptio: neceſſe eſt ſi ſp
erit gn̄atio ⁊ corruptio ſicut in primo libro oſtēſum
eſt ſp aliq̄d moueri ſm alationem: ⁊ hoc mō ſp non
mouet niſi orbis aliq̄s vt nō deficiant iſte trāſmuta/
tiōes: ergo ꝑpetue ꝯtinuitatis in gn̄ando vnū ex al/
tero ⁊ corrumpit vnū in alteꝝ eſt cā ꝙ gn̄ans ē ali/
qn̄ nobis pn̄s ſm ꝓpinq̄tatem aliqn̄ abſens ſm re//

motionē: ꝯtingit. n. ex hoc qn̄qꝫ gn̄ans longe fieri a
loco gn̄ationis: ſicut qn̄do mouet in ſignis meridio
nalibus ꝯtingit qn̄doqꝫ fieri ꝓpe ſicut qn̄ mouetur
in ſignis aq̄lonaribus. Qn̄do ā̄t gn̄antis diſtantia
ſiue accedentis nō eſt equalr neceſſe eſt etiā motum
eſſe ineq̄leꝫ quo circa ſicut in aduenien do ⁊ ī prope
eſſe gnāt reꝫ tūc in recedendo ⁊ in lōge fieri corrūpi
tur id ipm mouens accedendo ⁊ recedēdo: ⁊ ſi mul
totiens adueniendo ſꝫ vnā medietateꝫ circuli corrū
pit: ꝯ̄rioꝝ. n. ꝯ̄rie ſunt eſſe nō tn̄ eſt motus vnius me
dietatis circuli ꝯ̄rius motui alterius medietatis per
ſe ſed ſm reſpectū radij ad locū gnātionis: qꝛ cuꝫ re
cedit reſpicit obliq̄ori radio locū gnātionis: ⁊ tunc
dominat frigus mortificāſ: ⁊ cū accedit rectiori re/
ſpicit radio: ⁊ iō plus calefacit: ⁊ qꝛ motus ſolis in
circulo obliquo cā eſt gnātionis ⁊ corruptiōis: iō tē
pus gnātionis eſt equale tpi corruptiōis: ⁊ ecōuerſo
qꝛ ſol aſcendēdo per ſex ſigna gnāt q̄ ſunt a pricipio
capricorni vſqꝫ ad initiuꝫ cancri ⁊ ꝑ ſex ſigna deſcē
dendo corrūpit que ſunt ab initio cancri vſqꝫ ad pri
cipiuꝫ capricorni ⁊ iſti mo us ſunt īter duos tropi/
cos ſolſtitiales ⁊ qꝛ iſta gnātio īferioꝝ ⁊ corruptio
cauſant a ſuꝑiori alatiōe in circulo aliquo. Iō oē tps
qḋ eſt in re tpali ⁊ oīs vita q̄ viuit hꝫ numeꝝ in cir/
culo celeſti: ⁊ in ipo circulo celeſti determinat: qꝛ ex
ipo circulo ꝯſideratur vſqꝫ ad q̄ꝫtum ſe extendit vir
tus gnātis ſm ꝙ affert eſſe rei anteq̄ꝫ afferat ꝑfectā
rei corruptioneꝫ: ſicut pꝫ ex ſcia aſtronomica: oīum
eni īferioꝝ reꝝ eſt ordo cauſaꝝ pendens ex ſuꝑiori
ordine: ⁊ omne tps qḋ eſt rei ex arte in tpe duratiuo
⁊ oīs vita pyodo menſurat. Eſt ā̄t pyodus modu/
latio circuli dicti a pi qḋ eſt circum ⁊ odos qḋ ē mo
dulatio: ſed tn̄ nō oīa menſurant eadeꝫ pyodo: ſed
hec habent maioreꝫ: ⁊ h̄ habent minoreꝫ: hoꝝ cuiꝫ
pyodus eſt. Hoꝝ ā̄t minor hoꝝ ā̄t maior ſm ꝙ ma
gis ſuſcipientia ⁊ retinentia ſunt virtutes ſibi ex cir/
culo celeſti influxas. Qḋ ā̄t vera ſint que dicta ſunt
teſtificat ſenſus qꝛ nos videmus ad oculum ꝙ ſole
aduenient e ad punctuꝫ arietis: qn̄do directo radio
locuꝫ noſtruꝫ tangit gnātio eſſe incipit in terra naſcē
tibus recedente ā̄t ſole a principio libre maxie inci/
pit reꝝ diminutio ⁊ corruptio ⁊ tps vtrūqꝫ eſt eq̄le
qꝛ tps qḋ eſt gnātionis ſꝫ nām eq̄le eſt tpi corruptio
nis ſm nām: qꝛ tātus eſt aſcenſus ſolis q̄ꝫtus eſt deſcē
ſus vt dcm̄ eſt: ſi ā̄t ꝯtingit aliqn̄ corrumpi aliquam
reꝫ in minori tpe: h̄ eſt anteq̄ꝫ vis gnātionis celeſtis
ſꝫ rōneꝫ pyodi recedat h̄ ꝯtingat ꝑ accidens ꝓp ꝯfu
ſioneꝫ materie ex alia cā: qꝛ cuꝫ mā eſt ineq̄lis ⁊ non
ſuſceptibilis virtutis celeſtis: ⁊ nō eodeꝫ mō ⁊ eq̄li
ter ſe habens in pyodo: tunc neceſſe eſt ꝙ gnātiones
⁊ corruptiōes ſint eq̄les: ⁊ hec erunt citiores ⁊ ille
tardiores quo circa accidit ꝙ tps idem eſt gnātiōis
⁊ corruptionis: ⁊ propter hoꝝ generationem alijs
generatur corruptio ⁊ econuerſo.

Cap. v. ⁊ eſt digreſſio declarās ea que dicta ſunt
de pyodo.

St ā̄t hic attendenduꝫ ꝙ pyodus grecum
e nomen dicit a pi qḋ eſt circū ⁊ odos ꝙ eſt
armonia in cantu ⁊ ponitur ꝑ ꝯſonātia mē
ſure: h̄ eſt idem ꝙ menſura corporis. Eſt ā̄t pyodus
mēſura que ex circulo celeſti iprimit vel influit rei
cauſate a circulo in īferioribꝰ. Cū aūt multiplex ſit
circulus celeſtis nō tn̄ ſunt niſi duo motus ipſoꝝ in
gn̄e. ſ. motus planes ⁊ motus aplanes: vt dicit Ari/
ſto. in. xj. prime phie ⁊ ſicut accipit ex propria phia

astronomo

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

aſtronomoꝝ. Motus aũt aplanes ſiue ordinatus ē motus primordialis qui diurnus dicitur: ⁊ eſt ab oriente in occidēs ſup polos mūdi ⁊ ſup angulos eq̄diſtantes quoꝝ maximus ē circulus eq̄noctialis: ⁊ hic motus dicit allatio vni⁹ ꝑprie qui affert gn̄ans h̄ eſt solē ⁊ ſcđo alios planetas ⁊ tertio oēs ſtellas: ⁊ q̄rto gradus totius orbis ab ortu in occidēte q̄ motus eſt cā vite ⁊ eſſe in q̄buſdā in tantū q̄ quoꝝ̄dā eē ⁊ vita vltra circulū iſtius motus nō extēdit: ⁊ iō q̄dā ꝑficiunt in eē in die corruptio coꝝ cōplet in nocte ſicut pꝫ in piſce q̄ dicit dies vel ediurna: q̄ eadem die n̄ali morit ⁊ orit. Alius aũt motus eſt erraticus qui motus planes vocat ⁊ ē circuli ſignoꝝ ſup polo zodiaci q̄ diſtat a polis mūdi p. xxiiij. gradus ⁊. xxxv minuta: ⁊ iō ſol ⁊ alie ſtelle mote in ipſo oblīq mouent ab añ in retro ⁊ ecōuerſo h̄ ē ab aquilone in meridie: ⁊ ecōuerſo ſicut ſol mouet a capricorno in cancrū ⁊ a cancro in capricornū. Iſtis aũt duob⁹ mōtis ſimul cōmiſcent elr̄a ad gn̄ationē qñ ſole adueniēte verſus capricornū iſeriora elr̄a vincūt ſup ſupiora: ⁊ qñ venit verſus cancrū icipiūt vincere ſupiora ſup iſeriora. Sic ēt diſtinguit q̄tuor tp̄a q̄ ſūt ver eſtas autūpnus ⁊ hyems. In duob⁹. n. tropicis facit eſtatē ⁊ hyemē ⁊ in duob⁹ eq̄noctiales punctos. ſ. ariete ⁊ libra ⁊ vere ⁊ autūpno. Eſt aũt obſeruādū q̄ nō ſolus ſol ē cā gn̄atiōis: ſed ipſe p̄cipue fit gnāns niſi dicat q̄ ſolo luie ſolis fit gn̄atio: q̄ ſic̄ dn̄t p̄cipui ph̄i Ariſto. ⁊ Auicē Ptolome⁹ ⁊ Megelaph⁹ ſolus ſol lucet luie ꝑprio ⁊ oēs alij planete ⁊ ſtelle illuſtrant a ſole queādmodū ⁊ luna: ſꝫ lumē recipit ab eis in ꝓfundū ſui ⁊ iduit in eis aliā nāꝫ q̄ hēat in ſole: ⁊ iō ſō in luna ē frigidū ⁊ humidū intempate. In ſaturno ē frigidū ⁊ ſiccū in tempie. In venere frigidū ⁊ humidū tempate. In mercurio vō ē cōmiſcibil: q̄ auget ꝓprietatē cuiuſcūq̄ ſtelle quā reſpicit ⁊ i ſole q̄ mouet oēs ē calidū ⁊ ſiccū tempate. Oēs aũt alie ſtelle fixe ꝓprietatē alicuius iſtaꝝ ſequnt. Hoc habito notandū q̄ nullatenus ſolus acceſſus ſolis ⁊ receſſus facit pyodū q̄ alr̄ in hyeme nullū aīal deberet naſci ſed potius oīa mori ⁊ nullius vita deberet extendi vltra ānuꝫ qđ expſſe ſīm eſt ſꝫ pyodū facit relo aſcēdētis ſigni ſup orizōtē. Ad oīa alia iſta ſigna circuli cū ſuis ſtellis ⁊ planetis in hora ꝯcept⁹ vel natiuitatis rei iſerioris que creat vel cū cauſat a circulo celeſti: hoc. n. mō mēſura quoꝝ̄dā ē añrius ⁊ quoꝝ̄dā plus vel minus ſm̄ effectus ſignoꝝ ⁊ fortitudis ſtellaꝝ que fixe ſūt ſignis hoc mō verū eſt q̄ eq̄le eſt tp̄s gn̄ationis rei tpi corruptiōis: q̄ a primo ſigno aſcēdente in hora rei cōputat ꝑfectus rei vſq̄ ad ſeptimū ſignū eiuſdē circuli ⁊ a ſigno ſeptimo vſq̄ ad primū cōputat defectus: ⁊ iō ſeptimū ſignū domus martis vocat ⁊ aſcēdens vocat domus vite. Et iđo gn̄atio rei vocat ꝑfectus vſq̄ ad ſtatū ⁊ poſt ſtatū vſq̄ ad declinationē ⁊ a declinatiōe vſq̄ ad morteꝫ vocat pyodus corpis q̄ eq̄lia ſūt ſm̄ nām: q̄ a primo vſq̄ ad ſeptimū tātū eſt q̄tū a ſeptimo vſq̄ ad primū p aliā ptē circuli menſurādo: verbigratia ab ariete p cancrū ⁊ geminos ⁊ deinceps vſq̄ in libraꝫ tātū ē q̄tuꝫ a libra p ſcorpionē ⁊ ſagittariū: ⁊ ſic deinceps ad arietē: ⁊ ſic pyodus pfect⁹ hoīs ſūt. xxxv anni vel. xl. ⁊ erit etas hoīs. lxxx. anni: pōt tñ hoc impediri p accn̄s p cibū malū vl̄ mortē violētā vl̄ alio quocūq̄ modo: ⁊ h̄ vocat Ariſt. materie ineq̄litatē: q̄. ſ. p accn̄tia multa alr̄ diſponit q̄ moueant a circulo: ⁊ iō diuerſimode moriunt hoīes citius ⁊ tardi⁹ q̄ per nām mortales ſint: ⁊ ſilr̄ ēt alia aīalia: h̄ ēt modo etates ſūt oīum rerū: q̄ planete in circulo pyodali poſiti qñ ſunt fortiores dant plēs ānos vite ⁊ quādo ſūt debiliores dant pauciores: ⁊ h̄ ēt modo innoteſcit: qm̄ qui ſciret vires ſignoꝝ ⁊ ſtellarum in ipſis poſitarū in circulo pyodali dū naſcit res aliqua ipſe q̄tū eſt de influētia celi ꝑnoſticari poſſet de tota vita rei gn̄ate: ſed tñ hoc neceſſitatē non poneret: quia poſſet impediri per accidens vt dictū eſt.

Cap. vj. q̄ nō deficiet gn̄atio p cām ſbalem.

s Emp vō vt dictū ē erit gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ nūq̄ deficiet ſm̄ nām pp cām quā diximꝰ tū ex pte materie in primo libro tū ex pte cauſe efficientis vt diximus nup: q̄ motus circuli ſꝫ nām nō deficiet: hoc aũt rōnabiliter ꝯtingit: q̄ ſi nos ꝯſideremus finē intentiōis nature: nos inq̄remus q̄ nā ſp deſiderat id qđ eſt melius: eſt aũt melius eē q̄ nō eē quot aũt modis dicit eē diximus in. v. ⁊ in ſeptimo prime ph̄ic. Eſſe aũt q̄ nā deſiderat ē diuinū ⁊ ꝑpetuū ⁊ hoc nō pōt in oībus exiſtere eq̄lr̄. Iđoq̄ quedā diſtant longe a primo pricipio vniuerſi eē q̄dā aũt ſunt ꝓpe ipſum: ⁊ iō deus qui ē vniuerſitatis principiū cōpleuit iſto modo oīuꝫ eē vt que nō pn̄t pticipare eē diuinū ⁊ ꝑpetuū in ſe ipſis pticipent per gn̄ationis ſucceſſionē ꝯtinuā. Ideo. n. deus fecit cōtinuā gn̄ationem: q̄ alr̄ eſſe diuinū non reſultaret in ipſa: ita. n. maxime ꝯtinuabit ꝑpetualiter ſm̄ nāꝫ eē q̄ proximum ſb̄e indiuidue ꝑpetue eſt fieri ſp p generationis ſucceſſionē: ꝯtinua aũt gn̄atio eſt vt diximus ea que ē p allationē in circuitu factā: ſola. n. illa eſt ꝯtinua nō deficiēs: Iō. n. ēt iſta que ſūt in iuicē tranſmutant ſm̄ ſuas paſſiones ⁊ n̄ales potentias: verbigratia corpora ſimplicia aſſequunt allationeꝫ que eſt in circuitu: dū ſe circulariter trāſmutant: ⁊ h̄ paſſiuum eſt: q̄ quando ex aqua gn̄atur aer ⁊ rurſus ex aere ignis ⁊ rurſus reuertit in ipm̄: vt ex igne gn̄etur aqua: tūc dicimus q̄ gn̄atio circuit in circultu quo circa ēt allatio recta que ē in elr̄is dicitur ꝯtinua qñ mutat ⁊ ſequit allationē que eſt in circuitu: vn̄ ēt ſole recedēte ad ſigna meridionalia ꝯuertūtur elr̄a ſupiora ⁊ iſeriora recedēte aũt ſole ad ſeptemtrionalia vincunt elr̄a ſupiora ⁊ ꝯuertunt inferiora ī ſupiora ⁊ ſic faciūt circuitū ſp ꝑpetuum ſm̄ nām de deſiderio aũt nature ⁊ eſſe diuino in ph̄icis ⁊ in ſcđo celi ⁊ mūdi dictū eſt.

Cap. vij. quare elr̄a nō diſtant abinuicē ſeparata in ſuis locis proprijs.

m Aniſeſta aũt ē cū dictis ſolutio queſtionis quā quidā fecerunt. ſ. quare elr̄a iam dudū non diſtant adinuicem de per ſe exiſtentia in ſuis locis proprijs cuꝫ vnūqđq̄ moueat extra aliud ⁊ tendat in ſuam regionē. Aqua. n. ⁊ aer ⁊ ignis aſcendūt a terra ⁊ aer ⁊ aqua ⁊ terra deſcendunt ab igne ⁊ ſilr̄ terra deſcēdit ab aere ⁊ aq̄ ⁊ aer ab igne ⁊ aqua deſcendit ab aere: ⁊ ſic oīa ſepant abinuiceꝫ motu n̄ali: igitur videt q̄ ſe nō debēt inuicē trāſmutare: nec ſibi inuicem ꝯmiſceri: q̄ coꝝ que mouent abinuicē ⁊ ſeparant per locū nec alteratio ē nec permixtio: cā aũt huius coꝝ adinuicē eſt ex h̄ q̄ imutant allatione circuli decliui ſiue obliqui qui aliqñ facit abinuicem iſeriora ſup ſupiora ⁊ aliqñ ecōuerſo ⁊ ſic facit ſol motus in circulo illo: ita faciūt alij planete ⁊ ſtelle q̄ mouēt vapores ⁊ vētos ⁊ ſerenitates ⁊ ſic adinuiceꝫ elr̄a ſe tranſmutant: ſi. n. vnūqđq̄ elm̄ maneret in ſua ipſi⁹ regiōe ⁊ nō trāſmutaret ab alio

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

elo qd eſt ꝑpe ipm ꝛ tāgit ipm iā diu deſtitiſſent ab/ inuicē: vel ēt defeciſſent ab actiōe ꝛ paſſione ſ ſic di ctū eſt trāſmutāt abinuicē gnātione ꝛ corruptōe. Jō qꝛ ablatio in obliq̄ circulo eſt duplex ꝑ acceſſū ꝛ re ceſſū: qꝛ aūt trāſmutāt ſic inuicē nō ꝯtingit aliqd eo/ ruꝫ manere iordinatū in ſua regiōe quinymo ꝙ tū ac cipit de nā ꝓpinq̄ tātū ēt accipit ō loco ei⁹: ꝛ pmiſcet ei: vñ terra ꝛ aq̄ vapoꝛātia: qꝛ rarificāt vadūt ad re/ gionē aeris ꝛ pmiſcent cū eo: ꝛ ecōuerſo eſt de aere ꝛ igne qñ frigoꝛe iſpiſſant: tē.n. vadūt ad regionē aq̄ ꝛ tre ꝛ pmiſcent cū eis ꝛ iō eľa nūq̄ ſi vbiq̄ꝫ pura ſ poti⁹ in locis vbi ſe ꝯtingūt ſūt pmixta. Manifeſtū ergo eſt ex his q̄ dcā ſūt pp qd ē gnātio ꝛ corruptio: ꝛ pp quaꝫ cām efficientē ꝛ ēt manifeſtū eſt qd gnābi le ꝛ qd corruptibile qꝛ id tm̄ eē diuinū: qd eē diuinū ꝛ ppetuū in ſe pticipare non pōt.

Capl'm. viij. de cā cōtinuitatis ꝛ ppetuitatis al/ lationis celeſtis.

D Einceps aūt de neceſſitate ꝛ ppetuitate ge nerationis eſt dicendū: ſed qꝛ h nō poſſu/ mus ſcire niſi ſciamus prius de neceſſitate motus celeſtis. Et iō incipiem⁹ ab illo ſupponētes: q̄ cunq̄ꝫ in phicis: ꝛ in celo ꝛ mūdo de h dcā ſūt. dictū ē aūt pri⁹ in. vij. ꝛ. viij. phicoꝝ ꝙ i cōtinue ꝛ ppetue motis: tūc opꝫ ꝙ ipm mouēs ſit vnū ꝛ imobile ꝛ in generabile ꝛ inalterabile h eni oia fm aliqd ꝓbata cōpetūt prio motoꝛi: ꝛ alijs celeſtiū orbiū motorib⁹ ꝛ ſi multi ſūt mot⁹ q̄ ſūt in circuitu: neceſſe ē ēt eē mul tos motores q̄ tm̄ oēs eq̄lr ſūt ab vno vľ ab alio prin cipio qd mouet primū motū: ſic in. xi. prie phic ē de mōſtratū: qñ.n. mot⁹ ſit ꝯtinu⁹ bꝫ nāꝫ ꝛ nō dſiciat ma niſeſtū ē ex h ꝙ tēp⁹ fm nāꝫ ē ꝯtinuū nō deficiēs qd tēp⁹ ipoſſibile ē eē ſine motu: tēp⁹.n. ē nūerus alicu⁹ cōtinui mot⁹: ḡ nūerus ē ei⁹ q̄ ē in circuitu cū nullus ali⁹ ſit ꝯtinu⁹ nullo mō itercept⁹ ſic determiatū ē i his q̄ ſūt de principio mot⁹ in phicis ꝛ in. viij. li. Utrū āt ꝯtinu⁹ ſit mot⁹. Jō qꝛ id ē ꝯtinuū in q̄ mouet ſic ꝛ lo cus vľ paſſio aut qꝛ idē ꝯtinuū in q̄ mouet: pꝫ qꝛ i ce leſti motu circulari. Jō ꝯtinuitas ē qꝛ id qd mouet ē ꝯtinuū: qꝛ prim⁹ orbis nō ē in loco niſi ꝑ accñs: qꝛ.ſ. relatione ꝯtinētis ad ꝯtētū hꝫ ad locū: ꝛ iō nō ē cōti nuitas ei⁹ in q̄ mouet ſ poti⁹ a circulo q̄ mouet: mo tus.n. in genē nō hꝫ ꝯtinuitatē ab eo i q̄ mouet: qꝛ ali qñ in paſſiōe nō pōt eē paſſio ꝯtinua niſi ꝑ accñs: ſ qꝛ ſbꝫ cui accidit paſſio ē ꝯtinuū. Si āt ēt in alio mo tu id ēt ē ꝯtinuū i q̄ ē mot⁹ ei⁹ qd mouet: h ñ ē niſi i ſo lo motu locali: qꝛ loc⁹ ꝙtū hꝫ magnitudinē ꝯtinuā i motu. Jō qꝛ qd mouet ꝯtinuū nō pōt eē in recto mo tu: ſ ſolū in circulari: h.n. ē idē ſp ꝛ ſeipſo ꝯtinuū: ꝛ iō qd corp⁹ tale ſp fert in circuitu: h faciat ꝯtinuū mo tū: ꝯtinu⁹ āt mot⁹ nō dſiciēs fac tēp⁹ ꝯtinuū nō dſiciēs

Capitulum. ix. vtrum id qd generat generatur ex neceſſitate.

Q Uoniā āt in oib⁹ ꝯtinue ꝛ ppetue mot⁹ ſiue fm gnātōeꝫ ſiue fꝫ alteratōeꝫ: ſiue vľr lo/ quēdo: fꝫ oēꝫ trāſmutatōeꝫ moueant vide mus exiſtē qd ē diuinū ꝛ gnātio h gnāt aliud poſt ali ud ꝛ h nūq̄ deficit pp mot⁹ ꝯtinuitatē. Uidēdū eſt vtrū neceſſario aliqd gnāt vľ nihil: ſ oia ꝯtigit eſſe gnāta ꝛ nō gnāta: hui⁹ āt qōnis cā ē: qꝛ nos diximus ꝙ gnātio circuli imitat: qꝛ cauſat a motu ſtellaꝝ i cir culo obliq̄. Jn circulo āt obliq̄ ortū cuiuſcūq̄ꝫ ſequit occaſū ꝛ iteꝝ eiuſdē ꝛ h ſucceſſio nō dſicit: ſed ſitus renouatiōis in cā gñatiōis vnius videt ſemp debere ſeq̄ ex gñatiōe alterius in cauſatis a motu circuli ob

liq̄: Manifeſtū eni i q̄buſdā ꝙ mox vt erūt q̄dā alia gñant ex illis ꝛ pp illa ſicut ſi terra madefit neceſſe eſt terrā euapoꝛare: ꝛ ex vapoꝛe nubē gñari ex nube pluuiā ꝛ ex pluuia terrā madefieri: ꝛ ex illa neceſſe ē iteꝝ exire vapoꝛē ꝛ ſic in iſinitū: cū eni de re aliqua i ſua cā efficiēte ꝛ māli determinata veꝝ ē dicē ꝙ erit opꝫ illā aliq̄ñ exiſtere ſic pꝫ in pdictis exēplis aliqd tñ futuꝝ eſt nō hñs cām determinatā: qꝛ nihil ꝓhibet nō futuꝝ futurus eni alqs icedere eo ꝙ hēat ꝓpoſi/ tū incedendi nō icedet qꝛ forte ipedit ꝓpoſitū ei⁹ ſic eni ē in entis diuiſiōe. Jta vľr ē in gñatiōe qꝛ q̄dā en tiū ſūt ꝯtinua ꝛ pñt nō eē ꝛ ita videt ꝙ q̄dā ꝯtingāt nō generari ꝛ nō neceſſario gñant q̄buſdā alijs gña/ tis: ſicut ſoꝛ. nō gñat gñato boue. Queram⁹ ḡ vtrum oia q̄ gñant ſint talia: aut nō ſint talia vel pti ſic ꝛ pti aliter: ſicut āt ē in diuiſiōe entiū: ꝙ q̄dā neceſſe ē ſim pliciter eſſe q̄dā ipoſſibile ē nō eſſe q̄dā aūt poſſibile ē eē ꝛ poſſibile ē nō eē: ſic i gñatōe videt q̄dā neceſſa rio gñari: q̄buſdā gñatis ꝛ poſſibile ñ gñari gñatis il lis. Queram⁹ ḡ in illis cū videam⁹ gñaliter cū po ſterius ē gñatū: qd neceſſe prius gñatū eē vtrū ſic ſit ecōuerſo ſi gñato priori neceſſe ſit gñari poſteri⁹ ver bi gratia: qꝛ nos videm⁹ ꝙ ſi dom⁹ ē gñata neceſſe ē: ꝛ fundamētū eē gñatū. Queram⁹ ḡ vtrū ꝯuertat ꝙ ſi fundamētū ē gñatū: ꝙ ēt dom⁹ ē gñata vel nō ꝯuerta tur. Dicam⁹ aūt ſoluētes iſtā qōnē ꝙ qñ termini gña tionis ꝛ gñati ſe hñt ad inuicē ita ꝙ vtrūq̄ꝫ ſit mā ge neratiōis ad alteꝝ. Jta ꝙ vtrūq̄ꝫ trāſmutat ad aliud ſic ē in exēplis terre cū puluere ꝛ vaporis ꝛ nubis ꝛ pluuie ꝛ ſilr in gñatiōe eľoꝝ ſub circulo decliui diſ ferēter moto: tūc neceſſe ē eq̄lr gñato gñari poſteri⁹ ꝛ ecōuerſo qꝛ in talib⁹ gñatio circulū aſſequit ꝛ vnū qdq̄ꝫ cā ē ad vnūq̄dq̄ꝫ. Qñ aū termini gñationū non ſic ſe hñt ad inuicē ſ ē inter ea timoꝛ de priori ꝛ po/ ſteriori pter h ꝙ vnū ſit tota mā ad alterū lꝫ ſit forte ps nāe ei⁹: tūc nō ꝯuertit a priori gñato poſteri⁹ gña ri ꝛ ecōuerſo neceſſario qꝛ in talib⁹ poſteri⁹ a priori nō gñat ꝑ ſe ſ ꝑ accidēs ſic ē in fundamēto ꝛ domo fundamētū eni nō tota dom⁹ eſt nec ꝑ ſe mā ei⁹: qꝛ ſi eēt ꝑ ſe mā ei⁹ tūc dom⁹ tota in potētia eēt in funda/ mēto ꝛ tūc vno motoꝛe ſine additione adduceret de fundamēto ad actū qd ē falſuꝫ: ꝛ iō ēt nō ꝯuertit gña tio: qꝛ cū dicit ſi dom⁹ ē fundamētū ē nō eſt h neceſſi/ tas abſoluta qꝛ tūc opoꝛteret ꝙ ex domo ſic ex mate ria gñaret fundamētū ſ ē neceſſitas ſuppoſitiōis: q̄ cauſat ex oꝛdie q̄ ē inter totū itegrale: ꝛ ſuā ptē: qꝛ to tū poſitū pōit ptē: ꝛ nō ecōuerſo: ſi eni eēt neceſſitas abſoluta cāta ꝑ gñatiōeꝫ tūc opoꝛteret ꝙ vtrūq̄ꝫ eēt mā ad alteꝝ ꝛ tūc ſequeret ēt ecōuerſo: ꝙ ſi fundamē tū ē ēt dom⁹ ē: qꝛ ſic primū ſe habuit ad ſcd'ꝫ ꝛ ecōuer ſo in gñatiōe q̄ ꝯuertit de neceſſitate ſic pri⁹ diximus Cū eni poſterius neceſſe ē gñari a primo neceſſitate abſoluta: tūc etiaꝫ neceſſe gñari prius a poſteriori ꝛ ecōuerſo ſi prius gñat neceſſario a poſteriori ēt eadē neceſſitate gñat poſteri⁹ a priori: qꝛ in talib⁹ vtrūq̄ꝫ ē poſterius ad alteꝝ ꝛ viciſſitudinē gñatiōis eoꝝ ad inuicē affert eis ꝯtinue gñans accedēdo ꝛ remeādo. Cū aūt dicebat ꝙ domo gñata neceſſe eſt eſſe funda mētū fuit q̄dē neceſſitas ſ nō pp id qd dom⁹ ſit cā ge neratiōis fundamēti: ſ fuit neceſſitas ſubiectiōis ſi/ ue ſuppoſitiōis ex hypoteſi: qꝛ poſito toto neceſſe fu it ſupponi ptē: ꝯuertunt ḡ in oib⁹ in q̄b⁹ poſteri⁹ gñat a priori: ſicut ex cā materiali tota motēte quodā alio ꝯtinue accedēte ꝛ recedēte qꝛ i talib⁹ ſemp priori ge/ nerato gñat poſterius ꝛ ecōuerſo.

Capitulum

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap. x. q̄ non poſſit gñatio continua eſſe in inferius ſm rectum.

s I vo dicat q̄ gñatio nõ eſt infinita ſm circulũ: ſed ſm rectũ: eo q̄ ſũt īfinita iτmedia ꝓbabimus q̄ infinita ſit gño hoc mõ ſiue īferiora ad ſupiora ſiue ſupiora ad gñata ꝑterita qȯ nõ ꝯtingit qȯ ꝓdictũ ē. s. q̄ ex priori gñato neceſſe ſit gñari poſterius: dico q̄ nõ ꝯtingit ſiue ſumat neceſſariũ ſimplr ſiue neceſſarium ex hypoſitiõe. Quocũqꝫ aũt mõ ſumat neceſſariũ ſp opꝫ aliqd añ eē qȯ primũ pp qȯ alia neceſſe ſit gñari ſꝫ in īfinito nullũ ē primũ: cũ ergo illiꝰ reſpectu dicat eē prius ⁊ poſteriꝰ nullũ erit priꝰ nec poſteriꝰ: pp qȯ ſit neceſſe alia gñari ꝗ in īfinitis nõ pōt eē ꝯtinua gñatio: ſꝫ ad huc ēt in ſinē hñtibꝰ nõ eſt veꝝ dicere q̄ ipa ſimplr neceſſe ſit gñari ſm rectũ: vbigratia q̄ neceſſe ſit ſimpliciter gñari domũ qñ fundamẽtũ ē gñatuꝫ neceſſe eēt gñari domũ: ⁊ ħ ꝓcederet tũc neceſſe eēt q̄ eēt ſp gñatum qȯ nõ eſſe ſp gñatũ qꝛ nos videmus: qꝛ non ſp ꝯtingit gñari domũ gñato fũdamẽto ſꝫ ſi ē gño ex neceſſitate abſoluta: tũc oꝫ gñationē eē: qꝛ ſp aliqd eē ex neceſſitate ⁊ aliqd eſſe ſp ꝯuertunt ⁊ ſũt ſilr: qꝛ qȯ neceſſe ē eē poſſibile ē nõ eē quo circa ex neceſſitate ens ē ſp eternũ ⁊ ecõuerſo ſi aliquid ē ſempiternũ ⁊ ipſuꝫ eſt ex neceſſitate: ⁊ ſi ex neceſſitate ipſum eſt ſempiternũ. Si ergo aliculꝰ gño ē ſimplr ex neceſſitate nõ pōt ħ eſſe ſm rectũ: ſꝫ neceſſe ē circuire ⁊ reiterare in idē: vñ gño īcipit ⁊ ħ planũ ē ex hoc qꝛ alterũ duoꝝ neceſſariũ ē. s. q̄ aut ſinē habeat gño aut nõ hēat finē: ꝯſtat aũt q̄ nõ hēat finē gño: ꝗ nõ erit recta qꝛ oē rectũ finitũ in termio ſui eſt: ergo neceſſe ē gñationē circuire oē ſi aũt ħ tũc erit gño ſempiterna ⁊ in circuitu ⁊ nõ in rectũ: qꝛ ſi ſempiterna: tũc nõ pōt eē in rectũ: qꝛ ſempiterna nequaq̄ hñt pricipiũ nec ſi īferius vt ad futura accipiamus nec ſi ad ſupius vt ad gñata accipiamus cũ ēt nec principiũ hēat gño nec ſit finita neceſſe ē eā eē ſempiternã: ⁊ qꝛ ſempiterna ē neceſſe ē eā eē in circuitu adeo neceſſe ē eē gñatuꝫ ab ħ ergo neceſſariũ ē gñatuꝫ eē qȯ priꝰ fuit illo: vñ ſuit pricipiũ gñonis iſtius: ⁊ ſi ħ ē neceſſariũ gñatuꝫ eē neceſſario fuiſſe: ergo neceſſariũ ē ēt prius illo generatũ eē qȯ ē tertiũ: ⁊ ħ ēt ħ mõ ponit ſibi quartũ ſi q̄tuor ſint alioquin reuertit in ipm ⁊ ſic ſit ꝯtinue: qꝛ nihil differt dicere q̄ reuerſio fiat ꝑ vnũ mediũ vel ꝑ duo vel ꝑ pla dũmõ ab vltimo redeat in primũ neceſſariũ ergo ſimplr quo vnũ neceſſario gñat ex altero ē in motu ⁊ gñone que ē in circuitu ⁊ ſi aliqua neceſſe ē in circuitu gñari: neceſſe ē illa ſimplr gñata eē ⁊ alia gñant ꝯtingent ⁊ ecõuerſo ſi aliq̄ neceſſe ē ſimplr gñata eē iſta neceſſe ē in circuitu gñari: ħ aũt cã poſita rõnabiliter poſita ē ꝑpetue gñonis elēoꝝ qꝛ talis gñatio nobis ad ſenſũ appuit eē in circuitu.

Cap. xi. de ꝓbatione gñationis ꝑpetue que eſt in circuitu ſm cãm que eſt motus celi.

s I aũt volumus hoc demõſtrare ꝑ cãm dicemus q̄ motus celi ē in circuitu: ⁊ iõ elēta adinuicē ex neceſſitate gñant. Si. n. motus celi ē in circuitu: oꝫ q̄cũqꝫ huiꝰ motus ſũt paſſiones ⁊ q̄cũqꝫ ſũt ꝑ hũc ſolũ ſicut ꝑ cãm efficiētē q̄ ēt iſta ſũt ex neceſſitate: ſi. n. qȯ in circuitu mouet ſp mouet elēta neceſſe ē ēt q̄ motus hoꝝ que ſũt paſſiões eius ⁊ q̄ motus eoꝝ que ſufficient cauſant ab ħ ēt ſint ex neceſſitate ſic verbigratia cũ allatio ſuperioris ħ ē circuli declivi ſit in circuitu neceſſe ē q̄ ſol moueat in circuitu ⁊ aliȷ̄ planete: qꝛ aũt ſol mouet in circuitu neceſſe ē q̄ oīa que ſicut cauſe cã efficiēte ⁊ efficiēte ſũt a motu ſolis ⁊ motu horaꝝ ſint ēt gñata ex neceſſitate in circuitu: ⁊ hec inter oīa ꝑalia ⁊ maxime gño elēoꝝ: qꝛ ex illoꝝ gñatione oīa alia gñant.

Cap. xii. quare ſm predicta quedam reiterantur ⁊ quedam non.

s E d tũc oꝛit nobis qȯ ex ꝓdictis q̄re ita eſſe videt vt dictũ ē: verbigratia q̄ aqua ⁊ aer ⁊ circuli in circuitu gñant ⁊ ſi quidē nubes erit oꝫ ēt plucre ⁊ ſi pluet oꝫ nubē eē cũ ſol cõtinue veniēs extrahat vapores eleuatos in q̄bus nõ eſt ſic qꝛ hoīes ⁊ aīalia non reiterant in ſeipſos vt rurſus gñetur idem qȯ ꝑteriȷ̄t ex poſterio: i gñato: qꝛ nõ eſt neceſſe ſi pater tuus gñatus eſt te gñari ſꝫ ecõuerſo ſit neceſſariũ q̄ ſi tu gñatus es q̄ ēt pater tuus gñatus ſit. Solõ aũt huius qõnis ē qꝛ in talibus ē gñatio ſm rectũ ⁊ nõ ſm circulũ qꝛ ſicut ſupra diximus vtrũqꝫ terminoꝝ nõ eſt mã ad alteꝝ vt vno motore diuerſimode ſe hñte educat vtrũqꝫ de vtroqꝫ. In hiſ gñatio nõ eſt circularis ſicut in te ⁊ patre tuo: qꝛ pater tuus nõ eſt tota mã ad tui gñationē ſꝫ mã tui decidit de ipſo: ⁊ iõ in eo eſt motor decidēs ħ eſt formans id vñ tu gñaris ⁊ nõ ecõuerſo qꝛ nihil ē in aliquo ſicut potētia ⁊ mã niſi q̄ totũ ē in illo ⁊ vno motore educit de ipſo ſicut in nono prime phie eſt manifeſtũ: ⁊ iõ vnũqȯqꝫ elēoꝝ eſt in alio ſicut in potētia qꝛ vnũqȯqꝫ educitur ab altero.

Cap. xiii. que reiterant eadē nũero ⁊ q̄ nõ ⁊ q̄re.

p P Rincipiũ aũt rurſus intentionis nature q̄rendũ eſt vtrũ oīa ſm vnũ modũ ⁊ ſilr reiterent nũero eadē: ħ aũt reiterant eadē ſpē Ex quo. n. oium ſm nãꝫ cõtinua ē gñatio: videtur q̄ oīa eadē ſm nãm debeat reiterari. Eſt ãt huius qõnis ſolõ qȯ cõſiderãdũ eſt in iteratis: qꝛ quoꝝ ſubã reiterat incorruptibilis manēs ſm forma ⁊ ſpēm in toto motu illa reiterant eadē nũero ſicut ſol reiteratur in obliquo circulo qꝛ motus ſeq̄tur id quod mouetur qꝛ non ē motus niſi exñtis in actu ſicut dictuꝫ eſt in. vi. phicoꝝ quoꝝ aũt ſba in mutatiõe nõ eſt incorruptibilis ꝑ ſpēm ⁊ formã ſed potius corruptibilis ħ neceſſe ē ſpē eadē reiterari ⁊ nõ nũero: ideo aq̄ eſt ex aere ⁊ ecõuerſo aer ex aqua ſpē eadē ⁊ nõ numero ſed tñ cũ aer tota ſit mã aque ⁊ ecõuerſo aqua aeris magis reiterata accedũt ad idēptitatē nũero: q̄ aīalia ⁊ hoīes reiterati: qꝛ ſi de cibo gñetur bos ⁊ nõ de toto cibo: ⁊ ſi de boue gñetur ⁊ de fimo terra: ⁊ de terra cibus qui ē pabulũ bouiſ: ⁊ de pabulo bouis iterũ bos de nullo iſtoꝝ gñatur toto ſed de pte: ⁊ iõ minus accedunt ad idēptitatem in nũero q̄ faciant elēa in circulari gñatiõe elēoꝝ: vñ ſi conceditur q̄ elēta aliquo mõ reiterent eadē nũero nõ tñ pp hoc cõcedit q̄ reiterent eadē nũero quoꝝ ſba penitus totalis ē corruptibilis qualē contingit non eē eandē in gñato ⁊ ex quo gñatur. Hoc aũt de gñone elēorum dicta ſufficiant. Sed elēorum accidentia ad nãm ꝑtinentia in tertio ⁊ q̄rto de celo ⁊ mũdo dicta ſunt.

Finis

Impreſſum Venetiȷ̄s per Joãnem ⁊ Gregoriũ de Gregoriȷ̄s fratres. Anno dñi. M. cccc. lxxxxv. die decima Juniȷ̄.

Regiſtrum huius Operis
A B C D
Omnes ſunt terni

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Liber primus de generatione ⁊ corruptione cõtinet infraſcriptos tractatus ⁊ capitula.

Tractatus primus de generatione ⁊ corruptione in cõmuni ſimpliciter dictis.

Capitulum primũ de prohemio in quo declaratur que ſit intentio libri. 1
Capitulũ.ij.de opinionibus antiquorum circa genus generationis ⁊ corruptionis. 1
Cap.iij.de cõparatione antiquorum. 1
Capitulũ.iiij. de eo quod neceſſario ſequitur ex dictis eorum 1
Cap.v.de perfectione dicti eorum qui plura vno dicut eſſe vt Empedocles. 1
Cap.vj.de eo ꝙ Empe.dicit contra ſeipſum ⁊ ꝯ id qđ apparet ſenſu omnibus. 2
Capitulum.vij.de eo ꝙ ſermones antiquorum inſufficientes ſunt circa id qđ ſubijcitur gñatiõi. 2
Cap.viij.de opinione Democriti ⁊ Leucippi circa ſbm generationis. 2
Cap.ix.vtrũ gñatio ſit congregatione ⁊ corruptio ſegregatione. 2
Cap.x.ꝙ imperfectius dixit Plato ꝙ̃ Democritus circa ſbm generationis. 2
Cap.xj.⁊ eſt diſ.de ſentẽtia Platonis circa ſbm generationis. 2
Cap.xij.⁊ eſt diſ.de intentione Democriti circa ſbm generationis. 3
Cap.xiij.de differentia dictorũ Platonis ⁊ Democriti ⁊ qualr Democritus obuiat platoni. 3
Capitulum.xiiij.⁊ eſt diſ.declarans cauſam deceptionis Platonis. 3
Cap xv.⁊ eſt diſ.manifeſtans qualiter ꝙ̃tum ſit diuiſibile in infinitum. 3
Capitulum.xvj.de ſolutione queſtiõis qualiter magnitudo diuiſibilis eſt ſm quodcunq ſignum ⁊ qualiter non. 3
Cap.xvij.Plato latet paralogizans. 4
Cap..xviij.ꝙ ſimplex gñatio ⁊ corruptio non ſit p aggregationẽ ⁊ corruptionem 4
Cap.xix.an ſit gñatio ⁊ de ſolutione obiectiõis eorum qui dicunt nõ eẽ gñationem. 4
Capitulum.xx.de mirabili queſtione que eſt vtrum ſubiectum generationis ſit aliquod ens actu vel nihil. 4
Cap.xxj.⁊ eſt diſ.de. qualiter ſubijcit gñationi ens potentia tñ ⁊ qualiter ens actu. 4
Cap.xxij.qualr generatio nãliter nõ quieſcit ⁊ ꝙ ex hoc ſoluitur antehabita queſtio. 4
Capitulum.xxiij.de modo generationis ſm ꝙ ẽ ſimpliciter eſſe. 5
Cap.xxiiij.⁊ eſt diſ.qualr ſba nõ accipit magis vel minus ⁊ non hꝫ contrarium. 5
Cap.xxv.que generantur ſimpliciter ⁊ que generãtur ⁊ non ſimpliciter. 5
Capitulum.xxvj.de opinione antiquorum aliter determinãtium generationem ſimpliciter ⁊ generationem aliquã. 5
Cap.xxvij. de gñatione ſimplr ⁊ gñatione ſm qđ qñ ſunt in vna transmutatiõe. 5
Cap.xxviij.⁊ eſt diſ.qualr gñatio ſimplr ⁊ ſꝫ qđ ſit ſimplr in accidentibus ſm alios. 5
Capitulũ.xxix.qualiter generatio eſt ſemper ex corrupto aliquo. 6
Cap.xxx.de ſolutione triũ qõnum.ſ.vtrũ nõ ens ex quo eſt gñatio ſit pura probatio vel non:⁊ an mã gñationis ſub duobus contrarijs ſit vna vel plures:⁊ an res gñantur ex adiuicem. 6

Tractatus ſecundus de alteratione continet infraſcripta capitula.

Cap.j.de differentia alteratiõis ⁊ gñationis. 6
Capitulum.ij.⁊ eſt diſgreſſio.de.qualiter manẽt cõmunes quantitates duobus elementis in terminatione adinuicem. 6
Cap.iij.ꝙ non ſit alteratio eſſentialiter generatio ⁊ quomodo ſit alteratio. 6
Cap.iiij.⁊ eſt tranſgreſſio declarans qualiter alteratio vno modo eſt ſm tertiam ſpeciem qualitatis tñ ⁊ alio modo ſm cõmunes rationes motuum abinuicem. 6
Capitulum.v.de diſtinctione omnium motuum ab inuicem. 6
Cap.vj.qualiter yle ſubijcitur generationi ⁊ qualiter alijs motibus. 6

Tractatus tertius de augmento ⁊ diminutione continet infraſcripta capitula.

Cap.j.de differentia augmentationis ad alias trãſmutationes. 7
Cap.ij.de eo quod augetur vtrum ſit actu corporeum aut non. 7
Cap.iij.⁊ eſt diſ.de.quid augetur. 7
Capitulum.iiij.⁊ eſt inquiſitio qualiter aliquo fit augmentũ. 7
Cap.v.de falſa ſolutione quorũdam ⁊ de conditionibus augmenti. 7
Capitulum.vj.de ſolutione queſtionis quid eſt qđ augetur:⁊ preambula eſt ſolutioni queſtionis prius habite 8
Capitulum.vij de ſolutione queſtionis antehabite ſcilicet qualiter aliquo ſit augmentum quo ad id quod augetur. 8
Capitulum.viij.⁊ eſt diſgreſſio determinans qualiter quelibet pars ſm formam augetur ſed nõ quelibet pars ſm materiam. 8
Capitulum.ix.qualiter eſt illud adueniens quo fit augmentum. 9
Cap.x.qđ patitur auctum ab augente. 9
Cap.xj.⁊ eſt diſ.oſtendẽs quis ꝓprius modus augmenti ⁊ quis improprius. 9
Capitulum.xij.vtrum augetur quantum vniuerſale vel particulare. 9
Capitulum.xiij:quare res ſemper nutritur ⁊ nõ ſemper augetur. 9
Capitulũ.xiiij.qualiter augetur ſpẽs ſine mã. 9

Tractatus quartus de tactu continet infraſcripta capitula.

Cap.primũ que ſit intentio tactus ⁊ qualiter introducitur 10
Capitulum.ij.quot modis dicitur tactus ⁊ quid ſit tactus. 10
Cap.iij.de tangentibus ſe phice. 10
Cap.iiij.qualiter ſe habꝫ mouens ⁊ faciens adinuicem ⁊ qualiter tangunt imobilia. 10
Cap.v.de tactu improprie dicto. 10

Tractatus.v.de facere ⁊ pati continet infraſcripta capitula.

Cap.j.de ſubcontrarietate dicti antiquorum contra facere ⁊ pati ⁊ ꝙ ſimile a ſimili non patitur ſm antiquos. 10
Capitulũ.ij.de dicto Democriti ⁊ ꝙ ſimile a ſimili patiatur

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

patiatur. 11
Capitulum.iij. qualiter ſermones iſti ſunt ſubcōtrarij: q: ambo habent aliquid veritatis ꝛ eſt cauſa deceptionis eorum. 11
Capitulum.iiij.ꝙ faciens ꝛ patiens ſunt eadem genere ꝛ materia: ꝛ ꝯtraria ſpecie ꝛ forma. 11
Capl'm.v.qualiter ambe ſecte dicunt veritatem ſm aliquid. 11
Cap̄.vj.quot modis dicitur faciēs ꝛ quot modis dicitur patiens. 11
Cap̄.vij.ꝛ eſt diſ.ſoluens ea que videntur contraria de facere ꝛ pati 11
Cap̄.viij.ad quam cauſam reducatur faciens ꝛ ad quā patiens. 11
Cap̄.ix.ꝙ antiquiſſimi dixerunt ꝙ modus actionis ꝛ paſſionis eſt per poros. 12
Capitulum.x.de opinionibus antiquorum magis deſcendentium ad ſpeciem circa modum actiōis ꝛ paſſionis. 12
Cap̄.xj.ꝛ eſt diſ.ponēs modos antiquoꝝ de poris ꝛ ꝙ ens ſit vnū ꝛ imobi'e. 12
Cap̄.xij.ꝙ dementie eſt ſimile dictū meliſſi. 12
Capitulum.xiij.de comparatione dictorum que dixerunt diuerſi phi de facere ꝛ pati ꝛ quis īter eos melius dixerit. 12
Capitulum.xiiij. Qui philoſophorum magis ex dictis ſuis poſſunt cauſare naturalia que ſenſus cōfitetur eſſe. 12
Capitulum.xv.vtrum indiuiſibilia ſint principia ꝛ cauſe actionis ꝛ paſſionis ſicut dixerunt Democritus ꝛ Plato. 12
Cap̄.xvj.vtruꝫ indiuiſibilia mouent in vacuo ſicut dixit Democritus. 13
Capitulum.xvij.ꝙ pori non ſunt cauſa actionis ꝛ paſſionis. 13
Capitulum.xviij.de.pori non ſunt cauſa diuiſionis corporum. 13
Cap̄.xix.ꝛ eſt diſ.de.qualiter pori faciūt ad actionē ꝛ paſſionē ꝛ qualiter ad diuiſionem. 13
Capitulum.xx.qualiter actio ꝛ paſſio ſunt ſm veritatem. 13
Cap̄.xxj.ꝙ nullum corpus tum ſit diuiſibile tum indiuiſibile ꝛ tum paſſibile ꝛ tuꝫ impaſſibile ſm diuerſas partes eius. 13
Cap̄.xxij.ꝙ actio ꝛ paſſio non ſunt per poros ſciſſis corporibus. 14
Tractatus ſextus de mixtione continet infraſcripta capitula. 14
Cap̄.j.de intentione tractatus ꝛ de rōne eorum qui dixerunt non eſſe mixtionem. 14
Cap̄.ij.que ſit differētia mixtiōis ad alios motus q: ab hoc depēdet ſolo pri' hic dubitatiōis 14
Capitulum.iij.de ſolutione prime dubitationis.ſ.an eſt mixtio. 14
Cap̄.iiij.ꝛ eſt diſ.de.quid mouet ad mixtionem ꝛ ꝙ mixtio eſt naturalis. 14
Capitulū.v.ꝛ eſt diſ.de. qualiter elemēta manent in mixto. 14
Cap̄.vj.ꝛ eſt diſ.ex dictis declarans differentiaꝫ mixtionis ab alijs motibus. 15
Capitulum.vij.de modo mixtionis ſm opinionem antiquorum. 15
Cap̄.viij.de modo mixtionis ſm veritatem ꝛ que ſint facile miſcibilia. 15
Cap̄.ix.ꝛ eſt diſ.de.qualiter virtutes ꝯtrariorū equātur in mixto. 15
Cap̄.x.ex quibus eſt mixtio ꝛ que bene ꝛ que male miſcibilia ſunt. 15
Capitulum.xj.ꝛ eſt epilogus dictorū declarans qd eſt mixtio. 15

Liber ſcd's de generatione ꝛ corruptione elemētorū continet infraſcriptos tractatus ꝛ capl'a.
Tractatus.j. de pricipio materiali ꝛ formali ꝛ nūero elementoꝝ continet infraſcripta capl'a.

Cap̄.j.que ſit intentio libri. 16
Capitulum.ij.de opinionibus que ſunt circa principium māle elementoꝝ. 16
Cap̄.iij.de improbatione dictarum opinionuꝫ ꝛ de opinione Platonis. 16
Capitulum.iiij.de opinione vera de materia elemētorum. 16
Cap̄.v.de inueſtigatione plurimaꝝ qualitatū elemētoꝝ ſm quē ſenſum accipiantur. 16
Cap̄.vj.ꝛ eſt diſ.de.qualiter prime qualitates ſunt actiue ꝛ paſſiue. 16
Cap̄.vij.qualiter oēs tangibiles qualitates ad quatuor primas reducuntur. 16
Capitulum.viij.ꝙ non poſſunt eſſe niſi quatuor elementa. 17
Cap̄.ix.ꝛ eſt diſ.oſtendens ꝙ non poſſunt eē plura elementa ꝙ̄ quatuor. 17
Cap̄.x.ꝙ opiniones antiquoꝝ concordant in hoc ꝙ non ſunt plura el'ta ꝙ̄ quatuor. 17
Capl'm.xj.de locis que ſortiūtur elementa ſm ſuas formas. 17
Capitulum.xij.que qualitates in quolibet elemento plus dominantur. 17
Tractatus ſcd's de tranſmutatione elementoꝝ continet infraſcripta capitula.
Cap̄.j.de tranſmutatione el'toꝝ. 17
Cap̄.ij.qualiter vnum in quodlibet tranſmutatur qd̄ habet ſymbolum cum eo. 18
Cap̄.iij.quare non habentia ſymbolum adinuicem ad ſe tranſmutantur. 18
Cap̄.iiij.qualiter ex duobus generatur tertiū ꝛ qualiter non. 18
Cap̄.v.ꝙ nulluꝫ quatuor elementoꝝ eſt ſbm in trāſmutatione coꝝ adinuicem. 18
Cap̄.vj.ꝙ medium inter elementa non pōt eſſe materia elementorum. 18
Cap̄.vij.ꝛ eſt diſ.oñdens ꝙ prime qualitates nō ſūt ſubales forme elementoꝝ. 18
Cap̄.viij.ꝙ nūerus elementoꝝ nō ē infinitus ſm rectitudinem aſcendēdo vel deſcēdendo. 19
Capitulum.ix.de reprehenſione Empedo.qui dixit quatuor el'ta eſſe ꝛ nō trāſmutari adinuicē 19
Cap̄.x.ꝙ Empedo.non bene cauſauit augmentationem ex dicto ſuo. 19
Cap̄.xj.ꝙ non bene dixit Empedo.de generatione naturali. 19
Cap̄.xij ꝙ etiam de motu male ꝛ inſufficienter dixit Empedo. 19
Cap̄.xiij.ꝙ etiam Empedō.male dixerit de anima ꝙ eſſet congregatum ex elementis 20
Capitulum.xiiij.de inquiſitione ſm duas opiniones qualiter ex elementis generantur mixta phiſica corpora. 20
Capitulum.xv.de ſolutione dictarum dubitationū

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

ꝛ determinatione qualiter mixtū ē ex elr̄is 20
Cap̄.xvj.ꝛ ē diſ. oſtendens ꝙ forma ſbalis nō ē mi
xtura vel armonia mixtoꝝ. 20
Cap̄.xvij. de eo ꝙ omnia elemēta conueniunt ad qḋ
libet mixtum per nām. 20
Cap̄.xviij. ꝙ ſolum inter ſimplicia nutritur ignis ſꝫ
antiquos. 20

Tractatus tertius de cauſa tranſmutationis cō
tinet infraſcripta capitula.

Cap̄.j. que intentio tractatus ꝛ que ꝛ quot principia
ſunt tranſmutationis 21
Cap̄.ij. de duabus opinionibus de generante cauſa
que eſt primum efficiens. 21
Cap̄.iij. de īprobatione ambaꝝ opionū 21
Cap̄.iiij. de ſententia vera de cauſa efficiente gene/
rationis. 21
Capitulum.v.ꝛ eſt diſ. de eis que dicta ſunt de pe/
riodo. 21
Capitulum.vj. ꝙ non deficiet generatio per cauſam
ſubſtantialem. 22
Cap̄.vij. quare elementa non diſtant abinuicem ſe/
parata in ſuis locis proprijs. 22
Cap̄.viij. de cauſa continuitatis ꝛ perpetuitatis al/
lationis celeſtis. 22
Capitulum.ix. vtrum id quod generatur : generatur
ex neceſſitate. 22
Cap̄.x. ꝙ non poſſit generatio continua eſſe in infe/
rius ſm rectum. 23
Cap̄.xj. de probatione generationis perpetue que ē
in circuitu ſm cām que eſt motus celi. 23
Cap̄.xij. quare ſm predicta quedaꝫ reiterantur ꝛ q̄/
dam non. 23
Capitulum.xiij. que reiterantur eodem numero ꝛ q̄
non ꝛ quare. 23

Finis.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Diui Alberti Magni De Anima libri tres. De Intellectu et Intelligibili libri duo.

Poſt totius logices diui Alberti magni exhibitionem offerunt tibi ſtudioſiſſime lector Iohannes & Gregorius de Gregoriis frẽs librũ hunc de Anima: & de Intellectu & Intelligibili: mox eiuſdẽ reliqua omnia totius naturalis philoſophie opera q̃ accuratiſſime expleturi & in publicum prius in obſcuro latentia prolaturi. Prepara te: ſine hiis enĩ uix aliquis hiis tẽporibus philoſophi nomẽ ꝓmereri poterit. Ac ne quis malignus auaruſq; ĩpreſſor prædictis fratribus noceat: qui oẽs philoſophiæ ſtudioſos oĩa Alberti opera ĩprimẽdo adiuuare polliciti ſunt. Sereniſſimus Venetorũ Princeps Auguſtinus barbadicus cũ ſuis ſapientiſſimis Conſiliariis iuſſerunt: nequis preter prædictos per decẽniũ Alberti Magni opera ĩprimere: aut imprimi facere audeat tam Venetiis: quã in aliis locis præfato Illuſtriſſimo dominio ſubiectis: nec alibi ĩpreſſa in eiſdem uendere: aut uendi facere ſub pena amittẽdi omnes libros: & ducatorum decem pro quolibet uolumine impreſſo uel uendito Caue igitur. .M.cccxciii. die. iii. Nouembris.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Incipit tabula totius operis

Primus liber de aĩa cõtinet infraſcripta cap̃la

Tractat⁹ prim⁹ eſt de modo quo cognoſcẽda eſt aĩa.

Cap̃.primũ ⁊ eſt diſgreſſio declarans q̃ ſciẽtia nãlis eſt de aĩa ⁊ q̃d ei⁹ ordo. char. i

Cap̃.2.de nobilitate ⁊ vtilitate ſciẽ de aĩa char. i

Cap̃.3.de q̃ſitis quid ſit ſubm̃ huius ſciẽtie ⁊ de difficultate ipſius. char. i

Cap̃.4.que oportet inq̃rere ad inueſtigandũ ꝓpriã anime diffinitionẽ. char. 2

Cap̃.5.quo ordine oʒ ꝓcedere q̃rentẽ ď his q̃ ſpectãt ad ſcientiã de anima. char. 2

Cap̃.6.quod oʒ tractãtẽ de aĩa inq̃rere vtrũ habeat aliq̃s rõnes ꝓprias aut nõ. char. 3

Cap̃.7.qualiter differẽter cõſiderat phĩcus ď eis q̃ hic querunt a dialetico ⁊ mathematico: ⁊ methaphiſico ⁊ mechanico in q̃ eſt diſgreſſio quedam. char. 3

Tractatus ſecũd⁹ primi libri de aĩa in q̃ agit̃ de aĩa ſm̃ opiniones aliorum.

Cap̃.primũ de hijs q̃ diffiniebant aĩaʒ per h̃ q̃ ipſa eſt motiuũ quoddam. char. 4

Cap̃.2.de opinionib⁹ eoꝝ q̃ aĩam per cognoſcitiuũ diffiniendã eſſe dixerunt. char. 5

Cap̃.3.de opinione q̃ ⁊ motiuo ⁊ cognoſcitiuo aĩam dicit eſſe diffiniendã in quo etiaʒ eſt de opinionũ collatione. char. 6

Cap̃.4.de trib⁹ in ſũma per q̃ aĩa ab antiq̃s diffiniebatur que ſunt motiuũ cognoſcitiuũ ⁊ incorporeũ. char. 6

Cap̃.5.de ꝯtradictõe opinionũ in cõi q̃ diffiniebãt animã per motiuũ ſuiipſius. char. 7

Cap̃.6.⁊ eſt diſgreſſio declarãs difficultates q̃ oriunt̃ ex p̃dictis de motu aĩe char. 7

Cap̃.vij.de diſputatõe ꝯ opiniones Democriti ⁊ Platonis de motib⁹ aĩe q̃b⁹ mouet̃ in corpore ⁊ mouet corpus char. 8

Cap̃.8.de improbatõe opinionis q̃ dixit animã eſſe armoniã corporis cõmixti. char. 9

Cap̃.9.de ſolutione obiectõnis q̃ videtur ex alterantib⁹ ꝓbari q̃ȯ aĩa mouet̃ p̃ ſe ⁊ phiſice ⁊ in illo eſt bona demonſtratio de intellectualis aĩe imortalitate. char. 10

Cap̃.10.de iprobatiõe opinionis q̃ dicit aĩaʒ eſſe numeꝝ ſeipſuʒ mouentẽ. char. 10

Cap̃.11.de iprobatõe opinionis eoꝝ qui diffinierũt animã per cognoſcituũ dicentiũ ſimile ſimili cognoſci ⁊ ideo animã eẽ principiũ omniũ. char. 11

Cap̃.12.vtrũ cognoſcat̃ ſimile ſimili ſicut dixit Empedocles. char. 12

Cap̃.13.de cã illi⁹ opinionis que dixit aĩam eſſe ex elementis ⁊ ſp̃aliter ex aere: ⁊ ẽ diſgreſſio in eo declarãs diuerſas cãs ⁊ tres opiniones circa hoc. char. 12

Cap̃.14.⁊ eſt diſgreſſio declarans cãm dicti antiquoꝝ quo dixerũt ſil'e ſili cognoſci. char. 13

Cap̃.15.vtrũ aĩa diuerſa agat per vnã ſubam ⁊ diuerſas potentias vel per plures ſubas ⁊ plures potentias: in quo etiã habet̃ vtꝝ vegetabilis ⁊ ſenſibil' ⁊ rõnalis vna ſit ſubſtantia in homine. char. 14

Cap̃.16.de dubitatione q̃ mouet̃ de eo quod vnit potẽtias aĩe vtrũ rõ cõmunis vel ſuba realis cuius vires aĩe ſunt partes. char. 15

Liber ſecũdus qui eſt de aĩa ſm̃ ſubam ⁊ p̃tes eius q̃ ſunt vegetabilis ſenſibilis ⁊ rationalis

Tractatus prim⁹ de ſuba anime ſm̃ ſe

Cap̃.primũ que ſit libri intẽtio ⁊ qualiter diffinitionem aĩe venari contingit. char. 15

Cap̃.2.de vniuerſali aĩe diffinitione que dicit quid eſt anima vniuerſaliter. char. 16

Cap̃.3.de date diffinitionis explanatõe ⁊ eſt diſgreſſio quedam. char. 16

Cap̃.4.in quo ex predictis demonſtrat̃ que aĩa ſeparabilis ſit ⁊ que non. char. 17

Cap̃.5.in q̃ ꝓbat̃ q̃ȯ oʒ q̃rere aliã adhuc diffinitionẽ que dicit cãm ſupius habitã. char. 17

Cap̃.6.de diffinitione aĩe dicente ꝓpter q̃d. char. 18

Cap̃.7.vtrũ quelibet virtuʒ aĩe ſit anima et vtrũ ſit tota in toto. char. 18

Cap̃.8.qualiter intellectus eſt alterũ genus aĩe ⁊ ſeparabilis: ⁊ qualiter eſt vmbra intelligentie ⁊ ſenſibilis eſt vmbra intellect⁹ etiã vegetabilis eſt vmbra ſenſibilis. char. 18

Cap̃.9.q̃ȯ formaliter ⁊ nõ materialiter vnitur aĩa ⁊ q̃ȯ ip̃a eſt primus actus hui⁹ corporis ⁊ nõ cuiuſlibet. char. 19

Cap̃.10.de enumeratõe potentiaꝝ principaliũ q̃ ſunt potentie anime. char. 19

Cap̃.11.ex quib⁹ partib⁹ cõponitur aĩa ⁊ eadẽ eſt rõ anime ⁊ figure. char. 19

Tractat⁹ ſecũd⁹ ſecũdi libri in quo agit̃ de potentijs aĩe vegetabilis ſigillatim ⁊ primo de ordine ꝓcedendi ⁊ quot ſint ⁊ q̃ potentie anime vegetabilis. char. 20

Cap̃.2.q̃liter anima eſt viuentis corporis cã ⁊ principiũ. char. 21

Cap̃.3.de improbatione erroris Empedoclis circa motũ ⁊ cãm nutrimenti. char. 21

Cap̃.4.de iprobatõe erroris eoꝝ q̃ dicũt augmẽtũ ⁊ alimẽtũ fieri p̃ virtutẽ ignis char. 21

Cap̃.5.de alimẽto q̃ȯ eſt obiectũ nutritiue ⁊ vegetatiue. char. 21

Cap̃.6.de officijs nutritiue ⁊ augmẽtatiue char. 22

Cap̃.7.de officijs virtutũ generatiue char. 22

Cap̃.8.⁊ eſt diſgreſſio declarãs q̃tuor virtutes mãles dictis trib⁹ virtutib⁹ deſuiẽtes char. 23

Cap̃.9.de cõpatiõe triũ virtutũ aĩe vegetabilis ad iuicẽ ⁊ ad ſeipaʒ aĩaʒ vegetabilẽ char. 23

Cap̃.10.de duplici motore nutrimenti. char. 23

Tractat⁹ terti⁹ ſcḋi libri de aĩa ď ſenſib⁹

Cap̃.primũ in quo genere potẽtie ſit potentia ſenſitiua. char. 23

Cap̃.2.de diſtinctionib⁹ potẽtie paſſiue in apprehendendo. char. 24

Cap̃.3.de aptatõe dicte diſtinctionis potentie ad potentiã ſenſitiuã. char. 25

Cap̃.4.⁊ eſt diſgreſſio declarãs grad⁹ ⁊ abſtractionis modũ. char. 25

Cap̃.5.de ſenſatis in cõi q̃ ſũt p̃ ſe ⁊ ꝓprie ⁊ ſm̃ ſe ⁊ cõe ⁊ p̃ accidens. char. 25

Cap̃.6.⁊ eſt diſgreſſio declarãs vtꝝ ſit aliq̃ȯ mouẽs vnũ in ſenſibilib⁹: ⁊ eſt de duplici eẽ ſenſibilis q̃ȯ ſit in mã ⁊ abſtractõe char. 26

Cap̃.vij.de viſibili q̃ȯ eſt color qualiter ſm̃ actũ lucidi mouet viſum. char. 26

Cap̃.8.de nã diafani ⁊ q̃liter lumẽ ẽ act⁹ eſt char. 27

Cap̃.9.de improbatiõe opinionis democriti q̃ dixit lumẽ eẽ defluxũ corpis. char. 27

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap.10.⁊ eſt diſgreſſio declarãs errorē corp. q̄ dicūt lumē eſſe corp⁹ īdiuiſibile char. 28
Cap.11.⁊ eſt diſgreſſio dicēs defectū aliarū quattuor opinionum ſuperius enumeratarū de luce ⁊ lumine. char. 28
Cap.12.⁊ eſt diſgreſſio declarãs verā ſniam de luce ⁊ de lumine ⁊ de natura. char. 29
Cap.13.de medio viſus ⁊ quot modis dicat viſibile in q̄ etiā ē de his q̄ aſpiciūt lumē. char. 29
Cap.14.qualiter color in lumine videt ⁊ nō ſine lumine ⁊ de q̄titate viſorꝝ. char 29
Cap.15.ꝙ p vacuū non pōt videri ⁊ de viſu in ſpeculo. char. 30
Cap.16.de viſu lucētiū. char. 30
Cap.17.de auditu ⁊ primo de bene ſonantibus ⁊ male. char. 31
Cap.18.qualiť ſonus generať ī aere ⁊ aqua. char. 31
Cap.19.de echo q̄ eſt ſonus reflexus. char. 31
Cap.20.qualiter ſon⁹ venit ad auditū auris ⁊ q̄ iꝫ auris generalitatē hēat ad audiēdū char. 32
Cap.21.de differētijs ſonorꝝ q̄ nō fiūt niſi in ſono ſm actū facto. char. 32
Cap.22.de voce qualiter fiat. char. 32
Cap.23.qd homo nō bene odorat ſꝫ bene tāgit ⁊ ideo prudens. char. 33
Cap.24.qualiter odorꝝ differētie p analogiā ad differētias ſaporꝝ accipiuntur. char. 33
Cap.25.qualiter odor ſe habet ad olfactū ⁊ ad mediū ⁊ vtrū q̄ ſit euaporatio fumalꝭ. char. 33
Cap.26.qualiter olfactus eſt in reſpirantibus ⁊ non reſpirantibus. char. 34
Cap.27.de guſtu ſm ꝙ eſt in medio ſm eſſe naturale ipſius. char. 34
Cap.28.qualiter ſaporis differentie ſe habēt ad guſtum ⁊ econuerſo. char. 34
Cap.29.de differentijs ſaporum ſm ſpeciem ⁊ qualiter ſe habent ad guſtum. char. 35
Cap.30.de tactu vtrū ſit vnus an plures. char. 35
Cap.31.ꝙ caro nō eſt organū tactus. char. 35
Cap.32.vtrum tactus indigat aliquo medio extrinſeco. char. 36
Cap.33.⁊ eſt digreſſio dicens intentiones alexandri themiſtij auerrois ⁊ auicēne. char. 36
Cap.34.de medio tact⁹ quid ſit ⁊ quot modis dicatur char. 36
Cap.35.q̄liter ſe habet tactus ad tāgibilia. char. 37
Tractatus.4.2.li.q̄ eſt de cōib⁹ ſenſuū.
Cap.primū qd omnis ſenſus ſuſceptiuus eſt ſpecierum ſenſibilium. char. 37
Cap.2.vtrū aliqd nō habēs ſenſum patiatur a ſenſibus. char. 37
Cap.3.in quo eſt pbatio qd nō eſt ſenſus preter quinq̄ per naturam mediorum char. 37
Cap.4.in quo probatur nō eſſe niſi q̄nq̄ ſenſus per naturam organorū. char. 38
Cap.5.in quo probatur qd nullus deeſt ſenſus ipſis ſenſibilibus. char. 38
Cap.6.ꝙ ſenſatorū omniū:nō pōt eſſe aliqs ſenſus a predicatis. char. 38
Cap.7.⁊ eſt digreſſio declarans.v.vires aīe ſenſibilis interiores. char. 39
Cap.8.de eo quod ſenſu communi nos ſentimus videre ⁊ audire ⁊ ſm alios opari. char. 39
Cap.9.qualiter ſenſitiuū ſenſibileq̄ idem in actu ſūt ⁊ diuerſa ī eſſe ⁊ q̄lr correlatiua char. 39
Cap.10.de pbatiōe ſenſus cōis p hoc ꝙ componit ⁊ diuidit īter ſenſata diuerſorꝝ ſēſuū char. 40
Cap.11.in quo declarať qualr ſenſus cōis eſt vnus ⁊ īdiuiſibilis ⁊ qualiter diuerſus char. 40
Cap.12.⁊ eſt digreſſio declarans qualiter ſenſus cōis eſt medietas oīum ſenſuū. char. 40
Liber Tertius de aīa qui eſt de apprehenſiuis virib⁹ de intus cuius Tractatus primus eſt de viribus aīe ſenſibilis continet infraſcripta capitula.
Cap.primū ⁊ eſt diſgreſſio declarans libri intentionem:⁊ de imaginatione. char. 41
Cap.2.⁊ eſt diſgreſſio declarans ea que conueniunt ex eſtimatione. char. 41
Cap.3.⁊ ē diſ.decla.materiā fantaſie. char. 41
Cap.4.⁊ eſt diſ.decla.ꝙ oēs vires aīe ſūt organice ⁊ agūt mediate corpore. char. 42
Cap.5.de improbatōe erroris antiquorꝝ q̄ dixerūt ꝙ itelligere ⁊ ſentire ſunt idem. char. 42
Cap.6.ꝙ imaginatio vel fantaſia neq̄ ſenſus ſunt neq̄ opinio cum ſenſu. char. 42
Cap.7.ꝙ imagiatio vel fantaſia neq̄ ſenſus ſunt neq̄ opinio cum ſenſu. char. 42
Cap.8.qd ſit fantaſia ſm veritatē put cōiter agit de imaginatiōe fantaſie. char. 43
Cap.9.de rōne noīs fantaſie ⁊ vtilitate ei⁹ char. 43
Tractatus.2.in quo agitur de parte rationali continet infraſcripta capitula.
Cap primū q̄ tractatus eſt qualiter intellect⁹ poſſibilis eſt. char. 43
Cap.2.qualiter intellect⁹ poſſibilis ſit natura quedam immixta receptibilis omnium eorum que ſunt. char.44
Cap.3.⁊ eſt diſ.decla.dubia q̄ cōſequūtur ex dictis de intellectu poſſibili. char.44
Cap.4.⁊ eſt diſ.decla.opinionē alexandri ⁊ eius improbationem. char.44
Cap.5.⁊ eſt diſ.decla.opinionē theophraſi ⁊ themiſtij ⁊ improbationem eiuſdem. char. 45
Cap.6.⁊ eſt diſ.decla.opinionem auēpace ⁊ abubacher ⁊ improbationē eiuſdē. char. 45
Cap.7.⁊ eſt diſ.decla.opinionē auerrois ⁊ improbationē eiuſdē char. 45
Cap.8.⁊ eſt diſ.decla.opinionē eorū q̄ dixerūt nullā partē anime eſſe intellectualem ⁊ errorem eorundem. char. 46
Cap.9.⁊ eſt diſ.decla. opinionē auicebron ⁊ errorem eiuſdem. char. 46
Cap.10.⁊ eſt diſ.decla.opinionē platonis ⁊ gregorij niceni ⁊ eius errorē. char. 46
Cap.11.⁊ eſt diſ.decla.opinionē latinorum ⁊ errorem eorundem. char.47
Cap.12.⁊ eſt diſ.decla.verā ſniā de oīb⁹ īductis dubijs peripateticorum. char.47
Cap.13.⁊ eſt diſ.decla.ſolutionē duarꝝ q̄nū difficiliū relictarꝝ ex predictis. char. 48
Cap.14.⁊ eſt diſ.decla.propter quid intellectus eſt ſeparatus ⁊ immixtus. char. 48
Cap.15.quo probať ꝙ intellectus nō ē mixt⁹ corpori per hoc ꝙ ſua paſſibilitas non ē ſimilis paſſibilitate ſenſus. char. 48
Cap.16.ꝙ vn⁹ itellect⁹ eſt q̄ diſtinguit īnī ſenſibile ⁊ intelligibile. char. 49
Cap.17.qualiter intellect⁹ eſt ſubm receptionis ⁊ nō trāſmutatiōis ⁊ q̄liter itelligit ſe. char. 49

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja

Cap̄.18.de natura intellectus agẽtis ⁊ qualiter anima eſt compoſita. char. 50
Cap̄.19.de comparatione intellectus poſſibilis ⁊ agentis ⁊ ſpeculatiui. char. 50
Tractatꝰ.3. De actiõibꝰ intellectꝰ poſſibilis continet infraſcripta capitula.
Cap̄.primũ de intellectu īdiuiſibilium diuerſimode dictoꝝ. char. 51
Cap̄.2.⁊ q̄s ītellectꝰ ē ſemꝑ verus ⁊ q̄s aliq̄n verus aliq̄n falſus ⁊ ꝙ actꝰ ſenſus ⁊ ītellectꝰ ſunt actꝰ ꝑfecti ⁊ motus ſimplices. char. 51
Cap̄.3.ꝙ eſt idẽ intellectꝰ cõponẽs ⁊ diuidẽs intelligibilia ſicut eſt idẽ ſenſus cõis. char. 52
Cap̄.4.ꝙ eadẽ eſt analogia fantaſmatũ ad intellectũ q̄ eſt ſenſibiliũ ad ſenſitiuum. char. 52
Ca.5.d̄ ītellectu mathematicoꝝ ⁊ diuoꝝ. char. 52
Cap̄.6.q̄liter ītelligunť diuina q̄ ſũt ſeꝑata in quo ē diſ.decla.hoc qđ dixit alexãder ⁊ improbatiõnẽ eiuſdem erroris. char. 52
Cap̄.7.⁊ eſt diſ.decla. opinionez themiſtij ⁊ theophraſti in platone queſtionis īducte. char. 53
Cap̄.8.⁊ eſt diſ.de ſolutiõe qeſtiõis auẽpace ⁊ alfarabij in quo errauerunt. char. 53
Cap̄.9.⁊ eſt diſ.q̄liť auicẽna ⁊ agazel ſoluũt īductã qõez:⁊ qđ dubitatõis ē ī dcis eoꝝ. char. 54
Ca.10.⁊ ē diſ.d̄cla.q̄rũdã modẽnoꝝ ſolõnẽ char. 54
Cap̄.11.⁊ ē diſ.decla.verã cãm ⁊ modũ ꝯiũctiõis intellectꝰ agẽtis nobiſcũ. char. 54
Cap̄.12.quõ aĩa eſt oĩa q̄dãmõ que ſunt. char. 55
Cap̄.13.⁊ eſt diſ.decla.ꝙ aĩa nõ moritur morte corpis ⁊ ꝙ nõ fuit ante corpus. char. 55
Cap̄.14.⁊ ē diſ.decla.errorẽ eoꝝ q̄ dñt de oĩbꝰ aĩabꝰ tm̃ vnã remanere poſt mortẽ. char. 56
Tractatꝰ.4.de aĩa ī q̊ agiť de motiuis viribus ꝯtinet infraſcripta capitula.
Cap̄.primũ que pars aĩe ſit motiua. char. 56
Cap̄.2.ꝙ negatiuũ ſm ſe ⁊ ſenſitiuũ ſm ſe nõ ſunt motiua ſm locum. char. 56
Cap̄.3.ꝙ nec ītellectiuꝰ nec oꝑatiuꝰ ſʒ ſe ſũt cã motꝰ ſʒ locũ ſʒ duo hoꝝ vel tria ſimul. char. 56
Ca.4.d̊ diſ ītellectꝰ practici ⁊ ſpeculatiui. char. 57
Ca.5.q̄liť vnũ ſpẽ ſt mouẽtia ⁊ pl'a ſʒ ſm. char. 57
Cap̄.6.ꝙ ītellectꝰ ſemꝑ ē rectꝰ ille.ſ.q̄ ē mouẽs fãtaſia aũt ⁊ appetitꝰ recta ⁊ nõ recta. char. 57
Cap̄.7.ꝙ oĩa mouẽtia ſũt vnũ ſpẽ ⁊ diuerſa numero ⁊ ad quẽ numeꝝ ⁊ ad quã ſpẽm. char. 58
Cap̄.8.qualiter eſt motꝰ ſucceſſiuus ſʒ ꝙ fit a motore ī mobile ſʒ locũ. char. 58
Cap̄.9.q̄d eſt mouens in aĩalibꝰ ꝑfectis ⁊ q̄n vnũ mouet aliud ⁊ ecõuerſo. char. 58
Cap̄.10.⁊ eſt diſ.decla. ſuas diuerſitates ſm platonicos ⁊ theologos. char. 59
Tractatus.5.eſt de cõparatiõe potẽtiaꝝ aĩe ad aĩata ⁊ continet hec capitula.
Cap̄.primũ ꝙ omne animatũ habet vegetabile ſʒ nõ neceſſario habet ſenſum. char. 59
Cap̄.2.ꝙ ſenſus q̄ fiũt ꝑ media extrinſeca nõ nutriũt ⁊ qualiť fiũt ꝑ media extrinſeca. char. 60
Cap̄.3.qualiter ſit aĩalis corpus vtrum ſimplex aut compoſitum. char. 60
Cap̄.4.⁊ eſt diſ.decla.ꝙ ſenſibile ⁊ vegetatiuũ ⁊ rationale in hoĩe ſunt vna aĩa. char. 60
Liber primus De intellectu ⁊ intelligibili cuius tractatus primus eſt de natura intellectꝰ continet infraſcripta capitula.
Cap̄.primũ d̊ q̄ ē ītẽtio ⁊ q̄s dicẽdoꝝ ordo char. 61
Cap̄.2.in quo demonſtrať ꝙ omne cognitiuũ aĩaliũ cauſatũ ē ex alio quodã cognitiuo. char. 61
Cap̄.3.q̄liter vegetabile ⁊ ītelligibile impfectũ fluit ab intellectiuo primo ⁊ perfecto. char. 61
Cap̄.4.ꝙ ab intelligẽtia natura cognitiua ſit cauſata ſicut dicit plato. char. 62
Cap̄.5.vnde ꝓuenit generũ aĩe diuerſitas ⁊ vegetabile.ſ.⁊ ſenſibile ⁊ intellectiuũ. char. 62
Cap̄.6.vtꝝ intellectualitas aĩe ſit materia vľ ex fluxu a cauſa prima. char. 62
Cap̄.7.vtrũ nã ītellectualis ſit vľis vel particularis ſm actũ qꝛ nõ ē dubiuʒ q̄n ſit vľis ſm aptitudinem cũ ſit forma. char. 63
Cap̄.8.in quo ſummatim colligitur natura intellectualis anime. char. 63
Tractatꝰ.2.d̊ ꝑ ſe ītelligibili ꝯtĩet īfraſcri.ca.
Ca.primũ ꝙ nihil intelligitur niſi vľe. char. 63
Ca.2.vtꝝ vľe ſit ī ſolo ītellectu an ẽt ī re extra. char. 63
Cap̄.3.de ſolutione dubioꝝ que oriuntur ex predeterminatis. char. 64
Cap̄.4.de falſitate opinionis dicentis oẽm formã eſſe vbiq₃ ⁊ ſemꝑ. char. 64
Cap̄.5.de confutatione erroris platonis circa determinata. char. 64
Tractatus.3. De cõparatione intellectus ad intelligibile continet hec capitula.
Cap̄.primũ q̄liť ītelligibile ē in intellectu. char. 64
Cap̄.2.de diuerſitate intelligibiliũ ī genere. char. 64
Cap̄.3.de diuerſitate ītellectuũ tã ſm ſe q̄ ſʒ intelligibilia q̄ etiam ſm facultatem intelligentiũ accepta. char. 65
Liber.2.q̄ eſt de perfectione naturali intellectus cõtinet hec capitula.
Ca.primũ vñ hʒ fõrã qđ ſit ī aĩa ītellectuali. char. 65
Cap̄.2.q̄re forme fiũt ab ītelligẽtia ſm qđ ipſa forma mũdi ē ⁊ ex h̄ hẽt qđ fiũt in aĩa. char. 65
Cap̄.3.q̄liť ītellectꝰ agẽs ī aĩa ē ſicut lux ⁊ ſic ars ⁊ ideo eſt ꝑfectꝰ agens ꝑfectiões. char. 65
Cap̄.4.q̄liť ītellectꝰ poſſibiľ ſit potẽtia ⁊ vt tabl'a raſa ⁊ vt locꝰ ⁊ vt ſpẽs ītelligibiliũ char. 66
Cap̄.5.de intellectu formali ⁊ qualiter per ipſum perficiatur intellectus poſſibilis. char. 66
Cap̄.6.de intellectu in effectu ⁊ qualiter poſſibilis in effectu perficitur. char. 66
Cap̄.7.de intellectu principioꝝ inſtrumentorum per que intellectus poſſibilis efficitur in effectu. char. 67
Cap̄.8.de ītellectu adepto qualiter in eo anima perficitur ⁊ inuenit ſeipſum. char. 67
Cap̄.9.de intellectu aſſimilatiuo ⁊ qualiter anima perficitur in illo. char. 67
Cap̄.x.de ſanctitate intellectus ⁊ de creatiõe quadruplici. char. 67
Cap̄.11.de modo per quem anima humana ꝑ ītellectũ applicabilis ē lumini ītelligẽtiaꝝ. char. 68
Cap̄.12.de reductione anime in eſſe diuinum ſm vltimum ſtatum perfectionis eius. char. 68

Finis. Tabule.

(c) 2007 Comunidad Autónoma de La Rioja